

TE DEUM LAUDAMUS

IRTA: MAHUNKA TMRE

„TE DEUM LAUDAMUS!“

TÁJÉKOZTATÓ

AZ ARATÁSI, TERMÉSBETAKARITÁSI HÁLAÁJTATOSSÁG
ESZMÉIRŐL ÉS RENDEZÉSÉRŐL, ZSOLTÁROK, ALKALMI
EGYHÁZI ÉNEKEK ÉS KÖLTEMÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

IRTA:

MAHUNKA IMRE

EGRI FŐEGYHÁZMEGYEI ÁLDOZÓPAP

A ZSOLTÁROKAT HANGJEGYEKRE ALKALMAZTA :

IFJ. KOVÁCH ANDOR

OKL. EGYHÁZKARNAGY, A „BUDAI DALÁRDA“ KARNAGYA.

S Z E R Z Ő K I A D Á S A, H O R T, 1 9 3 6.
K O R D A R. T. N Y O M D A F Ö B I Z O M Á N Y A.

Nihil obstat. Josephus Baráczius censor. Nr. 4921/1936. Imprimatur. Agriae,
die 19 m. Sept. a. 1936. Ludovicus m. p. archiepiscopus.

Nyomatott: Korda R. T. nyomdájában, Budapest, VIII., Csepregy-utca 2.

*Isten nagyobb dicsőségére,
Jézus szentséges Szíve fiszteletére*

Nagyméltóságú és Főfiszteleendő

*Dr. szmrecsányi SZMRECSÁNYI LAJOS
pápai trónálló, egri érsek, v. b. t. t. úrnak,
kegyelmes Főpásztoromnak, egri
érsekségének huszonötödik, az Úrnak
1936-ik esztendejében fiúi mély hódolattal ajánlom.*

SZERZŐ.

ELŐSZÓ.

Az aratási, természetakaritási hálaadó-ájtatosságnak Horton 1933-ban olyan újszerű módját kezdeményeztük, amelyet eddig mindazok helyeseltek, akik azt megismerték. Ünneplési módunkat különösen két újítás tette rokonszenvessé. Egyik az, hogy mi az Isten jóságát, adományait, a búzaszentelési körmenethez s más egyházi nyilvános ájtatossághoz hasonlóan, egyházhatósági engedéllyel tartott, pap által vezetett, harangszóval kísért körmenet keretében, egyházi énekeket zengedezve köszöntük meg. A másik pedig az, hogy az Isten által adott és megőrzött új termésből nemcsak mint jelképet vittünk egy keveset a templomba megáldásra, hanem igyekeztünk mennél többet összegyűjteni annak zsongéiból, hogy ezeket Istennek s az Ő nevében a szűkölködőknek felajánlva, részint elismerjük felettük Isten tulajdonjogát, részint kifejezésre juttassuk azon meggyőződésünket, hogy a sáfárkodásunkra bízott javakat szűkölködő ember-testvéreinkkel is meg kell osztani.

Bizonyára ezen két újítás helyeslésének tudható be, hogy a mienkhez hasonlóan, mindjárt 1933-ban elsőnek az ősi egri főegyházmegye székvárosában, Egerbenttartottak hálaadó-ájtatosságot dr. Vízny Miklós prépost-kanonok, érseki irodaigazgató által vezetett Jézus Szíve Szövetség rendezésében igen szép erkölcsi és anyagi eredménnyel. 1935-ben pedig Lukács István okl. gyógyszerész, az „Úr keze” című kiváló színmű jeles írójának buzgólkodása folytán, — aki „A Szív” hasábjairól értesült ájtatossági módunkról — Pest vármegye fennkölt gondolkozású fő-

ispánja, dr. Karay-Kraker Kálmán, azzal a kéréssel fordult a kalocsai, váci és székesfehérvári ft. egyházmegyei hatóságokhoz, hogy szíves intézkedésük alapján a lelkeskedő papság is működjék közre a hálaadó-ájtatosság megtartásában, melynek megszervezésére a vármegye közigazgatási szerveit felhívta. A mélyen szociális érzésű főispán úr ezen intézkedése nemcsak szélesebb körben tette ismertté ünneplési módunkat, hanem több helyen az erkölcsi sikeren kívül jelentékeny mennyiségű adományt is gyűjtöttek a szűkölködők részére.

Már ekkor többen fordultak hozzám felvilágosításért ájtatossági módunk részleteiről.

Az 1935. évi szélesebb körű pestmegyei érdeklődés és siker alapján ajánlotta ájtatosságunkat Szentgyörgyi József pápai káplán, az A. C. egri főegyházmegyei igazgatója, — akit az 1933. évi első hálaadó körmenet vezetésére felkértem s így alkalma volt ájtatosságunk minden részét közvetlen tapasztalásból látni, — az Actio Catholica Országos Elnökségének figyelmébe. Itt ünneplési módunk gondos felülvizsgálat után azon kitüntetésben részesült, hogy annak ismertetése az A. C. májusi köriratában is megjelenhetett. Ezen ismertetésben ígéretet tettem arra, hogy az ájtatosságunk iránt érdeklődőknek a megrendezésben Tájékoztató készítésével leszek segítségére, amelyben ájtatosságunkról, annak főbb eszméiről és a körmenetről ismertetést, fényképeket, ábrákat és énekeket közlök.

Ezen ígéretemnek — bár jelentékeny anyagi áldozat árán — kívánok eleget tenni e szerény anyaggyűjtemény közreadásával. Bátorított ezen ígéretem beváltására azon körülmény is, hogy az 1935. évi ájtatosságunkról készített keskenyfilmet a f. évi lelkipásztori konferencián Mihalovics Zsigmond tb. kanonok úrnak, az A. C. országos igazgatójának jóindulatából a konferencián résztvevő ft. papságnak

is bemutathattam. A jelenlevő dr. Glattfelder Gyula püspök, elnök úr önagyméltósága ájtatossági módunkat legmagasabb kitüntető elismerésében részesíteni kegyes volt.

Amidőn azonban ezen ismertetőt és tájékoztatót a nyilvánosságnak átadom, elmulaszthatatlan kötelességet kell teljesítenem.

Isten után, aki a szervezett Jézus Szíve-tisztelet segítségével horti buzgó hiveimet annyi példás jócselekedetre vezette, köszönetemet kell kifejeznem mindazon fentnevezett uraknak, akik kezdeményezésünket kitüntető támogatásukkal felkarolni s azt másoknak is figyelmébe ajánlani kegyesek voltak. Az ő további támogatásukkal szerény kezdeményezésünk a gyakorlatban bizonyára még inkább ki fog forrni s alkalmasabbá lesz a szélesebb körben való bevezetésre, hogy mennél általánosabban szolgálja a magasztos eszméket, amelyek szolgálatára Horton azt kezdeményeztük.

Hálás köszönetemet kell kifejezni továbbá dr. Takáts Ernő úrnak, a Szent István Társulat vezérigazgatójának, aki nagy jóindulattal eszközölte ki a Társulat Igazgatóságának a Zsoltárok, Canticumok átvételéhez szükséges engedélyét.

Demény Dezső karnagy és dr. Koudela Géza egyházzenei igazgató urak iránt a zsoltárok közreadásában nyújtott segítségért tartozó köszönetemnek e helyen adok őszinte kifejezést.

Hasonlóképen e helyen is köszönetemet nyilvánítom dr. Tordai Anyos tanügyi főtanácsos, igazgató úrnak az alkalmi költemények egybegyűjtésében nyújtott hathatós segítségéért.

Ifj. Kovách Andor okl. egyházkarnagy úr a zsoltárok dallama helyes éneklését előmozdító szótagmegjelölésével végzett gondos munkájáért és a zsoltáreneklés szabályainak összeállításáért szintén fogadja itt köszönetemet.

Bárcsak mennél több követője lenne a horti hitek jó példájának, mennél több helyen fejeznék ki a hitek hálájukat a sok áldásért Isten dicsőítésével és a felebaráti szeretet gyakorlásával, terjesztve ezáltal Jézus Szíve országát s előmozdítva édes magyar hazánk szomorú sorsának jobbrafordulását.

Hort, 1936. Nagyboldogasszony ünnepén.

Mahunka Imre.

BEVEZETÉS.

Az értelmes és buzgó katolikus hívek jól tudják, hogy az Isten külső imáadásának Isten előtt való kedvessége és becse, a lélek előhaladására és örök boldogságára való kedvező hatása a belső imáadás milyenségétől függ, azaz attól, hogy a külső imádat gyakorló hívő szívében milyen erős és őszinte az Istenben való hit, remény és szeretet. A térdhajtás, isteni szolgálaton, templomban, körmeneten való megjelenés, hangos ima és ének tehát nem a test rövidebb, vagy hosszabb ideig tartó mozdulata vagy jelenléte által válik kedvessé Isten előtt, hanem a lélek áhítata, belső imádása és mély alázata által, amelynek a test mozdulatai és egész tevékenysége csak kifejezői vagy esetleg elősegítői. Amiképen gyökér nélkül nincs élő virág, forrás nélkül nincs csörgedező patak vagy folyam, úgy belső, szívbeli imáadás nélkül sincs igazán komoly és értékes külső imáadás sem.

Innen van, hogy a legnépesebb, szemeket gyönyörködtetően, jól megrendezett ájtatosság és körmenet is a résztvevő hívő számára csak olyan értékkel bír Isten előtt és csak olyan haszonnal jár a lélek számára, amilyen mély és őszinte volt az elmerülés abba az érzelem- és gondolatvilágba, amelynek jegyében azokat tartották és amilyen komolyak voltak az akarat nekilendülései az eszmék, az imában és énekekben hangoztatott igazságok szolgálata és megvalósítása tekintetében.

Például az Úrnapi körmenet a maga egészében lehet a szemlélő előtt szép, kellemes benyomást gyakorolhat az ünneplő ruhában felvonuló, éneklő

hívek tömegével, melybe színt, hangulatot, fényt visznek a virágszóró leányok, katonák, tűzoltók, leventék, testületek egyenruháikban, zenekarok, énekkarok; mégis az egyes jelenlevők számára a szíveket és veséket vizsgáló Isten előtt, aki a legméltóságosabb Oltáriszentségben jelen van, csak annyi értékkel bír a jelenlétel, amennyi a jelenlévő szívében az Oltáriszentségben lakó Úr Jézus iránti belső imádás és tisztelet. Ennek pedig a körmeneten való megjelenésnél hitelt érdemlőbb jelei és bizonyosságai a tiszteletteljes térdhajtás templomban és templomon kívül, a húsvéti szentáldozáshoz való rendes járulás, sőt még inkább a gyakori szentáldozás.

A Szent István király ünnepén tartani szokott ájtatosságon és körmeneten való részvétel is annyi értékkel bír és annyi haszonnal jár, amilyen őszinte és komoly a lelki készség Szent István király szellemében, az ő példájával kijelölt úton járni az egyéni üdvösség és a haza boldogulása felé.

A búzaszentelési körmeneten való jelenlétel is csak annyiban lehet érdemszerző Isten előtt, amennyiben elismerjük Isten végtelen hatalmát és atyai jószágát s arra, nem pedig a magunk erejére és munkájára támaszkodva reméljük a bő termést.

Szükséges ezt mindjárt kezdetben megállapítani a Horton kezdeményezett aratási, termésbetakarítási hálaadó-ájtatossággal kapcsolatban is. Közelfekvő ugyanis a tévedés ezen alkalom megünneplését illetően azért, mert sok helyen ekkor világias felvonulást rendeznek. A maga nemében az ilyen ünnepelés is lehet szép, de ez nem hálaadás Isten jótéteményeiért. Az egyházi körmenet is akkor lesz igazán a jelenlévő hívek isteni szolgálata, a vett jótéteményekért való hála és köszönet méltó kifejezése, ha a hívek szíve-lelke csordultig telve van azokkal a gondolatokkal, érzelmekkel és indulatokkal, amelyek

a hála erényének alkotó elemei és azokkal kapcsolatban vannak.

A horti hálaadási mód is csak akkor lesz Isten előtt kedves, a hálaadókra és felebarátaikra nézve is eredményes, ha abban a külsőségeket: feldíszített terményeket, aratási eszközöket, jelvényeket, szimbolumokat, feliratokat, stb. a bensőséges áhítat, alkalmi gondolatok, eszmék elősegítői és kifejezői gyanánt alkalmazzuk és ezekkel szemben első helyre tesszük — az éneket, imát is megelőzve, — az értelem és akarat mély és őszinte leborulását a mindenható Teremtő és a jóságos Atya előtt, aki elhalmoz minket áldásaival. Csak így lehet a hálaadási ájtatosság a komoly, belső vallásosságnak méltó külső megnyilatkozása és gyakorlása.

Annál inkább szükséges ezt ismételten kiemelni, mert a hálaadási körmenet belső, eszmei tartalmával együttjáró, szemet is gyönyörködtető látványosság, a hálaadó énekek, zsoltárok zengése könnyen félrevezetheti a felületesen gondolkozókat. Alkalmoszerű tehát idézni Assisi Szent Ferencnek rendi testvéreihez intézett következő kérését: „Amennyire tőlük telik, teljes tisztelettel és a legnagyobb dicsőítéssel adózzanak a mi Urunk Jézus Krisztus szentséges testének és vérének, tiszteljék a boldogságos Szűzet s végezzék buzgón kötelességüket, nem a dallamos hangra, hanem a lelkek összhangjára helyezve a fősúlyt, hogy a hang egybehangzó legyen a lelkülettel, a lelkület pedig Istennel és így tiszta lelkükkel járjanak kedvében az Úrnak, ne pedig az emberek fülét gyönyörködtessék pajzánul csapongó hangjukkal.”

Hogy tehát mindazok, akik a horti hálaadó-ájtatosság iránt érdeklődnek, arról helyes fogalmat alkossanak és annak nem csupán külsőségeit, hanem

belső, eszmei tartalmát is megismerjék, néhány gondolatot is közlök rövid vázlatokban.

Ámde amidőn ezen gondolatokat a szíves olvasónak átadom, abban a reményben teszem, hogy azokkal nálamnál, az egyszerű falusi lelkipásztornál majd hivatottabbak is fognak foglalkozni, akik szintén figyelmükre méltatják azokat az eszméket, amelyeknek hangoztatására és a lelkekbe való átültetésére manapság oly nagy szükség van.

HÁLAADÁS.

Tekintettel arra, hogy az emberek ma is körülbelül ugyanolyan arányban hálásak, mint a tíz meggyógyított belpoklos volt, akik közül csak egy tért vissza az Üdvözítőhöz, hogy hálát adjon, célszerű előbb magával a hálával közelebből megismerkedni.

Mi a hála? „Erény, azaz lelki készség, amellyel a másoktól kapott jótéteményt elismerjük, dicsérőleg emlegetjük és azt tehetségünk szerint viszonzni iparkodunk.”¹

Miben nyilvánul meg a hála?

A jótéteményt nem tagadjuk le, hanem elismerjük és állandóan emlékezetben tartjuk.

A jótéteményt becsüljük meg kellőképen, tartjuk nagyra és legyünk hálásak érte.

A jótéteményt és a jótevőt alkalomadtán nyilvánítsuk ki és dicsérjük.

A jótevőt becsüljük és szeressük.

A jótéteményt kölcsönös jótéteménnyel viszonozzuk.

A jótéteményt a jótevő iránt való tiszteletből és becsülésből jóra használjuk.

A hálás lelkület kinyilvánítására indítson:

a jótevő méltósága;

a jótétemények sokasága és nagysága;

a jótevő állhatatossága;

saját hasznunk;

a hála haszna és méltányos volta.

¹ Dirckinck — Dezső: „A tökéletesség hármasság útja” után.

A hálás ember bőségebb kegyelemre és új adományra lesz méltó.

A háláról Szent Pál így nyilatkozik: „Mindenben hálát adjatok, mert ezt akarja az Isten mindnyájatoktól Krisztus Jézusban.” (I. Thessz. 5, 18.)

A kolosszaiakhoz így ír: „Amikép tehát megkaptátok az Úr Jézus Krisztust, akkép éljete is benne, és legyen bőséges a hálaadástok őbenne; (Kol. 2, 7.) a filippiekhez pedig: „Ne legyetek semmiben sem aggodalmaskodók, hanem mindenben terjesszétek a kéréseiteket az Isten elé imádságban és könyörgésben hálaadással.” (Fil. 4, 6.) A keresztény ember ugyanis szükségleteit és kívánságait azzal az érzéssel tárja fel az Isten előtt, hogy bármit rendel is, azt hálás örömmel fogadja. Ily érzületből fakad a lélek békéje.

Szent Ágoston így szól: „Van-e jobb a *Hála Isten-nél*, amit lélekben érzünk, szájjal hirdetünk és tollal kifejtünk? Ennél nem mondhatunk rövidebbet, nem hallhatunk örömdetesebbet, nem érthetünk kedvesebbet, nem tehetünk hasznosabbat. Lelkem, mindenben adj hálát és mondd: *Hála Istennek*. Ezzel köszöntötték egymást az első keresztények, sőt később a szerzetesek is közös találkozásuknál.”

És ha lelki szemeink elé állítjuk az összes teremtetett javakat, a föld megszámlálhatatlan termékeit és termékeit, amelyeket egyébként testi szemeinkkel is napról-napra látunk, azoknak Teremtőjét, a mennyei Atyát, aki azokat mind az ember kedvéért alkotta, nem kell-e hálára gerjednünk?

Van-e természetesebb kötelesség, mint megköszönni és pedig a legméltóbb keretek között, Istennek jótéteményeit, adományait? És van-e ezen kötelesség teljesítésére kedvezőbb alkalom az Isten adományai, a termények betakarításának befejezése után tartott hálaadási-ájtatosságnál?

*Jézus Szíve-szobor
a körmenetben.*

*A mi aratási ünnepi menetünk egyház-
hatósági engedéllyel tartott körmenetté fejlődött,
pap vezetésével, fészülettel, lobogókkal, harang-
szótól kísérve.*

A HÁLAADÁSI ÁJTATOSSÁG IDŐSZERŰ GYÜMÖLCSEL.

A mai kor embere könnyen lesz hálátlanná, mert tévedésbe ejtik azok a sikerek, amelyeket az utóbbi évtizedekben a tudomány, technika terén elért. Büszkén mutogatja a sűrűn rendezett kiállításokon a legújabb találmányokat s szinte önimádóvá lesz. Az Istentől való elfordulásnak egyik oka az ember elbizakodottsága saját vívmányai láttára. Ámde ennek az orvossága éppen a hálaadás, amelynek egyik fő alkotó eleme annak belső elismerése és külső hangoztatása, hogy amit bírunk, azt a jótevőnek köszönhetjük.

A hálaadás tehát Istenre, a legfőbb jótevőre, mindenenk Teremtőjére emlékeztet minket.

És mennél inkább elgondolkozunk a Teremtő nagyságáról, hatalmáról és jóságáról, az adományok nagy értékéről és sokaságáról, annál inkább ráébredünk a magunk semmiségének tudatára és azokra a tudnivalókra és kötelességekre, amelyekről az ember oly könnyen megfeledkezik.

Igy látjuk be, hogy az

*Istent eddig igazán nem ismertük,
tehát nem is szerethettük eléggé.*

Mennél inkább szemügyre vesszünk valamely művet és látjuk annak kiválóságait, annál inkább megcsodáljuk annak létrehozóját, mesterét.

A teremtetett világot, földet és terményeit, termékeit mennél pontosabban igyekszünk összeszámolni, a földi megélhetés és boldogulás szempontjából azok értékét felbecsülni, a szépséget, célszerűséget, hasznosságot szemeink elé állítani, annál

inkább tolulnak ajkunkra a Zsoltáros szavai: „Nagy az Úr és felette méltó a dicséretre, nagyságának nincsen vége.” (144. zs. 3.)

A jól megrendezett hálaadó-ájtatosságnak egyik legértékesebb gyümölcse tehát az

Isten megismerése.

A katekizmus a legelső helyen tanít arra, hogy Isten azért teremtett minket, hogy Őt megismerjük, szeressük, neki szolgáljunk s ezáltal megérdemeljük az örök boldogságot a mennyben. Az Úr Jézus is főpapi imádságában így szólt: „Atyám! eljött az óra, dicsőítsd meg Fiadat, hogy Fiad is megdicsőítsen Téged; aminthogy hatalommal ruháztad fel őt minden test fölött, hogy mindenkinek, akit neki adtál, egykor örök életet adjon. Az pedig az örök élet, hogy *megismerjenek téged, egyedül igaz Istent*, és akit küldöttél, Jézus Krisztust . . . *Megismertetem nevedet az emberekkel, kiket a világból nekem adtál.*” (Ján. 17, 1—6.)

Tehát az Úr Jézus munkakörét töltötték be az apostolok is, amikor *az embereket Isten ismeretére vezették*, de ugyanezt tölti be mindenki ma is, amikor előmozdítja az emberek között Isten megismerését.

Demurger: „Életcélunk”¹ című művében Isten ismeretének mérhetetlen hasznáról így ír: „Akiket a lelkek és a keresztény társadalom java érdekel, megegyeznek benne, hogy a jelenkor legmélyebb sebe az Isten és az isteni tökéletességek nem ismerése. Ez a valódi ok, amiért Istent oly vakmerően megbántják, kevésbé szeretik és alig törődnek azzal, hogy Istennek tessenek és valamikor kiérdemeljék az ő bírást. S Istent azért nem ismerik, mert nem tanulmányozzák. Még a jámbor lel-

¹ Lepold Antal fordítása. Szent István Társulat.

kek is felületesen tudják, mi az Isten. Tudják, hogy az Isten Fia emberré lett, értünk meghalt s magát eledelül adja nekünk az Oltáriszentségben, hogy ő örökké boldogítani akar minket az ő társaságában az égben. *De elégtelen és elmosódott fogalmuk lévén az ő istenségéről*, alig közepesen tudják átérezni csodálatos megalázódását és szeretetének csodáit. Ha Istent előbb meg kell ismerni, hogy szerethessük s ha másrészt Isten összes teremtményeit csupán azért alkotta, hogy magát velünk megismertesse és megszerettesse, világosan következik, mennyire követeli az Isten dicsősége, hogy *tökéletességei ne maradjanak ismeretlenek és jó-sága megbecsültessek . . .*

E tudomány közlésére szentelte az Isten Fia földi életének utolsó három esztendejét s ezért alapította az Egyházat.

Tehát az *Isten tökéletességeinek föltárása mások előtt*, vagy azok alaposabb fölismerése a magunk részéről, minden egyéb foglalkozás fölött az *Üdvözítőnek leginkább tetsző munka, mert az ő munkájának utánzása*; az ő munkája, amelyben nekünk megengedi a közreműködést . . . Azért semmiféle ájtatosság nem áll oly közel az örök Igé személyéhez, mint a *teljes Szentháromság tökéletességeinek dicsérete és magasztalása*.

Az embereknek nincs fogalmuk annak a munkának a nagyságáról és fontosságáról, amelyet mindannyiszor teljesítenek, amikor bármily csekély mértékben is elhintik mások lelkében az Isten ismeretét. *Nem egy bűnt akadályoznak meg, hanem a bűnök százait. Nem egy kegyelem forrását nyitják meg, hanem a kegyelmek ezreinek kútfejéhez vezetnek. Nem egy ájtatosságra tanítanak meg, hanem az összes ájtatosságokra*, mert azok mind abból az egyből származnak, amely növeli bennünk az Isten ismeretét.

Ez a tudomány az Úr Jézus országának alapja a mi lelkünkben. Hány eretnek térne vissza az igaz hithez, ha nem röstelné a fáradságot, hogy Istenről olvasson és elmélkedjék! Mennyi katolikus hívő nem halad a lelki élet útján, hanem helyben vesztegel azért, mert nem hirdetik nekik eléggé az Isten tökéletességeit, vagy mert nem teszik azokat olvasmányuk tárgyává. Hányan szolgálnak az Istent szeretetből, ha tanulmányoznák az Ő természetét és tulajdonságait. „Hiszem, hogy az Istenről szóló egyetlen cikkelynek elolvasása inkább meglérintené a lelkeket, mint egy féltucat ájtatossági könyv, beleértve azokat is, amelyek a legtöbb érzéssel és kezetességgel íródtak.” (P. Faber.)

Ha Isten az Ő végtelen szépségével és szeretetreméltóságával hatalmába ejti értelmünket és egész lelkünket, akkor uralkodni fog összes érzékeink, egész testünk fölött is s megakadályozza bennük a legkisebb rendetlenséget, a legparányibb szenvedélyt, sőt elbűvöli azokat a legtisztább örömökkal.

Nem csodálkozhatunk azért rajta, hogy Isten maga is ezt a tudományt minden javak fölé helyezi, amelyeket az ember az életben elnyerhet. Jeremiás próféta mondja: „Ezeket mondja az Úr: A bölcs ne dicsekedjék bölcsességében és az erős ne dicsekedjék erősségében és a gazdag ne dicsekedjék gazdagságában, hanem *abban dicsekedjék, aki dicsekszik, hogy ismer engem és tudja, hogy én vagyok az Úr, ki irgalmasságot cselekszem és ítéletet és igazságot e földön.*” (Jer. 9, 23—24.) (9. s köv. l.)

És most ezek alapján fontoljuk meg, a földet művelő hívek számára lehet-e alkalmasabb módot és eszközt találni Isten megismertetésére a jól előkészített és megrendezett hálaadó-ájtatosságnál. Ők a nagy természet hatalmas, nyitott könyvét lapozzák, róják egész esztendőn át, de olvasni a *hálaadó-ájta-*

tosság alkalmával tanulnak meg belőle. Mi Horton a harmadik évben rendezett ájtatosságunkon azért állítottuk be a körmenetbe a terményeknek, gyümölcsöknek oly nagyszámú, felékesített csoportját, hogy *az adományok sokaságával és értékével mutassunk rá a Teremtő nagyságára és jóságára.* Amiként az egek hirdetik Isten dicsőségét és keze művét hirdeti az égbolt (18. zsolt.), ugyanúgy a földgolyó maga is hirdesse megszámlálhatatlan terményével és termékeivel.

Amire a termelő verejtékes munkája közben nem gondolt egész éven át, arra a legméltóbb kerektekben felsorakoztatott termelvényei által ezen háládo-ájtatosság figyelmezteti.

Ime tehát nem üres külsőség és látványosság céljából alkalmazzuk a termények, gyümölcsök fel-díszített csoportjait.

Amire heteken, hónapokon át verejtéke hull a termelőnek, amire feszülő izmainak annyi fárad-ságát ontotta s amit talán indulatosan, türelmetlenül, szitkok és átkozódások között ápolt, most mint az *Isten drága adományát szemléli*, nyugodtabban, derűsebb lélekkel gondolva bele Isten jóságába és a termények nagy értékébe.

Továbbá, amily könnyen és világosan látja a hálát adó ember a teremtmények, termények, gyümölcsök, virágok mögött a Teremtőt, a minden-hatót, ugyanoly tisztán és gyorsan fedezi fel

*a jóságos, mindenkiről gondoskodó
mennyei Atyát is.*

A földműves ember előtt nem szükséges sokáig magyarázni az Isten gondviselő, atyai jóságát és szeretetét, amellyel javait osztogatja. Ő a maga személyét illetőleg tisztában van ezzel és a nélkülözés, nyomor rendkívüli súlya alatt való nyugtalan-ság és zúgolódó bizalmatlanság leszámításával, általá-

ban gyermekded bizalommal viseltetik a mennyei Atya iránt. A termények terített asztalára való élénk rámutatással azonban nem fölösleges erősíteni ezt a bizalmat épen azért, hogy az a csapások, megpróbáltatások idején is rendületlen maradjon, meg ne inogjon, hanem Jóbbhoz hasonlónak tegye a hálát adót.

Nagy és jelentős feladat továbbá ez alkalommal a mennyei Atyára való emlékeztetéssel kapcsolatban

az embertestvérekre, az irántuk való őszinte testvéri szeretetre is rávezetni és ránevelni az embereket.

Mert ha erre van mód és lehetőség, úgy az oltár terített asztala után itt van az készen, a természetbetakarítást követő hálaadó-ájtatosságon, csak megfélelően kell felhasználni. Amiképen a lelki kenyér az egész emberi nem számára rendeltetett, úgy a test számára szükséges mindennapi kenyér és élelem is minden ember számára terem a földön.

Az igazságosság, szociális szeretet és karitás megismertetésére sem

lehet kedvezőbb alkalmat elképzelni a természetbetakarítási hálaadó-ájtatosságnál. A szociális enciklikákról prédikáló pap számára alkalmasabb helyen nem lehetne a szószerket felállítani, mint az Isten adományaiért könnyes szemekkel köszönetet, hálát rebegető földműves nép előtt, amely odaviszi az Isten házába a föld terményeinek sokaságát, hogy elismerje fölöttük Isten jogát, hatalmát és az Egyház áldásában részesítse.

Azokat a válaszfalakat, amelyeket az emberi gyarlóság, irigység, főszenység, osztálygöög, a szellemi és testi munka helytelen és igazságtalan értékelése, az

embereknek vagyon szerint való osztályozása olyan szorgalmasan épít toronymagasságra ember és ember, termelő és fogyasztó, testi és szellemi munkás, gazda és munkás közé, itt lehet legsikeresebben összűz alá venni és ledönteni.

A kapzsiságra és önzésre, a föld terményeivel és termékeivel spekuláló rideg üzleti szellemre, az áruuzsorára, a termények — rizs, kávé, tea stb. — tengerbe süllyesztésére, felfűtésére itt lehet legeredményesebben rámutatni. Könnyű a hívő sereg előtt nyilvánvalóvá tenni, hogy nem azért kell ma is sok éhező szülőnek és gyermeknek Jeremiással együtt siránkoznia, mert nincs kenyérük, mintha a föld nem teremne eleget, hanem azért, mert az Isten megadta a földnek a termőerőt és megadja évről-évre terményeit is, de az emberek nem az ő törvényei szerint osztják el egymás között és nem rendeltetésszerűen használják föl azokat.

Az Úr imádságában nem ok nélkül alkalmazott többes számot: Mi Atyánk, a mi mindennapi kenyérünket add meg nekünk ma, — itt lehet legeredményesebben magyarázni és a mindennapi életre való kihatását fejtegetni.

A szabadság, egyenlőség, testvériség hamisítatlanul helyes fogalmát itt lehet legsikeresebben kifejteni és megértetni.

A mindennapi kenyérhez való jogát a munkásnak, és a saját hibáján kívül keresetnélküli embernek, — munkaképesnek és munkaképtelennek, betegnek, gyermeknek, elaggottnak egyaránt, — itt lehet élénk színekkel ecsetelni.

Az Isten végtelen jóságának, bőkezűségének ez alkalommal való szemléltető fejtegetése a leg hatásosabban világítja meg azokat a bűnöket és visszaéléseket, amelyekre az Üdvözítő a szociális tárgyú, anyagi javak megosztására vonatkozó példa-

beszédekben mutat rá. Mily ellentét Isten bőkezűsége és az ember fösvénysége között!

A justitia és karitás, az igazságosság és szeretet mibenlétét és szerepét ez alkalommal lehet legeredményesebben az értelem előtt megvilágítani. A teremtett javak rendeltetésére itt lehet legtöbb sikerrel rámutatni.

Mennyi eszme, mennyi gondolat rajzik elő a hálaadás nyomában . . .!

Néhányat ezek közül részletesebben fejtegetek a következő fejezetekben.

ISTEN ORSZÁGA.

Azok az eszmék, igazságok, amelyeket oly alkalomszerű a természetakarítás utáni hálaadó-ájtatossággal kapcsolatban fejtegetni és ismertetni, mindmegannyi ecsetvonások, amelyek kellő elrendezésben egységes képet, az Isten országának képét vetítik a hálát adó hívek lelkiismeretei elé.

Az Egyház iránt nem tud eléggé hálás lenni a zaklatott életű, ezernyi gondtól és még több izgatástól, igazságtalanságtól feldúlt lelkiállapotú termelő és munkásember, mert ez alkalommal megmutatja neki Isten országa ígéret földjének igazi képét és eligazítja annak elérésében. Az Isten törvényeit, szándékait, terveit az Egyház tanításának fényében megismerő lélek hálásan zengi az Egyházzal a Krisztus Király ünnepének prefációját:

„Valóban méltó és igazságos, illő és üdvöztető, hogy mi Neked mindenkor és mindenhol hálát adjunk, szentséges Úr, mindenható Atya, örök Isten, ki a te egyszülött Fiadat, a mi Urunk Jézus Krisztust, az örök főpapot és a világmindenség Királyát az öröm olajával felkented, mert ő önmagát a kereszti oltárán szeplőtelen és békeszerző áldozatul felajánlotta és ezzel az emberiség megváltásának szentséges misztériumát beteljesítette és *a maga uralma alá megszerzett minden teremtményt, hogy átadja azután örök és egyetemes királyságként mérhetetlen fölségednek, mint az igazság és élet királyságát, az igazságosság, szeretet és béke királyságát. Ezért az angyalokkal és főangyalokkal, a trónálló és uralkodó égiekkel és a mennyi seregnek egész csapatával a te dicsőséged himnu-*

*szát zengjük, végnélkül mondván: Szent, szent, szent a seregek Ura, Istene. Tele van az ég és a föld a te dicsőségeddel. Hozsánna a magasságban. Aldott, ki az Úr nevében jó. Hozsánna a magasságban.*¹

A mai kornak éhbérért dolgozó, vagy dolgozni saját hibáján kívül nem tudó emberét mint az árnyék követi, üldözi az a torzkép, amelyet a világ fiai, Moszkva ügynökei rajzolnak eléje a világról. Mintha minden éjszaka valami szörnyű ijesztőt álmodnának a dolgozó milliók. Kinlódva fetrengenek rongyos vackukon, édes álmom nélkül töltik egyik éjszakát a másik után, mintha a vörös ököl meredne feléjük, hogy kergesse őket a munkába, a szántóföldre is.

Az elégedetlen ipari munkások egy részét sikerült a világ gonosz szellemének felvonzolnia az égő templomok lángjától pirosuló Mammon-hegyének tetejére, ahonnan kétes megelégedettséggel és győzelmi mámorral mutogatja Szovjet, Mexikó, Spanyolország üszkös romjait: nézzétek, ez az én művem és ezen romokból építjük fel a ti jövő boldogságokat . . . És mert talán még nem volt elég alkalom Isten országát megismerni, vad gyűlölettel, minden szépet és jót kétségbevonva fordulnak el ettől . . . Moszkva felé.

Mások ismét az anyag, pénz, test, túlzó sport, vér és faj ingatag pilléreire kúsznak fel egyéb hamis próféták csalogató, vagy lázító szavainak hatása alatt s elhiszik, hogy az anyagnak és a fajnak, testnek és vérnek imádata, a különféle eltorzított (nyilas-, horog-, kaszás-) keresztiek elővitele mellett segíti el őket a boldogság ígéret földjére.

Nagy általánosságban csak a föld őstermelő népe őrizte még meg józanságát, megvetvén lábát a vérével, verejtékével áztatott földön, hogy arra

¹ Szunyogh: Magyar Misszáléból.

Istennek és családjának házat építsen s annak szorgalmas művelésével mindennapi kenyerét biztosítsa. Az Isten hatalmát és jóságát teremtményeiben, a nagy természet ezernyi szépségében és gazdagságában legközvetlenebbül szemlélő, földet művelő népréteg az, amely *önként* ma még nem hajlandó a biztosat a bizonytalannal felcserélni s verejtékes munkájának gyümölcsét az istentagadó semmirevalók zsákmányává tenni.

Kérdés azonban, hogy meddig tart ez az állapot s mikor fogják a ma még — cum cruce et aratro — ekével és kereszttel kezében békésen dolgozó, nagyjából istenfélő és templombajáró népet is a kereszttől és ekétől megfosztottan traktorok mellé állítani s ötéves terv alapján a szociális termelés rabszolgájává tenni.

A mindentudó Isten volna csak a megmondhatója annak, hogy mi vár reánk és a minket közvetlenül követő nemzedekre: lesz-e még elég időnk elkészíteni a gátat a tűz-, vér-, és gázözön ellen, amely elárasztani és elpusztítani készül első-sorban a kivénhedt Európát, vagy már a kert alatt zúg az ár s későn van menekülni is?!

Akármin legyen is azonban, mi defetisták, lemondók, elkeseredettek, eszünket elvesztettek nem lehetünk. *Nekünk dolgozni, építeni kell annál nagyobb szorgalommal és kitartással, mennél nagyobb és közelebb a veszély, amely fenyeget. Mi sohasem dolgozunk, építünk hiába!* Ha csupán egyetlen lelket mentettünk is meg a kárhozattól, a legnagyobb áldozatot sem hoztuk meg hiába. Azonban százak, ezrek és milliók lelkét menthetjük meg a céltudatos, lankadatlan és mélyenszántó munkával. Addig, amíg esetleg bekövetkezik a katasztrófa, nyugodtan és zavartalanul apostolkodhatunk, előkészítvén mieinket a bekövetkező küzdelemben való bátor helyt-

állásra, mely esetleg a mexikói, spanyol hősök dicső vértanúhalálával végződik.

De ha a katasztrófa bekövetkezik is, az eszmét, elveket, igazságokat nem lehet eltemetni az üszkös romok alá. Azok mindig lőtávolon kívül maradnak és túlélik a leghosszabban tartó forradalmi örületet is. Az Isten sohasem lesz legyőzött, csak országából rabolhatják el a lelkek kisebb-nagyobb csoportját. Ámde nekünk nemcsak ezt az elrablást kell megakadályozni, hanem inkább a túloldarról kell meghódítani a lelkek millióit, akik a lelki és anyagi nyomor, a pogányság, hitetlenség, eretnokség, bűn, tudatlanság és ruhátlanság szörnyű nyomorában sínylődnek.

Nekünk Krisztus ígéretére és a történelem tanulságaira támaszkodva a *lehullani készülő avar, a földre nehezedő jégkéreg alatt is látni kell az örök élet igéjének csiraképes magvát, amelyre előbb-utóbb elkövetkezik a kikelet*, körülötte javított talajjá változik az avar s áztatni fogja önnön vizével a szelíd napsugártól elolvadó durva jégkéreg.

Csak legyünk méltók elődeinkhez, akik számmunkra megőrizték és átmentették a hit drága örökségét, becsüljük meg ezt az örökséget, sőt toldjuk meg ezt azoknak a tapasztalatoknak áthagyományozásával, amelyeket a reánk virradt újkor hajnalán szerezhetünk. Könnyítsük meg az utánunk következők munkáját, sorsát azzal, hogy az *utat nemcsak mutatjuk, hanem ki is tapossuk nekik és még meg is világítjuk azoknak a korszerű eszméknek felragyogtatásával, amelyeknek a jegyében a következő nemzedéknek élnie és győznie kell . . . Isten megnagyobbodott országában!*

Erre nyújt kiváló alkalmat időszerű eszméivel a termésbetakarítási hálaájtatosság is.

BETEGSÉGÜNK, ORVOSSÁGUNK.

Az anyag és annak ereje — úgy látszik — e korban a lélek és érdekei fölé emelkedik. Mennél jobban tudja az ember értelmével az anyagot ki-termelni, alakítani, erő kifejtésre használni, annál jobban süllyed annak rabszolgájává. Az élő és élet-telen testek mindinkább a lélek, a szellem rideg börtönévé válnak, elzárván azt szabad mozgási lehetőségétől, annál inkább az irányítás szabadságá-tól is.

A kisorsolt emberi test kemény izmaival az egyén lelkét, a fegyverkezéssel felgazdagított nagy-tőke és nagyipar mint elválaszthatatlan ikertestvé-rek, a gép, mótorkolosszusok felszaporodott töme-gével a közületek, kisebb-nagyobb embercsoportok lelkét béklyózzák körül. Szerepet cserélt az anyag és szellem . . . És ezen a lejtőn még igen mélyre csúszhat az emberi társadalom.

Mi azonban mélyenjáró, nagyvonalú munká-val igen sokat segíthetünk. De, miként Simon Péter tette az Údvözítő szavára, igen mélyre kell vinni a hálót . . . az Ő nevében.

A betegség csírája is mélyen a szervezetben van. A téveszmék a szívekben is igen ver- mélyen tek gyökeret. És ezeket a gyökereket kell élet-képtelenné tenni mindenekelőtt.

Ezek a gyökerek a teremtetett javak rendetlen szeretetének megvastagodott törzséből ágaznak szerte-szét. Ezekre a gyökerekre kell a fejszét helyezni. Egyenkint, sorban egymásután kell elválasztani őket a törzstől, hogy ez elpusztuljon s újat, nemes gyümölcsöt termő fát ültessünk helyébe.

Még vannak, akik meg tudnak borzadni, ha hallanak az „orosz titok”-ról, a spanyolországi rémtettekről. Még vannak, akik gondolkozónak esnek, ha olvasnak, hallanak az orosz „zöldgyárról”, a „szocializált borjú”-ról, az orosz kisgazdák kipusztulásáról, az állatok százezreinek elhullásáról, a traktorok kidőléséről, szovjettfaluról¹ s mindazon borzalmakról, amelyek a testírádat és gépörület nyomában járnak.

Éppen a föld lakosságának túlnyomó többségéből, a földet művelő, őstermelő népből vált ki leghevesebb ellenkezést az a törekvés, melynek az orosz földműves nép áldozatává lett. A szocializált mezőgazdaság minden örületével és csődjével a földjéhez, állataihoz, házához, kertjéhez, udvarának minden virágához, fájához ragaszkodó kisgazdát és zsellérembert lehet legjobban megrettenteni. A magyarországi vörös rémuralom is részben a falu őslakosságának ellenállásán bukott meg oly korán.

Az az ellenszenv azonban, amellyel visszavisszagondol a vörös rémuralom alatt a háborúnál is jobban megsanyargatott őstermelő a különféle népbiztosok uralmára, nem elég lendítőerő arra a munkára és küzdelemre, amelyre pedig már Krisztus helytartója is nyomatékosan és ismételten serkent a legnagyobb veszedelem, a vörös ötágú csillagba helyezett sarló és kalapács rémuralma ellen.

A falu népe előtt ezt a veszedelmet a maga nagyságában és közelségében kell bemutatni. Mert ő igen sokat felejtett 1919-től. És amikor az elégedetlenség hamuja alatt parázsként húzódik meg a balfél hajlás rejtett vágya, amikor jobbfelől nem lát komoly igyekvést és sikeres próbálkozást a helyzet lényeges javítására, különösen kell törekedni

¹ I. Kr.—Velösy: Az orosz titok. 54. l.

arra, hogy mennél tisztábban lássák: mi fenyegeti őket balfelől és mi vár rájuk jobbfelől.

Bármilyen sokszor és sokan éltek vissza a falu népének hiszékenységevel és járatlanságával, csaknem kiölvén szívéből a bizalmat mindenkivel szemben, elidegenítván az Egyháztól és annak szolgáitól is, mégis kész hallgatni arra, akiről higgadt lelkiállapotban közismert józanságával és helyes ítélőképességével, *saját tapasztalatai alapján önként állapítja meg, hogy őt megérti, becsüli, sőt szereti és neki igazán jót akar.*

És ha valaki, úgy az Egyház és annak szolgálója tudja leginkább *kérdemelni és megnyerni a hívő nép bizalmát és szeretetét, mert nekik van legtöbb alkalmuk bebizonyítani, hogy a föld imádkozó és dolgozó népét megértik, szeretik és becsülik.* A fel nem izgatott, higgadtan gondolkozni tudó falusi ember belátja azt, hogy az Egyház a legcsekélyebb ellenszolgáltatás fejében a legtöbbet nyújtja neki a szent hit áldásai, örömei által a földön is, nemcsak a földön túl. Honnan volna az az általános templom-, kápolnaépítési készség, ha nem azon mély meggyőződésből, hogy neki az Egyházra, templomra, papra szüksége van.

Mennyi lehetőséget nyújt a falu vallásos népének ez a mélyen gyökerező bizalma az Egyház iránt! Mennyi mód és alkalom van arra, hogy az Egyház és a falu népe még szorosabban forrjon össze egymással. Az Egyház egész tevékenysége a nép között, a néppel, a népért történik. A lelkipásztor, amikor az irodában anyakönyvet vezet, levelet ír, tanul, róla ír, miatta, vagy érdekében ír, érte tanul; a templomban őt tanítja, érte és helyette imádkozik, miként a zsolozsmában is, a szentmise-áldozatot érte, halottjaiért mutatja be, a gyóntatószékben az ő bűneinek kötelékét oldja fel, az áldoztatásnál az ő lelkét táplálja az Úr Jézus szent testé-

vel, az ő betegeit vigasztalja, az iskolában az ő gyermekeivel fárad, egyesületekben őt vezeti, oktatja; ahol az ő ügyei felől döntenek, több tanultságával, nagyobb függetlenségével az ő érdekében szólal fel; tehát megannyi jele és bizonyossága annak, hogy az Egyház a lelkipásztoron keresztül a legszorosabb kapcsolatban van a falu népével, ahhoz egészen leereszkedik. Tehát sok alkalma van ennek a népnek közvetlenül tapasztalni, hogy az *Egyház és szolgája öérette van és javáért munkálkodik.*

Ezt a tudatot elmélyíteni és megerősíteni a legáldásthozóbb feladat. És erre meg is van a mód és alkalom az Egyház fenséges munkakörében.

Tíz évvel ezelőtt Szunyogh Xav. Ferenc „Gazdák imádságai” címen kis könyvet szerkesztett, amelynek bevezető soraiban így ír: „A szertartáskönyvben lévő imádságok arra vallanak, hogy a hívő századok mindig gondoltak a természet Urára is és kérték az ő áldását kezük munkájára. Ezekből az imádságokból kötünk össze egy csokorra valót ebben a füzetben, hogy legalább is a legfontosabb liturgikus imádságok ki ne menjenek a köztudatból, hanem *újra értsék* az emberek az Egyház imádságát és csatlakozzanak minden szükségletükben az értük imádkozó Egyházhoz.

Ezzel a *liturgikus apostolság kettős céljának* szolgálatában dolgozunk. Az egyik, hogy a természetfeletről megfélekezett mai embert visszavezessük Istenhez és megtanítsuk hódolatra a csak tudományában és akaraterében bizakodót. A másik pedig, hogy jobban megszeretessük az Egyházat. Ha majd nemcsak a hivatalt látják benne az emberek, hanem *megérik melegen, imádságosan lüktető lelkét és megérik Krisztussal való misztikus kapcsolatát, akkor jobban ragaszkodnak hozzá, és szeretik, mint lelkük anyját, mint Krisztus jegyesét,*

*Szűz Mária-szobor
a körmenetben.*

*Kusner István érs. tanácsos,
csányi plebános a
lorettói litániát mondja a
lourdesi barlang előtt. (1936.)*

mint Krisztus megváltó munkájának folytatóját és közvetítőjét.“

És e kis könyv tudós szerkesztője közli a Szent Márk-napi búzaszentelési szertartást, az esőért, napos időért, a vihar eltávolításáért előírt körmenet, illetve ájtatosság módját, *az új termés megáldásának*, a bor megszentelésének, az alma és új szőlő megáldásának imádságait *latin és magyar nyelven*.

Az Apostoli Könyvkiadó Szent István Társulat ezen kiadványának mi más tehát a célja, mint *az Egyház és hívek közötti fentebb kifejtett kapcsolatot szorosabbra fűzése*, és amint a szerkesztő is kiemeli, *az Egyháznak megszerettetése*. Az Egyház tehát érti az idők szavát, és szolgálai ismerik az utat, amelyen a lelkekhez közel juthatnak.

A termésbetakarítási hálaadó-ájtatosság is bizonyára egyike lesz e célt szolgáló legalkalmasabb eszközöknek és alkalmaknak. A magja egyébként benne van ennek az ájtatosságnak abban a rövid szertartásban, amelyet az Egyház az új termés megáldására előír a következőképen:

Adjutorium nostrum in
nomine Domini.

Qui fecit coelum et terram.

Dominus vobiscum.

Et cum spiritu tuo.

Oltalmunk az Úr nevében van.

Ki az eget és a földet teremtette.

Az Úr legyen veletek.

És a te lelkeddel.

Oremus.

Könyörögjünk.

Benedic † Domine hos
novos fructus N., et praesta:
ut qui ex eis in tuo
sancto nomine vescu-
ntur, corporis et animae salute
potiantur. Per Christum

Aldd meg † Urunk ezt az új termést és add, hogy akik ebből szent nevedben táplálkoznak, testük és lelkük számára jólétet nyerjenek. A mi

Dominum nostrum. Amen. *Urunk Jézus Krisztus által. Amen.*

(És meghintik szenteltvízzel.)

És ha hozzávesszük az Egyház által hálaadó körmenetre a Római Rituáléban előírt imákat és zsoltárokat, előttünk áll a termésbetakarítási hálaadó-ájtatosság, amelyhez mi Horton más úton ugyan, de ugyanazon szándékkal és gyakorlati kiegészítésekkel jutottunk el.

Megállapítható tehát, hogy az egyház hivatalos szertartáskönyvében régtől fogva benne vannak azon imák, ájtatosságok és szertartások, amelyek kétségtelenül bizonyítják, hogy *az Egyház már kezdetben megértette a föld népének szükségleteit, lelki igényeit és anyagi érdekeit. Semmi sem új tehát a nap alatt.* Csak arról lehet tehát szó, hogy ami az Egyház régi szokásaiból, szertartásaiból a történelem folyamán gyakran előforduló *mostoha körülmények miatt vagy nem juthatott el valamely helyre, vagy feledésbe ment,* a körülmények kedvezőre fordultával, vagy épen a lelki szükségletek sürgetésére, *életbe kell léptetni.*

A mi nagy betegségünkben ez a legbiztosabb orvosságunk! Az Egyházra bízott mérhetetlen, részben elrejtett kincseket közölni a hivekkel és azokat gyümölcsoztetni Isten dicsőségére és a lelkek javára.

Annak a hitéleti fellendülésnek, amelynek szemtanúi vagyunk, vajjon mi az előidézője? Nemde kétségtelenül a Szentléleknek a római pápák intézkedésein keresztül elért azon győzelme, amelyet az Oltáriszentséget is elrejtteni akaró janzenistákon aratott, megismertetvén és megszerettetvén az ősegyház szokása szerint az angyalok kenyerét a hívő tömegekkel a gyakori szentáldozásban. Mi más Jézus szentséges Szívének megnyilatkozása, mint a *régi, eléggé nem ismert lelki kincsnek megismerése és forgalomba hozása.*

Talán helytálló az a megállapítás, hogy az emberiség katasztrófájának a megváltás utáni időben is az az oka, hogy a végtelenül jó és hatalmas *Isten által megteremtett lelki javakat és anyagi kincseket* részben mert nem ismerte, részben mert ismerte, de nem becsülte, *nem használta, vagy helytelenül használta fel a maga boldogulására.*

A testi és szellemi nyomornak gyakran kétségtelen oka például az igaz hit nem ismerése, azaz a hiánya, mint a pogány, eretnek népeknél.

Az anyagi nyomornak azonban nem az anyagi javak hiánya, hanem azok helytelen felhasználása az igazi oka.

Lelket boldogító tudat az, hogy a lelki és testi nyomor enyhítésének, orvoslásának kulcsát az Üdvözítő az örök élet kulcsával együtt a római katolikus Anyaszentegyház kezébe adta. Fenséges hivatása tehát az Egyháznak, hogy az emberek földi életében szükséges, de még hiányzó lelki javakat, kincseket közölje, a nem hiányzó, de helytelenül, lelkük és testük, egyének, kisebb-nagyobb közületek ideigvaló kárára használt anyagi javaknak pedig helyes használatára tanítson.

És erre nyílik bőséges alkalmá az Egyháznak főként a falu népe közötti munkálkodásában. *A teremtett ideiglenes javakkal való hivatásszerű szent ténykedései, szertartásai és ájtatosságai közben mutatkozik be az Egyház az emberek, a termelő tömegek előtt nemcsak mint örök lelki üdvösségüknek, hanem mulandó, földi, anyagi boldogulásuknak is legőszintébb jóakarója és segítője.*

Ebben a tudatban, ebben az irányban tevékenykedni következetesen: súlyos betegségünkben hathatós orvosságunk!

ELMENVÉN, TANITSATOK MINDEN NEMZETEKET . . .

Ez az Egyház egyik fenséges hivatása: közölni, tovább adni az isteni Alapítója által földre hozott égi tanításokat.

Mert az ember magától sok mindent nem tud. A katekizmus legegyszerűbb kérdéseire sem tud akárhány írni, olvasni is tudó, sőt talán magasabb iskolákat végzett felnőtt egyén sem kielégítő feleletet adni.

És ennek a tudatlanságnak, lelki sötétségnek és járatlanságnak borzalmas következményei vannak már e földi életben is.

A mai rettenetes világhelyzetnek is az áteredő bűnön kívül a ma élő nemzedék hitbeli járatlansága s ebből kifolyó erkölcsi eltévelyedése is az oka.

Mert igen sok embernek van-e kielégítően világos fogalma például a teremtett javakról, az ideigvaló anyagi dolgokról, azok *rendeltetése és helyes használata* tekintetében? Van-e tudomása arról, hogy a keresztény tanítás szerint az anyag magában véve ugyan közömbös, de erkölcsileg is nyerhet értéket a szerint, hogy helyesen, vagy nem helyesen él vele, használja az ember?

És vajjon nem járult-e hozzá ennek a tanításnak nem ismerése a mai szörnyű helyzet kialakulásához és állandósulásához?

Valóban, amiként a gyermekeket tanítani kell arra, hogy a veszedelmes eszközöktől őrizzék meg, vagy azzal helyesen, célszerűen bánjanak, úgy a felnőtt emberek *tömegét is tanítani kell az anyagi javakkal, teremtett dolgokkal való helyes bánás-*

módra, azok helyes felhasználására. Mert addig, amíg ők az anyagok használatára vonatkozó törvényeket, szabályokat meg nem ismerik, addig magától értetődően a *testben élő ellenkező törvényeknek* engedelmeskedve élvezik és használják azokat.

Gyakran hangzik el a bajbajutottak ajkáról a késői mentegetődzés: *ha tudtam volna . . .*

És el kell hinni, hogy valóban igen sokan cselekednének okosabban, körültekintőbben, ha előre tudtak volna valamit, ami abban a cselekedetben számításba veendő lett volna. Mert vannak értelmesek, vannak buzgók, vannak erősakaratók és jószándékúak, engedmességre kész, azaz komolyan keresztény módon élni és üdvözülni akaró emberek. De mégis mennyien vannak ezek között, akik minden jóhiszeműségük mellett igen helytelenül jártak el, mert valamit mindezekig sem volt alkalmuk megtanulni. Hányan vannak például, akik még ma is bűnnek tartják a zsíros eledel pénteki élvezését; akik szombaton böjtölnek, pénteken pedig húseledelt vesznek magukhoz; akik nyár derekán meggyónnak a szentkúti búcsún, de következetesen elmulasztják a húsvéti gyónást, stb.

Hát még a lelkiektől látszólag távoleső dologban, amilyen az anyagi javak használata, milyen nagy járatlansággal találkozunk!

Honnan van a közmondás: a pénznek nincs szaga, honnan van a fősვნყség, irígység, kapzsiság, önzés, a vasárnapnak elkerülhető hétköznapi munkával való megszenteltségtelenítése, a lopás, csalás, uzsora? És honnan van bizonyos tömeg-élelmicikkek túltermelése mellett is áruhiány és nélkülözés?

Nem mindig tudatos gonoszságból és rosszakaratból. Gyakran valóban nem tudnak valamit, vagy ha tudják, nem részesülnek elégséges buzdításban, ellenőrzésben, számonkérésben, hogy az

ismert szabályok szerint jár hassanak el. A közönynek is sokszor tudatlanság az oka.

A rosszra hajlamos, gyengeakarátú, feledékeny embernél számottevő és gyakran mentő körülmény ez az anyagi dolgok használata tekintetében előforduló hibázás is.

De érthető és menthető maga a járatlanság is. Nemde, *az anyagi javak általános, széleskörű birtoklása nem túlságosan régi.* A széles néprétegek vagyonhoz, anyagi javakhoz, szabadsághoz való jutása azonban rendszerint olyan megrázkódtatásokkal járt és olyan körülmények, háborúk, forradalmak között történt, *hogy idő és alkalom sem lehetett őket azok helyes használatára megtanítani.* Érthető, ha sokan járnak úgy az anyagi javakkal, pénzzel, mint Noé, aki nem ismerte még a bor erejét, megártott neki. Az új fordulatok új kérdéseket, új feladatokat vetnek felszínre, amelyek új tudnivalók elsajátítását teszik szükségessé. *És mindezekből annál kevesebb haszna, vagy annál több kára származik a tömegeknek, mennél később jutnak el hozzájuk a szükséges tudnivalók.*

Most például időszerű a gáz- és légvédelem kérdése. Mennél készületlenebbül talál valamely országot e tekintetben a gáz- és légitámadás, annál súlyosabb következményekkel jár.

Erkölcsei vonatkozásokban is így van ez sok új emberi vívmánnyal. Mennyi lelki, erkölcsi kárt szenved az ember a sajtó, mozi, rádió, sport miatt, mert készületlenül találta őt s például az Egyháznak sem állott módjában megelőzni és ellensúlyozni a kártékony hatásokat!

Az anyagi javak megszerzése és használata tekintetében is körülbelül hasonló a helyzet. Különösen ha hozzászámítjuk, hogy azok megnyerésével együtt a cselekvési korlátatlanságot is elősegítette a szabadság, egyenlőség, testvériség hangoztatása.

Innen van, hogy a szociális enciklikák is csak az utóbbi évtizedekben láttak napvilágot. Természetes is, amíg nincs beteg a háznál, nem hívnak orvost s amíg a betegség kórképe ki nem alakul, az orvos sem tud rendelni orvosságot.

Most azonban már teljesen kialakult a helyzet, véresre zúzta magát a gyanútlanul rohanó emberi lársadalom, betegágyon fekszik, s mert tovább akar élni, nem akar újból veszébe rohanni, — reméljük — mohón szívja magába az orvos, az ápoló, a hozzátartozók, az életéért aggodók oktatásait és intéseit, sőt a fájdalmas műtétnek, a keserű orvosság bevételének is aláveti magát. *Reméljük, most már lehet beszélni vele . . .*

Ha vannak is, akiknek nem volt elég a liberalizmus, a szabadkőművesség és a többi hóbort gyászos vívmánya, vannak — Istennek hála — nagyon sokan, akik igen kiábrándultak a hitegető jelszavakból s nyugodt, békés, munkás életet akarnak élni.

És ezeknek zömét a dolgozó tömegek alkotják, azok között is első helyen a falunak nemcsak dolgozó, hanem még mindig imádkozó népe!

Ezeknek az imádkozó tömegeknek a tanítására kell a meglevőkön kívül mennél több kedvező alkalmat biztosítani. Sőt a tömegek számát is növelni kell. Tervszerűen kell arra törekedni, hogy a hívek mennél nagyobb tömegei mennél gyakrabban és az ige befogadására lelkiileg kellőképpen előkészítve tegyék lehetővé számukra az ige hirdetését. A még hívó és imádkozó tömegeket a hitben megerősíteni, tudásukat gyarapítani, sőt az időszerű eszmék és tanítások terjesztésére is felhasználni igen nagy érdeke Isten országának. A hívek tömegei előtt kedves, látogatott népájtatosságoknak ebből a szempontból van nagy jelentősége. Ezeket vonzóvá tenni és az ige hirdetésére felhasználni apostoli feladat. A

termés betakarítási hálaájtatosság is figyelemre méltó ebből a szempontból. A falu népe önként kínálja szívét-lelkét az ige befogadására. Eggyel több alkalom, amikor épen a legidősebbekkel lehet a tömegeket megismertetni. Pénzt nem áldoz a nép a kor eszméivel foglalkozó sajtótermékekre, az anyagi áldozatot nem kívánó alkalmakat azonban igen sokan szívesen használják fel a tanulásra.

Erdemes és szükséges tehát ebből a szempontból is értékelni a népájtatosságokat. Sőt az egyház szellemével megegyező minden módot és eszközt fel kell használni arra, hogy ezek mennél vonzóbbak és így látogatottabbak is legyenek. Ez az egyház felemelő, emberi érzéseket megkapó liturgiájának is egyik feladata.

Örülünk tehát annak, hogy ha olyan új ájtatosságot vezethetünk be, amelyről nyilvánvaló, hogy megfelelő előkészítéssel és megszervezéssel az egész falu minden rétegét magával ragadja és a legégetőbb eszmék terjesztésére és igazságok hirdetésére megújít alkalmat.

Ilyennek tekintsük a termés betakarítási hálaájtatosságot is, mely a falusi tömegeknek egyik legkedvesebb ájtatossága lesz s eggyel több alkalom a parancs teljesítésére: Elmenvén, tanítsatok . . .

AZ ANYAGI VILÁG MEGSZENTELÉSE.

Igy kellett e fejezet fölé e szavakat cím gyanánt írni. Mert erről van szó tulajdonképen, amikor *az Egyház a teremtett világ anyagi tárgyaival is foglalkozik*. Bármily szokatlanul is hangzik, ezzel a fogalommal, ezzel a ténykedéssel mennél előbb és mennél szélesebb körben kell megismerkedni.

Azt a lendületet, amellyel a lelkek megszentelése és üdvözítése folyik, követni, azaz helyesebben kísérni kell az anyagi világ megszentelésére irányuló lendületnek is.

Be kell vallanunk, hogy a megváltástól számított két évezred nem volt elég annak általános megértésére, hogy a *földi boldogulás és örök üdvösség érdekében párhuzamosan kell foglalkozni a lelki és anyagi világ megszentelésével*. Akik pedig ezt megértették, azokat mások nem értették meg, magukra maradtak, eszméik, törekvéseik háttérbe szorultak az emberiség mérhetetlen nagy kárára.

Innen van, hogy Szent Pál apostolnak a rómaiakhoz írt leveléből vett következő sorain kétezer év után is szégyenkezve és mellünköt verve kell elgondolkoznunk.

„Testvérek! Azt tartom, hogy amiket most szenvedünk, nem mérhetők össze a jövődő dicsőséggel, amely meg fog nyilvánulni rajtunk. Mert *a teremtett világ várakozása sóvárog az Isten fiainak kinyilvánítása után*. Hiszen a teremtett világ alávetetett a hiábavalóságnak, nem önként, hanem attól, aki alája vetette a reménység nyújtásával, mert *a teremtett világ is felszabadul majd a romlottság szolgaságából az Isten fiai dicsőségének*

szabadságára. Tudjuk ugyanis, hogy *minden teremtmény együttesen sóhajtozik és vajúdik mind idáig*. Sőt nemcsak azok, hanem mi is, kik magunkban hordjuk a Lélek zsengeit: mi magunk is sóhajtozunk bensőnkben s várjuk az Isten fiaivá való fogadást, testünknek a megváltását: a mi Urunk Jézus Krisztusban." (Róm. 8, 18—23.) Mert valóban, a gazdasági csőd, amelynek a többtermelés ellenére is nagy részben áldozata az emberi társadalom, a *teremtett világnak a romlottság szolgátságában nyilvánuló, elkerülhetetlen bűnhődése*.

És hogyan következik ez be? Nem másként, mint úgy, hogy — miért, miért nem, nincs tér itt ennek fejtegetésére, — *sikerült szétválasztani a szellemi és anyagi világot, meghagyván egyes országokban még az Egyháznak a templomon belüli lelki tevékenységét, fenntartván a pénz, anyag fölötti rendelkezést a vallás korlátait el nem ismerő egyéni és társasági érdekeltségek kezében*. A mammon urai bezárják az Egyházat lelki hatalmával a templomok falai közé, ők pedig a páncélszekrények fedezéke mögül gúnyos mosollyal mondják: *te csak imádkozz, hirdesd híveidnek a másvilági boldogságot, mi meg termelünk, kereskedünk, tőkét gyűjtünk s biztosítjuk magunknak e világon a boldogságot*.

Az emberi társadalom túlnyomó többségének milyen megszégyenítő kijátszása megy végbe: a pénz urai, tőke és anyagvilág, kartellek vezérei által kitarítottak teljes sikerrel hitetik el a hiszékenyekkel, hogy a *vallás magánügy, azaz az egyház ne lásson, ne halljon semmit, ami a templomon kívül történik Isten parancsai ellen, a pap maradjon az oltárnál és ne avatkozzék bele semmibe, s ugyanakkor arról is gondoskodnak, hogy a pénz, bank és hitel ügye pedig az ő magánügyük legyen,*

rabigájukba hajtván kormányokat, királyokat, országokat és világrészeket egyaránt.

Milyen végzetes és bűnös könnyelműség és rövidlátás észre nem venni ezt a játékot, vagy pedig észrevenni és semmit vagy alig számbavehető tenni ezen kárhozatos aknamunka további megakadályozására!

Mert amiképen a testnek és léleknek egymástól való elválása a test halálát jelenti, hasonlóképen az anyagi világnak a lélektől, szellemtől való elválasztása is ennek az anyagi világnak romlását jelenti. A mammon urai nem engedik érvényesülni az Egyház befolyását, szétválasztották az Egyházat és államot is, hogy ne feszélyezzék őket az Egyház szellemében törvénykező állam kényelmetlen törvényei, kizárják Istent az őáltala teremtet anyagi világból, hogy ők az anyagi javakat, mint e modern kor bálványisteneit pogány papokként vegyék körül.

Lehet-e tehát csodálkozni, ha egyre sűrűbben ismétlődik meg a forgalomból elvont tőke hiánya miatt munka és kenyér nélkül éhezők forrongása, amely azonban rendszerint nem a bankpaloták, hanem a templomok felégetésében, és nem a nagytőkések, hanem a papok felkoncolásában éli ki magát, mint most Spanyolországban is.

Természetes következménye ez a helyzet annak az elkényeztetésnek és szabadjára engedésnek, liberalizmusnak, amely oly nagyra engedte nőni az anyagi javak és erők hatalmát és befolyását, Isten törvényei alól kiragadván őket. Érthető, ha a tőke a mezőgazdasági és ipari termelés vívmányait is a maga sikerének könyvelte el, semmibe sem vevén Istent, aki az anyagi világot az összes emberek javára teremtetle, lebecsülven továbbá a munkát, melyet emberi méltóságra és emberi jogra a tőkésekkel teljesen egyenrangú munkásember fejtett ki, hogy annak méltó béréből éljen.

És ismét mily szomorúan tragikus, hogy az anyagi javak birtokosai oly siralmas eredménnyel tudták éppen a szegény, kiuzsorázott munkásokat Isten és Egyháza ellen fordítani, holott amint a következmények igazolják, nekik is el kell ismerni és sóhajtani: Nincs másban senkiben üdvösség, hanemcsak az Úr Jézus Krisztusban.

Méltán alkalmazhatók tehát jelen helyzetben ismét Szent Pál apostol szavai:

„Hiszen Isten haragja megnyilvánul az égből azoknak az embereknek minden gonoszsága és igazságtalansága fölött, akik lefogva tartják az isteni igazságot igazságtalansággal. Ami ugyanis megtudható az Istenről, az világosan ismert köztük, mert az Isten világosan megismertette velük. Hiszen ami láthatatlan benne, örök ereje, valamint istensége, észlelhető a világ teremtése óta, mert az értelem a teremtmények révén felismeri. Épp ezért nincs mentség számukra, mivel *ámbar megismerték az Istent, nem dicsőítették őt, mint Istent, és nem adtak hálát neki, hanem üresek lettek gondolataikban, és sötétség borult oktan szívükre.* Bölcsenek mondogatták magukat és esztelenek lettek, és *fölcserélték a halhatatlan Isten dicsőségét halandó embernek, sőt madaraknak, négylábúaknak és csúszómászóknak a képmásával.* Ezért az Isten átadta őket szívük vágya szerint a tisztátalanságnak, hogy maguk becstelenítsék meg testüket, mint olyanok, akik elcserélték az Isten igazságát hazugságra és inkább *tisztelték és szolgálták a teremtményt, mint a Teremtőt, aki áldott mindörökké.*“ (Róm. 1, 18—25.)

Ámde mindezen csupán szörnyűködni, sópánkodni éppenúgy nem elég, mint azokról tudomást sem venni.

Mert van orvosság e rettenetes bajra, van módja és eszköze a segítségnek, csak alkalmazni

kell hozzáértéssel, önfeláldozó lelkesedéssel és ernyedetlen következetességgel.

Az orvosság, a mód és eszköz e pár szóval fejezhető ki: *meg kell szentelni az anyagi világot, azaz vissza kell azt helyezni a teremő Isten egyedül jogos uralma alá s azt a Teremő által előirt parancsok szerint kell használni, hogy a Teremő dicsőségét, — ne a vele bünösen visszaélő ember dicsőségét, és az emberiség közös javát, — ne pedig egy kisebbségét szolgálja.*

És itt vár magasztos feladat a katolikus keresztény anyaszentegyházra, mert neki, mint a hit és kegyelem letéteményesének módjában és kötelességében áll híveinek *nemcsak lelkét megszentelni, hanem anyagi világuk megszentelésében is segítségére lenni.* Az Egyház hivatása e modern kornak is megmutatni, mint már nem egyszer mutatta meg a történelem folyamán, hogy ő *nemcsak a mennyei boldogságot viseli szívéen, hanem az emberiségnek földi és anyagi boldogulását is,* sőt segít is abban a hivatásának megfelelő keretekben. Miként Izsák kívánta Jákob ivadékai számára a föld javait, úgy az Egyház is kívánja az emberiségnek: „*Adjon néked az Isten az ég harmatából s a föld kövérségéből bőséget a gabonából és borból*“ (Gen. 27, 28.) és segíti is ebben az embert: az anyagi világ megszentelésére, azaz Isten törvényei szerint való felhasználásra való tanítás által!

Mindezeknek bizonyyságára használjuk fel a természetbetakarítási hálaájtatosságot is.

ÜNNEPNAPOKKÁ AVATOTT HÉTKÖZNAPOK.

Az Úr Jézus hároméves nyilvános működéséről és tanításáról sokat tudunk, harmincéves elrejtett életéről azonban keveset. És éppen azért, mert nagyobb számú jelentős eseményt nem jegyeztek fel életéből a szentírók, valaki azt gondolhatná, hogy az emberiséget igazában csak az ő hároméves, mozgalmas, eseményekben gazdag nyilvános élete és ezen idő alatt végzett tanítása érdekli.

Nem. Az Úr Jézus harminc évig tartó elrejtett életének is végtelen nagy az értéke és felbecsülhetetlen a tanítása is, csak meg kell tanulni azt értékelni és abból érteni.

A Szentírás ezen szavai: „Jézus pedig növekedék bölcsességben és korban és kedvességben Istennél és embereknél” (Luk. 2, 52.), igen sokat fejeznek ki Jézus elrejtett életéről. Ugyanis itt nem az isteni természet bölcsességben, korban és kedvességben való növekedéséről van szó. „Az isteni természet benne kezdettől fogva megvolt a maga teljességében, tehát az nem növekedhetett. Az emberi természetben azonban az emberi tudás, bölcsesség és szentség a tapasztalás, gondolkodás és az erények gyakorlata által valóságosan növekedett, úgyhogy akik látták, mindig bölcsőbbnek és kedvesebbnek találták. Az emberileg megismerhető dolgokat tehát, melyeket mint Isten kezdet óta tudott és emberi természete is az istenségben szemlélt, később emberi tapasztalás és gondolkodás, vagy értesülés alapján emberi módon is megismerte fokozatosan, mint más ember. Ekként Krisztus emberi tökéletessége is fejlődésével arányban fokozatosan gya-

podott, azért mindig újabb és újabb okból lett Isten előtt kedvesebbé. Ha nem így lett volna, akkor Krisztus nem lett volna valóságos ember.”¹

Nyilvánvaló, hogy az Üdvözítő emberi természetének kiválósága az elrejtett harminc év alatt csak azoknak a napi kötelességeknek hűséges teljesítésében állhatott, amelyek *őreá, mint emberre hártak*. Tudomásunk szerint nem tanított, nem gyógyított, csodákat nem művelt, tehát a mindennapi imádságban, a hétköznapi munkában, a vasárnap előírt megszentelésében, Isten, szülők és felebarátok iránti kötelességek teljesítésében állott az ő emberi tökéletessége.

Közelebbről nézve pedig akár szellemi munkával foglalkozott, — tanulmányozván a prófétákat — akár kézimunkával az ácsműhelyben, vagy a házi teendőkben segített, a közönséges halandó emberek életmódját folytatta. Nap, mint nap Istennek, embernek tetszően, senkinek kárt, szomorúságot nem okozva teljesítette a reá váró kötelességeket.

Ugyanezt tették Szent József és a Szűzanya is. Kiki a maga munkakörében dolgozott.

Őket tehát, a Szentcsalád valóban szent tagjait, nem a rendkívüli, emberi természetet meghaladó teljesítmények, csodatételek tették nagyobbá és kedvesebbé Isten és ember előtt, hanem *az egyszerű napi teendők helyes végzéséből összelevődő példás életmód*.

Ha itt-ott még ma is lehet hallani tisztos iparosok műhelyéből, becsületes földműves családok házából, kertjéből, szántóföldjéről a tiszta és boldog élet legszebb bizonyosságául, derűs lélekből fakadó dalokat, sőt szent énekeket, mennyivel inkább lehetett ott a Szentcsalád hajlékában öröm és boldog-

¹ Dr. Székely: Szentírás jegyzet. Szent István Társ. 1927.

ság, mely ünnepnapokká avatta számukra a hétköznapokat is.

És mi az tulajdonképen, amivel eltelt a Szentcsalád tagjainak élete s amivel az emberiség életének is el kell telnie? Munka. És miből áll ez a munka? A teremtetten ember a benne levő teremtetten képességeket önmagán, vagy a rajta kívül álló teremtetten javakon kifejti, azokkal foglalkozik, azokat alakítja.

Az Üdvözítő, a Szentcsalád elrejtett életének épen ebben van az értéke Isten előtt és tanulságos volta az emberek előtt. Az ő foglalkozásuk, az ő képességeik gyakorlása önmagukon és a többi teremtetten tárgyakon Istennek, embernek tetsző volt.

Az a házi teendő, amit a Szűzanya a konyhában az ételek előállításával, a takarítással, mosással, kerti vetemények, virágok ápolásával, varrással, foltozással végzett, Istennek, embernek kedvére való volt. Az az anyag, faanyag, deszka, gerenda, az a szerszám, fűrész, balta, fejsze, kalapács Szent József izmos, de tiszta kezében lelkiismeretesen, ügyesen, szakszerűen és szorgalommal forgott és a megrendelő bizonyára meg volt elégedve a munkával s szívesen adta meg érte a méltó bért.

Az ő *hétköznapijuk* tehát ezáltal a mindenkit, Istent, önmaguk lelkiismeretét, felebarátokat kielégítő egyszerű *tevékenység, munkálkodás által lett ünnepnappá s ezáltal éppen úgy szolgálták hétköznapiokon az Istent, mint vásár- és ünnepnapokon. A különbség tulajdonképen csak az isteni szolgálat módjában és színhelyében volt.*

Ezt nem tudják nagyon sokan a hívek, az emberek közül. És ezért esnek sokan abba a tévedésbe, hogy ők nem akarnak szentek lenni, vagy nem is lehetnek szentek, akikről egyébként általában igen téves fogalmakkal bírnak az emberek.

Tapasztalt és bölcs lelkivezetők ezért hangoz-

tatják, hogy az embereket nem annyira a szentek, hanem inkább az Úr Jézus követésére kell tanítani és serkenteni, akinek emberi élete a rendes mederben folytatott emberi élet volt.

Valóban. A szentek életében gyakran fordulnak elő olyan rendkívüli események, teljesítmények, önsanyargatások, önfeláldozások, amelyek csak emberfeletti lelki erővel és különös isteni kegyelemmel vihetők végbe. És sokakat az ejt tévedésbe, hogy mert ők ilyeneket nem tudnak végbevinni, tehát nem lehetnek és nem lesznek szentek.

Az Úr Jézus *elrejtett életét* tehát, amelyet a Szentcsalád csendjében folytatott, *nagyon időszerű és szükséges a legnagyobb nyilvánosság elé hozni.* Nagyban előmozdítja ez sok téves, zavaros fogalom tisztázását, különösen a munkáról és általában az emberi élet értékéről.

Különösen szükséges annak felismerése és mennél mélyebb átértése, hogy *a munka erkölcsi értéke és érdemszerző volta nem aszerint minősül, hogy ki milyen iskolai képesítéssel, milyen ruhában, milyen kézzel, milyen helyiségben, milyen anyaggal és eszközzel, szerszámmal végzi. A munka erkölcsi értékét annak megkezdése előtt felindított szándék, a végzése közben felmutatott szorgalom és lelkiismeretesség szabja meg.*

Szemben tehát az eltorzult társadalmi felfogással, a legalacsonyabbnak látszó, ruhát, kezet beszenyyező, magas iskolai képesítést nem kívánó munka sokkal érdemszerzőbb lehet Isten és ember előtt egyaránt, mint a fényesen berendezett irodában, gondosan ápoltt kezekkel, előkelő ruhában, egyetemi képesítéssel teljesített munka.

Ilyen megfontolások után tűnik ki, hogy a munka erkölcsi értéke nem az anyagtól és szerszámoktól függ, amelyekkel dolgozunk, hanem a lélek-

nek állapotától és tevékenységétől, amelyet az anyag felhasználása, alakítása körül kifejtünk.

Mennél aprólékosabban, türelmesebben fejtegetjük ezeket, annál inkább kitűnik, hogy az anyag, annak kisebb, vagy nagyobb mennyisége vagy milyensége a maga szellemtelenségében és tehetetlenségében igazán közömbös valami, sem nem jó, sem nem rossz, sem nem hasznos, sem nem káros. Az emberi lélek, amely gondolkozik, tervez, akar és parancsol a kéznek, hogy hozzányúljon valamihez, valamilyen anyaggal bizonyos tevékenységet fejtsen ki, az dönti el a magatehetetlen anyagnak szerepét, felhasználván szabadon jóra és rosszra egyaránt. A méreg anyagának semmi része abban, hogy a komoly beteg az orvos rendelése szerint piciny adagokban szedi be, hogy meggyógyuljon tőle, az egészséges, de megtevélyedett ember pedig egyszerre veszi be, hogy azzal életét kioltsa.

Ilyen módon lehet és szükséges levezetni az emberi szellem felsőbbrendűségét és az anyag alacsonyabbrendűségét. Mert *e körül vannak végzetes tévedések, amelyeknek eredménye az anyagnak túlzott értékelése, helytelen, sőt bűnös használat a lelkiismeret ellenkezése, nyugtalansága nélkül.* Az emberi munka helyes és igazságos értékelése szempontjából is igen nagy jelentősége van a szellem és anyag egymástól elütő szerepe éles elkülönítésének.

A legegyszerűbb ember is megérti és rájön efféle fejtegetések segítségével, hogy *az ő jó és balsorsa nem az anyagtól függ, hanem ötőle magától,* a szerint, hogy az ő szellemi képessége azzal az anyaggal milyen tevékenységet fejt ki. Aki sok pénzt, nagy vagyont örökölt, ugyanezen nagy örökséget szorgalommal, józansággal gyarapíthatja, könnyelműséggel eltékozolhatja s miatta koldussá teheti magát. És amint történik ez az egyéneknek, ugyanez megy

végbe a kisebb-nagyobb közületek, családok, községek, országok s az egész társadalom életében is.

Igy lehet rávezetni az embert a felelősségre is, amellyel tartozik azért, hogy az anyagot miként használta fel. Így ismeri fel azokat a törvényeket, szabályokat, amelyekhez alkalmazkodva kell az anyaggal foglalkoznia. *Igy eszmél rá a munkásember a maga emberi méltóságára. A legnagyobb jötevője az lesz az anyaggal foglalkozó embernek, aki megtanítja őt az anyaggal való helyes bánásmódra, annak helyes értékelésére és arra, hogy az anyaggal a kezét, ruháját ugyan beszennyezi, de annak helyes használata által a maga lelkét is, meg a legszennyesebb anyagot és az arra fordított munkát is megszenteli.* Így lehet az anyagvilággal hat napon át foglalkozó ember hétköznapijait ünnepnapokká emelni, és így lehet megkezdeni az anyag rabszolgaságába süllyedt embernek ebből a szegényteljes és kárhozatos állapotból való kiszabadításának lassú és nehéz, de mégsem hiábavaló munkáját.

A természetakarítási hálaadó-ájtatosságnak igen nagyjelentőségű gyümölcse lehet ilyen gondolatokkal is foglalkozni. Mert hiszen az igazi hálának egyik megnyilatkozása az is, hogy *a jótéteményt a jötevő iránt való tiszteletből és becsülésből jóra használjuk.*

„HISZEK EGY ISTENBEN, MINDENHATÓ ATYÁBAN,
MENNYNEK ÉS FÖLDNEK TEREMTŐJÉBEN . . .”!

Látszólag talán messze kerültünk a természetakarítási hálaadási ájtatosságtól, a valóságban azonban a tételek annak lényeges eszméi körül forognak. Bizonyos azonban, hogy ezen eszmék természete, magassága, mint a magas hegyek kanyargó, kerülő szerpentin utakkal való megközelítési módja mutatja, bizonyos kitéréseket kíván.

De már közeledünk a csúcshoz, amelyre feljutni akarunk s ahonnan megnyugvással tekinthetünk vissza a megtett kanyargó útra és elgyönyörködhetünk a reményen felül nagy és szép kilátásban is.

A hálaadás közönségesen és általában szokásos módja Istenre irányítja ugyan lelkünket, figyelmünket, de ez csak addig tart, amíg a rövidebb-hosszabb hálaimát elmondjuk, a hálaéneket elzengjük. Ez az idő azonban, még ha nincs is szórakozásokkal megrövidítve, sokkal kevesebb, semhogy elégséges volna azon értelmi, érzelmi és akaratí tevékenység kifejtésére és állandósítására, amelyek pedig a hálának és hálaadásnak elengedhetetlen kellékei.

Az itt előadott és a hálaadások alkalmával célszerűen kifejthető eszmék megfontolása azonban világosságot gyújt az értelemben, üdvös megnemesezési eszköze az érzelemnek, és komoly nekilendülésre indítja az akaratot.

Az előző fejezetekben előadott gondolatok megfelelő kifejtése nagy mértékben alkalmasnak látszik ugyanis arra, hogy kiszabadítsa az embereket

abból a fogalomzavarból, a fogalmakat körülvevő sűrű ködből, amely miatt eltévednek.

Ilyen sűrű ködben tévelyegnek a legjobb hívek is akkor, amikor szorosan összekapcsolják Istent, vallást, templomot, imádságot, vasárnapot, amelyek felől az Egyházat látják illetékesnek intézkedni, azonban mindettől igen messzeállónak, sőt függetlennek tartják a hétköznapot, annak idejével, anyagával, munkájával, mint a lelkivilágtól távol álló egészen más, idegen világot.

Más szavakkal: a lelket az imádság, a templomban való jelenlétel ideje alatt Istenének tartják, azon kívül azonban a lelket is — bár nem mindig tudatosan és szándékosan Isten bántására és a lélek kárára — idejüket is, a kezük ügyébe kerülő anyagokkal együtt a mammon szolgálatába állítják. Így fosztják meg magukat a hétköznapi munka, küzdés érdemeitől s így válik az gyakran lelkük kárára.

Innen ered a szörnyű kettőiséletűség, amelyet a templombajáró hívek is folytatnak. Istennek szolgálnak egy-két óráig a templomban vasárnap, a templomon kívül hétköznapiakon át pedig az anyagi világnak.

A szellemi és anyagi világ két különböző természete annyira tévedésbe ejti az emberek tömegeit, hogy azokat eredet és rendeltetés szempontjából is egymástól teljesen különállónak tekintik és azokkal e téves tudat szerint bánnak.

Nincs ezen semmi csodálkoznivaló. Mintha nem lett volna elég mód és alkalom a tömegek köztudatába átvinni azokat a fogalmakat, amelyek világos megismerése nélkül csak ködösen látják az Istennek, embernek és az egész teremtet világnak az eredetét és szerepét.

Nem értik az Isten első parancsát: Én vagyok a te Urad, Istened; idegen isteneid ne legyenek én előttem, faragott képet ne csinálj magadnak, hogy

azt imádjad! Épen az ellenkezőjét teszik. Rendületlenül készítik a faragott képet az anyagi világ kezük ügyébe kerülő részeiből abban a tévhitben, hogy az Isten azoknak nem Ura.

A természetakarítási hálaadási ájtatosság helyesen előkészítve és megrendezve, ennek a nehéz feladatnak megoldásában is nagy segítségünkre lehet.

Mert az évről-évre tervszerűen előkészített és irányított ájtatosság — szentbeszéd — segítségével mindig világosabban látják a hálát adó hívek az Istent, az embert és a teremtettest javakat külön-külön és egymással kapcsolatban is.

És erre van igen nagy szükség.

Mert igaz, hogy ma már az elemi iskola első osztályában is tanulják a gyermekek, hogy az Isten kétféle világot teremtett: látható és láthatatlan világot. De vajon mikor és miképpen lesz ez a tanítás gyakorlatilag annyira értékesíthető, hogy a tömegek teljesen világosan lássák Istenben a látható világ egyes részeinek, alkotó elemeinek, anyagnak, emberi testnek, élő és élettelen tárgyaknak, szerves és szervetlen anyagoknak, a föld terményeinek és termékeinek alkotóját és urát, felhasználásuk legfőbb törvényhozóját?

Mennél előbb vállalkozni kell arra a nehéz feladatra és annak sikere érdekében minden alkalmat, módot meg kell ragadni, hogy a tömegek az Isten uralma alól kivett anyagi világot is, az idővel és munkával együtt a mindenható, a bölcs Teremtő jóságából eredő és az ember használatára és boldogulására teremtett adománynak tekintsék.

Örülünk annak, hogy az apostoli hitvallás egyes ágazatai az Egyház magasztos ünnepei által oly fenséges megvilágításban részesülnek és annyira átmentek a köztudatba, hogy már a másvallásúak sem tudnak kitérni azok hatása és ünneplése alól. Karácsony, nagypéntek, húsvét gyönyörű ünnepe

milyen élénk színekkel állítja a hívő, hitetlen lelkek elé is Jézus születésének, halálának és feltámadásának világot üdvözítő eseményét! Es mennyire elősegítik az ünnepelt eseményeknek, hittitkoknak megértését az Egyház fenséges liturgiája, énekei, szokásai. Karácsonykor a betlehemi istálló a kisded Jézus bájos szobrával, nagypénteken a keresztsókolás, magyar földön a Szentsír, az ünnepi énekekkel mennyire érthetően szemlélteti, érzékelteti az illető eseményeket. Ki vonhatja kétségbe, hogy a tömegek lelki előhaladására, érzelem- és gondolatvilágára, sőt magatartására milyen nagy kihatással és jelentőséggel bírnak ezek az ünnepek? Ki merné állítani, hogy egy feltámadási körmenet lelki hatásai minden egyes hívőnél csak addig tartanak, amíg ajkukon lelkesülten zeng az ének: „Feltámadt Krisztus e napon! Alleluja, hála legyen az Istennek!”

Aki megfigyeli egy-egy nagy ünnepen a templomból távozó, lelkileg jóltartott tömegnek megelégedettségét, az ünnep eszméivel való töltekezését, az megállapíthatja, hogy az ünnepek felbecsülhetetlen hatással vannak a lelkekre és azok előmenetelére, az ünnepelt hittitkok, események megértése és a mindennapi életben való alkalmazása, hasznosítás szempontjából.

Éppen ezért, mennél jobban örülünk annak, hogy az apostoli hitvallás annyi hitágazatának tanítása részesül a megfelelő ünnepek és szertartások által kellő megvilágításban, annál inkább kell arra is törekedni, hogy az első hitágazat is a maga tartalmával annak kifejezhetetlen jelentősége szerint a tömegek által is *tudatos megünneplésben részesüljön*.

Tudjuk, hogy az Egyház milyen előkelő helyet biztosít liturgiájában, a zsolozsmában a teremtés ünnepelésének. Tudjuk, hogy az Egyház a vasárnapot a Szentháromság tiszteletére szenteli azon indo-

kolással, hogy e napon teremtette Isten a világságot és a világ elemeit; e napon támadt fel Krisztus halottaiból; e napon szállott le a Szentlélek az apostolokra.¹

És a vasárnapok elhomályosodott jelentésének nyomatékosabb kidomborítása céljából helyezte át az Egyház hétköznapi napokra a vasárnapokra tett ünnepeket is. A zsolozsmában az évközi feriadoiban is a teremtésről emlékezik meg az Egyház, főként a gyönyörű himnuszokkal és zsoltárokkal.²

Amde nyilvánvaló, hogy az Egyház ezen belső hite és ténykedése eddig nem volt oly mértékben hatással a hívek tömegeinek köztudatára és életmódjára, amennyire az kívánatos lett volna. A pap imáján — a zsolozsmán — napról-napra végigvonul a Teremtőről, teremtésről, teremtett javakról való hálás, hódoló megemlékezés, a hívek imáiról azonban ezt nem állíthatjuk.

Van néhány igen szép énekünk, rendszerint „reggeli ének” néven szerepelnek az énekes könyvekben. Így a következők: „Új napoddal ó Teremtőnk”, „Ó Teremtő, hatalmadat”, „Dicsőséged hangoztatja”, „Isten, kinek fölségétől”, stb. Ezek a zsolozsma szép himnuszainak gondolatát hozzák honi nyelven és modern dallamokkal. De ezek is rendszerint akkor hangzanak fel a templomban, amikor nincs a hívek által feladott mise s a csekély számú hívek előtt a kántor maga énekli azokat a hétköznapi kismiséken.

Pedig bizonyára nem vitatható, hogy ha szükséges és üdvös, hogy a többi hitágazat titkainak megünneplésében az Egyház szertartásai, énekei, imái és ájtatos szokásai által oly tevékenyen és oly értelmesen vegyenek részt a tömegek, ugyanolyan

¹ P. Unghváry Antal: A római egyház liturgiája, 22. l.

² Unghváry Antal: i. m. 26. l.

szükséges, hogy ezt tehessék és tegyék az első hitágazat tételeinek megünneplésében is. Azaz látniuk kell a hívő tömegeknek lelki szemük előtt a szemléltetés és érzéki ráhatás — ima, ének — minden eszközével elősegítve és megvilágítva a *megváltás* és *megszentelés* minden művét és eseményét, hogy azokért hálát adhassanak és azokból életük szabályozására irányítást és indítást kapjanak, de ugyan-ezen célból ugyanígy kell látni a *teremtés* művét és eseményét is. Ha az apostoli hitvallásban *első helyen* van ez a hitágazat: „*Hiszek egy Istenben, mindenható Atyában, mennynek és földnek teremtményében*“, akkor ez az elsőség nem csupán időrendi elsőséget jelent, és megértés, gyakorlati értékesítés szempontjából sem kerülhet az utolsó helyre.

A vasárnapok régi liturgiai méltóságának visszaállításában kétségtelenül ez a szándék vezette az idők szavát mindig megértő Rómát. Ezt bizonyítja a szentek zsolozsmáit szabályozó „*Divino afflatu*“ bulla, amelyben X. Pius a zsoltárok rendszerezesebb használatát éppen azért írja elő, hogy ezek által Isten végtelen fölsége, mindenhatósága, kibeszélhetetlen igazságossága, jósága és kegyessége hirdettessék!

Az én szerény elgondolásom és meggyőződése szerint a vasárnapok rendeltetészerű megünneplésén kívül és annak elősegítésére a természetakaritási hálaadó-ájtatosság is jól felhasználható alkalom a teremtmény Istennek és Atyának ünneplésére és dicsőítésére, a termények, teremtmény javak — bányavidékeken és a különféle termékek termőhelyein, az ottani termékek — ünnepi díszben felsorakoztatott csoportjaival *szemléltetve* Istennek végtelen teremtmény hatalmát és jóságát.

Amiképen a betlehemi istálló, a karácsonyi énekek a kisded Jézus imádásában, a keresztcsókolás, szentsír, „Keresztények sírjátok“ stb.

énekek pedig a felfeszített Üdvözítő imáadásában jönnek a lélek segítségére, ugyanígy jön az anyagokkal dolgozó tömegek segítségére a termésbetakarítási hálaadási-ájtatosság a termények díszes csoportjával, a dicsérő és hálaadó énekek zengésével a Teremtőnek és Atyának értelmes és komoly imáadásában és tiszteletében!

A horti hívek 1935 szeptember 16-án lélekemelő áhítattal és lelkesültséggel, a Teremtőre és Atyára való dicsérő és hálás gondolással zengték a „Három ifjú énekét”:

„Áldjátok az Úr minden alkotmányai az Urat:
dicsérjétek és magasztaljátok őt mindörökké!

Áldja a föld az Urat:

dicsérje és magasztalja őt mindörökké!

Áldjátok minden földi termények az Urat:

dicsérjétek és magasztaljátok őt mindörökké!”

Lehet-e nagyobb eredménnyel elfordítani az anyag- és önimáadásba merült embert ettől az esztelenségtől mással, mint ezzel és hasonló Isten-sugallta, mélytartalmú, igazán szent énekekkel, amelyek megtanítják az embert arra, hogy neki nem magát és az anyagi világot, hanem a kettőnek együtt a teremtő Istent kell imádnia, a mindennapi életben is megvallván, amit eddig hiányos megfontolással imádkozott: Hiszek egy Istenben, mindenható Atyában, mennynek és földnek Teremtőjében!

„TE DEUM LAUDAMUS! . . .“

Amikor a Hiszekegy első ágazatának jelentésében elmerülünk, amikor hitünköt, emberi képességünköt telhetően sorra vesszük az Isten végtelen tökéletességének alkotó elemeit, isteni tulajdonságait, valamint megkíséreljük felsorakoztatni az Isten megszámlálhatatlanul sok adományát, — e két lelki tevékenységben előnyösen jön segítségünkre a szemléltetési céllal is rendezett hálaadási ájtatosság, — akkor kezdjük úgy érezni magunkat, mint Mózes a Hóreb-hegyen, ahová nyájának legeltetése közben jutott el. Neki az égő csipkebokor el nem égő tűzének lángjai között jelent meg az Úr, nekünk pedig az Ő mérhetetlen sokaságú és gazdagságú teremtményeinek szépségei között jelenik meg. Miként Mózes megértette, hogy a bálványistenekkel szemben miért nevezte magát így: „Én vagyok az „*Aki vagyok*“,¹ úgy mi is megértjük, hogy Isten a Teremtő, mindenneknek alkotója, aki fölötte áll minden teremtményének.

Igy értjük meg és sok tekintetben magunkra is alkalmazzuk, amit a Bölcsesség Könyve ír a bálványimádókról. „Azokat is, akik esztelen, gonosz életet éltek, azzal gyötörted inkább, amit imádtak, mert a tévelygés útjain túl messze jutottak, mikor az állatok legsilányabbjait hitték isteneknek s úgy éltek, mint együgyű gyermekek. Mivel pedig nem hajlottak sem megcsúfolásra, sem korholásra, Istenhez illő ítéletet tapasztaltak; mert mikor szenvedésük

¹ (II. Móz. 3, 14. s a jegyzet): Mózes arra hivatkozik. *Aki van* (a többi isten nincs).

közben bosszankodva látták, hogy azoktól fenyítettnek, miket isteneknek gondoltak, felismerték, hogy Ő az igaz Isten, kiről azelőtt tagadták, hogy ismerik, ezért jött el rájuk végső kárhozatuk!" (12, 23—27.) Mert balgák mindazok az emberek, kikben nincsen Isten ismerete, kik nem tudták *a látható jókból megismerni azt, aki vagyon* s a műveket szemlélve nem ismerték fel az alkotót . . . Hisz a szépség szerzője alkotta mindezeket. Ha pedig megcsodálták ezek erejét és tevékenységét, megérthették volna, hogy alkotójuk még erősebb, mert a teremtmények nagyságából, szépségéből nyilván meg lehet ismerni azok teremtőjét." (13, 1—5.)

Valóban, itt mutatkozik meg a hit, mint rationabile obsequium, észszerű engedelmesség, meghajlás, belátás és beismerés. És ebből a megismerésből ered a leborulás, az imádás, a hódolat, a dicséret és magasztalás!

Ide vezet tehát az értelmesen, gondolkozva hálálkodót a hála: a jövő megismerésére, nagyságára, dicséretreméltó voltára és a jótétemények nagyra értékelésére, megbecsülésére.

Innen van, hogy a hála leginkább a jövő dicséretéből és magasztalásából áll. Az ószövetségi hálaénekek és a zsoltárok nagy része a hálát dicsérrettel és magasztalással fejezi ki:

Mózes hálaéneke: „Énekeljünk az Úrnak, mert fenségeset mivelt, lovat és rajta ülőt a tengerbe vetett.

Az Úré az én erőm és dicsérő énekem, most ő lesz az én menekvésem.

Ő az én Istenem, hadd dicsőítem, atyámnak Istene, hadd magasztalom!" (II. Móz. 15, 1—3.)

Dávid hálaimádsága: „Tiéd a dicséret, mert minden, ami az égben és a földön van, a tiéd!" (Kronikák I. k. 1, 3.)

Tóbiás dicsőítő éneke: „Mindenkor nagy vagy

te, Uram, és uralmad örökké tart. Izrael fiai, dicsőít-
sétek az Urat, a pogányok előtt dicsérjétek őt." (Tóbiás 13, 1—3.)

Habakuk imája: „Jő az Isten Dél felől és a
Szent a Fárán-hegye felől; dicsősége elborítja az eget
és dicséretével telve van a föld.” (Habakuk 3, 4—5.)

8. zsoltár: „Uram, mi Urunk, mily csodálatos
az egész világon a te neved, hisz az egeknél fen-
ségesebb a te dicsőséged.” (1—2.)

18. zsoltár: „Isten dicsőségét beszélik ez egek
és keze művét hirdeti az égbolt. Ezt harsogja egyik
nap a másikkal, erre tanítja egyik éj a másikat.”
(1, 2.)

47. zsoltár: „Nagy az Úr, dicsérni kell őt
felette Istenünk városában, az ő szent hegyén.” (1.)

64. zsoltár: „Téged Isten, a Sionon, dicséret
illet, fogadalmi áldozatot mutassanak be neked Jeru-
zsálemben.” (1.)

65. zsoltár: „Ujjongj az Istennek egész világ,
mondjátok nevének éneket, dicsőségét dicsérve zeng-
jétek!” (1.)

67. zsoltár: „Magasztaljátok az Isten dicsősé-
gét, az Ő felsége honol Izrael felett.” (35. v.)

88. zsoltár: „Magasztalják Uram, csodáidat az
egyek és hűségedet az egybegyűlt szentek!” (1.)

91. zsoltár: „Jó dolog az Urat dicsérni, neved-
nek, oh Fölséges, éneket zengeni.” (1.)

95. zsoltár: „Énekeljétek az Úrnak új éneket,
énekeljétek az Úrnak városok mind. Hirdessé-
tek dicsőségét a nemzetek között, csodatetteit min-
den nép előtt.” (1, 3.)

99. zsoltár: „Áldjátok őt, dicsérjétek nevét,
mert jó az Úr, örökké tart kegyelme, nemzedékről-
nemzedékre hűsége.” (4.)

112. zsoltár: „Dicsérjétek az Urat, ti szolgák,
dicsérjétek az Úr nevét!” (1.)

117. zsoltár: „Magasztaljátok az Urat, mert jó, mert irgalma örökkévaló.” (1.)

144. zsoltár: „Magasztallak téged, Istenem, királyom, áldom nevedet örökkön-örökké.” (1–2.)

146. zsoltár: „Dicsérjétek az Urat, mert jó dicsérni Őt, Istenünket dicsérni édes és illendő.” (1.)

147. zsoltár: „Dicsérd az Urat, Jeruzsálem, dicsérd Sion Istenedet!” (1.)

148. zsoltár: „Dicsérjétek az Urat az egekből, dicsérjétek Őt a magasságban!” És a Zsoltáros az összes égi és földi lényeket felhívja Isten dicséretére.

149. zsoltár: „Énekeljétek az Úrnak új éneket, zengjen a jámborok gyülekezetében dicsérete.” (1.)

150. zsoltár: „Dicsérjétek az Urat szent hájlakában, dicsérjétek Őt az ég erős boltozatában.” (1.)

A Boldogságos Szűz is hálából így énekel: „Magasztalja az én lelkem az Urat . . . Mert nagy dolgokat cselekedett nekem a Hatalmas, kinek szent az Ő neve.”

Az Egyház is így zengi hivatalos hálaénekét: „Te Deum laudamus!”

Ez a dicséret visszhangzik az Egyház egész életében, a szentmisében, a zsolozsmában, hogy egyesüljön az égiek dicséretével, az ószövetség magasztalásaival s egy hatalmas harmóniában egyesülve zengje minden: Szent, szent, szent a seregek Ura, Istene. Teljesek az ég és föld dicsőségeddel! Hozsanna a magasságban!

A „*Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto*”, a kisebb *doxológia* — dicséret — hányszor hangzik el a szentmisében, papi zsolozsmában, szertartások végzése közben. Hányszor hangzanak az ószövetség gyönyörű dicsérő zsoltárai a zsolozsmában! És hányszor csendül fel a szentmisében a nagy *doxológia: Gloria in excelsis Deo!* . . . Az Egyház hivatalos ájtatosságaiban oly sűrűn alkalmazott *Isten-dicséret* méltóképen fejezi ki azt a hitet,

amelyet az Anyaszentegyház az Isten dicsőítéséről vall. Az Egyház híveit is Isten dicsőítésére tanítja és buzdítja. A magánajtatosságok, imádságok, sőt maga a katolikus köszöntési mód: „*Dicsértessék a Jézus Krisztus*“, állandóan az angyal karácsonyi „*Gloriá*“-ját visszhangozzák! Csak egyetlen rózsafüzér elimádkozása közben hányszor hangzik el a *Gloria*!

Ámde amikor az Egyház ennyire gyakorolja az Isten dicséretét, azt nem csupán az őszövétségi példa nyomán teszi. Az Egyház, mint az Üdvözítő hármasság hatalmának letéteményese, az Isten dicsőítését is isteni Alapítójának szándéka és példája szerint gyakorolja.

Az Üdvözítő ugyanis világosan kifejti, hogy az *Ő személyes munkájának célja is mennyei Atyjának megdicsőítése*, és az embereket is erre akarja vezetni. „Akármit kértek majd az Atyától az én nevemben, megteszem azt, hogy az *Atya megdicsőíttessék a Fiában*.“ (Ján. 14, 13.) — „*Azáltal dicsőíttetik meg az én Atyám, ha sok gyümölcsöt hoztok és tanítványaim lesztek*.“ (Ján. 15, 8.) „Atyám, eljött az óra, dicsőítsd meg Fiadat, hogy *Fiad is megdicsőítsen Téged; én téged megdicsőítettem a földön, a munkát elvégeztem*, melyet rám bízál, hogy azt megtegyem.“ Az Üdvözítő még halálával is Istent dicsőítette: „Ezt pedig mondá, jelezvén, minő halállal fogja megdicsőíteni az Istent.“ (Ján. 21, 19.)

A hálának dicsérettel való kifejezésére is maga az Üdvözítő mutat rá, amikor a meggyógyított tiz poklos közül csak egy tért vissza hálát adni: „Egyik pedig közülük, látván, hogy meggyógyult, visszatért, nagy szóval magasztalván az Istent, és arcra borulva az ő lábainál, *hálát ada*; és ez szamaritánus vala. Feelvén pedig Jézus, mondá: „Nemde tizen gyógyultak meg, és kilenc hol vagyon? Nem akadt,

aki visszatérvén, *dicsőséget adjon Istennek*, hanem csak ez idegen." (Luk. 17, 17. 18.) A többi kilenc hálátlanságán Jézus megbotránkozik, az egy visszatérő, meggyógyított poklos hálaadási módját pedig, aki az *Istent nagy szóval magasztalta*, helyben hagyja, mert e kifejezés: *dicsőséget adjon*, szerinte annyit tesz: *elismerje Isten jótéteményét és hatalmát s kifejezze háláját*. (Szentírási jegyzet.)

Az Üdvözítő szándéka szerint járnak el az apostolok is, Isten dicsőítésére buzdítván övéiket. Szent Pál így ír: „Akár esztek, akár isztok, akár bármi mást tesztek, *mindent Isten dicsőségére cselekedjetek*.” (Kor. 10, 31.) Szent Péter ezt írja: „Szeretteim, kérlek titeket, mint jövevényeket és zarándokokat, tartózkodjatok a testi kívánságoktól, melyek a lélek ellen harcolnak; jó magaviseletet tanúsítván a pogányok között, hogy abban, amiben mint gonosztevőket megrágalmaznak, *a jó cselekedetekből megismervén titeket, dicsőítsék Istent a látogatás napján*.” (I. Pét. 2, 12.)

Érthető tehát, ha az Egyház minden ténykedését átszővi Isten dicsőítésének aranyzálaival és annyiszor zengi híveivel együtt a Glóriát, hogy az újszövetség Isten-dicsérete méltó folytatása az ószövetségnek. Sőt az Egyház dicsérete messze fölülmúlja az ószövetségét, mert Ő mutatja be Istennek a legmagasztosabb dicséretet: *a szentmise dicséroráldozatát*.

Hogyne örülne tehát az Egyház annak, amikor hívei is az ő hite és példája szerint Isten dicséretét zengik?!

A természetakarítási hálaadó-ájtatosságnak ez is egy értékes gyümölcse tehát: a hálátadó tömegeket rávezetni a Teremtőnek értelmes imáadására, *oly élenken tárván szemük elé az Ő végtelen hatalmát, szépségét és jóságát, jótéteményeinek sokaságát, hogy a szívek is betelvé az Isten iránti hodo-*

A Jézus Szive-szobor.

*Magnin Adorjánprépost,
gyöngyösi plebános
segédlettel vezeti az
1935. évi körmenetet.*

*Iskolás-
leányok*

és fiúk a körmenetben.

lattal, imádással és hálával, az ajkakon keresztül csorduljon ki onnan az Isten zengő dicsérete!

Milyen nagy diadalt arat ezzel maga felett az ön maga és anyagi javai imádásába merült ember!

És milyen nagy szükség van épen manapság ilyen diadalokra! Az emberi értelmet felvilágosítani és meggyőzni arról, hogy *egyedül Istent illeti a dicséret* és akaratát is késszé tenni arra, hogy ezen meggyőződésének lelkes, példaadó és hitvalló kifejezést is adjon!

Milyen nagy nyereség a hit elmélyülése az erkölcsök javulása szempontjából, ha a *hívek tömegei* a szentmise magasan szárnyaló prefációjának nemcsak dallamában gyönyörködnek, nemcsak gyönyörű zenéje cseng fülükben, hanem eszmei tartalma is gyökeret ver a szívek mélyén s az Egyházzal együtt lelkesülten zengik: „*Valóban méltó és igazságos, illő és üdvösséges, hogy mi neked mindenkor és mindenhol hálát adjunk szentséges Úr, mindenható Atya, örök Isten, a mi Urunk Jézus Krisztus által, aki által dicsérik fölségedet az angyalok, imádják az uralkodók, félik a hatalmasságok, meg az egek és az egek erői és a boldog szeráfok egyessült dicsérettel magasztalják és engedd meg, kérünk, hogy velük egyesithessük a mi szózatunkat és alázatos megvallással mondjuk: Szent, szent, szent a seregek Úra, Istene. Tele van az ég és föld a te dicsőségeddel. Hozsanna a magasságban. Áldott, ki az Úr nevében jó. Hozsanna a magasságban.*”¹

Az Isten dicsőítésének kötelességére, jelentőségére és hasznára kíván tehát e könyv címe is utalni: *Te Deum laudamus!*

¹ Szunyogh: Magyar Misszáléból.

GLORIA DEL.

„Börtönéből szabadult sas“-ként szárnyal az értelmes, hívő lélek Isten felé, amikor az Egyház tanítását megértve, szertartásai, ájtatosságai által felvilágosítva ráésszel, milyen sűrű volt a köd, amelyben botorkált, milyen veszélyes volt a zátony, amelyre boldogulásának hajója ráfutott, amikor Isten helyett önmagát és anyagi javait bálványként tisztelte.

Mennyire hálás lehet az ember az Egyháznak azért, hogy az igaz hit fényét révetíti életének bűntől elsötétült útjára! Az Isten igéjéből, a szent szertartások cselekményeiből, imából és énekből, a Gloria in excelsis-ből, — Te Deum laudamus-ból — mennyi vonzóerőt áraszt ki az Egyház, mely magával ragadja a lelket, messze, az ideigvaló anyagi világ fölé, az Isten közelébe. Mennyire más lélekkel jár-kezel a szent hit által felvilágosított ember a földön, a mulandó javak, kincsek között! Milyen világosan elkülönítve látja a teremtető Istent, saját magát és az anyagi világot! Nemde hálára gerjed az igazság fényözönében megittasodó lélek s a Zsolnárossal együtt értelmesen zengi Istennek a teremtés műveiből kisugárzó nagyságát s csodálkozva ad hálát az emberi nagy méltóságért:

„Uram, mi Urunk,

Mily csodálatos az egész világon a te neved!

Hisz az egeknél fenségesebb a te dicsőséged.

Kisdeded és csecsemők szájával

Hirdetteted ellenségeiddel szemben dicséretedet,

Hogy tönkre tedd az ellenséget s a bosszúra kelőt.

Hiszen ha nézem egedet, ujjaid alkotását,

A holdat és a csillagokat, melyeket alapítottál:

Mi az ember, hogy figyelemre méltatod,
És mi az emberfia, hogy meglátogatod?
Kevéssé tetted őt kisebbé az angyaloknál,
Dicsőséggel és tisztelettel koronáztad meg,
És kezéd művei fölé állítottad,
Lába alá vetettél mindeneket:
Minden juhot és minden barmot,
És hozzá a mezei vadat,
Az égi madarat s a tengeri halat,
Mely a tenger ösvényein halad.
Uram, mi Úrunk,
Mily csodálatos az egész világon a te neved!" (8. zs.)

A lélek ebben a felvilágosultságában és megalázódásában már kész a legmagasabb tudomány megértésére és befogadására is. Nem okoskodik, nem ellenkezik, nem tagad, nem kételkedik, hanem megismer, beismer és állandó dicséretre gerjed. Sőt elpirulva felismeri mulasztását, melyet Isten dicséretének elhanyagolásával követett el. Ráébred, hogy: „Isten dicsőségét hirdetik az egek és kezeművét hirdeti az égbolt. Ezt harsogja az egyik nap a másikkal, erre tanítja egyik éj a másikat", de ő nem hirdette, nem harsogta, nem tanított erre senkit! — Pedig neki adott Isten értelmet, nyelvet, nyilván azért, hogy amit az értelmetlen, emberi nyelven beszélni nem tudó anyagi világ képtelen megtenni, annak nevében és a helyett is ő hirdesse Isten dicsőségét és zengje dicséretét.

Sőt már azzal sem éri be, hogy ő egyedül zengjen dicséretet, hanem Isten dicsőítésének apostolává szegődik, a Zsoltárossal énekelvén:

Énekeljete az Úrnak új éneket,
Énekeljete az Úrnak országok mind!
Énekeljete az Úrnak, áldjátok nevét,
Hirdessétek napról-napra segítségét!
Hirdessétek dicsőségét a nemzetek között,

Csodatetteit minden nép előtt.
Mert nagy az Úr, fölötte dicséretes,
Minden istennél félelmetesebb,
Mert a nemzetek istenei mind csak hamis istenek,
Az Úr azonban egeket alkotott.
Színe előtt fenség van és szépség,
Szentélyében szentség és dicsőség.
Adjatok az Úrnak, népek családjai,
Adjatok az Úrnak dicsőséget és tiszteletet,
Adjatok meg az Úrnak a nevét megillető dicsőséget,
Hozzatok áldozati ajándékokat és jertek udvaraiba.
(95. zs.)

Később pedig az sem elég, hogy csak az emberek dicsérik és magasztalják az Istent. Dániel három társának hálaénekével hívja fel ő is az egész teremtet világot a Teremtő dicsőítésére:

Áldjátok az Úr minden alkotmányai az Urat;
dicséritek és magasztaljátok őt mindörökké.
Áldjátok az Úr angyalai az Urat;
dicséritek és magasztaljátok őt mindörökké.
Áldjátok egek az Urat;
dicséritek és magasztaljátok őt mindörökké.

Áldjátok a nap és hold az Urat;
dicséritek és magasztaljátok őt mindörökké.
Áldjátok égi csillagok az Urat;
dicséritek és magasztaljátok őt mindörökké.
Áldjátok minden záporosó és harmat az Urat;
dicséritek és magasztaljátok őt mindörökké.

Áldjátok tűz és hőség az Urat;
dicséritek és magasztaljátok őt mindörökké.
Áldjátok harmat és zuzmara az Urat;
dicséritek és magasztaljátok őt mindörökké.
Áldjátok fagy és hideg az Urat;
dicséritek és magasztaljátok őt mindörökké.

Áldjátok jég és hó az Urat;
dicsérjétek és magasztaljátok őt mindörökké.

Áldja a föld az Urat;
dicsérje és magasztalja őt mindörökké.

Áldjátok minden földi termények az Urat;
dicsérjétek és magasztaljátok őt mindörökké.

Áldjátok minden égi madarak az Urat;
dicsérjétek és magasztaljátok őt mindörökké.
Áldjátok minden vadak és barmok az Urat;
dicsérjétek és magasztaljátok őt mindörökké.

Ime, itt van már a lélek a Hóreb-hegy csúcsán, telve Mózes csodálkozásával és imádásával, *maga fölött* érezvén *Istent* az Ő végtelen fölségével és hatalmával, *maga alatt* pedig a hegyet, a *teremtett világot* látva! Amiként Mózes a hegyen haladva jutott el az égő csipkebokorhoz, úgy az ember is a teremtmények szemléletén át jut el a Teremtő megismeréséhez és imádásához.

Az ember ebben a felemelkedett lelkiállapotban, a teremtett világ béklyóiból megszabadulva, a fölé emelkedve, maga fölött pedig az Istent érezve ismeri fel és tölti be azt a hivatást, amelyért a Teremtő teremtette. Könnyű az Egyház feladata az anyagi világ megszentelésére, a hétköznapi ünnepnappá avatására és az Isten értelmes dicsőítésére megtanított hívőt arra is megtanítani, hogy ebben a felemelkedett lelkiállapotban élve, munkálkodva, tűrve és szenvedve, imádkozva s énekelve, azaz *Istent életével és szavával dicsérve szolgálja azt a legmagasztosabb célt, amelyért őt a Teremtő teremtette.*

Az Egyház tanítása a teremtés céljáról *egyszerre kilép* oly módon a hittankönyvek összecsukott lapjai

*közül, közkincsévé lesz a tömegnek, hogy ebben is teljesedjék a Üdvözítő akarata: „Mert semmi sincs elfeledve, ami föl nem fedeződne, és elrejtve, ami ki nem tudódne. „Amit néktek sötétben mondotok, mondjátok el fényes nappal, és amit fülbesúgva hallotok, hirdessétek a háztetőkről.” (Máté 10, 27.) — Igen, az értelmes hálaadás közben felvilágosult lelkek előtt a maga szépségében és magasztosságában ragyog fel az Egyház ezen gyönyörű tanítása: *Isten a világot — az embert is — elsősorban a maga külső dicsőségére teremtette s az embernek abban kell keresnie saját boldogságát, hogy Istent életével és munkájával, imájával és énekével külsőleg is dicséri.*¹*

A hittannak ezen alapvető tanítását mennél előbb, mennél nagyobb tömegekkel megismertetni, valóságos apostoli munka.

Erről az eszmei, természetfeletti magaslatról lehet igazán szétlátni a természetes világban is. Mint napfelkeltekor távozik a sötétség a földről, mint a felhők eloszlása után megjelenik a napsugár, úgy hat ez a magasztos tanítás a hívő lélekre.

Mennyi megoldatlan kérdésre kapunk feleletet, amikor egyszerű szavakból megértjük, hogy mit jelent ez: *Isten dicsősége?*

Isten annyira tökéletes és oly végtelen boldog, hogy neki nincs szüksége semmi jóra, ami az ő boldogságának, fölségének növelésére szükséges volna. Az embert sem azért teremtette Isten, hogy valami jót nyerjen meg általa, vagy előnyt biztosítson magának. Csupán a végtelen jóság és szeretet, ami az Istennek a lényege, vezette Istent az ember és a világ teremtésére. Létezésünket kizárólag az Isten jóságának köszönhetjük.

Isten tehát joggal várja el, hogy vele szemben

¹ Noldin: De Principiis.

az ember, mint eszes teremtmény a teremtésért fejezze ki háláját, elismervén, hogy neki köszönheti létezését. Azt is joggal várja el Isten, hogy a többi, értelem nélküli lény helyett is adjon hálát az ő teremtésükért annál is inkább, mert Isten azokat is az emberért teremtette.

Amikor az ember a maga és a többi teremtmény nevében felismeri és elismeri Isten jóságát, hatalmát és amikor Istent az ő felismert jó tulajdonságaiért dicséri, akkor ezzel *Isten dicsőségét hirdeti* és ebben áll az Isten *külső dicsősége*.

*Isten ezen külső dicsősége az embernek elsődleges célja; a másodlagos célja pedig az a tökéletes boldogság, amelyet az ember Isten dicsőítése által ér el.*¹

Aki ezt megértette, meg tudja fejteni az eddig megfejtethetetlennek vélt kérdést: *miért nem boldog az ember?* — Egyszerű és könnyű most már a felelet: *mert nem az Isten dicsőítésében, hanem a maga és bálványai magasztalásában kereste boldogságát!* Miként a bábéli torony építői mondták egymásnak: „Jertek, építsünk magunknak várost és tornyot, melynek teteje az eget érje, *hogy híressé tegyük nevünket*, mielőtt elszélednénk minden földre” (I. Móz. 11, 4.), ugyanígy cselekszik a kevély ember azóta és most is! De miként azokat, úgy a többi kevélyeket is megzavarja az Úr, mondván: „Jertek tehát, szálljunk alá és zavarjuk ott össze a nyelvüket, hogy ne értsék meg egymás szavát.” (Móz. 11, 7.) Milyen határozottsággal jelenti ki az Úr: „*Én vagyok az Úr, ez az én nevem; dicsőségemet nem engedem át másnak, sem dicséretemet a bálványoknak . . .*” Régóta hallgattam, némán türtem, ám kiáltok most, mint a vajúdo asszony, szétszórok és elnyelek egyszerre. Pusztává teszem a hegyeket, halmokat és

¹ Noldin: De Principiis. Schütz: Dogmatika I.

kiszáritom minden fűüket . . . Meghátrálnak majd, nagy zavarba jutnak, kik a bálványban bíznak, kik így szólnak öntött szoborhoz: te vagy a mi istenünk!" (Izaiás 42, 8. 14. 15. 17.)

Ime, itt a magyarázata és megfejtése minden kérdésnek! Isten dicsérete helyett magát és a teremtett világot bálványozta az ember!

De egyszerre megvilágosodik előttünk a szentek tudománya is, akik mindenben ellenkezőjét tették annak, amit a világ fiai tesznek: Istennek szolgáltak és jutalmul boldogságot kaptak.

Ábrahámnak, ki kész volt fiát feláldozni, így szól az Úr: „Ne nyúljon kezed a gyermekhez s mit se csinálj neki: most már tudom, hogy féled az Istent s kedvemért egyszülött fiadnak sem kedveztél . . . Enmagamra esküszöm, — mondja az Úr — hogy mivel ezt megtetted és kedvemért egyszülött fiadnak sem kedveztél, megáldalak s megsokasítom ivadékokat, mint a tengerpart fövenyét, . . . *mivel engedelmeskedtél szavamnak.*“ (I. Móz. 22, 12. 15. 17.)

A szentek tudományába itt avattatunk bele! A Szűzanya ígét: „Ime az Úr szolgálóleánya, legyen nekem a te ígéd szerint“, — az Úr Jézus szavait: „Atyám, múljék el tőlem e keserű pohár, de mégis ne az én akaratom legyen, hanem a tied!“ — most értjük meg igazán!

A szentek lemondása és önmegtagadása, a világtól való elszakadása, Istennek való odaajánlkozása, a vértanúk, hitvallók, szűzek, apostolkodók bátorsága és fáradhatatlansága egyszerre természetessé válik előttünk.

Most már megértjük, hogyan tudták Istenben az *Ur*at, az emberekben a *testvért*, aranyban, ezüstben a *port*, hírnévben és méltóságban a *hiúságok hiúságát* látni!

Így értjük meg Loyolai Szent Ignác ezen ön-felajánlását:

„Fogadd, Uram, egész szabadságomat, fogadd emlékezetemet, értelmemet és teljes akaratomat. Minden, amim van s amivel bírok, a Te ajándékom; mindazt én viszont fölláldozom Neked és egészen akaratom rendelkezésére bocsátom; csak irántad égő szeretetet adj nekem szent malasztod kíséretében; ezzel elég gazdag vagyok s ennél egyebet nem is kívánok. Amen.”

Ez az isteni tanítás adja a reggel munkába induló ajkára az imát: „Uram! alázatos és imádat-tal teljes szívvel borulok le isteni Fölséged előtt s már előre felajánlom neked minden gondolatomat, szavamat és cselekedetemet és pedig azért, mert *dicsőíteni és imádni akarlak*. Egyedül téged akarlak szeretni, *mindent a Te dicsőségedre akarok cselekedni*, jelszavam lesz mindenkor: *Mindent Isten nagyobb dicsőségére!*”

Ugyancsak ebből a tanításból értjük meg Árpádházi Szent Erzsébetet, Paulai Szent Vincét, az irgalmas felebaráti szeretetnek megannyi hőjét is.

De az Isten és felebarátok ellen elkövetett bűnök nagyságára is ezen tanítás segít ráeszmélni. Isten káromlása, embertársak megbántása mennyire ellenkezik Isten dicsőítésével!

Ime, miként tárul fel az Istent hálából értelmesen dicsérő lelkek előtt az emberi boldogság egyetlen forrása: *Isten méltó dicsőítése!*

Mily felbecsülhetetlen szolgálatot tesz tehát a jól előkészített és helyesen megrendezett természetakarítási hálaadási ájtatossággal azzal, hogy a teremtet világ, a földi javakért kifejezett hálaadással kapcsolatban, a lelkeket felemeli az elfelejtett, a megbántott Teremtőhöz s emlékezteti a teremtés céljára: *Isten dicsőségére.*

ISTEN DICSÉRETE ASSISI SZENT FERENC ÉLETÉBEN.

A látható világ szemléletéből Isten megismerése, Isten megismeréséből az Ő dicsérete folyik, dicsérete pedig az Ő szolgálatában áll.

Isten dicséretének alapja annak elismerése, hogy Ő a mindenségnek föltétlen Ura és mindennel, mint föltétlen tulajdonával, teljes szabadsággal és hatalommal rendelkezik.

Isten, mint mindennek föltétlen Ura, a mindenség elé kitűzött célt tökéletesen el akarja érni, a világban rendet, szépséget és gazdagságot kíván biztosítani, amely az Ő leleményességét és eszme-gazdagságát tünteti fel. Isten az Ő akaratát mint szent Személy juttatja érvényre, akinek akarata parancs és ennélfogva tud kötelezni és teljesen kielégítő élettartalom tud lenni az ember számára. „Csak az követelheti az egész ember főntartás nélküli önátadását, aki a személyes való abszolút értékigénylését ki tudja elégíteni. Ha Isten nem volna a tiszta igazság, melynek teljes bírása képes egyedül kielégíteni az embert, kiáltó érthetlenség maradna ép a legtökéletesebb tapasztalati teremtmény, akit sem a tünékeny természet, sem az érzéketlen, elvont törvény nem tud kielégíteni. Az ember csak úgy talál elég erőt az erkölcsi föladat teljesítésére, ha valóságként hódolhat annak a meggyőződésnek, hogy élete, küzdelme és áldozatai egy személyes való jelenlétében folynak le, aki tudomásul veszi minden lépését, érti minden baját, méltányolja minden igyekezetét, meghallja minden kiáltását, kész és képes bűnös lelkének és bűnbánó szívének megbocsátani. A személytelen erkölcsi törvény és a

mechanikai világrend vak és süket az erkölcsi küzdelem vívmányával szemben. Isten nélkül nem volna hol elhelyezkedni az embernek erkölcsi föladataival; hontalanná válnék a lelke éppen legnemesebb igényeiben és késztetéseiben.”¹

Mindezt nemcsak az emberré lett második isteni személy tudhatta, és valósíthatta meg, hanem tudhatja és megvalósíthatja a hit és tapasztalás által felvilágosodott ember is. Erre nyujtanak követhető példát a szentek is.

A szentek megszámlálhatatlan sokaságát fel sem lehetne sorolni, akiknek élete egytől-egyig bizonyosság arra, hogy miképpen lehet a teremtet látható világban, annak javai között, de azokkal helyesen és okosan élve, Istennek való teljes önátadással, Istennel való teljes töltekezéssel szentül élni.

A sok közül lássuk Assisi Szent Ferencet. Figyeljük meg és állapítsuk meg életének néhány mozzanatából, miben állott az ő Isten-dicsérete.

Elismeri Isten fölségét, hatalmát, jóságát.

Mikor a nagy Szent az Üdvözítő sebeinek ajándékát kapta, a zsoltárookra emlékeztető fönséges hálaadó dicséretet zeng a következőképen:

„Te vagy egyedül szent, Úr Isten, ki csodákat művelsz. Te erős vagy. Te nagy vagy. Te fölséges vagy. Te mindenható vagy, szent Atyánk, égnek és földnek királya. Te háromság vagy Úr Istenünk és egység és minden jóság. Te jóság vagy, minden jóság, legfőbb jóság, élő és igaz Úr Isten. Te szeretet vagy, tiszta szeretet. Te vagy a bölcsesség. Te vagy a türelem. Te vagy a biztonság. Te vagy a nyugalom. Te vagy az öröm és örvendezés. Te vagy az igazság és mérséklet. Te vagy minden gazdagságunk és elégségünk. Te vagy a szelídség. Te

¹ Schütz: Dogmatika I. 190. 1.

vagy védelmünk. Te vagy őrzőnk és védelmezőnk. Te vagy az erősség és menedék. Te vagy a mi reményünk. Te vagy a mi hitünk. Te vagy a mi nagy édességünk. Nagy és csodálatos Úr, mindenható Isten és könyörülő Megváltó vagy.”¹

Íme a hálaadó dicséret gyönyörű példája! Mennyire *kellett ismernie a Szentnek a fölséges Istent*, hogy annyi szépet és jót tudott róla felsorolni! Isten szeretetében és dicséretében őt is az Isten helyes ismerete vezette.

Istenről táplált hitét, az iránta való hálát nem változtatja meg betegsége, szenvedése sem.

Betegségében az előtte oly kedves San Damianohoz viteti magát, hol Szent Klára nádból és sásból egy kis kunyhót rögtönzöttet számára.

De nyugalmat itt sem talál. Szembaja, melynek orvoslására eddig semmi gondot nem fordított, annyira elhatalmasodik, hogy egyidőre egészen megvakul. A betegség gyötrelmeit még fokozza a kunyhóban tanyázó tömérdek egér, melyek sem éjjel, sem nappal nem hagynak neki nyugtot. A kellemtelen kis állatok állandóan föl s alá futkosnak testén s még enni sem hagyják békében. Francesco nagy szorongattatásában az Úrhoz kiált segítségért: „Uram, — sóhajtja egy éjtszaka — jöjj segítségemre gyöngeségemben, hogy türelemmel tudjam elviselni látogatásodat.” És íme rögtön rá hallja a vigasztaló feleletet: „Örvendj testvér és légy vidám betegséggedben és szorongattatásodban. Légy olyan biztos, mintha már országomban volnál.”

Ez a kijelentés megnyugtatta a szegény szenvedőt és újra visszahozza elpusztíthatatlan lelki derűjét. Örömet nem bírja magába rejtteni, hanem mihelyt megvirrad, azonnal maga köré gyűjti társait és így szól hozzájuk: „Ha a császár egyik szolgájá-

¹ Balanyi: Assisi Szent Ferenc élete.

nak egy egész birodalmat ajándékozna, vajjon nem kellene-e ennek a szolgának nagy örömben lennie miatta? És ha még hozzá a tulajdon birodalmát ajándékozna neki, nem kellene-e még jobban örülnie? *Hát lássátok, így kell nekem is öröveznem szenvedéseim és megpróbáltatásaim közepett, így kell vigadoznom az Urban és folyton-folyvást hálálkodnom az Atya-Istennek, egyszülött Fiának, a mi Urunknak, Jézus Krisztusnak és a Szentléleknek azért a sok kegyelemért, melyet irántam tanúsított. Mert im' kegyes volt engem, méltatlan szolgáját még földi életemben biztosítani országáról. Ezért dicsőségére és a magunk vigasztalására meg embertársaink épülésére egy új dicsőítő éneket fogok készíteni az Úr teremtményeiről, melyeket nap-nap után használunk, melyek nélkül nem élhetünk s amelyek helytelen használatával legtöbbször vét az emberi nem Teremtője ellen. Mert mindannyiszor méltatlanoknak bizonyítjuk magunkat a kegyelmekre és jótéteményekre, valahányszor nem dicsérjük Istent, a minden jók teremtetőjét és adóját úgy, ahogyan dicséernünk kellene.*"¹

E szavakkal magába mélyed és rövid töprengés után elkészíti a Nap-himnusz első huszonkét sorát s mindjárt megtanítja rá társait is:

Mindenható, fölséges és jóságos Úr,
Tied a dicséret, dicsőség és imádás,
És minden áldás.
Minden egyedül téged illet Fölség
És nem méltó az ember, hogy nevedet kimondja.

Áldott légy, Uram és minden alkotásod,
Legfőképpen urunk-bátyánk, a nap,

¹ I. m. 161. l.

Aki a nappalt adja és aki ránk deríti a Te vilá-
[gosságod
És szép ő és sugárzó, nagy ragyogással ékes:
A te képed, Fölséges.

Áldott légy Uram, *hold nénénkért* és minden csilla-
[gaiért az égnek,
Őket az égen alkotta kezéd, tényesnek, drága
[szépnek

Áldott légy Uram, *szél öcsénkért*,
Levegőért, felhőért, minden jó és rút időért,
Ki által élteted minden te alkotásod.

Áldott légy Uram, *víz hógunkért*,
Oly nagyon hasznos ő, oly drága, tiszta és alázatos!
Áldott légy Uram, *tűz bátyánkért*,
Vele gyujtasz világot éjtszakán.
És szép ő és erős, hatalmas és vidám.

Áldott légy Uram, *földanya nénénkért*,
Ki minket hord és enni ad
És mindennemű gyümölcsöt terem, füveket és
[színes virágokat.

Dícsérjétek az Urat és áldjátok
És mondjátok hálát neki
És nagy alázatosan szolgáljátok.

Azon melegében dallamot is szerez a szöveghez és mindjárt énekelni kezdi társaival. Az első próbák sikere föllelkesíti, hogy Pacifico testvért, az egykori rex versuum-ot néhány más testvérral menten világga küldi, hogy mindenfelé prédikáljanak, utána közösen énekeljék el az új himnuszt s a végén jelentsék ki: „Mi az Úr komédiásai vagyunk s más jutalmat nem kérünk töletek, mint igazi bűnbánatot.” Így a *Cantico del frate Sole hamarosan szárnyra kap s*

rövid idő alatt utat talál mindenüvé, ahol istenfélelem, bensőség s báj és naivság iránti fogékonyság lakozik a szívekben.

Francesconak nagyon szívéhez nő szerzeménye. Egyszerű köntösű és mégis mélytartalmú strófái naponta többször felcsendülnek ajkán. Nem csoda. Hiszen az ének minden gondolata, minden szava szívéből fakad és legbensőbb valóját tükrözteti. Kevés lírai költeményről lehet elmondani, hogy annyira egy a költő egyéniségével, mint a Nap-himnusz. Maga Francesco érzi ezt legjobban s ezért az új ihlet óráiban fogant gondolatait is hozzáfűzi. Így ez új strófát:

Aldott légy Uram, minden emberért, ki szerelmed-
[ért másnak megbocsát,
És aki tűr gyötrelmet, nyavalyát.
Boldogok, akik tűrnek békességgel,

Mert töled nyernek majd, Fölséges, koronát.

Mikor arezzoi orvosbarátja, Buon Giovanni már szeptember elején megmondja neki, hogy legfeljebb október elejéig húzhatja, Francesco szomorúság helyett ujjongó örömmel fogadja e kijelentést. Mintha már maga előtt látná, ölelésre tárt karokkal kiáltja: „Isten hozott *halál testvérem!*“ A vég bizonyossága újból dalra hangolja. A Nap-himnusz végére egy új strófát iktat a halál testvér üdvözlésére:

Aldott légy Uram, *a testi halálért, mi testvérünkért,*
Akitől élő ember el nem futhat.
Akik halálos bűnben hálnak meg, jaj azoknak!
És boldogok, kik magukat megadták te szent aka-
[ratodnak,
A második halál nem fog fájni azoknak.¹

¹ I. m. 169. l.

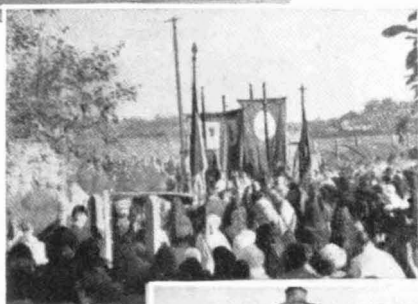
Ime, mennyi alázat önmagával szemben, mennyi hódolat, imádás, magasztalás Istennel szemben! Mennyi gyöngédség, helyesen értékelő, sőt nagyra-becsülő, de nem bálványozó, gyöngéd és nem kiméletlen bánásmód a teremtett dolgokkal, anyagi világgal szemben.

De Istent nem csupán magasztaló szavakkal dicsérte, hanem olyan *jó cselekedetekkel is*, amelyek mások előtt is *növelték Isten dicsőségét*. Mikor „a legkülönbözőbb társadalmi rétegekből férfiak és nők, ifjak és öregek, szegények és gazdagok százával és ezrével csatlakoznak hozzá (a harmadrendbe lépnek be), kétségtelenül örömmel tölti el e sikerek szemlélete. Szívében mélységes hálát érez Isten iránt, aki végtelen jóságában ennyi leereszkedést tanúsít kicsiny szolgálójához. Örömének és hálájának nyilvánítására minden kínálkozó alkalmat megragad. E tekintetben különösen kapóra jön neki a karácsony közelsége.

Hiszen a karácsony valamennyi között legkedvesebb ünnepe, melyet mindig különös áhítattal szokott megülni. Kísérői, barátai előtt gyakran példázgat: „Ha módomban volna beszélni a császárral, térdén állva arra kérném, hogy Isten iránti szeretetből és hozzám való jóságból tiltsa meg *pacsirta nővéreinknek elfogását, megölését, vagy kínzását*. Hasonlóan a városi hatóságokkal s a kastélyok és falvak uraival köteleztetném alattvalóikat, hogy karácsony napján gabonával és más szemekkel hintsék be az utakat és tereket, hogy pacsirta nővéreinknek és más madaraknak legyen mit enniük e nagy napon. E szent éjtszakán az isteni Gyermekek iránti tiszteletből, kit anyja, a boldogságos Szűz jászolba fektetett, mindenkinek elegendő élelmet kellene adnia ökök és szamár testvéreink számára. Úgyszintén a gazdagoknak rajta kellene lenniük, hogy a *szegények jóllakottra ehessék magokat*.”

Lourdesi barlang a zárdaiskola udvarán.

Lorettói litánia alatt a barlang előtt.

Leányok a virágok csoportját viszik.

Kalászos terményekből készített koszorúk párnákon; a felirati táblákat fiúk viszik.

Máskor meg ezt mondja: „Azt akarom, hogy e napon még a falak is húst egyenek.”

A karácsony ünnepe tehát mindig öröm és boldogság a szent pátriárka számára.

Figyeljük csak meg a Szentet, hogyan viselkedik nagy kínjai között is:

S. Fabianoból már néhány nap mulva a fonte colomboi remeteséghez távozik Francesco. Itt megy végbe a már halaszthatatlanná vált operáció. Az orvos kijelenti, hogy a halántékon fájdalmas égetésre van szükség s egyben mindjárt tűzbe is teszi műszereit, hogy izzóvá hevítse őket. Francesco, hogy erőt nyerjen a fájdalmas műtéthez, így biztatja a tüzet: „*Ó, tűz testvérem*, ki oly előkelő és hasznos vagy az összes teremtmények között, kérlek, légy hozzám udvarias ez órában, mert látod, én szeretlek téged és ezután is szeretni foglak az iránt való szeretetből, ki alkotott téged. Hasonlóan Teremtőnket is kérem, hogy mérsékelje hevedet, hogy ki tudjam állni.” E szavakkal keresztet vetett a tűzre, melyben már vörösen izzanak a műszerek.

Francesco türelemmel és rendületlen vidámsággal állja a kínokat. Minél többet szenved teste, annál derűsebb lelke. Egyszer az egyik testvért, aki világi életében lantos volt, ezzel inti magához: „*Testvér, a világ fiai nem értik az isteni titkokat. Lám a hangszereket is, melyek pedig eredetileg Isten dicsőítésére voltak szánva, a fülek gyönyörködtetésére használja fel az emberi szeszély.* Azért nagyon szeretném, ha csöndben egy citerát szereznél, azon szép dalokat pengetnél s ezzel némi enyhületet szereznél szegény, fájdalomtól gyötört *test testvéremnek.*”

Nemde észrevettük nemcsak lelki erejét, hanem gyengédségét is az anyaggal szemben, akár saját szenvedő teste az, akár az égető tűz.

Tekintsük csak még a Szentet a madarak között. „Mikor a csúcs (Alverna-hegy) lábához érnek

és egy kis időre leülnek pihenni, egyszerre a madarak nagy sokasága rajzza körül őket. A kedves vendégek egy része a Szent fejére, más része meg vállaira, karjaira, ölébe és lábai elé telepszik, s valamennyi hangos énekszóval és nagy szárnycsattogással mutatja örömét. Francesco boldogan szemléli a tarka sokaságot és örömtől repeső szívvel mondja kísérőinek: „Azt hiszem, drágalátos testvéreim, hogy a mi Urunk, Jézus Krisztusnak tetszik, hogy mi e magános hegyen lakjunk, mivel *jöttünkön madár húgocskáink és öcséink ennyire örvendeznek.*”

Majd a kietlen körengetegben, csendes magányában „mindenkit eltilt magától, csak a *sólyomtestvért* tűri meg, sőt nagy, erős barátságot köt vele. A derék madár ott fészkel kalyihája közvetlen közelében és éjjelente, mikor elérkezik a matutinum mondásának ideje, hűségesen fölébreszti kiabálásával és szárnycsattogásával. Ha még oly mélyen alszik is, mindaddig nem hagy neki nyugtot, míg csak föl nem kel. De ha szokottnál fáradtabban hajtja nyugvóra fejét vagy gyöngélkedik, akkor valamivel hosszabb alvást enged neki.”

Ime, mily gyakorlati módon hirdeli Assisi nagy szentje Isten dicsőségét! És ugyebár nem csupán szavakkal, hanem tettekkel! Ő tetteivel, gondolkozásmódjával, érzelmeivel igazolja szavainak komolyságát! Lelkét, egész valóját mennyire alárendeli Istennek! Mennyire *nem rabja az ő lelke testének és a teremtményeknek!* Pedig le sem becsüli azokat. Sőt, a maga értéke és szerepe szerint becsül mindent, bámulatos gyöngédséggel és tapintattal foglalkozik mindennel, ami az anyagi világba tartozik. „Test testvérem”, „halál testvérem”, „tűz testvérem”, „sólyom testvér”, „pacsirta nővéreink”, „ökör és számár testvéreink”, „urunk-bátyánk a nap”, „hold nénénk”, „szél öcsénk”, „víz hígunk”, „tűz bátyánk”, „földanya nénénk” megszólítások mennyire kifejezik azt

a helyes felfogást, amelyet vall a teremtményekről e szavakban: „Ézért *(Isten) dicsőségére és a magunk vigasztalására, meg embertársaink épülésére egy új dicsőítő éneket fogok készíteni az Úr teremtményeiről, melyeket nap-nap után használunk, melyek nélkül nem élhetünk s amelyek helytelen használatával legtöbbször vét az emberi nem Teremtője ellen. Mert mindannyiszor méltatlanoknak bizonyítjuk magunkat a kegyelmekre és jótéteményekre, valahányszor nem dicsérjük Istent, a minden jók Teremtőjét és adóját úgy, ahogyan dicsérnünk kellene.*” És ekkor kicsordul szívéből a gyönyörű Nap-himnusz.

Milyen világosan látja a kötelezettségét a hálára, Isten dicsőítésére, és mennyire ragyog példája a teremtmények helyes használatában.

Nem kell-e épülni az ő példáján mindnyájunknak? Különösen a föld népe mindig a teremtett dolgokkal, állatokkal, növényekkel, szerszámokkal foglalkozik. És mennyi állatkinzás, mennyi rongálás fákban, növényekben, virágokban; mennyi durvaság, Isten-káromlással, átkozódással az állatok között!

Másrészt mennyi beteges, esztelen becézése az állatoknak! Hányszor olvasunk állatokra, gyógyításukra hagyott óriási örökségekről! Állatok kényeztetése emberek nyomora mellett!

Vajjon lehet-e mindezen *gyökeresen* változtatni csupán Állatvédő Egyesülettel, a nagyrészen szórákosági alkalommá vált „Madarak és Fák napja”-nak megrendezésével, „Virágos Budapest” és „Virágos Magyarország” mozgalommal?

Mindez a mozgalom lehet jóhiszemű, dicséretes és érhet el pillanatnyi sikereket is, de komoly eredményeket ebben az irányban is csak azzal a világ- és természetszemlélettel lehet elérni, amely *minden teremtett dolgot Isten dicsőségének szerteszugárzó fényében lát.* Az fog helyesen, kimélettől bánni az állatokkal, aki azokban Isten erejét látja,

az fogja szeretni, ápolni szívvel-lélekkel a növényeket, virágokat, aki azoknak gyümölcsseiben Isten végtelen jóságát, szépségében pedig az Isten szépségét szemléli.

Assisi Szent Ferenc példáját kell tehát odaállítani a teremtményekkel foglalkozó tömegek elé, hogy megtanulják azok helyes értékelésével, becsülésével és használatával azok Teremtőjét, Urát méltóképpen dicsérni. Be kellene vezetni az iskolákba a Naphimnusz tanítását, hadd áradjon bele azon keresztül az ifjúság nyerseségre hajló szívébe Assisi nagy Szentje lelkének finomsága, gyöngédsége.

Mélyen gyökerezik Assisi Szent Ferencnek ez az élet- és természetszemlélete az Egyház meggyőződésében és gyakorlatában is. Amikor az Egyház áldásában részesíti az állatokat, vetést, terményeket, kenyeret, bort, füvet, virágot, kutat, tüzet, magvakat, madarakat, méheket, lovakat, élelmiszereket, — táviradát, telefont, — újabban autót, — azt a hitét fejezi ki, amellyel mindezeket az Isten tulajdonainak vallja és amelyek szerint azokkal az embernek a mindennapi használatban szentül kell bánnia. Amit az Egyház imával, szertartással, szenteltvízzel szentel meg, azt *a hívó embernek az Isten parancsa szerinti használattal kell megszentelnie.*

Az Egyház azon gyakorlata, amelyben a Boldogságos Szűzet „Titkos értelmű Rózsá”-nak nevezi, oltárait virágokkal ékesíti, az Oltáriszentség útját Úrnapján virágokkal hinti tele, liliomot ad szentjei kezébe, rózsákat hullató Szent Terézkét nevel, mintaszerű iskolája a helyes természetszeretetből fakadó gyöngédségnek és lelki finomságnak, valamint a növény- és virágszeretetnek.

Ez a szellem sugallta azt, hogy a horti hálaadási körmenetben mennél több virágot külön csoportban is szerepeltessünk a többi Isten-adománya között, hogy ezzel is alkalmat adjunk a híveknek

a virágok használatával és szemléletével járó tanulságok levonására.

Nemde, üdvös gyümölcse lehet az ilyen szellemen rendezett hálaadási ájtatosságnak a lelki emelkedettség, amellyel majd a hívek is így dicsérik Istent Assisi Szent Ferenczel:

„Áldott légy Uram, földanya nénénkért,
Ki minket hord és enni ad,
És mindennemű gyümölcsöt terem, füveket és színes
[virágokat.”

ISTEN DICSŐÍTÉSE A KÖNYÖRÜLŐ SZERETETTEL.

A horti termésbetakarítási hálaadási-ájtatosság-nak egyik jelentős eszméje az új termésből adománnyt nyújtani a szűkölködőknek.

Az öszövétségben az Úr Mózesnek parancsba adta, hogy: „Eszkendőnként három ízben zárandok-ünnepet tartsatok nekem. Tartsd meg a *kovásztalanok ünnepét*; hét napon át kovásztalan egyél, amint parancsoltam neked, az *Új gabona* havának (árpa-érés) ideje, mert akkor jöttél ki Egyiptomból: *ne jelenjél meg üres kézzel színem előtt*. Tartsd meg továbbá munkád zsengeinek, szántód minden veteményének *aratási ünnepét*, — meg az esztendővégi ünnepet, amikor betakarítod *minden termésedet* a mezőről. *Földed terményeinek zsengejét vidd el az Úr, a te Istened házába.*“ (II. Móz. 23, 15. 16. 19.)

„Szóla továbbá az Úr Mózeshez, mondván: Szólj Izrael fiaihoz s mondd nekik: Ha majd bejuttok arra a földre, amelyet én nektek adok s learatjátok vetését, vigyetek egy kalászos kévét aratástok zsengejéül a paphoz s az ajánlja fel a szombat után következő napon e kévét az Úr előtt és szentelje meg, hogy kedvesen fogadja tőletek. Ugyanazon a napon, amelyen a kévét szentelik, le kell vágni egy hibátlan, egy esztendő bárányt egészen elégő áldozatul az Úrnak s be kell mutatni vele eledeláldozatul két tized, olajjal meghintett lisztlángot, kedves illatú tűzáldozatul az Úrnak, italáldozatul pedig egy negyed hin (1·5 liter) bort. *Se kenyeret, se darát, se kását ne egyetek a termésből addig a napig, míg be nem mutattatok belőle Istennek.* Örök parancsolat legyen

ez nemzedékről-nemzedékre közzöttetek, minden lakóhelyeteken." (III. Móz. 23, 9—14.)

„Attól a naptól fogva pedig, amelyen a vetésre veted a sarlót, számlálj hét hetet magadnak és akkor üld meg a hetek ünnepét az Úrnak, a te Istenednek *kezed önkéntes ajándékával*, melyet az Úrnak, a te Istenednek áldásához képest kell bemutatnod . . . A sátrak ünnepét is üld meg hét napon át, . . . amikor betakarítod termésedet a szérűről és a sajóból s lakmározzál ünnepeden te és fiaid, meg leányaid, rabszolgád és rabszolgáloed, meg a levita, a jövevény, az árva és özvegy, kik kapudon belül vannak. Esztendőnként három ízben meg kell jelenie közüled mindenkinek, aki férfinemen vagy, az Úr, a te Istened színe előtt, azon a helyen, amelyet majd kiválaszt: a kovászlalanok ünnepén, a hetek ünnepén s a sátrak ünnepén. *De ne jelenjék meg senki sem üres kézzel az Úr előtt, hanem mutasson be kiki áldozatot ahhoz képest, amije van, ahhoz az áldáshoz képest, melyet az Úr, az ő Istene juttat majd neki.*“ (V. Móz. 16, 6.)

Ma ez a törvény így nincs érvényben. De érvényben van az Isten és embertársak iránti szeretet törvénye. És ennek a szeretetnek annál inkább kell módot és alkalmat találni a megnyilatkozásra, mennél őszintébb az, és mennél égetőbb szükség van arra.

Az Isten iránti szeretetnek nem egyik legtermészetesebb megnyilatkozása-e a hálaadás a vett jótéteményekért?

Az embertársak iránti szeretetnek pedig nem legalkalmasabb megnyilatkozása-e éppen akkor segíteni a szűkölködőkön, amikor azt legkönnyebben és legcélszerűbben tehetjük?

És nincs-e a szeretet megnyilatkozására éppen a mai korban nagy szükség?

Nincs-e éppen mostanában szükség hangsú-

lyozni azon kötelességeket, amelyek azokra hárulnak, akik Istentől több adományban részesültek?

Igen alkalmoszerű itt hivatkozni XIII. Leó pápa szociális apostoli körlevelére, amelyben a többi között a következőket írja:

A magántulajdon birtoklása — az embernek természetes joga s ezt a jogát különösen a társaséletben nemcsak gyakorolhatja, hanem kell is gyakorolnia. „Szabad magántulajdont birtokolni. Sőt, ez az emberi élet szükséges joga.” (Szent Tam. II—II. Quaest. 66, a. 2.) Azonban, ha már most azt kérdezzük, hogy *e használat milyen legyen, az Egyház habozás nélkül ekkép felel: az ember ne tekintse a jószágot sajátjának, hanem közösnek, azaz közölje azt szükség esetén könnyen másokkal. Miért is azt mondja az apostol: e világi gazdagoknak parancsold meg, . . . hogy legyenek szívesen adakozók, közlékenyek.*

Bizonyára senki sem tartozik másnak abból adni, ami a saját, vagy övéinek használatára szükséges; sőt még abból sem, amit tisztességes és illő megélhetéséhez igényelhet, mert senki sem köteles meg nem felelően élni. De ahol úgy a szükségletről, mint a megfelelő igényekről gondoskodva van, ott előáll a kötelesség, hogy a fölöslegből a szűkölködőknek adjunk. „Amivel bővelkedtek, abból adjatok alamizsnát.” (Lk. 11, 41.) Nem az igazságság követelménye ez, — kivéve a végső szükség esetét — hanem *a keresztény szereteté, amely a követelésre jogot nem ad. De az emberi törvényeken és bíróságon fölül áll az Úr Krisztus törvénye és bírói hatalma, aki az alamizsnálkodást sokszor és sokféleképen ajánlja: „Nagyobb boldogság adni, mint kapni” (Ap. Csel. 20, 35), s aki a szegényeknek adott vagy megtagadott jótéteményt úgy veszi, mintha neki adták, vagy megtagadták volna. „Amit egynek a legkisebb atyámfiai közül cselekedtetek,*

nekem cselekedtetétek." (Mt. 24, 40.) *Mindennek rövid foglalatja az, hogy aki az Istentől akár a külső testi, akár a belső lelki javak nagyobb bőségét kapta, azért kapta, hogy azokat, mint az isteni gondviselés munkatársa, a maga és mások tökéletesítésére és hasznára fordítsa. „Akinek tehetsége van, ne hallgasson; aki javakban bővelkedik, az irgalmas jótékonykodásban ne késlekedjék; aki valami mesterséget tud, igyekezzék annak hasznát és előnyét felebarátjával megosztani.”* (Rerum Novarum.)

Nem magától értetődő-e tehát, hogy a természetakarítási hálaadás alkalmával a földművelő az Ő mesterségének hasznát és előnyét osztja meg felebarátjával? Van-e alkalmasabb pillanat a szűkölködők részére szükséges adományok nyújtására és összegyűjtésére ezen ünnepélyes hálaadásnál?

A szűkölködő *tömegeken* csak a bővelkedő, vagy legalább némi fölösleggel bíró *tömegek* tudnak segíteni.

A *tömegnyomorral csak a tömegek szervezett karitása tud eredményesen megküzdeni.* Nincs itt arra hely, de szükség sem, hogy statisztikával bizonyítsuk a nyomorgók, nélkülözők, éhezők és ruhátlanok nagy számát. Ezek számának nagysága köztudomású. Azonban az is köztudomású, hogy épen a nélkülözők igen nagy tömege miatt eddig a szükséges segítség nem állott rendelkezésre kellő mértékben. Ami történt bármely irányban, akár az Egyház, akár az állam, akár a társadalom részéről, a teljesítmények minden tiszteletreméltó volta mellett csak csepp volt a tengerben. És nem is lehet addig nagyobb eredményt várni, amíg *általánosabbá nem lesz a tevékeny felebaráti szeretet.* Amde ennek a bővizű forrása végső fokon csak az Isten dicsőségének értelmes és őszinte keresése lehet.

Ha a bővelkedők és fölösleggel bírók tömegeit több részre osztjuk, úgy azt állapíthatjuk

meg, hogy ezeknek *egyik része valamit nyújt a*
szükszókódóknek, de nem szeretetből, hanem hogy
megszabaduljon a kéregetők alkalmatlan-
kodásától; hogy
a leadott morzsák ellenében alaposan
kiszórakozza magát; hogy
a jótékony célra adott fillérek ellenében
valami értékes nyereménytárgyhoz
jusson; hogy
nevét az ujságban közvétegyék és őt
magasztalják.

A másik része az adományt nyújtóknak minden szervezés, rendezés nélkül gyakran nem a rászorulóknak, hanem a tolakodó érdemtelennek nyújtja azt.

A harmadik része a tehetősebbeknek jóval kevesebbet ad, mint amennyit adhatna.

A negyedik rész semmit sem ad.

És akkor mennyien maradnak az ötödik csoportban, akik igazán szeretetből, szívesen és a legtöbbet adják, amit adhatnak?

És mindez miért van így? XIII. Leó pápának a „Rerum Novarum”-ban írt szavaiban kell megtalálnunk a feleletet. Az Egyház „a szegények jólétéről gondoskodik oly intézmények fölállítása által, melyeket sorsuk enyhítésére alkalmasnak ítél, sőt e részben mindenkor annyira kitűnt, hogy még ellenségei sem vonják meg tőle dicséretüket. Az öskeresztényeknél akkora volt a felebaráti szeretet ereje, hogy a gazdagabbak gyakran kifosztották önmagukat, hogy másokon segítsenek. „Nem is volt senki szűkölködő közöttük.” (Ap. Csel. 4, 34.) A diakonusokra, mint külön e célra alapított rendre, az apostolok azt a tisztet rótták, hogy a napi jótékonykodás körül foglalkozzanak. Szent Pál apostolt az összes egyházak gondja nyomta, mégis fárads-

ságos utakra ment, hogy a szegény keresztényeknek segítséget vigyen. Azokat a pénzeket, amelyeket a keresztények önként összeadtak, kegyes alapoknak nevezi Tertullian, mivel a szegények táplálására és temetésére, árva gyermekekre, aggastyánokra és hajótöröttekre fordították. (Ap. Csel. II. 39.) *Igy keletkezett az a vagyon, amelyet az Egyház, mint a szegények örökségét, különös gonddal őrzött.* Sőt a koldulást sem szégyelve szerzett támogatást a szegény népnél. Mint a gazdagok és szegények közös anyja, mindenütt nagyra növelte a szeretetet, különféle szerzeteket alapított és sok más intézményt létesített, amelyek a nyomorúságok minden fájára enyhülést és vigasztalást vittek. *Manapság ugyan sokan, mint régente a pogányok, gáncsolni merik az Egyház e lángoló szeretetét s állami törvények által szervezett jótékonytságot akarnak helyébe léptetni. De nincs s nem lesz soha emberi erő, mely pótolhatná az önfeláldozó felebaráti szeretetet. Egyedül az Egyházé ez erő, mert Jézus Krisztus szentesítő Szívén kívül sehol sincs forrása; már pedig távol jár Krisztustól, ki az Egyháztól elszakad“ . . .*

Tehát az állam és társadalom nem képes a tömegnyomorral az Egyház hathatós ereje nélkül megküzdeni. A komoly intés a pápa ajkairól mindig érvényben marad: *„Nincs s nem lesz soha emberi erő, mely pótolhatná az önfeláldozó felebaráti szeretetet.“*

És annál inkább be fogjuk látni ezen intés jogosságát, mennél mélyebben hatolunk e néhány szó értelmébe: *önfeláldozó felebaráti szeretet.* Azaz olyan szeretetről szól a pápa, amely a felebarátért képes összes javainál is többet, *magamagát* is föláldozni.

És még tovább kell keresni az áldozat jelentését is. Mit jelent a szó: *áldozat*? Istent annyira szeretni, hogy az Ő kedvéért, iránta való szeretet-

ből képesek és készek legyünk mindenünkről, önmagunkról is lemondani. Aki *áldozatot* hoz, a teremtető Istent és a gondviselő Atyát látja maga előtt, amint bizonyos esetben valamilyen üdvös célt akar elérni, valamely tervét akarja megvalósítani és ennek keresztülvitelére éppen azokra a javakra van szükség, amelyeket Isten neki adott. A világ megváltásához szükség volt egy szűznek anyaságára: a Boldogságos Szűz feláldozta magát; ugyanehhez szükség volt a második isteni személy emberségére és a keresztthalálra: az Úr Jézus odaajánlotta, feláldozta magát. Az igaz hit elterjesztésére volt szükség: apostolok, vértanúk, hitvallók feláldozták magukat. Halhatatlan lélekkel megáldott emberek nyomorának Isten terve szerinti megszüntetésére van szükség: az irgalmas szívű felebarátok odaadják javaikat. A pogányok megtérítésére van szükség: hittérítők feláldozzák egész életüket. Betegek, belpoklosok ápolására van szükség: szerzetesek, szerzetesnők feláldozzák egész önmagukat.

Mindent Istenért! Az Ő tervének, szándékának megvalósulásaért! Mert a tervek, elgondolások az Ő isteni bölcsességéből és szerető szívének jóságából pattannak ki, de a megvalósításhoz szükséges eszközöket az ember kezébe helyezte az Isten. Élet, vagyon, pénz, vér, erő, tudás, nyugalom, érzélem, akarás, vágy, indulat és idő mind-mind eszközök, amelyek közül hol egyikre, hol másakra, hol kisebb, hol nagyobb mértékben van szükség. És amikor az Isten terve az eszközök felhasználása által megvalósul, milyen nagy az öröm: ujjong a világ a megváltásnak, a pogány a megtérés kegyelmének, a beteg az egészségnek, és mert az Isten szándéka, terve és akarata volt és az ember magát és javait az Ő kedvéért áldozta fel: Őt dicsérik és magasztalják mindenek, akiken boldogító szándéka megvalósult, beteljesedett.

Ez az *áldozat*, amelyre kész mindaz, aki Istent igazán szereti. Ez a tudat serkenti a szegények, szűkölködők megsegítésére az *áldozatos* lelkeket, embertestvéreiket látván azokban, akikről tudják, hogy az ő megelégedettségüket, jólétüket, földi s örök boldogulásukat Isten ép úgy akarja, mint az önmagukét s a bűn, a *nyomor csökkenése Isten külső dicsőségének nagyobbodását jelenti*.

Tehát a komoly és értékes jótékonyság, alamizsnálkodás, nyomorenyhítés igazi kiapadhatatlan forrása nem a humanizmus, nem az emberi szív elágyulása, nem az érdek, nem a félelem, vagy hiúság. Mindez csak *humana vana gloria*, hiú emberi dicsőség, homok a vár falai alatt és nem a *Dei Gloria*, Isten dicsősége forrástadó sziklája.

Megkönnyíti az áldozati tárgy odaajánlását a hívő lélek számára az a hit is, amellyel önmagát minden érték, vagyon kincstárosának, haszonélvezőjének, vagy raktárnokának tartja és nem feltétlen urának, aki maga a Teremtő. Természetesnek tartja tehát, hogy akkor és attól a rábízott értéktől válik meg, amikor és amelyik felől a Teremtő és Úr rendelkezik. Ellenkezés, zúgolódás helyett alázatos megnyugvás kíséri az Úr intézkedését.

Amit a földiesen gondolkozó ember alig tud megérteni, még szívesen és örömmel is tud igen nagy áldozatot hozni az Istent szerető lélek. Tudja ugyanis, hogy cserébe az Úrnak odaadott ideiglenes javakért, e földön sokkal több ideiglenes jót, a földön túl pedig az örökkévalóságot kapja meg magával az Úrral együtt. A hívő lélek átérti a hála és köszönet ezen szavait: „Isten fizesse meg! Adjon az Isten ezer annyi!” „Te pedig, mikor alamizsnát adsz, ne tudja balkezed, mit cselekszik jobbkézed, hogy alamizsnád titokban legyen; és Atyád, ki lát a rejtekben, megfizet neked.” (Máté 6, 3. 4.)

Ilyen módon nem is jelképes kifejezés ez:

Istennek ad, aki a szegénynek ad. Valóságosan Istennek adja, ami az övé. Az is valóság, hogy a szegényben, a betegben az Úr Jézust látja az irgalmas lélek. Az Istenember Jézust személyesíti meg a szűkölködő. „Aki titeket befogad, engem fogad be, és aki engem befogad, azt fogadja be, aki engem küldött. És aki csak egy pohár hideg vizet ad is inni egynek e legkisebbek közül, mint tanítványnak, bizony mondom nektek, nem veszti el jutalmát.” (Máté 10, 40. 42.) „Jöjjetek Atyám áldottai, vegyétek birtokba a világ kezdetétől nektek készített országot. Mert éheztem és ennem adtatok; szomjúhoztam és innom adtatok; idegen voltam és befogadtatok engem, mezítelen és felruháztatok engem; beteg voltam és meglátogattatok engem; fogságban voltam és eljöttetek hozzám. Bizony mondom nektek, amit egynek e legkisebb atyámfiái közül cselekedtetek, nekem cselekedtetek.” (Máté 26, 34. 35. 40.)

A katolikus tanítás dús gyökerei tehát mélyen lenyúlnak a hívő lélekbe!

Ámde ezen gyökerek terjedése, erősödése, sűrűsödése — be kell vallanunk, — megállott, vagy legalább is nem folytatódott. Az irgalmasság fájának pedig igen terebélyesnek kell lennie, hogy a nyomorgók tömegei alá férhessenek. Gondoskodni kell tehát a gyökérzet fejlődéséről és táplálásáról is. Az okszerű gyümölcskertész évről-évre lazítja a talajt a fejlődő gyökér előtt, ha azt előre nem végezte el. Öntözi is és nedvesen tartja a nyári forróság idején. Ma már rájöttek, hogy a gyümölcsfa sem magától terem. Ápolást, gondozást kíván, de nem marad hálátlan.

A karitás gyökereinek útjából is el kell távolítani a talaj keménységét s meg kell szüntetni szárazságát. A természetes okok a karitás propaganda minden eszközének felhasználása mellett is

csak múló és jelentéktelen sikert érhetnek el. Az egyes „akciók” is gyakran csak részleges eredményt mutatnak fel. Akárhányszor majdnem többbe kerül a „rendezés”, mint amit az eredmény ér.

A tömegek szívében kell egyengetni a karitás gyökereinek útját! Minden más akciót meg kell előznie ennek az akciónak! Ezt az akciót kell előbb megszervezni, megrendezni, a sziklát nem simogatni kell, hanem szétrepeszteni, az isteni kegyelem és okos apostolkodás természetfölötti eszközeivel.

A többi ilyen eszköz közé méltóképpen illeszkedik a természetakarítási hálaadási-ájtatosság is, *ha azt megfelelő eszmei háttérrel készítjük elő és tartjuk meg.* Az eddig elért eredmények mutatják, hogy *a falu hívő tömegei fogékonyak a magasabb eszmék befogadására.* És ha hitük nem mutatkozott is mindig élőnek, annak az is lehetett az oka, hogy az életnek külső feltételei nem voltak biztosítva, mint a gyökér útjának előkészítéséről vett hasonlat mutatja. Amit nem ismerünk, az után nem vágyódunk. *Be kell avatni imádkozó tömegeinket a keresztény bölcséletnek azon tanításaiba,* amelyeket sokkal könnyebben értenek meg ők, mint azok, akikben a hit pislákoló mécsesét is csaknem kioltja az áltudomány és félműveltség.

Igaz, hogy mindez nem sikerülhet az első keresztények, egy Árpádházi Szent Erzsébetnek, egy de Paul Szent Vincének szelleme nélkül.

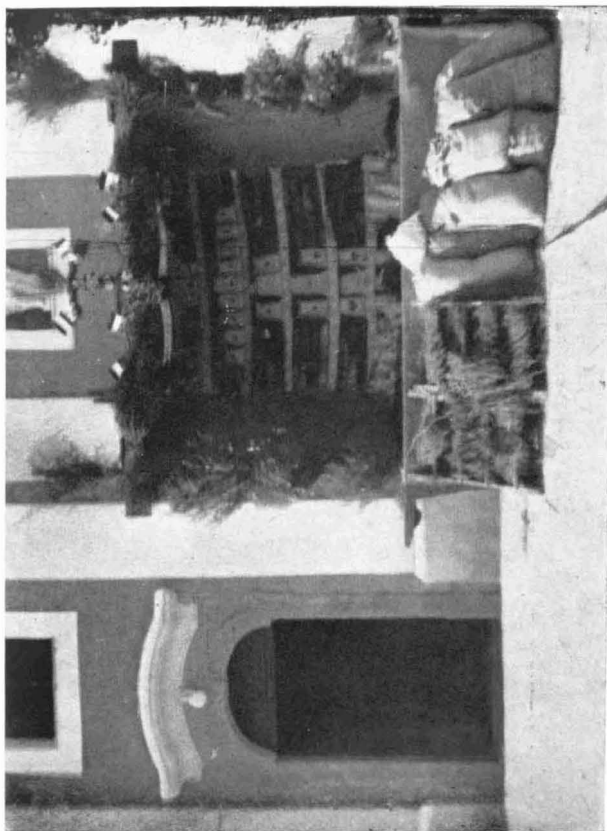
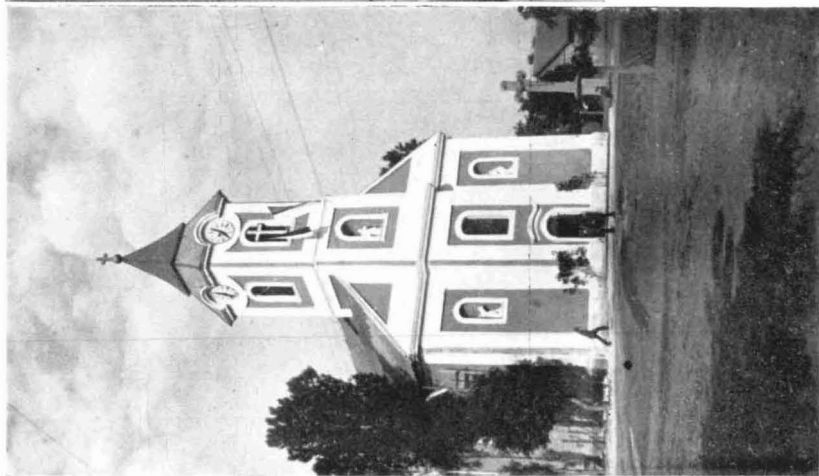
Éppen ezért célszerű és szükséges, hogy töltekezzünk az első keresztények buzgóságával, Árpádházi Szent Erzsébet önfeláldozásával és ennek eredményeképpen tevékenykedjünk a karitás-mozgalom beláthatatlan munkaterületén de Paul Szent Vince apostoli lelkületével és következetességével.

E célból folytassuk Árpádházi Szent Erzsébet közelmúltban felújított tiszteletét, életpéldájának, szellemének tanulmányozását és megismertetését a

hívekkel. Sőt egészítsük ki azt de Paul Szent Vince életének és apostoli tevékenységének ismertetésével is.¹

De Paul Szent Vince életének tanulságait, erényeinek követését, módszerének ismeretét a mai korban sem nélkülözhetjük. A lelki és testi nyomor, amelynek enyhítésén ő annakidején Franciaországban annyit fáradozott, ma az egész világon önfeláldozó, apostoli lelkek után kiált. És az ő életének, működésének ismerésére épen azért van szükség, mert az Üdvözítő irgalmasságát abban a korszakban ültette át a gyakorlatba, amely a társadalmi élet ziláltsága, a nyomor nagysága és általánossága miatt már nagyobb teljesítményeket várt azoktól, akik komolyan segíteni akartak. Ő jelölte ki az irányt, amelyben a nyomor enyhítésének az újabb korban haladnia kell. Ő világította meg tevékenységével az egyén, a társadalom, az egyesületek s a különféle intézmények szerepét a nyomorenyhítésben. Jól megfigyelhetjük, hogy milyen szervesen kapcsolódik egybe és egészíti ki egymást a komoly szegénygondozásban az *egyéni* karitás-szellem, a *társadalom* karitás-szellemben való nevelése, és e szellem ápolására, a karitás anyagi szükségletének gyűjtésére és elosztására szolgáló *intézmények* működése. Egyik a másik és harmadik nélkül csak ideig-óráig érhet el eredményeket. Szent Vince egyéni önfeláldozásával és az intézmények létesítésével a társadalom széles rétegét nyerte meg a tömegnyomor enyhítése nagy és szent ügyének. Ő a legtisztább, legmélyebb és leggazdagabb forrást nyitotta meg a karitás-tevékenység számára, amely együtt nyújtja a lelki és anyagi javakat. A társadalom minden rétegét a lelkipásztorkodás, missziók,

¹ Dr. Kárpáti: Szent Vince, a szeretet apostola. 85 l. Lazarista Missiósház kiadása.

A horti templom, előtte a termények, adományok sáíora.

konferenciák tartása által előbb Istennek nyerte meg, a szíveket töltötte meg hittel és szeretettel, hogy az így meggazdagított szívekből szelíden, önként áradjon a könyörülő szeretet imája és részvéte a sanyargatott lélek számára s ezek nyomában az élelem, ruhaadomány a test nyomorának enyhítésére. — A lelki és anyagi *szükségletekkel* együtt gondoskodott a lelki és anyagi *fedezetről* is! Ezért nem fordult az elő, hogy ő ne tudott volna segíteni, amikor hozzá fordultak. A gazdagok, bővelkedők szívét a szegények szívével együtt nyerte meg az Atyának, a Teremtőnek.

Ma már könnyebb ezt a feladatot megoldani, mint akkor volt. Valamikor a keretek létesítése is nehézségekbe ütközött. Ma ezek nagyrészen készen vannak. Azonban csak annyit fognak érni, amennyi tartalmat, életet viszünk bele.

Az életet pedig csak az Úr Jézustól várhatjuk. „Nálam nélkül semmit sem cselekedhettek.” Azért a Jézus szent Szíve-tisztelet, gyakori szentáldozás, zárt lelkigyakorlat, *alkalmi ájtatosságok* és tanítások állandó, tervszerűen használt eszközeivel lehet csak komoly eredményeket elérni. Szent Vince is egyszerre volt a gyakori szentáldozásnak és az alamizsnálkodásnak apostola.

A természetakarítási hálaadási-ájtatosság is csak úgy lehet a karitás bővizű forrása, ha a hálát adó hívek *az elmélyült hitélet segítségével arra a természetfeletti magaslatra emelkedtek fel, amelyen látják Isten dicsőségének ragyogását s a fénysugarak között saját könyörülő szeretetük megnyilatkozásait is ott látják tündökölni.*

A FELEBARÁTI SZERETET LITÁNIÁJA.*

(Csak magánhasználatra.)

Uram, irgalmazz nekünk!	
Krisztus, kegyelmezz nekünk!	
Uram, irgalmazz nekünk!	
Krisztus, hallgass minket!	
Krisztus, hallgass meg minket!	
Mennybéli Atya-Isten,	
Megváltó Fiú-Isten,	
Szentlélek-Isten,	
Szentháromság egy Isten,	
Örök Isten, egy a Háromságban és ősforrása	
a szeretetnek,	
Örök Isten, alkotásaid és tetteid által a cse-	
lekvő szeretet mintaképe,	
Örök Isten, irgalmasságod, türelmed, elnézésed	
által a megbocsátó szeretet örök mintaképe,	
Örök Isten, ki gazdag ígéreteid által példánk	
vagy az örömfakasztó szeretetre,	
Boldogságos Szűz Mária, a szép szeretet	
anyja,	
Szeretet Anyja, aki irántunk való szeretetből	
közbenjársz és segítesz az Úr trónusánál,	
Szent József, aki csendes és lemondó szere-	
tetben odaadóan gondoskodsز gyermekeidről,	
Szent János apostol, a gyengéd felebaráti szere-	
tetnek fáradhatatlan hirdetője,	
Szent Jakab, a békés és segítő szeretetnek	
lánglelkű apostola,	

Irgalmazz nekünk!

Könyörögi éretünk!

* Kuno Joerger, Caritas Gebetbuchból, Mihalovics Zsigmond magyar kiadása alapján.

Szent Pál, a keresztény szeretet úttörő hirnöke,
 Szent Miklós, aki annyi jót tettél és mégis
 mindig ismeretlen akartál maradni,
 Assiszi Szent Ferenc, aki minden embert
 testvéred s húgod gyanánt szerettél az Urban,
 Pádúai Szent Antal, a bajbajutottak védelme-
 zője, s a szegények kenyérének atyja,
 Árpádházi Szent Erzsébet, a betegek, nélkü-
 lözők, özvegyek és árvák fáradhatatlan édes-
 anyja,
 Paulai Szent Vince, az éhezőkrol és kilakoltatot-
 takról gondoskodó atya,
 Istenes Szent János, a betegek iránt hősies
 szeretettel telített hős,
 Szent Kamil, a haldoklók jötevő testvére,

Könyörögj érettünk!

A felebaráti szeretet összes szent vértanúi.
 Könyörögjetek érettünk!

Légy kegyes! — Ments meg Uram, minket!
 Légy kegyes! — Uram, hallgass meg minket!
 Minden bűntől, — Váls meg Uram, minket!

Felebarátaink iránt minden szeretetlenségtől,
 A szenvedők iránti keményszívűségtől,
 Ellenfeleink és megbántóink iránti engesztel-
 hetetlenségtől,
 Embertársaink iránti kereszténytelen lekicsiny-
 léstől,
 A gazdagok visszaéléseitől, hogy a szegények
 és nélkülszók még többet szenvedjenek,
 Munkástestvéreink embertelen kizsákmányolá-
 sától,
 Szeretetlen beszédektől és rosszindulatú bírál-
 tatoktól,
 Minden veszekedéstől és bosszúvágytól,
 Minden kicsinyes és alacsony vágytól,
 Minden gyűlölelettől és irigységtől,

Ments meg Uram minket!

Mi, szegény bűnösök,
 Hogy ellenségeinket is szerethessük és nekik
 szívből megbocsássunk,
 Hogy minden embert testvérünknek és növér-
 rünknek tekinthessünk,
 Hogy másoknak azt cselekedhessük, amit kívá-
 nunk, hogy velünk cselekedjenek,
 Hogy főképen a felebaráti szeretetben keres-
 sük a valódi kereszténységet és keresztényi
 életet,
 Hogy mindig az ítéletre gondoljunk, amely
 felebaráti szeretetünk művei felett fog el-
 hangzani,
 Hogy soha meg ne feledkezzünk a felebaráti
 szeretet nagyraértékeléséről,
 Hogy feleslegünket készségesen megosszuk a
 szenvedőkkel,
 Hogy türelmes, tapintatos és adakozó szeretet-
 tel meleget és fényt árasszunk környeze-
 tünkre,
 Hogy szívbeli örömünk teljék a béke meg-
 teremtésében és annak megtartásában,
 Hogy minden erőnkkel azon lehessünk, hogy
 keresztény felebaráti szeretettel testnek és
 léleknek jót cselekedhessünk,
 Hogy a keresztény felebaráti szeretet, mint
 áldásfolyam elárassza az egész emberiséget,
 Te, a szeretet és béke Istene,
 Isten báránya ki elveszed a világ bűneit, — ments
 meg Uram, minket!
 Isten báránya, ki elveszed a világ bűneit, — hallgass
 meg minket!
 Isten báránya, ki elveszed a világ bűneit, — irgal-
 mazz nekünk!
 Uram, tégy bennünket jóvá és szolgálatkésszé!
 Tégy bennünket a szenvedők és nyomorgók segítő-
 jévé!

Kérünk Téged, hallgass meg minket!

KÖNYÖRÖGJÜNK.

Istenünk, ősforrása a szeretetnek, tüzessítsd át szívünket odaadó szolgálatkészségre, áldozatkészségre és felebaráti szeretetre, hogy minden szenvedőben Téged méltán szolgálhassunk.

Üdvözítőnk és Megváltónk, a nagy szívek Mestere, ki bennünket szerettél és magadat miértünk odaadtad, öntsd mindegyikünkbe és mindannyiunkba szeretetedet. Tárgítsd szíveinket és nyisd ki kezeinket türelmes és tevékeny emberszeretetre. Hadd ismerjenek meg bennünket az igazi keresztény emberszeretetben, mint a Te tanítványaidat.

Engedd, hogy a meghasonlott és hideg világ a szeretetben újra találkozzék és szeretetben sokak nyomorát enyhítse és gyógyítsa. Ismerj meg bennünket az ítélet napján, miután e földön a legkisebbikben is Téged szerettünk és Téged szolgáltunk, ki az Atyával és Szentlélekkel a szeretet egységében élsz és uralkodol mindörökkön örökké.

Amen.

„MINDENT ISTEN NAGYOBB DICSŐSÉGÉRE!”

Az Isten országa ellen indított támadás heve és általánossága napról-napra élesebben bontakozik ki előttünk. Moszkva sötét útjait félelmetesen világítják meg a lánggal égő spanyolországi templomok. Az Istentelenek Szövetsége nem ölbetett kézzel nézi az idők folyását s a népek civódását. Mintha sietetnék az Isten országa ellen indított „megsemmisítő” és „mindent elsöprő”, végsőnek hitt leszámolást.

Megrettenve kellene megfutamodnunk, ha nem hinnénk az isteni Gondviselésben és nem nyugtatna meg annak közvetlen tapasztalása, hogy a Szentlélek által kormányzott Egyház mindent megtesz Isten országa védelme és győzelme érdekében.

Felemelő és valóban megnyugtató látni Róma bölcsességét, éleslátását és éberségét, amellyel széttekint a világ legmagasabb őrhelyéről s most már ő is a technika minden vívmánya segítségével röptí szerte a világba e modern kor keresztesháborújába hívó harci szózatát.

Hasonlóképen felemelő és biztató látni, hogy sokan, igen sokan felfigyelnek Róma harci riadójára és készek seregébe állani. Sőt sokan egész lelkükkel, teljes tudásukkal és odaadásukkal igyekeznek toborozni mennél több lelkes, hűséges katonát Krisztus zászlaja alá — szóban és írásban!

Aki figyelemmel kíséri hazánkban is a kifejezetten katolikus magyar sajtó tevékenységét s általában az úgynevezett jobboldali világnézet híveinek előszóban és írásban kifejtett tiszteletreméltó mun-

kasságát, örömmel állapíthatja meg, hogy igen sok történik a baloldali támadás elhárítására.

Köteteket lehetne összeírni azokból a megnyilatkozásokból, amelyeknek célja világosságot gyujtani, utakat, módokat, eszközöket keresni és ajánlani, lelkesíteni, egyszóval a győzelmet elősegíteni és biztosítani. Öröm lapozgatni a krisztusi világnézet sziklaalapon álló sajtótermékeiben, hitbuzgalmi, társadalmi, kulturális, szociális és gazdasági vonatkozású közleményeiket olvasgatni. Róma nem hiába fújja a riadót. Az Actio Catholica teljes hivatottsággal és erővel harsogja azt tovább a világ minden tája felé.

Nem önáltatás, nem vízió, nem álmodozás látni a méltóságteljes lassúsággal kialakuló jobboldali harcvonalat . . . Mintha innen is, onnan is, a templomok szent csendjéből, a hitbuzgalmi, társadalmi egyesületek, iskolák jobboldali fellegvárából egyre sűrűbben indulnának Krisztus fegyvertelen, keresztes, virágos lelki-menetszázadai! Jézus szent Szíve, a boldogságos Szűz tisztelete, a sok lelkes prédikáció, lelkigyakorlatok, nagy missiók, egyesületi beszédek százával, ezrével nevelik, képezik a lelkeket a küzdelemre. Vezényszavak, jelmondatok születnek meg és hangzanak, hogy elősegítsék az összetartozók harci egységeinek gyors kialakulását, sűrűsödését és felsorakozását. „Jézus szentséges Szíve, jöjjön el a Te országod!” „Krisztus békéje, Krisztus országában!”, a hit szent lobogóin, — „Hazádnak rendületlenül!” „Szebb jövőt!”, a honszerelem zászlóin ragyognak szemünkbe!

Ámde, amikor a való igazságnak megfelelően joggal állapíthatjuk meg, hogy *már ébredünk*, és a szent toborzó nem egészen eredménytelen, nem kell-e azt is leszögezni, hogy az ellenség seregeinek számát, felkészültségét, elszántságát és lendületét figyelembevéve, oldalunkon még igen sok a kívánnivaló?!

Előttem úgy tűnik fel, hogy a katolikusok sok-sok milliós tömegének lelki kiképzéséhez, harcballításához és harci szellemének biztosításához a többi magasztos, lelkesítő jelszó mellé alkalmazni kellene még ezt is: *Mindent Isten nagyobb dicsőségére!*

A teremtet világgal, anyagi javakkal küzdő, verejtékező tömegek lelkébe lelkipásztori tapasztalataim szerint sürgősen, minden megfelelő eszköz és alkalom felhasználásával egyenlő mértékben kell belesugározni elanyagiasodásának orvoslására Assisi Szent Ferenc természetfölötti világ- és természetszemléletét, nagyobb szeretetre gerjesztése érdekében de Paul Szent Vince könyörülő szeretetét, mozdulatlan-ságának és lanyhaságának kiküszöbölésére pedig Loyolai Szent Ignác „tevékeny, lángoló, fáradhatatlan buzgóságát”.

Érdemes idézni, megfontolni és tovább adni Loyolai Szent Ignácról a következőket: „Isten jóvoltából nem ismerte és nem is akarta követni azt az elvet, amely az észet függetleníti az Istentől s amely az önmagukkal eltelt embereket ma oly végzetes és gyászos tévedésekre vezeti. Előtte Isten volt minden, az igazság, az erkölcs s a boldogság kútforrása és végcélja. Ezért alapgondolata egész életének és minden kicsiny és nagy munkájának: *ad maiorem Dei gloriam* — Isten nagyobb dicsőségére. Ritka ember volt még úgy áthatva egy eszme igaz voltától, mint Szent Ignác e gondolattól; kevés ember szánta magát oly állhatatosan s következetesen igaznak megismert eszméje megvalósítására, mint ahogy Szent Ignác ezen alapgondolatát igyekezett életébe átültetni; s éppen ezért kevés embernek sikerült is oly hatalmas eredményeket elérnie, mint Szent Ignácnak. „Csodálat és tisztelet illeti meg — mondja a protestáns dr. Naumann (Pilatus) — azon kevés embert, aki egy eszméért minden képességét és egész akaratát latba veti. S ezen kevés

ember közé tartozik kétségkívül Loyolai szent Ignác is." *Ezen eszme — mind az ész, mind a hit világánál a legmélyebbre ható igazságok egyike, — ragadja meg őt megtérésekor s ez képezi őt át más emberré. Mikor szilaj természetét az Isten dicsőségére és szolgálatára alkalmassá kell idomítania, ezen gondolat viszi őt ama rendkívüli önsanyargatásokra és hosszú imádságokra, amelyeket megtérése után az első években magára vállal. Ez a gondolat bírja őt a sanyargatások mérséklésére tanulmányai alatt. Ez vezeti őt a társak toborzásában és a Jézustársasága belső szervezésében s munkássága irányításában.*

De e gondolat éppen nem teszi őt rajongóvá. Sem az eszme maga nem olyan, amely nem érdemelné a legnagyobbfokú odaadást, sem a mód, amellyel Szent Ignác az eszméért élt, a felizgatott képzelet, vagy az érzelmi lelkesedés azon fokát nem mutatja, amelyet rajongásnak lehet nevezni. Ellenkezőleg, *éppen a józan ész higgadt megfontolása vezeti minden léptét. A hittől megvilágított józan ész megfontolása vezette őt mindenben az említett alapgondolat szerint. Semmit sem tett alapos megfontolás nélkül. Semmit sem tett, mielőtt Istennel az imádságban mintegy meg nem tárgyalta a kérdést. Amit ilykép helyesnek megismert, akarata teljes erejével megragadta s állhatatos kitartással megvalósította.*"¹

Szent Ignácról a többi között még a következő jellemzést olvassuk leveleivel kapcsolatban: „Túl-emelkedve minden földi dolgon, megvetve minden mulandót, állandóan arra tekint, ami folyton és örökké tart; mindenben, nagyban és kicsinyben egyaránt, a legmagasabb szempontok szerint igazo-

¹ Jablonkay Gábor: Loyolai szent Ignác élete és működése. Budapest, 1921. 673. l.

dik, a keresztény erények nemes kíséretében, amely végigköveti élete útját, kimagaslik emberfölötti okossága s szeretete Isten iránt s az emberek iránt Istenért, amely szeretet szeráfi, de nyugodt lánggal égeli szívét és *nem hagy neki egy percnyi pihenést sem az odaadó törekvésben, hogy Istent és egy-
szülött Fiát, ki az emberekért emberré lett, az emberek megismerjék, szeressék és dicsőítsék*, és őt megismervén, szerelvén és neki engedelmeskedvén, ami végett őket teremtette és megváltoította, már a jelen, mulandó életben is a remény által boldogok legyenek és tökéletes boldogságra jussanak az örök életben a legfőbb jó látása és birtoklása által . . . Tündöklük bennük az a *tevékeny, lángoló, fáradhatatlan buzgóság, amely egyre új vállalkozásokról, harcokról és győzelmekről gondolkodik, hogy Isten nagyobb dicsőségét terjessze s amely egyre arra vágyódik és törekszik, hogy teljes erejével Jézus Krisztus országát gyarapítsa, amely mindenütt szent Egyházának ügyét mozdítja elő és újra fölvirágoztatja az erkölcsi jóságot és szentséget, ahol csak a keresztény név tisztaságán folt esett.*"¹

Valóban, feltűnően gyakori Szent Ignác megnyilatkozásaiban a Teremtő, az Úr dicsőségének, dicséretének hangoztatása, a teremtett világ fölé való emelése és országa nagyobbitásának szándéka.

És éppen ájtatosságunk főeszméjének nagy szerepét látjuk Szent Ignác gondolatvilágában: *a Teremtőnek, az Úrnak alázatos magasztalását és a teremtmények megfelelő értékelését.* Betegsége közben Krisztus és a szentek életét olvasgatva, föl-fölmerült lelkében a kérdés: „Hátha én is így tennék, mint Szent Ferenc? Hátha úgy, mint Szent Domonkos?”²

¹ Jablonkay Gábor: Loyolai szent Ignác élete és működése. 674. l.

² l. m. 46. l.

A szentek nehéz tettei foglalkoztatták gondolatát. Ügylátszik, a Szűzanya tiszteletére Szent Domonkos példája, a Teremtőnek a teremtmények fölé helyezésére, a teremtményektől való elszakadásra, azok helyes használatára pedig mintha Assisi Szent Ferencről vette volna a példát és buzdítást. És ebben a lelki magaslatban való állandó, állhatatos megmaradást a jelek szerint Istennek, a Teremtőnek és Úrnak dicsősége és szolgálata tette, mint két hatalmas szárny lehetővé.

„Mikor már ki is járhatott a szabadba, különösen öröme tellett az égbolt s főképp a csillagok nézésében. Gyakran föltekintett és sokáig elmerült a szemlélődésben, mert már akkor úgy tapasztalta, hogy a tekintet Isten szolgálatára buzdítja. Alighanem ez időtől vált szokásává az a mondas, amelyet később is sokat ismétel: „Mily rút nekem a föld, ha az égre nézek!” . . . A látható dolgok fölemelték lelkét a láthatatlanhoz, akihez a romlatlan szív önkénytelenül is vonzódik.”¹ Már a monserati kolostorban, „amikor még nem tudta, mi az alázatosság s nem ismerte az erényeket szabályozó okosságot, a külső nagy tettek kötötték le figyelmét s ezért azon törte fejét, hogy nagy tetteket vigyen véghez *Isten dicsőségére*, mert a szentek is így tettek.”²

Egyik ismerősenek a többi között így ír: „*Isten dicsőségét mindenkör minden egyéb fölé kell helyezni*, annál is inkább, mert Isten Öntől semmi olyant nem kíván, ami az Ön személyére bajjal, vagy hátránnyal volna.”³

Bátyjának így ír: „Adja a végtelenül jó Isten,

¹ Jablonkay: I. m. 49. l.

² I. m. 52. l.

³ I. m. 117. l.

hogy minden vállalatotok, amely az *Ő szolgálatára és dicséretére* irányul, sikerüljön.”¹

Ugyanezen levélben írja: „És ha valamiben megharagítanám őt (Istent) vagy csak *egy pontban is hanyagga válnék szent szolgálatában és dicséretében*, inkább vegye el életemet, mielőtt erre vete-mednék.”²

Hosszú hallgatását bátyja előtt e levélben így menti: „mert nem láttam valószínűnek, hogy *leveleimmel az Isten szolgálatát és dicséretét valahogy előmozdíthatom* és testi rokonaimnak épülést szerezhetek.”³

Ebben a levélben írja ezt is: „e földön csak annyiban tudok valakit szeretni, amennyiben *segíthetem őt Urunk Istenünk dicséretében és szolgálatában* . . . Az örök életet csak azzal a szeretettel érhetjük el, amellyel Istent önmagáért szeretjük és minden egyebet őérette; és a Zsoltáros is fölszólít, hogy *a szentekben Istent magát dicsérjük* . . . Ha szabad mondanom, nekem is módfeletti kívánságom az, hogy tebenned is, meg rokonaimban és barátaimban Urunknak Istenünknek ez a valódi szeretete éljen és az *Ő szolgálatára és dicséretére* egyre fokozatos készség fejlődjék. Ugyanis *az én győzelmem és dicsőségem abban áll, hogy az én Uram szolgáljék*.”⁴

Donna Roser Izabellának írott leveleiben e sorok olvashatók: „Ha adományaikat máshová a *mi Urunk dicsőségére* jobban fordíthatják, ezen örvendeznem nem illik . . .” „Öszintén sajnálom, hogy nem adhatok nekik pénzt, mert sokat tehetnének *Isten dicsőségére* . . .” „Ha bajaira és szenvedéseire gondolok, valóban részvét fog el, minthogy kívánom

¹ Jablonkay: I. m. 171. l.

² I. m. 170. l.

³ I. m. 171. l.

⁴ I. m. 172. l.

önnek mindazt a jólétet és szerencsét, amely *őnt Isten dicsőségében és szolgálatában segítheti . . .*“ „A jó Isten azt akarja, hogy inkább az adományozót tiszteljük és szeressük, mintsem az adományt és mindig hálásan megőrizzük emlékét szemünk előtt, szívünkben, lelkünkben! . . .” „Remélem, Urunk Istenünk majd megismerteti és beláttatja velem, miképpen szolgálhatok neki jobban és megsegít, hogy mindig szent akaratát teljesítsem.” Utóirat. „Arteagában és másokban az alcaláiak és salamancaiak közül nagy állhatatosságot látok az Úr szolgálatában és dicséretében; ezért legyen neki örök hála.”¹

Rómában az előadások tartását, lelkigyakorlatok adását, így indokolja: „Ezt avégből tettük, hogy néhány tudós és tekintélyes férfiút megnyerjünk magunknak, vagyis inkább *Istennek, Urunk dicséretének s dicsőségének* — hiszen a mi dicsőségünk nem áll másban, mint az Ő isteni fölségének dicséretében és szolgálatában.” „Most dolgaink, véleményem szerint, egészen úgy folynak, ahogy óhajtjuk, *Isten szolgálatára és dicsőségére.*” Utóiratban: „Adja Isten, minthogy az ügy az Ő ügye, hogy legyen erre erőnk az Ő *nagyobb szolgálatára és dicséretére . . .*”²

„Szent Ignác lelkét a Társaság első jóváhagyása túlradó örömmel és mély hálával töltötte el Isten és mindazok iránt, akik ügyét támogatták.” Contarini Péternek egy írott levelében e sorok olvashatók: „Óhajtottam, hogy tisztább lelkülettel és nagyobb alázattal szolgálhassunk Urunknak, Teremtőnknek az Ő kegyelmével, és *dicsérhessük őt*, bármennyire méltatlanok vagyunk is erre.” „Ezért mindabban, amit Isten végtelen fölsége *általunk dicséretére s dicsőségére művelni méltóztatik*, inkább a

¹ I. m. 175., 176. l.

² I. m. 277., 279., 281. l.

bíboros úréi és az önéi vagyunk, mint a magunkéi.”¹

Xavier Szent Ferencnek küldött levelében ezeket írja: „Őn is értesítsen bennünket arról, amit Isten, a mi Urunk ott létrehozva, magát kijelenti, hiszen minden jó gondolat, szó és tett tőle ered s *őnt nagyobb szolgálatára, dicséretére s dicsőítésére eszközül választja!*”²

P. Bodailla Miklósnak írott hosszú levelében a következők olvashatók: „Ha jobbnak látja, kész vagyok bárkit megválasztani, akit ön, vagy akit bárki más a Társaságból megnevez, mert hiszem, hogy ha esetleg ily intézkedés történik, mindez az *Isten nagyobb szolgálatára, dicséretére és dicsőségére* és Ő szent fölségében lelkem nagyobb igazulására fog válni.”

„Ha pedig néha hiányt szenvednék, azt gondolnám, hogy Isten az ő szolgálata végett próbál meg engem, hogy több érdemre tegyek szert *nagyobb szolgálatára, dicséretére s dicsőségére.*”³

És még igen sok hasonlót lehetne idézni Szent Ignác leveleiből.

Nemde kellett valami csodálatos erőnek lenni abban, hogy a nagy Szent az Istent, az Urat, a Teremtőt, az Ő nagyobb szolgálatát, dicsőségét és dicséretét oly élénken állította maga elé?! Ki merné azt állítani, hogy a Szentnél ez csak tartalom, jelentés nélkül való szólas-mondás volt!

Ellenkezőleg! Mindez előtte szent, magasztos eszme volt, amelyet a maga életprogramjává tett! Szent Ignác és társasága nagyvonalú, egyetemes munkásságának mi lett volna más a hajtóereje, mint e szavakban foglalt eszme: *Mindent Isten nagyobb dicsőségére!*

¹ Jablonkay: I. m. 307. l.

² I. m. II. 102. l.

³ I. m. 152., 153. l.

Igen, ez az eszme — „mind az ész, mind a hit világánál a legmélyebbre ható igazságok egyike” — nemcsak a célt tárja állandóan szeméi elé, hanem annak megközelítéséhez szárnyakat is ad neki.

Méltán kérdezhetjük tehát, nem volna-e indokolt a többi szent és magasztos eszmék között ennek is — *mindent Isten nagyobb dicsőségére* — nagyobb szerepet biztosítani a lelkek, emberek megszentelésének nagy munkájában? Nem volna-e szükséges, hogy az Egyház Isten dicséretét valló hite és liturgikus gyakorlata a hívek tömegeiben is ugyanolyan mély, élő és közöttük is elterjedt lenne, hogy ők is élvezhessék a dicsérettel együtt járó Isten-közelség áldásait?

Pislogó mécsesként ott látjuk ezt a hitet az általános gyakorlatban, amikor templomajtó fölött, templomi, útszéli kereszteken, szobrokon olvashatjuk: Isten dicsőségére állíttatta X. Y. Tehát az Isten dicsőségének szent eszméje nem egészen ismeretlen. De nem szükséges-e azt ismertebbé, tudatosabbá tenni, annyira, hogy tudják azt is, amit Szent Ignác annyira hangoztatott: *Isten dicsérete az Ő szolgálatában áll!* és az Ő nagyobb dicsősége az ember nagyobb boldogságát is jelenti?

A hit- és erkölcsi élet gyakorlati vonatkozásai szempontjából nem vonható kétségbe, hogy menél többször adnánk alkalmat a tömegeknek Isten dicsőségéről, dicséretéről szóló tanításunk megismérésére és magára az Isten dicsőítésére, annál tudatosabbá és értelmesebbé tennénk a szent vallás gyakorlását, az élet helyes irányú beállítását. Mert mindig ide térünk vissza, mindig e körül forog a panasz és tárgyalás: a vallásosság ne szó és külsőség, hanem értelmes, bensőséges legyen!

A természetakaritási hálaadó-ájtatossággal kapcsolatban sokat lehet tenni Isten nagyobb dicsőségének előmozdítására. A hálának legméltóbb ki-

fejezése a dicséret. És épen a terményekért kifejezett hálaadó dicséretnek lehet igen sok előnyt biztosítani a tömegájtatosság alkalmából, amint arra az előző fejtegetésekben igyekeztem rámutatni.

Azon körülmény, hogy az Egyház a vasárnapokat a Szentháromság tiszteletére szenteli, egyéb más alkalmakkor — ó-év estéjén, egyházi és hazafias hálaadó ünnepségen — elzengi a Te Deumot, bizonyára nem teszi fölöslegessé azt, hogy Istent más alkalommal is dicsőítsük. Egyébként is el kell ismernünk, hogy bármily lelkesen éneкли is a hívők tömege a Te Deumot, hiányzik abból a tudatosság és különösen annak világos szem előtt tartása, hogy *az Isten dicsérete elsősorban nem az ének zengésében, hanem az Isten szolgálatában áll.*

Talán azt is lehetne állítani, hogy a természetakarítási hálaadó ájtatosság megtartása akkor is eléggé indokolt volna, ha — amit ugyan semmiképen sem lehetne ajánlani — az adományok nyújtását mellőznénk és azt egyedül Isten hálaadó dicséretére szentelnénk. Gyakorlatban előfordulhat, hogy igen rossz termés, sok csapás volt, amely miatt emberileg nincsenek a hívek a hálaadásra és alamiznaadásra lelkiileg kellőképen felkészülve. És akkor hagyjuk el a hálaadási ájtatosságot? Szó sem lehet erről. Épen az a lelki felemelkedettségnek legjobb jele, hogy a megpróbáltatás között is tudjuk Istent dicsérni! Egyik legszebb hitéleti teljesítmény tehát az Isten tudatos dicsőítése csapás idején is. Szent Ignác élete és működése mintegy azt a gondolatot is adja, hogy az Isten dicséretével nemcsak mellékesen, hanem külön is foglalkozni kellene. Mintegy alkalmat kellene adni a tömegeknek, hogy külön ünnepeljék a *gloria Dei*-t és ezen az ünnepen mindig jobban-jobban megtanulják: mennyire szoros kapcsolatban van, sőt egyet jelent e kettő: Istent méltóképeni szolgálattal dicsérni és boldogulni!

*Nagymagyarország
virágokból; előtte
magyar korona búza-
szárból készítve, pár-
nán.*

*„Mindenben hálát adjatok, mert ezt akarja az Isten mind-
nyájatoktól Krisztus Jézusban.” (Szt. Pál I. Thessz. 5, 18.)
Szentbeszéd a templom előtti sátornál.*

És erre a célra nem felel-e meg éppen a tömegek előtt a mindennapi kenyérrel, főfoglalkozásukkal kapcsolatban tartott oly népszerű termésbetakarítási hálaadási-ajtatosság? Amikor az az apostolkodás az Actio Catholica legszebb célja, hogy a gondolat-szegény tömegek lelkébe mennél több szent eszmét mennél rövidebb úton árássunk, nem a legjobbkor kínálkozik-e erre ez a kiváló alkalom?!

És különösen most, amikor „Krisztus és a falu” vezényszó alatt sűrűsödnek össze a falu problémái, nem a legalkalmasabb-e ennek a népájtatosságnak erre az előnyére és gyümölcseire is ráeszmélni? Nemde egyik legkedvesebb ünnepévé lesz a hívő és dolgozó tömegeknek az, amelyiken a saját nagyobb boldogságuk előmozdítására hirdethetik Isten nagyobb dicsőségét?

Aki a keresztény és nemzeti megújulás ezerretű kérdésével foglalkozó irodalomnak csak egy részét is végigtanulmányozza, és aki hivatásánál fogva is különösen a falu problémáit helyezi előtérbe, bizonyára elfogadja a következő megállapításokat:

„Tény, hogy a magyar falu egész világnézetén, mint valami sötét árnyék húzódik végig az anyageelvűség. Ennek szimptomái lépten-nyomon szemünkbe ötlenek, ha a magyar paraszt gondolatvilágában megfigyelő szemmel nézünk szét. Ettől nem ment még valláserkölcsei felfogásuk sem . . . A vidék vallásossága nagy mértékben tradicionális jellegű és az *Isten félelmén* alapszik. A szavak pusztán etimológiai értelmével úgy fejezhetnénk ezt ki, hogy *félik és nem szeretik az Istent*. Vallásosságuk alapja inkább az utolsó ítélet, mint a megváltás és megszentelés dogmái körül kristályosodik. Lelkükben úgy él Krisztus, mint a Giotto előtti festők vásznain faccia dura, haragvó, bosszúálló Isten. Primitív emberek vallásos világnézete ez, mikor csak a

hatalom érzetét tudják recipiálni és a szeretetről még nagyon kevés fogalmuk van. *A keresztény vallásban még nem fedezték fel a szeretet mindent átható és mindent megnemesítő vonatkozásait.* Nem jutottak még el a szentterézi lelkület rózsahullató misztériumának magaslatára. De ez érthető is. Ehhez nagyobb lelki kultúráltság, nagyobb teológiai tudás szükséges, mint amit ők eddig lelkükből felszínre hozhattak. Miután a magyar falu kultúrájának fokozódó fejlődésében ezek magasságáig eljut, *a modern lekipásztorkodásnak lesz feladata a kereszténység napsugaras oldalait, a szentferenci mosolygó, daloló kereszténységet, (melyet ma még nem értenek) a „faccia dura” mellé állítani és meggyőzni őket arról, hogy a lényeg ugyanaz, s a különbség csak a korok felfogásának kifejezésbeli differenciáiból fakad: szóval vallásosságukat a félelmi síkról a szeretet magasságába emelni.* „A vallás parancsai közül szívesebben megtartja a szellemi természetűeket, mint az anyagi vonatkozásúakat. Ezen a téren önigazolására még azt a fáradságot is veszi magának, hogy a szociális prédikációk neki homályos részeiből önálló magyarázatokat iparkodjon kihámozni. Nagy gyengéje a lopás a magyar parasztnak. Egoizmusában elvakult és önző. *Nincs elég disztinkcionális érzéke az erkölcs szociális vonatkozásainak felismerésére.* A szociális belátás, egymás segítése, még lelkében ismeretlen fogalmak, sőt azzal szemben érezteti legjobban hatalmát, aki gazdasági tekintetben alatta áll.” És tovább lehetne folytatni a kitűnő jellemzést.¹

Joggal kérjük tehát: ebben az állapotban méltóképpen tündöklék-e az Isten dicsősége? Nem sötét felhők-e ezek, amelyek eltakarják a magyar

¹ Dr. Rusznyák: Faluvédelem. Szent István Társulat 1935. 112. l.

látóhatár fölött szemeink előtt Isten dicsőségének változatlanul ragyogó napját? De nem fosztják-e meg egyszersmind ezek a felhők a föld lakóit az Isten dicsősége ragyogó napjának fényétől, világosságától, melegétől és derűjétől? Nemde, a fentidézett gondolatot tovább kifejtve, a komor felhők alatt nem inkább a villámlástól és dörgéstől rettegenek-e?

Ennél tehát bizonyára *nagyobb dicsőséget adhat és köteles is adni az ember Istennek*. Ha csak ennyi dicsőség-adással érné be egy katolikus többségű ország, amelyet Mária országának ismerünk, akkor kételkednünk kellene a jövőndőben.

Nincs-e tehát sürgős szükség arra, hogy miként Loyolai Szent Ignác tette, vezényszavunkká tegyünk mi is: „Mindent Isten nagyobb dicsőségére!”? Nem kell-e nekünk is jobban elmélyedni Szent Ignác e jelmondatának jelentésében és jelentőségében?! Mennél inkább átérezzük a felelősséget, amely reánk hárul a „hit és honszerelem” kettős girájának gyümölcsöztetése tekintetében, annál inkább kell előtérbe helyezni az összefüggést, mely Isten külső dicsősége és az ember boldogulása között van. A már eddig is buzgó hívek tömegében kell elsősorban kifejleszteni az Isten nagyobb dicsőségének előmozdítása utáni vágyat, de újabb és újabb alkalmak által mennél szélesebb rétegeket is be kell vonni ebbe a jelentős munkába.

Mennyi sérelmet lehetne jóvátenni, amelyet az ember a multban elkövetett Isten és az ő dicsősége ellen! Mennyi újabb sérelemnek lehetne elejét venni! Mennyi jót lehetne ezzel a vezényszóval elérni! Így is mennyi jócselekedet, áldozat, adomány, alkotás forrása volt az Isten dicsősége! Hát még ha úgy tudják majd az emberek, amint Loyolai Szent Ignác életéből tanulhatják, hogy az Isten helyes és méltó dicsőítése tulajdonképen az ő boldogságuk forrása,

és Isten nagyobb dicsősége az ő nagyobb boldogságuk!

Higgyük el, hogy sokkal kevesebb szóbeli és tettebeli Isten-káromlás fogja Isten külső dicsőségét csökkenteni, ha gyakrabban fognak hallani az Isten dicsőségéről és annak saját boldogulásukhoz való szoros viszonyáról, sőt maguk is gyakrabban és értelmesebben dicsérhetik az Istent.¹

Adjunk tehát alkalmat a hívő tömegeknek arra, hogy ráébredjenek az Isten dicsősége és saját boldogságuk ellen elkövetett hibáikra s a jövőben ők is értékesíthessék Loyolai Szent Ignác jelmondatát, nagyobb földi s örök földöntúli boldogságuk érdekében: „Mindent Isten nagyobb dicsőségére!”

¹ Jó alkalom a káromkodás elleni küzdelemre is az ájtatosság.

A JÓ SZÁNDÉK MEGÚJÍTÁSA.

Szerelmes, édes Istenem! te kicsiny koromtól egészen a jelen pillanatig számtalan jótéteménnyel és kegyelemmel áldottál meg engem. Köszönöm ezt szívem mélyéből és épen ezért örömmel és engedelmességgel kívánok csak neked, *a te dicsőségedre élni s munkálkodni.* Felajánlom neked, mennyei Atyám! a Jézus nevében minden gondolatot, vágyamat és cselekedetemet; *dicsőségedre akarom végezni minden munkámat;* betölteni kötelességeimmel s keresztény türelemmel viselni a kellemetlenségek keresztjét, s mindenkor és mindenben akaratomat a te bölcs atyai akaratonak alárendelni. Minden munkám s szenvedésem, minden szavam s gondolatom, leheletem és szívem minden dobbanása *téged akar dicsőíteni,* mert te vagy egyedüli üdvöm, akihez törekszem. Az emberekkel s azok ítéletével nem törődöm, csak lelki ismeretem legyen tiszta és nyugodt. Csak te benned érzem magam boldognak én teremtőm, megváltom és megszentelőm! Áldj meg, erősíts meg és vezess engem; segíts minden jóra és engedj abban állhatatosnak lennem, hogy mindig örömmel vallhassam: *Istenem, mindent a te nagyobb dicsőségedre! Amen.*

ENGESZTELŐ IMÁDSÁG¹

az Isten szent fölsége ellen elkövetett
sérelmek jóvátételére.

„Imádandó teljes Szentháromság egy Isten, ki legfőbb ura vagy teremtményeidnek; íme, szent

¹ Tóth Mike S. J. „Főveszedelmünk” c. művéből.

angyalakkal együtt, kik isteni fönségedet rettegve imádják, leborulunk legszentebb színed előtt, hogy alázatos szívünk töredelmes érzetében megkövessünk mindazon iszonyú bántalmak s éktelen káromkodásokért, melyekkel szentséges nevedet azok illetik, kiket határtalan jótéteményeiddel elárasztasz és kiknek azért szüntelen magasztalniok kellene szent nevedet és áldaniok jóságos nevedet. Ha a kárhozottak átkozzák szent nevedet, nem lehet csodálni; de hogy az emberek, kiket saját képedre és hasonlatosságodra teremtetél, drága szent véreddel megváltottál s az örök boldogságra meghívtál — hogy ezen emberek az irgalom és szeretet Istenét káromolják, ez oly nagy véték, mely megérdemelné, hogy igazságos ítéleted eltörölje a földszínéről azon nemzetet, mely ily hálátlanokat rejt magában."

"Oh, kegyes Isten! ne bánjál velünk nagy bűneink érdeme szerint, hanem engeszteljen meg az Úr Jézusnak szeretettől áradó szentséges Szíve, engeszteljen meg a boldogságos és szeplőtelen Szűz Máriának anyai szeretete, engeszteljen meg az égben és a földön élő szenteidnek dicsérete, kik könnyeikkel, sőt vérükkel is örömet lemosnák az iszonyú bántalmakat. Bocsáss meg ezért, irgalomnak Istene, bocsáss meg és könyörülj rajtunk végtelen jóságod szerint. Mi áldani, dicsérni és magasztalni fogjuk azon imádandó szent nevet, melyre meghajol minden térd a mennyben, a földön és a föld alatt: azon édes, szent nevet, mely áldott minden más név fölött! — Némuljon el inkább nyelvünk, semhogy megbántsa Isten nevét, és ne hirdesse e szentséges név nagy dicséretét!"

"Istenünk, Urunk s Atyánk! teljes bizalommal kérünk, add kegyelmedet, hogy a káromkodás nagy bűnét kiirtván, az anyaszentegyház igaz hitében állhatatosan megmaradjunk és téged mindenek-

fölött szeretni soha meg ne szűnjünk. A mi Urunk Jézus Krisztus által." Amen.

ÁLDOTT LEGYEN.

Áldott legyen az Isten! — Áldott legyen az ő szent neve. — Áldott legyen Jézus Krisztus, igaz Isten és igaz ember! — Áldott legyen Jézus szent neve! Áldott legyen az ő szentséges Szíve! — Áldott legyen Jézus a legméltóságosabb Oltáriszentségben! — Áldott legyen az Isten Anyja, a boldogságos Szűz Mária! — Áldott legyen az ő szent és szeplőtelen fogantatása! — Áldott legyen az ő tisztaságos jegyese, szent József! — Áldott legyen Isten az ő angyalaiban és szenteiben!

A „DIVATJÁT MÚLÓ” NÉPSZOKÁS EGYHÁZUNK ÖRÖK SZENTÉLYÉNEK FÉNYÉBEN.

Jó néhány eszmének fejtegetésével lehetne még folytatni annak igazolását, hogy a termésbetakarítási hálaadó-ájtatosság kerete igen komoly tartalommal tölthető meg. Megfelelő előkészület után nem lehet attól tartani, hogy az ünnepség csupán szemet gyönyörködtető, látványos felvonulás lesz a résztvevők számára.

Ellenkezőleg. Már az eddigiekből is az tűnik ki, hogy az időszerű eszmék igen méltó és alkalmas keretet kapnak a hálaadási ájtatosságban, ez viszont mélyebb tartalmat, lelket kap a magasztos eszmékben.

És az eszmék *időszerűsége* gondviselésszerűen találkozik össze ezen ájtatosságban az eszmék *terjesztésének* kiváló *alkalomszerűségével*.

Ugyanis közelebbről megfigyelve az aratással, termésbetakarítással kapcsolatos ünneplési módokat, tanulságos és megszívlelésre méltó eredményre jutunk.

Igen sok községben egyáltalában nem ünneplik az aratás, terménybetakarítás befejezését. Városokban, nagyobb községekben leginkább csak az iparosifjúság emlékezik meg a *szüreti* tréfás felvonulással és táncvigalommal a termésbetakarításról, nem is gondolva a hálaadásra. A magyar falvakban nagyrészen ismeretlen az aratás, termésbetakarítás utáni *hálaadó-istentisztelet*. Hálaadó *szentmisét* igen ritka helyen tartanak magyar vidékeken ez alkalommal. Leginkább a németajkú vidékeken ünnepelték meg inkább az *összes termény* betakarítását

hálaadó szentmisével és *nem csupán az aratást*. Német példára történik ez is, ahol csaknem általános szokás szeptember végén Erntedankfeste néven hálaadó szentmisét tartani szentbeszéddel. Szentségimádással, szentáldozással, alamizsnagyűjtéssel még ritkább helyen ünneplik meg a jelentős évi eseményt. Ahol pedig nem is feledkeznek meg az Isten iránti hála kifejezéséről, gyakran túlsúlyba kerül az ünnepségben a világiás elem, felvonulás, szórakozás, tánc.

A legáltalánosabban ismert ünneplési mód nálunk az *aratóünnep*, amelyet a tanulságok könnyebb levonása érdekében érdemesnek látszik a következő elemi iskolai olvasmány szószerinti leközlésével magunk elé állítani.¹

ARATÓÜNNEP.

Lehajlik már a nap a nyugati égen, s messziről csengő énekszó száll a csertői tanyára: jönnek az aratók hazafelé.

Hovatovább jobban hallik a dal. A tarka viganós cselédség látszik is már. Elöl jönnek a marokverő leányok, utánuk a férfiak, az aratók, az ujnyi porral fődött munkások. Aprózzák a lépést, táncos ütemre emelgetik a bokájukat. A kalocsai banda a Rákóczi-indulóval kíséri mindnyájukat az urasághoz.

Az aratógazda vezeti őket. Ez a kiskirály köztük, aki szabad választás útján kerül egy esztendei uralomra, amelyben nagyobb a hatalma a maga népe fölött, mint akár a szolgabírónak. Az egyszerű ember megbecsüli azt, akit egyszer maga fölé emel. Nem is lehetne az, hogy az uraság minden aratóval külön pörösködjék, ha nem még valami a

¹ Magyar olvasókönyv V—VI. osztály számára. Szent István-Társulat kiadása 1935.

maga rendje szerint. Arra való az aratógazda, aki már messziről tolja az irháját, ha az urasági kocsi észreveszi. Ő számol be, ő felel meg minden kérdésre. Nagy hivatásában csupán egyetlen minisztere van, az „élelmezési tiszt“, akit a legmeglepetőbb, legmegbízhatóbb aratók közül szemel ki. Ez a konyhás: ő végez mindent, ami a gyomor öfelségével való leszámolás határába lép. A többi a munkás méhsereg, a kaszás arató, meg a marokverő; egyik a jobbkez, a másik a balkéz, egyformán nélkülözhetetlen mindkettő a kalászos rónán.

A jó, becsületes, egyszerű nép elhozza munkája jelvényét, a szalmából font koronát, amelyben minden learatott táblából van egy pár szál, egy-két kalász. Szinte művészi fonata van ennek a díszes koszorúnak. Itt-ott színes viaszrózsákat illesztenek bele, hogy tarkább és finomabb legyen.

Csak be, be mindnyájan az urasági ház nagytermébe, ahol máskor előkelő vendégek érzik otthon magukat. Most ti vagytok benne idehaza, ti, tisztességtudó, szegény emberek, akik eljöttetek, hogy megköszönjétek az uraság jóságát, ki szíves kézszorítással ismeri el becsületes munkátokat!

... Messziről harangkongás hallik. Nyolc órát húznak valahol. Bizony már sürgős ideje a vacsorának. A nagy udvaron hosszában lócák vannak. Egyszerű, kezdetleges vendéglői készség, de boldogan telepszik melléje az éhes arató, ki akkorra már kitisztálkodott, s valamennyire kicsípte magát az ünnepi vacsorához.

Odafönt a háziasszony elvégezte már a magáét, saját kezével főzte meg az egész vacsorát, amelynek csak a gulyáshúsa s a pörköltje négy üstben főtt a szolgafákon.

Most már a háziasszonyon a szolgálat sora. Nincs abban az örömben tettetés, mikor maga talál

az aratóknak. Ha a konyhából a cseléd hozza is le az udvarba a tálat: kiveszi a kezéből, és maga siet vele mindenüvé. S micsoda ételek, én Istenem!

Ilyenekre szokta mondani az ember, hogy a „nevemnapján se ettem jobbat!”

A tele tálak szinte röpködnek a levegőben. A kerítés mellett meg Ignác gazda kezeli a csapot. Egy kétszáz literes hordó biztató gömbölyűsége ígér ott minden jót az arrafelé kacsingatóknak.

Éjfélnél még javában járnak az aratók a csárdást. A kalocsai banda nem húz mást önekik.

S mily keccsel, milyen könnyedén lejt valamennyi!

A kisasszonyok sem röstelnek pördülni egyet ezekkel a derék parasztlegényekkel.

De nem is kap ám senki az egész környéken olyan buzgó, lelkiismeretes aratót, mint a csertői földesúr. Életpárja minden esztendőben maga gondoskodik róla, hogy meglegyen a munkás-nép jutalma, a „végző”, *ami lassanként divatját múlja már.*

Bársony István u.

Íme tehát ezen olvasmány, de a tapasztalat alapján is megállapíthatjuk, hogy az aratást magyar vidékeken *leginkább ezzel a népszokással fejezték be. Semmi nyoma tehát az Isten iránti hálának*, csupán szórakozás, eszem-iszom, illetve a gazda iránti tisztelet és hála kifejezésére szolgáló alkalom az a jó áldomás ellenében.

De erről a szokásról is megállapítja az olvasmány, hogy „a „végző” *lassanként divatját múlja már*”.

A háború előtt is ez volt már a vélemény az aratóünnepről, amelyet így ismertek: „Nagyobb gazdaságokban az aratás befejeztével az aratók búzalkalászból és mezei virágokból koszorút fonnak s ezt ünnepélyes menetben elviszik a gazdának, eset-

leg valamely nagyobb uradalomban az intéző főtisztnek, akihez az aratógazda üdvözlő beszédet intéz. A tulajdonos, vagy ennek nevében a gazdatiszt megvendégeli az aratókat. A vendégség sok helyütt táncmulatsággal végződik. Magyarországon nagyrészt már *divatját múlta*, de újabb időben a munkaadó és a munkás kölcsönös megbecsülésének ébresztése végett ismét sűrűbben elevenítik föl. Németország több vidékén egyházilag is megülik az aratás befejezését.¹

A világháború és forradalmak után meginduló vallási és nemzeti megújulás egyik örömdetes jele azonban, hogy a figyelem lassanként itt is, ott is ráterelődik a már „*divatját múló*” aratóünnepre és lelkes kezdeményezők felújítják, vagy épen bevezetik azt és ami különösen örömdetes, az *Isten iránti hála kifejezésével kötik össze* az addig teljesen világias színezetű népszokást. Ez történt a többi között Heves községben is, ahol elismerésre és követésre méltó buzgósággal s mélyen vallásos meggyőződéssel irányították az aratóünnepi felvonulást az Isten házába, hogy az új kenyeret, búzát, a pap megáldja és a Te Deumot is elzengjék. (Leginkább az ott rendezett szép ünnepség és a „Heves és Vidéke” című lapban közölt ismertetés adta e sorok írójának is az indítást és alapot az első horti hálaadási ájtatosság megtartására.) Az utóbbi években már a rádió is közvetített aratóünnepséget és az ujságok is mindig több és több helyről hozzák a hírt az aratási és hálaadó-ünnepségekről.

Azt is meg lehet azonban állapítani, hogy minden ünnepségeket egymástól elszigetelten, teljesen a helyi kezdeményezők egyéni képességeire és irányítására támaszkodva rendezik. És éppen ezért általában bármilyen szépek, lélekemelőek is azok az

¹ Révai Nagy Lexikon II. 1911.

ünnepségek a maguk nemében, mégsem eléggé szolgálnak alkalmul mindazon magasabb célok elérésére, amelyekre mintegy önként kínálkoznak.

Pedig kétségen felül áll, hogy az aratással, termésbetakarítás befejezésével kapcsolatos ünnepség vagy ájtatosság a földműves nép egyik legkedvesebb és leglátogatottabb ünnepe és ájtatossága. Mi is volna rokonszenvesebb a magyar föld szerelmese, a magyar földműves nép előtt, mint ünnepelni az ő munkájának drága gyümölcsét, az aranykalászu, acélos magyar búzát, az „életet”, a mindennapi kenyeret!

És éppen ezt nem vettük mi még észre úgy, amint azt külföldön észrevették. Amig nálunk csak egyéni kezdeményezésre, szórványosan, több-kevesebb maradandóbb eredménnyel rendezik és tartják a legkülönbébb módon az ünnepséget, addig külföldön hivatalosan elismert nagy ünnepként ülik meg a termésbetakarítást és nem mulasztják el azt a maguk céljainak szolgálatába állítani.

Az „Új Nemzedék” 1934. október 2-i számában, Berlin, okt. 1. kelettel a következőket írja:

Több mint félmillió ember ünnepelte meg vasárnap a Hameln melletti Bückeberg-hegy oldalán a termés betakarításának hálaünnepét. Különvonatok százai, autók ezrei vitték a tömeget a színhelyre, ahonnan a napfényes délutánon kétszáz kilométerre, egészen az Északi-tengerig el lehetett látni. Hitler, aki útjának nagy részét repülőgépen tette meg, délelőtt végignézte az aratási meneteket, délután pedig, amikor a tömegek felvonulása véget ért, beszédet mondott, amelyet valamennyi német rádió közvetített. Beszédében főleg belpolitikai kérdésekkel foglalkozott s ismertette azokat az intézkedéseket, amelyeket a nemzetiszocialista rendszer a földművelők érdekében tett. Nem tagadta, hogy a birodalom súlyos gazdasági bajokkal küzd, de

utalt arra, hogy amikor átvette a hatalmat, minde-
nütt csak adósságokat és üres pénztárakat talált.
Ha harminc, vagy negyven millió ember egyöntetűen
cselekszik, — mondotta — a nemzet jövője biztosítva
van. Ezzel kapcsolatban tért rá Hitler a külpolitikai
vonatkozásokra: — Keserűen csalódnak majd azok,
— mondotta — akik Németország összeomlására
törekednek s azt hiszik, hogy a devizáinség és a
nyersanyagszükség megdöntheti a birodalmat. Vegyék
tudomásul ezek a körök, mindez csak arra készíti
Németországot, hogy még jobban függetlenítse magát
a többi államoktól. Isten még senkit sem hagyott
el, aki nem hagyja el önmagát!

*Ezután átvette az aratási koszorút, amelyet
küldöttség nyújtott át neki. Az ünnepséget nagy-
szabású katonai gyakorlatok egészítették ki, amelye-
ken minden fegyvernem részt vett.*

Ugyancsak az „*Uj Nemzedék*“ írja 1934. okt.
5-i számában, Milánó, okt. 4. kelettel:

*Mussolini három napot tölt Milánóban, ahol
megtekinti a gyárakat, a folyamatban levő köz-
munkákat s felavatja az új uszodát. Milánói tartó-
zkodása alatt ötezer milícia tiszt tiszteleg előtte s a
környékbeli földművesek aratási felvonulást ren-
deznek.*

E két híradás bizonyára fölöslegessé tesz min-
den hosszadalmas fejtegetést.

Úgy látszik, — itt az ideje, hogy az Egyház teljes
joggal vegye kezébe ezen ünnepség rendezését és
megtartását.

Kétségtelen ugyanis, hogy mindenféle aratási,
termésbetakarítási-ünnepség ősforrása a föld termé-
nyeit adó Isten iránti hála kifejezése, amint azt
Kain és Ábel áldozata is mutatja.

„Történék pedig számos nap multán, hogy
Kain áldozatot mutatott be az Úrnak a föld gyümöl-
cséből. Ábel is áldozék nyája első fajzataiból s

azok hájából. És tekintte az Úr Ábelre s ajándékaira, de Kainra és ajándékaira nem tekintte.”¹

Mindaz, amit ez alkalommal a pogányok tettek, és ezek példájára megkeresztelt népek is utánoznak, az Isten iránti hálaadásnak eltorzított, gyakran erkölcstelen módja. A bálványistenek előtt bemutatott áldozatok és ünneplések ellensúlyozására rendelte el az Úr a zsidóknak is az aratás, természetakarítás megünneplését és a termények zsengeinek feláldozását.

Az aratás, termények betakarításának befejezése tehát első helyen vallásos cselekmény, ezért istentisztelet keretében ünnepelendő meg, mert amit a termelő termelt és betakarított, mindaz Isten adománya.

Ma is, nekünk is erre az álláspontra kell helyezkedni — az anyaszentegyház belső hite és külső, bár nem általános gyakorlata szerint. És mennél inkább látjuk, hogy mások a különféle szokások eredetét nem ismerve, a maguk céljaira akarják a kedvező, nagy tömegeket vonzó ünnepi alkalmat felhasználni (szórakozás, multság, politikai és párt célok), annál inkább kell nekünk mennél előbb ezen alkalmat Istenhez, a Teremtőhöz és Atyához s a hálás emberekhez illő módon a legmagasztosabb célok és eszmék szolgálatába állítani! Ha valakinek, úgy első helyen az Egyháznak van joga hivatkozni mindazon tevékenységére, amelyet a földművelő nép érdekében szerte a világon, — hazánkban is, — kifejtett.

Az örök Egyház magasztos feladata az egyedül igaz Istentől és törvényeitől pogány életmódja és szokásai által előforduló embert visszavezetni az igaz útra, megszentelven, Isten és az ő javának szolgálatába állítván eltorzult szokásait.

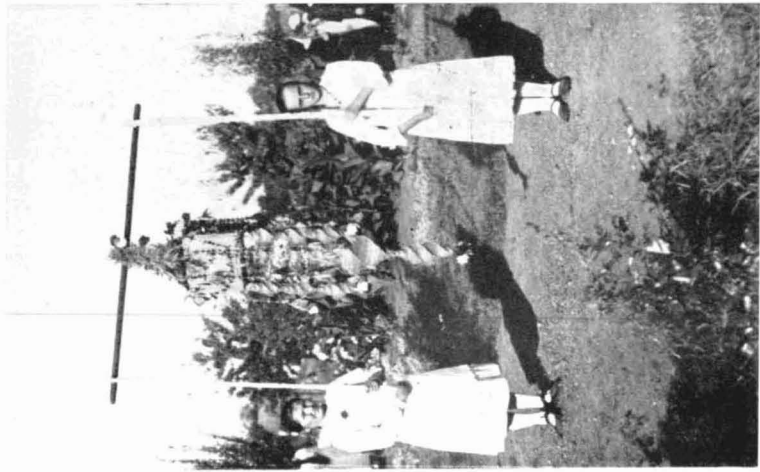
¹ I. Móz. 4, 3—6.

Mert hiszen azért *múlja divatját* a legszebb népszokás is, mert annak gyökerei elszakadnak, ha abból a talajból kiszakítjuk őket, amelyből erednek. A „végző” is *hogyne múltna divatját*, mikor a teremtetett javakkal, földdel, terményeivel való visszaélések miatt átalakul az egész gazdasági, termelési rend, elszívtelenednek a gazdaságok és uradalmak, megszűnik a gazda és munkás közötti jóviszony, ami pedig lényeges feltétele volt a „végző” rendezésének.

Ennek és minden tisztességes népszokásnak fennmaradását, megtartását az örök Egyház gondos ápolása biztosítja leginkább. Ezért azoknak is, akik eddig ebben és más népszokásban csupán nemzeti értéket, hazafias vonatkozást láttak, rá kell eszmélniök és el kell ismerniök, hogy céljukat elsősorban csak az Egyházon keresztül, és az ő közreműködésével érhetik el.

És épen a magyar falu megmentése érdekében kell most arra törekedni, hogy visszaállítsák abban Krisztus szelleme! A többi között egyik kiváló alkalom és eszköz e magasztos cél szolgálatában a kifejtett eszmék jegyében megtartott termésbetakarítási hálaadási-ajtatosság! A hit és honszerelem elválaszthatatlan egymástól. Ahol egyik vesz, ott pusztul a másik is. A magyar népviseletet rendszerint azok hagyják el legkorábban, akik a jó erkölcs-től is elszakadtak. A magyar dal is rendszerint együtt némul el az imádsággal és a szent énekekkel.

A „divatját muló” aratőnnepet is az Egyház fogja megmenteni a teljes kihalástól. Az Egyház fogja a magyar falunak egyik legszebb ünnepévé avatni a termésbetakarítás ünnepét, dicsőítván és magasztalván a Teremtőt és Atyát adományaiért, megáldván a terményeket s tanítva a föld verejtékező népét azoknak helyes, Isten dicsőségére szolgáló felhasználására.

Nagy
búza-dísz . . .

Kis székér búzakévéekkel a körmenetben.

A katolikus Egyház szentmiséje, lélekemelő szertartásai, imái és énekei szolgáltatják a legmél-
több módot és keretet a föld terményeiért az Istent
megillető hála és dicséret kifejezésére.

És ha majd az Egyház szertartásainak egy-
ségével, magasztos eszméinek azonosságával ün-
nepli meg a magyar falu az aratás, termésbetaka-
ritás befejezését, — tiszteletben tartva, ünnepi fényé-
vel besugározva minden község tisztos helyi szoká-
sát, — akkor ez az ünnep is nagyban előmozdítja azt,
hogy visszatérjen minden magyar faluba Krisztus,
Krisztussal az Ő békéje és boldogsága!

HOGYAN KEZDTÜK HORTON A TERMÉSBETAKARITÁSI HÁLAADÓ-ÁJTATOSSÁG MEGTARTÁSÁT?

Három éve, hogy az első ünnepséget 1933 aug. 20-án megtartottuk. Az érdeklődőknek bizonyára segítségére lesz annak leírása, azért szívesen közlöm itt az Egri Egyházmegyei Közlöny 1933 októberi számában megjelent beszámolót első ünnepségünkről.

HORT ARATÁSI HÁLAADÓ ÜNNEPSÉGE.

A Mester lábainál figyelő lélek a mai kor adottságainak hatása alatt hasonlóvá lett a rádió és hangosfilm felvevő és leadó készülékeihez. Felvesz hangokat, képeket az életből, hogy felerősítve továbbadja, beleszórja a lelkek határnélküli birodalmába, vagy rávetítse a lelkeknek idegszálakkal kifeszített ezüstös vásznára. Ez a korszerű hasonlat szolgáljon a horti aratási hálaadó-ünnepség eredetének és lefolyásának megvilágítására.

Adva voltak ugyanis a szomorú képek, síró hangok, melyek az ajtókilincset egymásnakadó „átutazók” arcáról, ajkáról, az ujságok hasábjairól, a Tisza mentéről, a pesti nyomortanyák felől „Krisztust, kenyeret” gyűjtőfogalommal és vészkiáltással sűrűsödve neheztedek rá a lélek antennájára és — Istennek hála — adva lettek az öröm, a megelégedettség hálás megnyilatkozásai is. „Most adott az Isten!” Ilyen termésünk, ennyi búzánk régen volt! Ezek most a megnyilatkozásai annak a népi léleknek, amelyet a Szentírás a „Szánom a sereget” kezdetű messiási kijelentés után sokatmondó egy-

szerüséggel így jellemez: „És evének és meglegedének.”

Ezek az adottságok alakították ki a horti első aratási hálaadó-ünnepséget. A „Heves és vidéke” július 23-i számában leközlött igen ügyes program felhasználásával igyekeztünk nagy eszmei háttérrel, mély gondolatokat belevinni az ünnepségbe. Gondoltam, *ne csupán a szereplők vigyenek néhány kenyeret, amelyből csak kevés helybeli szegénynek juthat, hanem mennél többen, százak vigyenek az első kenyérből adományt, hogy a falu határán messze túl éhezőknek is jusson belőle. Milyen nagy arányokat ölthetne a hálaadó ünneppel összekapcsolt alamizsnanyújtás, gondoltam. Ha Hortról 200—300 kenyér összejön, — számítottam — tíz hasonló községből két-három ezer, száz községből húsz-, harmincezer kenyér és így tovább. És ha ezt a mozgalmat egy központi szerv — az Actio Catholicára gondoltam — tervszerűen irányítaná, mennyi nyomort lehetne vele enyhíteni. Mert — gondoltam tovább — vidékenként más és más napon lehetne rendezni az ünnepséget, hogy hosszabb időn keresztül lehessen juttatni élelmet az éhezőknek. A nyomorgók sok ezrei kezébe odaképzeltam, odaálmodtam a kenyerek százezreit. Ezek a kenyerek lennének a testvéri szeretet hírnökei, ezek mennének a nyomortanyákra e felirással: „Mi Atyánk, ki vagy mennyekben, mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma! Jézus szentséges Szívében testvéri szeretettel nyújtja N. N.” (Hort. Szentév, 1933.)*

És erősen bíztam, hogy sikerülni fog a horti ünnepség ilyen elgondolásban. Bizonyosra vettem, hogy ha csak néhány száz Jézus Szíve szövetségi tag megérti szándékomat, sikerül azt valóra váltani. Rajky M. Ernella zárdafőnöknő szívesen vállalta az ünnepi menet szereplőinek összeállítását, a szükséges aratóeszközök stb. feldíszítését nővértársai, szövet-

séges leányok segítségével. Nagy súlyt helyeztünk arra, hogy *a menetben mennél megkapóbb módon szerepeljen a búza, a kévék, termények csoportja*. Akartam, hogy a konzervatívabb férfiak is lássák, hogy mennyire megbecsüljük a búzát, a terményeket.

Ez vezetett rá egy nagy és tizenegy kis kévével József álmának megjelenítésére. Viszont ez adta a gondolatot, hogy a nagy kéve jelentésének érzékeltetésére célszerű lesz mögötte vinni Jézus Szíve szobrát, hogy így kidomborodjék a következtetés: **amiképen József testvéreinek Józsefhez kellett fordulni nyomorukban, ugyanígy kell folyamodni leborulva a mai nyomorgó társadalomnak is Krisztus Királyhoz!** Ez a beállítás döntötte el azt, hogy *a mi felvonulásunk egyházi, vallásos körmenet legyen pap vezetésével, harangszóval, szent énekkel*. Mindinkább láttam, hogy **a mi ünnepünk egészen más jelleget fog magára öltetni, mint más aratóünnep** és így lesz igazán azoknak a mély gondolatoknak kifejezésére és érzékeltetésére alkalmas, amelyek megszívlelése nélkül csaknem eredménytelen az ünnepség. És itt elég merészen Loyolai Szent Ignác lelkigyakorlatos pontjaira gondoltam, melyek a Teremtőről, teremtett javakról és a rájuk vonatkozó kötelezettségekről szólnak. **Mert hiszen ezen fordul meg minden. Azért recseg, ropog minden része a társadalomnak, mert az ember elfordul a Teremtőtől és az Ő szándékai ellenére visszaél a teremtett javakkal. A vásárnapot semmibevevő, önmaga erejére támaszkodó és a Teremtőről megfélekedező anyagiassággal és a minden testvériséget, közösségi érzést megtagadó önzéssel szemben alig lehet nevelőbb hatású eszközt elgondolni, mint a kellő eszmei háttér beállításaival megrendezett aratási hálaadó-ünnepséget.**

Ebben az elgondolásban erősítették meg azon *szentírási helyek, melyek a termények első zsengeinek felajánlásáról s az arató-ünnepről szólanak.* Így Mózes II. 23., 15., 19., V. 16., 16., 17., III. 23., 9—12., V. 16., 13., 14. Az utolsó hely így szól: „A sátorok ünnepét is üld meg hét napig, mikor begyűjtöd a szérúból és sajtóból terményeidet és *vigan lakozzál ünnepeden te, fiad és leányod, szolgád és szolgálód, a levita is és a jövevény, az árva és az özvegy, kik kapudon belül vannak.*”

Igy álmodtam tovább, hogy milyen szép volna, ha csak pillanatokra, órákra is, a nyomorral telt magyar életbe legalább az aratási hálaadó-ünnepségek alkalmából **a magyar katolicizmus egységbe olvadó erejével belevarázsolni az öskeresztényeknek azon testvéries, egymáson könyörülő szeretetét,** amelyről dr. Petró József oly szépen ír „Az Ösegyház Élete” című kiváló munkájában.

Ezekkel a gondolatokkal telítve közöltem az ünnepség tervét, módját, előbb a Jézus Szíve Szövetség öt értelmes, komoly férfitagjával. Az ő helyeslésük és biztatásuk alapján aznap, július 30-án délután már a szövetséges asszonyok gyűlése elé vittem a tervet. Alig ötvenen voltak a nyári időszak miatt és azonnal 47 kenyeret ajánlottak fel, sőt a szeretet találékonyságával maguk jöttek rá, hogy más terményeket is adjanak. Biztattak, hogy több kenyér is lesz. Valóban. Augusztus 6-án már 97 kenyér volt nálam bejegyezve. Mivel az ünnepség napjául augusztus 20-át állapítottuk meg, az utolsó bejelentési nap augusztus 15-e volt, amikor 225 kenyeret és más terményt jelentettek be. Sokakat a szövetséges asszonyok cédulákra feljegyezve jelentettek be nálam azzal, hogy olyanok is fognak majd adni kenyeret s egyebeket, akik nem jelentik be szándékukat. Közben egy szentbeszédet aug. 13-án az aratási ünnepség hálaadási indító okairól mondot-

tam. Elmondottam, hogy ha tudtuk újév napján a közel félezer lelkigyakorlatos férfi és nő közös szentáldozását a többi szándék között a csapások elhárításáért, bő termésért felajánlani, ha mondtuk naponként többször is a „Miatyánk” kenyeretkérő fohászatát, ha tudtuk búzaszenteléskor az Egyházzal háromszor egymásután énekelni *„Hogy a földnek bő gyümölcsét adjad és megtartsad”*, **akkor tudjuk imádságunk meghallgatását, a bő termést is megköszönni.** Majd aug. 15-én beleszóltam a szentbeszédbe azt, hogy mennyire felmagasztalta az Úr Jézus a búzát, kenyeret, mikor abból az utolsó vacsorán az Oltáriszentséget szerzelte. Példát adott nekünk is a búza, a kenyér megbecsülésére és a Teremtő szándékai szerint való felhasználására; méltó, hogy kövessük az Üdvözítőt az új kenyér Isten szolgálatára való felajánlásban. A templomban csak ez egyetlen alkalommal szóltam buzdítólag a kenyerek ajándékozásáról. Ekkor a szentírást is felvittem a szószerkekre és a fentidézett helyek néhány sorát olvastam fel szavaim támogatására.

Ezzel és a 15-én délután tartott harmadik és utolsó megbeszéléssel, a kenyeret ajánlók bejegyzésével munkámnak ez a része be is lett fejezve. Tovább folytattuk azonban a menet részleteinek kidolgozását. Még jónak láttuk beiktatni *a kis kévéekkel megrakott szekeret.* Gondoltuk, teljesebbé és kedvesebbé teszi az aratási csoportot, amint a kicsiny, feldíszített, kévéekkel megrakott szekeret angyalokként felöltözött kisleányok húzzák. Továbbá, hogy a hálaadás kiterjedjen a kalászos terményeken kívül Isten többi adományaira is, még beiktaltunk *négy-négy nagyobb leány vállára alkalmas rúddal, oldallal ellátott egyik deszka saroglyán burgonyát, zöldséget, hagymát, tököt stb., a másikon pedig szőlőt, szilvát, almát, körtét, dinnyét,*

természetesen virágokkal, zöld ágakkal és nemzeti-színű szalagokkal felékesítve.

Látva az ünnepség kedvező kialakulásának jeleit, bizalommal kértem fel *Szentgyörgyi József* tb. pápai káplán, igazgató-tanfelügyelőt, mint az **Actio Catholica egyházmegyei igazgatóját**, hogy szíveskedjék vezetni a körmenetet, megáldani a terményeket és a szentbeszédet mondani ez alkalommal. Gondoltam, hogy **amennyiben tetszésre talál a hálaadó-ünnepségnek ez az elmélyített és kiszélesített módja, úgy esetleg az Actio Catholica révén másutt is megkíséreljék ennek bevezetését.** És amikor ő augusztus 19-én este P. Zsíros Ferencsel együtt megérkezett, már ott látta a **háromszáznál több kenyeret és sok egyéb termény-adományt a templomelőtti sátorban és a kórus alatt felhalmozva.** Szombat reggeltől hordták össze mind a horti asszonyok. A templomajtóban elhelyezett asztalon beírták, hogy ki mit hozott, ráírták a cédulára az adományozó nevét és a cédulát ráragasztották a kenyérre. És 20-án délután a **horti hívek összessége lélekemelő áhitattal, komoly megilletődéssel vett részt a körmeneten, zengte a „Te Deumot” s méltóvá tette magát arra a dicséretre és elismerésre, amelynek Szentgyörgyi József beszédjében kifejezést adott.** Mert valóban szép megnyilatkozása a **hálaadó-ünnepség helyes felfogásának** az a lelkes, áldozatos buzgalom, amelynek eredménye **325 nagy kenyér, 3 kalács, 15 zsák burgonya, 9 zsák bab, 7 zsák hagyma, 2 és fél zsák liszt, mák, sok tök, dinnye lett rövid három hét alatt.** A helybeli szegényeknek csak 12 kenyeret hagytunk meg a hívek azon indokolásával, hogy **ők itt laknak, máskor is kaphatnak segítséget.** Az adományok **nagyrésze tehát idegenbe, Tiszafüredre, Budapestre és a hatvani járás fő-**

szolgabírájának kérésére a Hasznos melletti huták szegény hegyi-lakóinak ment.

Szerény elgondolásom tehát Isten különös segítségével Horton megvalósult. És meggyőződése, hogy ahol hasonló célkitűzéssel, a szentírási alapokra építve jóval korábban, sőt egész éven át többször visszatérve az ünnepség eszméire, előkészítik a híveket az ilyen szellemű aratási hálaadó-ünnepségre, még nagyobb eredményeket fognak elérni. Ha pedig bizonyos *tervszerűséggel visszük bele lelkipásztori tevékenységünkbe fenti szentírási helyek annyira időszerű és oly nagyon mélyreható igazságait, akkor a híveknek mintegy lelkiszükségletévé válik az aratási hálaadó-ünnepség és annak ilyen módon való megünneplése.* Amikor pedig ezt sikerült elérni, akkor majd nemcsak kenyeret és más friss, romlandó terményt s nemcsak épen közvetlen aratás után lehet tőlük remélni, *hanem mást és máskor, szűkebb termés idején is. És így lesznek tulajdonképpen a hálaadó-ünnepségek — hogy azok többi hasznos gyümölcsének felsorolását egyelőre mellőzzem — a karitás új és bővízü forrásaivá. Csak mély alapot vessünk, hogy magasra építhessünk!*

Mahunka Imre.

Ime, így indultunk el 1933-ban a lelkes hevesi rendezők által összeállított aratási vonatkozású ügyes keret felhasználásával és annak eszmei elmélyítésével és kiszélesítésével.

1934-ben tovább fejlesztettük az ünnepséget. Megváltottattuk annak időpontját is, áthelyezvén augusztusról szeptemberre. Így látszott célszerűnek azért, hogy a kalászosokon kívül egyéb termények betakarítását is megünnepelhessük és azokat is megköszönhessük; hogy a tanév megnyitával a tanulók is résztvehessenek, szerepelhessenek az ájtatosságon;

hogy az adományok gyűjtésére több és kedvezőbb idő és alkalom legyen, mint közvetlen az aratás, gépelés után.

Növeltük a terménycsoportok számát is, továbbá alkalmi felírásokkal ellátott táblákat is vittünk a körmenetben. („Téged Isten dicsérünk!” — „Hála néked Istenünk!” — „Mindennapi kenyerünket, add meg nekünk ma!” — „Áldjátok minden földi termények az Urat!” — „Dicsőség a magaságban Istennek!” „Teljesek a föld és ég dicsőséggeddel!” — „Jöjjetek hozzám mindnyájan!” — „Énekeljete az Úrnak hálaadással!”) Mindezeknek elkészítése igen sok munkát adott az Isteni Megváltó Leányainak s a buzgó Jézus Szíve szövetségi leányoknak, asszonyoknak, akik Nagy M. Malvina főnöknő vezetésével fáradhatatlanul dolgoztak.

Az adományok nagy mennyisége ez évben is bizonyította azt, hogy a horti hívek nemcsak szóval dicsérik Istent, hanem jócselekedetekkel is. Pedig ez évben jóval gyengébb volt a termés és nem volt nagyobb csapás sem, amely nagy részvétet váltott volna ki.

1935-ben még nagyobb súlyt helyeztünk a körmenet fényének emelésére. Egyszersmind jobban előtérbe akartuk helyezni az Isten végtelen jóságát és gazdagságát, még több feldíszített terménycsoport, virágcsoport alkalmazásával. Másrészt törekedtünk a „Három ifjú éneke” szellemében természetben is vinni a teremtetett tárgyakat, hogy azok is mintegy dicsőítsék a Teremtőt. Az adományok mennyiségének sajnálatos körülmények miatt való csökkenését bőven kárpótolta ez évben a körmenet sikere, áhítatos, komoly, rendezettebb lefolyása, ami igen nagy hatással volt a hívekre.

Az 1935. évi fejlődés alapján jelent meg ájtatosságunk ismertetése az Actio Catholica 1936. évi május havi köriratában a következőképen:

ARATÁSI ÜNNEP MINÁLUNK.

(Elmondja: Mahunka Imre, horti plébános.)

A horti termésbetakarítási ünnepség az Isten hálaadó dicséretének, valamint a szociális szeretet felkeltésének és fejlesztésének s a tevékeny karitás gyakorlatának szolgálatában áll.

A sok helyen rendezett aratási ünnepségek a maguk nemében igen szépek, lélekemelők. Különösen elismerésreméltó a templomi ájtatossággal egybekötött hálaadó-ünnepség. Nem helyteleníthető a tisztes vigalommal végződő ünneplési mód sem.

Mi azonban az egész ünnepséget *népájtatosság keretében csak imádkozva és énekelve, minden figyelmünket és áhítatunkat a mindenható Teremtőre és a jóságos Atyára irányítva ünnepeljük meg.* Amiképen búzaszenteléskor kizárólag egyházi, vallásos körmenet és szertartás keretében esedezünk Istenhez adományaiért, termésbetakarításkor ugyanígy a legméltóbbnak vélt keretekben köszönjük is meg Neki azokat. Itt nálunk maguk a hívek kívánták, hogy mellőzzünk minden világiasságot és mulatságot, csak imádkozzunk és énekeljünk, megérintve az ünnepség alapeszméjét és annak magasztos komolyságát.

Ezenkívül mi a hálaadást szeretetadományok gyűjtésével és osztásával kapcsoljuk össze, módot adván híveinknek, hogy az Úr Isten iránti hálájukat a legkrisztusibb formában: a felebaráti szeretet gyakorlásával róják le.

A mi aratási ünnepi menetünk tehát egyházhatósági engedéllyel tartott körmenetté fejlődött, pap vezetésével, feszülettel, lobogókkal, harangszótól kísérve.

Mi nemcsak a gabonaféléket, hanem az összes terményeket akarván megköszönni Istennek, szep-

temberben tartjuk az ünnepséget. Előnye ezen időpontnak az is, hogy a tanítás megindulása folytán a gyermekek is testületileg vehetnek részt az ünnepségen és így belenevelődhetnek az ünnepség eszméjébe. Az asszonyok és általában a szereplők is jobban ráérnek az ünnepség előkészületeivel foglalkozni, az adományokat előkészíteni.

Az ünnepséget vasárnap délután tartjuk. A zárdaiskola udvarán készítjük elő a körmenetet s az ottani lourdesi barlangnál a Lorettoi litánia elimádkozása után indulunk hálaéneket énekelve a templom felé.

Elöl viszik a rendes, körmeneti feszületet, utána rúdra erősített léckereten valami alkalmas felirat következik, pl. „Téged Isten dicsérünk!” Az iskolások, iljak (leventék) és férfiak csoportja nemzeti, pápai és templomi lobogók alatt vonul föl. Közben egy-egy feliratos tábla: „Mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma.” „Hála neked, Istenünk!” „Dicsőség a magasságban Istennek!” stb. — Most a búzakalászosokból készült keresztet hozzák, majd a termés betakarítására használt, papírszalagokkal és virágokkal feldíszített szerszámokat: fiúk gereblyét, lányok sarlót, korsót, férfiak kaszát, nagygereblyét.

„Áldjátok a föld minden terményei az Urat!” felírású tábla vezeti be a termények csoportját: zöldségfélék, vállon vagy kézben hordozható „saroglyában” (lapos deszkaládika két-két rúddal); kalászosok koszorúban; napraforgó, kukorica, mák szárral együtt, álkötve szalaggal; angyalaknak öltözött kislányok által vont kis szekér kévékkel, esetleg kis gabonás zsákkal; gyümölcsök, virágok, szintén „saroglyában”.

Újabb feliratos tábla mögött (Jöjjetek hozzám mindnyájan!) hozzák a nagy kelyhet, utána kenyeret, kalácsot, majd a nagy ostyát. Ezután az egyiptomi József álmát jelenítjük meg olyképen, hogy kisleá-

nyok egy nagy és körülötte 11 kis kévét visznek. Végül négy férfi vállon hozza a megfelelően díszített sátor vagy baldachin alatt Jézus Szíve szobrát, amely mögött a papság és a résztvevő előkelőségek lépkednek.

A menetet a nagylányok és asszonyok lobogós csoportja zárja be, akik ugyancsak feldíszített Mária-szobrot és „Énekeljetek az Úrnak hálaadással!” felírásu táblát visznek.

Menetközben az énekeskönyvben található, de ritkábban használt hálaadó énekeket énekeljük. A templomhoz érve, az adományok sátra előtt a zsol-tárok VIII. tónusára igen nagy hatással énekeljük a „Három ifjú hálaéneke” c. canticumot, mégpedig az eredeti szentírási szöveggel, amikor is az előénekek szavaira a nép minden sornál rázúgja a refrént: „Dicsérjétek és magasztaljátok őt mindörökké!”

Azután meghallgatjuk az alkalmi prédikációt, ezt követőleg a Rituálé szerint megáldatnak a termények.

Ezután vonulunk be a templomba a Te Deum éneklésére. A hívek az istentisztelet ájtatos hangulatában vesznek részt az ünnepségen s mélyen meghatva, lelkileg is kielégülve térnek hajlékukba.

Ez az istentisztelet látszik legalkalmasabb módnak és eszköznek a szívekbe belevinni a mennyei Atya iránti hálával együtt az embertestvérek iránti szeretetet is. Mindent Isten ad, hogy az ő javaival a magunk és felebarátaink javára sáfárkodjunk. Annak elismerésére, hogy mindent Istentől kapunk s neki joga is van mindenünkhöz, a termények zengéiből valamit hálaáldozatul felajánlunk. De nem égetjük el, mint az ószövetségben tették, hanem szűkölködő testvéreinknek adjuk és pedig, hogy ebben is a nagylelkűséget gyakoroljuk, idegeneknek és helybelieknek egyaránt.

Amidőn az Istennek való tartozás érzetét és

tudatát fejlesztjük a hívekben, mélyebb forrást fasszunk az alamiznaadásra, mintha csupán az irgalmasságot hangoztatnók.

Ez az ünnepelési mód megfelelő központi szervezéssel igen nagymennyiségű adomány, nemcsak kenyér, hanem romlásnak ki nem tett más élelmiszerek: búza, liszt, burgonya, bab, stb. tervszerű összegyűjtését és elosztását tenné lehetővé s alakítaná át a Te Deumot zengő hívek lelkiületét hasonlóvá az első keresztényekéhez, akik „tényleg testvéreknek tekintették egymást és a szerint cselekedtek“, ezért „nem is volt köztük senki szűkölködő“.

Milyen nagy arányokat ölthetne ez a hálaadó ünneppel összekapcsolt alamizsnanyújtás, ha ezt a mozgalmat valami központi (egyházmegyei) szerv irányítaná! Hiszen körzetenként más és más napon rendezhetnék meg a gyűjtést s így hosszabb időn keresztül nyújthatnának segítséget az éhezőknek. És mennyire gyarapítaná a szociális szeretetet ez a néhány százezer falusi kenyér, amellyel bekopogtatnánk a nyomortanyák aijátán s amelyeken a következő felírás olvasható: „Mi Atyánk, ki a mennyekben vagy, mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma! — Jézus szentséges Szívében testvér-szeretettel nyújtja N. N.“

Valamiképen az a gondolata támadt az embernek az 1935. évi szép körmenet láttára, hogy a teremő Isten joggal várja el az embertől ezt a szemléltetett hódolatot s a mi Egyházunk szellemének is kiválóan megfelel az ilyen ájtatosság. Mert hiszen Úrnapiján az Űdvözítő kívánsága alapján fejezzük ki nyilvánosan hitünket, imádásunkat és hódolatunkat a legméltóságosabb Oltáriszentség előtt, a termésbetakarítás alkalmával pedig ugyanezt tehetjük a Teremő és Atya Istenben való hitünk megvallására, hálánk, imádásunk kifejezésére!

Vajjon nem volna-e méltó és üdvös hasonló fénnel s pompával ünnepelni, dicsőíteni a Teremtőt és Atyát?! Amit külsőséggel Úrnapján az Oltáriszentség jelenléte és az egész szertartás miatt nem tarthatunk meg, itt illő komolysággal szabadabban tehetjük. Milyen lélekemelően lehetne megrendezni minden községben, sőt városban is ezt az ünnepet. A nagyobb helyeken iskolák, intézetek, énekkarok, zenekarok, testületek nem tennék-e magasztossá ez ünnepet jelenlétükkel, szereplésükkel?! A hatósági hivatalos személyek megjelenése is teljesen indokolt és kívánatos volna. És nem maradna el a hatása a gyönyörűen megrendezhető magasztos ünnepnek, mely mindinkább előtérbe hozná az Istenben való hitet, azon eszméket, amelyek nélkül pozitív hitet vallani és keresztény életet élni nem lehet!

Mindezt a fényt, pompát, a hatáskeltésnek minden technikai eszközét, amelyet az utóbbi időben egyre sűrűbben fejtenek ki ünnepi alkalmakkal egyes emberi nagyságok tiszteletére, — vagy éppen anyagi érdekekből, — fokozott mértékben kellene első helyen az *Isten dicsőítésére* megrendezni. Ez volna méltó az Istenhez és legjelesebb teremtményeihez és ez volna méltó válasz az istentagadók gonosz törekvéseire is!

Mennyi lehetőség a hit, remény és szeretet szárnyalására, mennyi alkalom a földi és örök boldogság útjainak megismerésére, a lelkek épülésére, a lelkesedés, az összetartás, Isten-gyermekség, ember-testvériség tudatának ápolására, a művészet érvényesülésére, hatásainak kifejtésére!

Milyen fölséges keretekben lehet az embernek a teremtett javak bevonásával megvallani imával, énekkel, zenével, a zsoltárokkal: *Hiszek egy Istenben, mindenható Atyában, mennynek és földnek teremtőjében!*

Milyen hatalmas eszköz lenne ez ünnepség a

durva anyagelvűséggel vívandó nehéz küzdelemben, mennyire hozzájárulna ahhoz, hogy az ember is, a teremtett dolgok is felszabaduljanak a bűn rab-szolgaságából!

Nem lenne ez az ünnepség üres keret és merő látványosság! Minden, ami szép és jó, hasznos és kellemes, méltán foglal helyet a legdíszesebb formában a körmenetben, hogy az emberekkel együtt mindez hirdesse a fölséges Isten méltó dicsőségét!

A „Krisztus és a falu” vezényszó alatt megindult mozgalomnak egyik legszebb feladata lehet a még mindig Istenben bízó magyar falu népének adni az elsőséget abban, hogy bevezeti a termésbetakarítás ünneplésével kapcsolatban az *Isten nyilvános dicsőítésének ünnepét*. Ország-világ lássa, hogy a magyar nép nem Isten-tagadó, nem is lesz az soha! Induljon meg ennek az Isten dicsőítésnek a jegyében a szent kereszteshadjárat a rettenetes bolsevizmus ellen, legyen szent tüntetés ez az ünnep az emberi nem elvetemedett ellenségeivel, az ő tengernyi káromlásukkal, Isten-gyalázásukkal szemben, legyen engesztelés, hódolat és imádás, a milliós, Istenben hívő tömegek szárnyaló éneke: „Te Deum laudamus!”

KÖRMENET-TERVEZET HÁLAADÁSI ÜNNEPRE.

(Új körmenet tartására egyházhatósági engedély
kérendő.)

Feszület.

(Rendes körmeneti a templomból.)

Lobogó.

Lobogó.

Felirat.

Nemzeti zászló.

Iskolások.

Lobogó.

Pápai zászló.

Lobogó.

Felirat.

Ifjak.

Lobogó.

Leventék.

Lobogó.

Felirat.

Férfiak.

Búzakalász-feszület.

(Közben piros virágokkal.)

Nemzeti zászló.

Felirat.

Szerszámok: {
Fiúk gereblyével.
Lányok sarlóval, korsóval.
Férfiak kaszával.
Nagygereblye (bőgő).

Felirat.

Lobogó.

„Áldjátok a föld minden
terményei az Urat!”

Lobogó.

József álmának megjelenítése a körmenetben.

A hivek nagy tömege az Isteni Megváltó Leányai zárda-iskolája udvarán az ájtatosság előtt.

Termények: { Zöldségfélék.
 Kalászosok koszorúkban, párnákon.
 Napraforgó — szárral.
 Kukorica — szárral.
 Mák — szárral.
 Kisszekér kévellel, esetleg zsákkal.
 Gyümölcsök.
 Virágok.

Felirat.

Lobogó. „Jöjjetek hozzám mindnyájan!” Lobogó.

Kenyér, kalács.

József álma. (l. 1. ábra.)

Jézus Szíve-szobor.

Pap.

Előkelőségek.

Leányok.

Lobogó.

Mária-szobor.

Lobogó.

Asszonyok.

Jegyzet: Ha sokan vannak, úgy két oldalt mennek egy-egy oszlopban, ha kevesen, akkor középen egy oszlopban.

A szerszámok fel vannak díszítve színes papírszalagokkal és virágokkal.

MAGYARÁZAT A KÖRMENET-TERVEZETHEZ.

A *Feliratok* (l. 6. ábra.) a következők lehetnek:

„Téged Isten dicsérünk!”

„Mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma!”

„Hála néked Istenünk!”

„Áldjátok minden földi termények az Urat!”

„Dicsőség a magasságban Istennek!”

„Teljesek a föld és ég dicsőségeddel!”

„Jöjjetek hozzám mindnyájan!”

„Énekeljete az Úrnak hálaadással!”

A feliratok lehetnek vékony papírra nyomtatva, vagy festve és kartonra húzva, — fakerettel. A fakeret egyszerű, vékony lécz, $\frac{1}{2}$ colos.

A *Termények* csoportjában a következők veendők figyelembe:

Zöldségfélék: Mennél többféleség legyen vegyesen, vagy külön: tök, paradicsom, hagyma, burgonya, káposzta stb. . . .

Kalászosok: Búzából, nálunk szalmából font *korona*, *koszorúk párnákon* (búza-, rozs-, árpa- és zabkoszorú), *búzadis*, — amilyent a gazdának szoktak adni. (l. 5. ábra.)

Gyümölcsök: vegyesen, csendéletszerűen összerakva, vagy külön fajták szerint, kosárban.

Szőllő: külön.

Minden fel van díszítve virággal, vagy színes papírszalagokkal.

Az *énekek* lehetnek e könyvben közölt, vagy más alkalmas énekek. Ahol meg tudják tanulni a zoltárokat, ott ezek felelnek meg legjobban.

Kosár vagy láda (l. 3. és 4. ábra), deszkaláda 2 rúddal, amelyet vagy 2, vagy 4 leány vihet.

A *Jézus Szíve-szobor állványát* (4. ábra) vállon, férfiak viszik.

Úgy a kosarak, ládák, mint az állvány fel van díszítve virágokkal. — Igen szép, ha mennél több tárgyra hosszú, színes, sodort papírszalagok vannak erősítve, és azokat két oldalt távolra kifeszítve, nem egészen egyenesen, ív alakban, kislányok, vagy kisleányok, esetleg magyaros ruhában viszik.

Menet előkészül templomtól távolabbi alkalmas helyen, pl. feszületnél, Mária-szobor előtt. Itt a *litániát* olvasva végezhetik el, *antifónát* énekelve.

Ezután megindul a *körmenet* a templom felé. — Templom előtt sorba fellejlődnek a csoportok, hogy láthatók legyenek. Utána lehet a *Benedictiót* hangosan mondani, vagy énekelni. — *Prédikáció*. — Termények *megáldása* Rituálé szerint. — *Bevonulás* a templomba. — *Te Deum!*

A termésbetakarítási hálaadó-ájtatossággal kapcsolatban rendezett adománygyűjtés teljesen a helyi viszonyok szerint intézendő. Ha nem volna külön hitbuzgalmi vagy társadalmi szerv, amely a gyűjtést szervezné, az A. C. szociális- és karitatív-szakosztálya hivatott erre. Szívesebben segíthet inkább mindenki a nyári, őszi hónapban, mint a téli, sáros, hideg időben rendezett gyűjtésben. Eredményesebb is lehet a korábbi gyűjtés azért, mert a még kéznél levő, el nem raktározott terményekből könnyebben és szívesebben adnak a termelők. A nem romlandó adományok jó fedezetet nyújtanak a téli adományozásra.

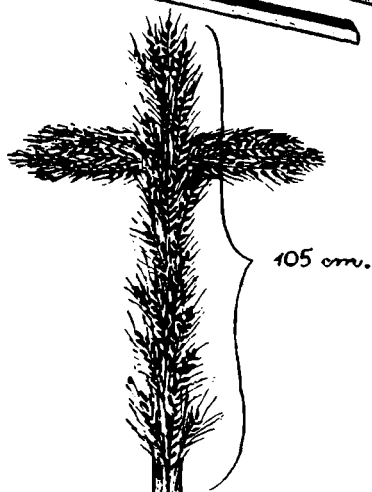
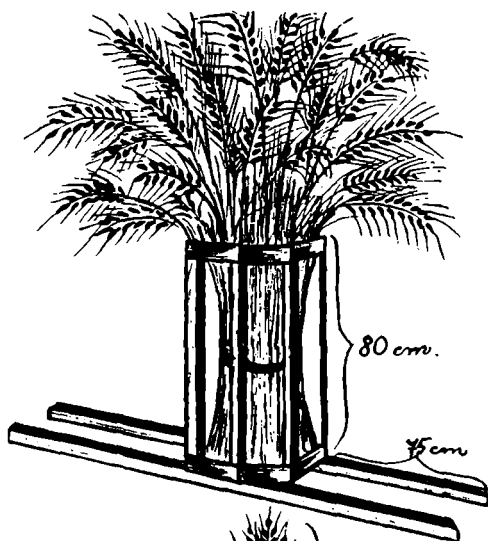
A különféle tárgyak, eszközök, szimbolumok díszítésénél szabadon érvényesülhet a helyi viszonyok szerint a művészi ízlés, ügyesség és áldozatkészség. Mennél többen működnek közre azok előállításában, annál inkább van biztosítva az ügy iránti érdeklődés és az eszmék szolgálata.

Főelvként szem előtt tartandó, hogy a többféle terménynek, eszköznek, szimbolumnak alkalmazása azzal a nagy előnnyel is jár, hogy sok szereplőt, férfit, lányt, gyermeket foglalkoztat. Ennek a foglalkoztatásnak, tevékenységhez szoktatásnak igen nagy jelentősége van, ha meggondoljuk, hogy milyen sokan hajlanak a tevékenységtől való távolmaradásra.

Az ábrák között szerepel két rúdon sodronyra vagy spárgára alkalmazott virág- és lombfüzér. Ezt

röviden díszkordonnak nevezhetnénk. Ugyanis a körmenetben a leányok és asszonyok sehogy sem mentek az út két oldalán oszlopban, összeszaladtak az út közepére. Hogy tehát az út közepén senki se mehessen, — a lobogósok és felirati táblákat vívőkön kívül a leányok és asszonyok között, és az út két oldalán haladó menetoszlop helyét el ne hagyhasssa, ezért gondoltuk célszerűnek egyszerű meszelőnyeleknek felhasználásával ilyen díszkordon készítését. És kitűnően bevált. Sőt emelte is a menet szépségét a magasba tartott, leányok által vitt lomb- és virágfűzér. (l. 6. ábra.)

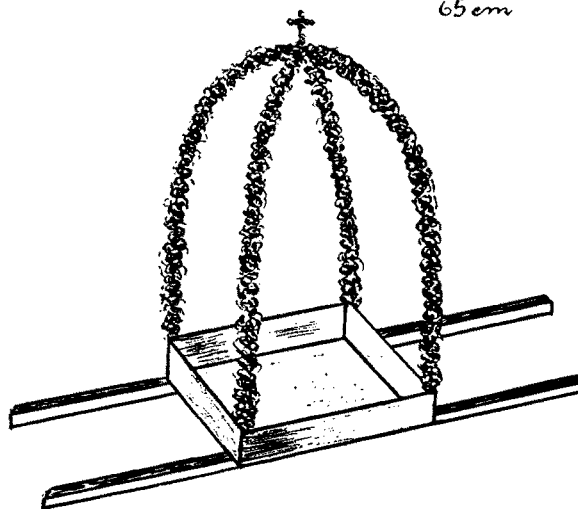
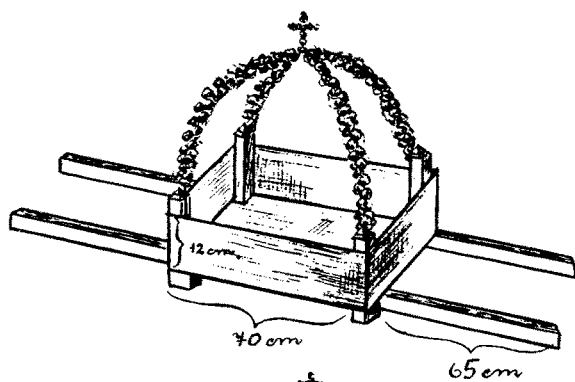
1. ábra.

2. ábra.

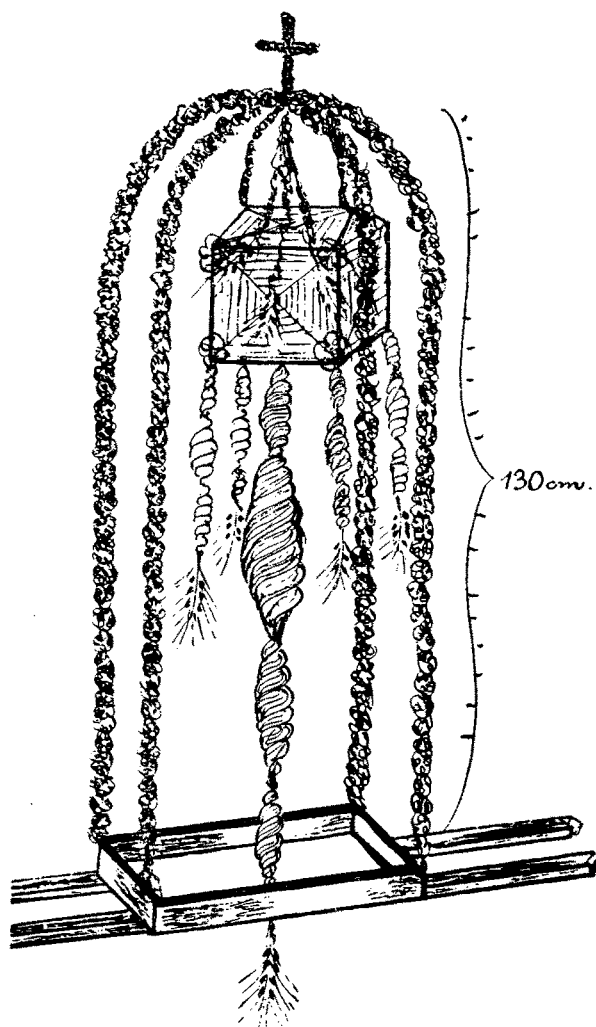
Búzakalász feszület.

3. ábra.

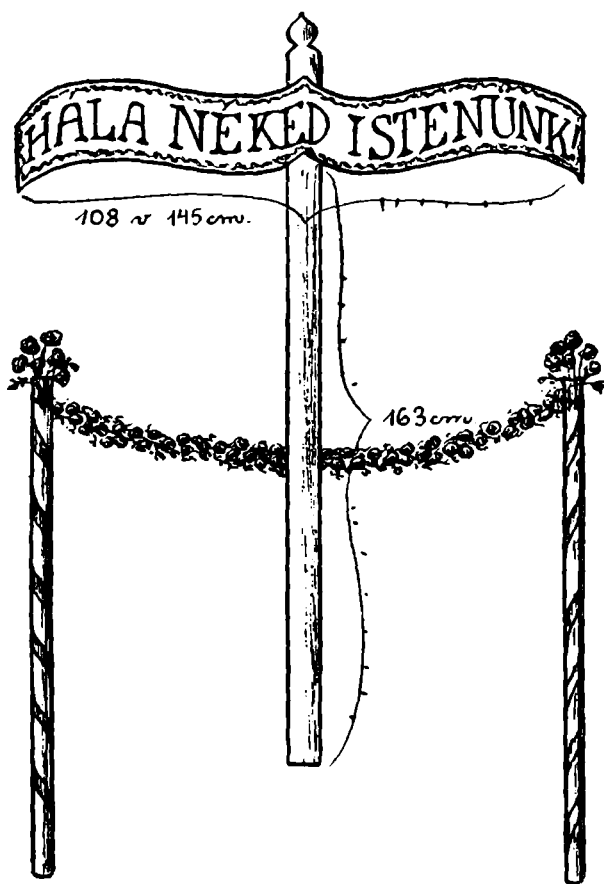

4. ábra.

5. ábra.

6. ábra.

„ÉNEKELJETEK AZ ÚRNAK ÚJ ÉNEKET!”

Az 1935. évi ájtatosságon első ízben énekelt „Benedicite” canticum annyira tetszett a híveknek, oly szívesen énekelték, hogy tovább foglalkoztam a zsoltáréneklés bevezetésének kérdésével. Annál is inkább tehettem ezt, mert az ájtatosság szertartásainak fejlesztése érdekében adatokat és támpontokat keresvén, az egri nagy Ritualében (584. l.) rátaláltam a „Preces dicendae pro gratiarum actione” formulára (teljesen azonos a római Rituale ezen formulájával), amely a Te Deumból, 9 zsoltárból, két canticumból és három oratióból áll. Tehát kitűnik, hogy a *hálaadó-körmenetnek* teljesen kész egyházi szertartása van és azon az Egyház zsoltárokat használ! Egyéb ájtatosságok, szertartások alkalmával szintén használ az Egyház zsoltárokat. Szunyogh Xav. Ferenc is a „Gazdák imádságai”-ban közli a bor megáldásának, az esőért, tiszta időért, vihar eltávolításáért tartandó körmenet szertartását és az előírt zsoltárokat már latinul és magyarul hozza!

Még bátrabban foglalkoztam tehát tovább azzal a gondolattal, hogy a zsoltárok éneklésének nagyobb szerepet kellene juttatni. Az Isten dicséretének és magasztalásának a jócselekedetek után legmagasztosabb eszközei a zsoltárok! Különösen tapasztalva, hogy milyen kevés az énekes könyvekben az Istent dicsérő, hálaadó szép énekünk, mindinkább helyesnek és szükségesnek láttam azt, hogy az Egyház által annyira nagyrabecsült és használt szent zsoltárokat a hívekkel is megismertessük és közkinccsé tegyük.

Már a Szentírásban olvassuk: „Szomorkodik

valaki közületek? Imádkozzék. Jó hangulatban van?
Énekeljen zsoltárokat." (Sz. Jakab 5, 13.)

„Krisztus igéje lakjék bennetek gazdagon. Minden bölcseséggel tanítsátok és intsétek egymást, *zsoltárokkal*, szent dalokkal, lelki énekekkel és hálaadással énekeljete szívből az Istennek." (Kol. 3, 16.)

„Magatok közt *zsoltárokat*, szent dalokat és lelki énekeket mondjatok, énekeljete és zengedezete szívetekben az Úrnak." (Ef. 5, 19.)

De megerősített e felfogásomban X. Pius pápának a Breviárium külön Psaltériumában szószerint közölt „*Divino afflatu*" bullája, amely minden kétségen felül feltárja a hivatalos Egyház magassta álláspontját a zsoltárokról. Az egész Officium-rendezésnek is a zsoltárok méltó szerephez juttatása volt a főcélja!

Ezen bullában a többi között a következőket olvassuk a zsoltárokról: Az isteni sugalmazásra készült zsoltárokról, amelyeknek gyűjteményét a Szentírás foglalja magában, tudjuk, hogy az Egyházban kezdettől fogva nemcsak a hívek buzgósgát élesztették csodálatosan, akik mindenkor bemutatták Istennek a dicséret áldozatát, azaz az ő nevét dicsőítő ajkuknak gyümölcset (Zsid. 13, 15.), hanem már az ószövetségből átvett szokás szerint magában a szent Liturgiában és szent Officiumban is előkelő helyet foglaltak el. És idézi a bulla szent Ágoston szép nyilatkozatát a zsoltárokról: „Hogy Istent az emberek helyesen dicsérhessék, az Isten magamagát dicsérte; és mivel Ő méltónak tartotta magamagát dicsérni, az ember is meglanulta, miképen kell Őt dicsérni." A zsoltárookban — írja a pápa — az erények felindítására szolgáló bizonyos csodálatos erő van. Bár az egész Szentírás, az ó- és újszövetségi egyaránt isteni sugalmazású és hasznos a tudományra, de a Zsoltárok könyve, mely a többinek

mintegy gyönyörűséges kertje, énekével bűvöl el. Athanasius mondja: „Úgy tűnik fel nekem, hogy a zsoltárt éneklő előtt a zsoltárok tükörként állanak, hogy magamagát és lelkének minden indulatát szemlélhesse és azokat megilletődötten mondja.” Szent Ágoston pedig így szól Vallomásaiban: „Istenem, a te himnuszokkal és zsoltárokkal édesen zengő Egyházadnak hangjain mélyen megindulva, mennyit sírtam én! Azok a hangok belecsengtek füleimbe, és az igazság beleolvadt szívembe, az áhitat érzelme felkellesztett és folytak a könnyeim és oly jó volt nekem azokkal.” Ugyan kit nem indítana meg a zsoltárok azon sok-sok helye, — folytatja a bulla — amelyek az Isten végtelen fölségét, mindenhatóságát, kimondhatatlan igazságosságát, jóságát és kegyességét, valamint a többi végnélküli dicséretét oly magasztosan hirdetik? Kit nem serkentenek hasonló hálaadásra a vett jókért, vagy alázatos és bizodalmas könyörgésre a reméltékért, vagy a bűnök megsíratására? Kit nem ejt csodálatba a zsoltár, mikor az isteni kegyességnek a zsidókra és az egész emberiségre annyi kiáradását beszéli el és annyi égi bölcseségű tanítást nyújt? És kiben nem gyujtaná lángra a szeretetet a Megváltó Krisztus előre vetített képe, akinek a zsoltárokból szent Ágoston vagy magasztaló, vagy síró, vagy a reménytől örvendező, vagy fel-felsőhajtó hangját hallotta?

Szent Ambrus mondja a zsoltárokról: „a nép áldása, Isten dicsérete, a nép dicsőítése, mindenek tapsa, az összességek szava, az Egyház hangja, a hit zengő megvallása, méltósággal teljes áhitat, a szabadság öröme, a vidámság kiáltása, az öröm zengedezése.” Méltán volt tehát gyakori tudós és jámbor férfiak azon panasza, hogy a zsoltárok háttérbe szorult használata miatt nemcsak az Isten dicsőítésének és a lélek benső érzelmeinek legalkalmasabb eszközétől voltak megfosztva a zsolozsmát imádko-

zók, hanem az imának azon változatosságától is, ami a figyelmes, ájtatos imádkozáshoz gyarlóságunk miatt annyira szükséges. Mert — mint Basilius mondja — a hasonlóság által valamiképen ellankad a lélek, jelen van, mégis távol kalandozik és énekel; az órák váltakozó és felcserélt zsoltárai által azonban megújul sóhajtása és felfrissül figyelme!"

Amde a bullában ennyire magasztalt zsoltárok használatának előnyeiben és áldásaiban a zsolozsmázó papságon kívül nem volna-e üdvös a hívek tömegeinek is részesülni?

Tárkányi Szentírásában a következőket olvasuk a zsoltárokról: „A szentatyák úgy tekintik e könyvet, mint a bölcsesség és erénytanítás kiapadhatatlan forrását és ezt szent olvasmányul minden egyéb szent könyv fölött ajánlják. Szerintük e könyv, azonkívül, hogy legfőnségesebb és világosabb jövőndöléseket tartalmaz Krisztus istenségéről, születéséről, tetteiről, szenvedéseiről, feltámadásáról, a kegyelem törvényéről, — az evangéliumról — egyszersmind az isteni igazságoknak igen bő forrása, minden erkölcsi tanítás összessége, az életnek általános és kimeríthetetlen kincse, gyönyörű ékesszólás által gyógyítószer, mennyei kenettel fűszerezett költészet, igen alkalmas a lelki sebek enyhítésére; oly könyv, melyben a tanítás a kellemmel vetélkedik az elsőségért, s melynek olvasmányával más könyvé alig ér föl; becses könyv mindenkire nézve, ki az Isten főnségét, mindenhatóságát, bölcsességét és gondviselését dicsérni akarja, ki a legfőbb Bíró irgalmáért esedezni, mindennemű szenvedésben Istentől segítséget kérni, a jótéteményekért hálát adni, tanulni és épülni akar.” (575. l.)

Mihályfi: „A nyilvános istentisztelet” c. művében a zsolozsmáról — az *Egyház közimájáról* — írja:

„A zsolozsma eredetét kétségkívül a zsidó

zsinagógái közimában kell keresnünk. Bizonyos az, hogy a zsidók Krisztus Urunk idejében reggel, délben és este, a legtöbb helyen azonban csak reggel és este tartottak a zsinagógában istentiszteleteket, vallásos összejöveleteket, amelyek *zsoltárok énekléséből*, szentírásolvasásból s különböző áldásokból állottak. Az is bizonyos, hogy a keresztények kezdetben résztvehettek a zsidó zsinagógai istentiszteleteken, habár ezeken kívül is tartottak egy-egy külön összejövetelt, amelyen az eucharistiát, azaz a szentmisét mutatták be s az élet kenyerét magukhoz vették.

Mikor azután (65 körül) a zsinagógától teljesen elszakadtak, az ott megszokott reggeli és estéli istentiszteletet megtartották, összejöttek a magánházak bazilikáiban, a katakombákban, később a templomokban s *ezen az összejöveleteken zsoltárokat énekeltek*, imádkoztak, amely imádságukat követte kezdetben az esti, majd a reggeli istentisztelet, az eucharistia, azaz a szentmise bemutatása. Így tehát már az apostoli korban megkülönböztetjük a nyilvános közimának két részét: a *reggeli és esti istendicsőítést (laudes matutinales et vespertinae)*.¹

Ugyancsak Mihályfi írja e könyvében: „Az ünnepek szaporodásával a vasárnapok és a feriák officiumai nagyon megritkultak, de egyszersmind megtörtént az is, hogy hét-, sőt hónapszámra mindig a Commune ugyanazon 15—20. *zsoltárát kellett elmondani*; ez egyrészt a zsolozsma imádkozását unalmassá tette s könnyen gépiességre vezetett, másrészt ezen szabályok folytán *a zsoltárkönyv legnagyobb része teljesen elhanyagoltatott*.“²

Dr. Karsch Lollion írja: „A Zsoltárok könyve

¹ Mihályfi: 297. l.

² Mihályfi: 303. l.

különböző időből és szerzőktől való, összesen 150 vallásos költeményt tartalmaz, melyeket Dávid idejétől kezdve istentisztelet alkalmával zenekísérettel énekeltek. Legtöbbnek közülük Dávid király a szerzője, miért is az egész gyűjtemény az ő nevét viseli.”¹

Fontosságuk igen előkelő két szempontból: a) amennyiben a kinyilatkoztatás tananyagát fejlesztették és bővítették (tárgyi fejlődés: különösen az *Isten kilétéről, a gondviselésről, az ember kilétéről és Istenhez való viszonyáról*, továbbá a bűnről, legkiváltképpen pedig a Messiásról való tanokat);

b) amennyiben a kinyilatkoztatást *alanyilag* fejlesztették. Ugyanis, mivelhogy a zsoltárgyűjtemény a zsidóknak mintegy imádságos és énekes könyvét képezte, történt, hogy annak használata vallási ismereteiket gyarapította, tisztázta, vallásos érzületüket ébren tartotta, ápolta, megszilárdította.”²

Dr. Horváth Konstantin így ír: „A zsoltároskönyv énekeskönyv, mely a szomszédos babilóni és egyiptomi *sok istent* magasztaló, elég gyakori dalok, zsoltárok között mint az *egy Istent* hívő és az *egy Istent* magasztaló zsidóság hivatalos énekgyűjteménye messzire kimagaslik és az ószövetségi könyvek között gondviselésszerűen reánk maradt.”³

„Mindenegy zsoltár egy húr azon az isteni hárpán, melyen immár csaknem 3000 esztendeje zeng Jahvétől akart, Tőle ihletett szavakkal Jahve dicsérete.”⁴

„A kérő zsoltárok a *világ urának és birtokosának* szóló imádságok. *Istent* a természetben meg-

¹ Dr. Karsch Lollion: Szentírási apologetika 40. l.

² l. m. 42. l.

³ Dr. Horváth Konstantin: Zsoltároskönyv 15. l.

⁴ u. o. 104. l.

nyilatkozó erejéért, szépségéért magasztalják a természeti zsoltárok.”¹

„Ki kell emelni a zsoltárok belső, költői eszközei közül a szemléletességet és élénkséget.”²

„A zsoltárokból előforduló nyilvános istentiszteleti vonatkozások és célzások is gyönyörű bizonyítást adnak annak, hogy mennyire kivette a részét a zsidóság az istentiszteletből. Tisztulásokkal, imádsággal, áldozatokkal, zenével, énekkel fejezte ki ez a vallásos hajlamokkal Istentől egészen különösen megáldott nép a Jahvéval való érintkezésnek vágyát, a *Tőle való függés elismerését*, a Benne való bizalmat. Ebből a vallásosságból fakadt e népben a Jahve és népe közt közvetítő papságnak, papi intézménynek megbecsülése, a „fölkentek” tisztelete.”³

Vajon nem akarjuk-e mi is ugyanezeket: a hívek tevékeny részvételét a szent liturgiában, az Istenhez való közeledést, a vele való érintkezést és a közvetítők nagyobb megbecsülését?

És még csak egy mondatot Dr. Horváth remek fejtegetéseiből: „Ha van valami, ami megmagyarázza az egész zsidó életet átható istentiszteletet, az egyedei vallásos együttérzését a templommal, a megszervezett papsággal, az elsősorban az *istenfogalomnak* nagyon élénk tudata, az egyetlen Istenség ismeretének és birtoklásának hite, az Ő gondviselésének és oltalmának faji, nemzeti büszkeséggel párosult, határtalan bizalommal való elvárása. Jahve, a teremtésnek ösvizeket legyőző, ellenállhatatlan erejű hőroza, a mindenségnek pusztá szavával létrehozó Teremtője, kinek lenyűgöző hatalmát a viharban oly fönségesen és annyira emberien tudta

¹ Dr. Horváth Konstantin: Zsoltároskönyv 96. l.

² I. m. 91. l.

³ I. m. 71. l.

elképzelni, egészen és kizárólag a zsidóságé, Ábrahám utódjaié, Jákob nemzetéé.”¹

Nem erre a *helyes istenfogalomra* és bizonalomra van-e a mi hívő tömegeinknek is szüksége?

Nincs itt tér arra, hogy még több idézettel támasszam alá a zsoltárok használatának áldásait. Hanem ajánlom nagyon dr. Horváth Konstantin kiváló Zsoltároskönyvét tanulmányozásra.

És ha a zsoltárok belső tartalmához, amely az egyéni és közös imánál magában véve is oly kiválóan értékesül, hozzávesszük azoknak gyönyörű tónusait, dallamait, akkor hatványozott mértékben áll minden magasztalás a zsoltárokra.

Annyira általános a zsoltárok értékének nagyrabecsülése, annyi oldalról világítják meg a zsoltárok használatának gyümölcseit, hogy *elvben* bizonyára senki sem vonhatja kétségbe a zsoltárok imádkozásának, éneklésének nagy előnyeit.

A szent Ágostonnak tulajdonított nyilatkozatot a zsoltározásról Sík Sándor a következőkben idézi Zsoltároskönyvében: „A zsoltár lelki békességet szerez, a szeretetet gyarapítja. A zsoltár a gonoszlelkeket elűzi, az angyalokat segítségre bírja. A zsoltár a szomorúságot enyhíti, a kőszíveket bánatra indítja. A zsoltár Isten tökéletes ismeretét tanítja, az eljövendő Krisztust hirdeti, a föltámadás reményét táplálja, az örök dicsőség elnyerését ígéri, a kárhozat félelmét éleszti. A zsoltárkönyvben minden benne van, ami a többi szent könyvben hasznos. A jó tanítás kincsháza, mely mindenkinek azt adja, amire éppen szüksége van.”²

Oldalakat lehetne még teleírni mindazon hatásokkal és eredményekkel, amelyek az áhítatos zsoltár-

¹ Dr. Horváth Konstantin: Zsoltároskönyv 71. l.

² Sík Sándor: Zsoltároskönyv 14. l.

énekléstől várhatók. Azonban bizonyára fölösleges ennyi illetékes nyilatkozat után.

Ezek alapján most már a gyakorlati lelkipásztor szemével nézem e nagyfontosságú kérdést. És pedig a kérdésnek nem a fonák oldalát nézem, hogy művészi tökélyvel miért és hány faluban nem lehet a zsoltárok használatát bevezetni. Hanem azt állapítom meg, hogy hány mélyhitű, megfelelő képességű és tehetségű egyházi karnagyunk, zenészünk, kántorunk, tanítónk, papunk van, akik férfi és nő szerzetesházakban, szemináriumokban, tanítóképzőkben, középiskolákban, internátusokban, hitbuzgalmi egyesületekben, énekkarokban, elemi iskolákban a latin nyelvű zsoltáréneklést is képesek és készek volnának bevezetni, annál inkább a magyar nyelvű zsoltárok énekését! Nem a zsoltárok volnának-e a *legegységesebb* és *legegyházasabb* szent énekeink?! Csak egyetlen tanév alatt is milyen lendületet vehetne a zsoltározás és mennyi előnnyel járna! És évek múltán a zsoltárdallamok nem jutnának-e el igen sok falusi templomba is? Bizonyára igen sokfelé találna otthont a zsoltárok éneklése.

De Paul szent Vince életében ezeket olvassuk: „Vince egy hitehagyotthoz került rabszolgának. Többször kijött hozzá a mezőre a hitehagyott egyik török felesége. Érdeklődött vallása iránt és kérte, hogy énekeljen neki valami vallásos éneket. Vince könnyes szemmel énekelte a rabságban sínylődő zsidó nemzet énekét: „Hogyan énekeljük idegen földön az Úr énekét, Babilón folyói mellett?” (136. zs.), utána pedig a Salve Reginát. Az ének tetszett a nőnek és hazatérve szemrehányást tett férjének, hogy miért hagyta el vallását. Atyáinak paradicsomában nem remél oly boldogságot, mint amilyent Vince áhítatos éneke alatt érzett. A hitehagyott lelkében megszólalt a lelkiismeret szava. Most látta meg elő-

ször hittagadásának útálatosságát és . . . visszatért az Egyházba.”¹

Valóban, hány irányban, mennyi lélekre hatnának hasonlóképen a szent zsoltárok, ha azokat szélesebb körben ismernék, imádkoznák és zengnék!

Épen ezért is az Isten dicsőítésének a természetakarítási hálaadó-ájtatosság keretein túli előmozdítására és megkönnyítésére, a zsoltárok megismertetése és szélesebbkörű bevezetése érdekében jónak láttam csokorba szedni a zsoltárok egy részét, valamint az Egyház zsolozsmájában használt több Canticumot, éneket is. Éspedig arra számítva, hogy igen sok helyen latinul is kívánják használni azokat, a latin szöveget is közlöm a Breviárium alapján; de azért is, hogy hadd ismerkedjenek meg a latin szöveggel legalább némileg azok is, akik csak a magyar szöveget tanulják ugyan, de tisztelettel és érdeklődéssel tekintenek az anyaszentegháznak édesen zengő anyanyelvére is. Hátha ez is elősegíti — ha csekély mértékben is, — sokak közeledését magasztos liturgiánkhoz, a szentmiséhez is.

A magyar szövegek közül természetesen, a többiek nagy értékének elismerése mellett, csak a Szent István Társulat kiadásában legújabban megjelent szöveget használhattam fel, mint amely fordítás hivatalosnak tekintendő. A forgalomból kikerült Tárkányi-féle hivatalos fordításhoz nőtt ugyan szívünk és ajkunk a több évtizedes használat folytán, de époly szeretettel fogadjuk dr. Pataky Arnold nagyszerű fordítását is.

A zsoltárok szövegéhez hangjegyeket is csatolok. Éspedig a zsoltárok tónusai — dallamai — közül egyet-egyet használtam fel. Szokatlan újítás ez, de jól tudom, hogy teljesen az anyaszentegház

¹ Dr. Kárpáti: A szeretet apostola 25. l.

szándéka szerint teszem. X. Pius pápa az egyházi zenéről, főként az olaszországi állapotokkal kapcsolatban kiadott Motu Propriojában a következőket írja: „A miseénekekben, a lauretáni litániában, a himnuszokban sok mindent el kell törölni, vagy megjavítani; de van, amit tökéletesen újjá kell alakítani: a különböző templomokban és bazilikákban az ünnepek estéjén szokásos zenei részt. A *papság ájtatos zsoltára*, amelynek éneklésében résztvett a nép is, *eltűnt* és a helyét végeszakadatlan zenei szerzemények pótolják, avult operák módjára felépítve . . . Az orvoslásban nem szabad gyöngének lenni, nem szabad kibúvókat engedélyezni. Ha van kelevény, felválni való, azt rögtön meg kell tenni és teljes határozottsággal. Az újítás eleinte csodálkozást fog kelteni egyesekben; némileg talán készületlenül találja az énekmestereket és karnagyokat: ámde a dolog lassanként magától elsimul és az előírás szerinti megfelelő zenében, meg a *zsoltárok* természetében oly szépségeket fognak felfedezni mindannyian, amilyeneket annakelőtte nem is gyanítottak.”

Valóban! Azok, akik felfedezik a *zsoltárokban* a *legszebb imádságokat*, dallamaikat megismerve felfedezik azokban a *legszebb énekeket* is! És bizonyára igen sokan szívesen fogják azokat énekelni! Szerény nézetem szerint a *zsoltárok* dallamaikkal együtt olyan kincsei Egyházunknak, amelyeket különösen ezekben az időkben nem szabad a liturgikus és hitélet váltóasztaláról elvonni. És arról vagyok meggyőződve, hogy valamely kezdeményezésnek sokkal inkább van sikere, ha alulról, kicsinyből növekedő, már gyökérrel bíró virágként tekinthetjük, mintha kemény talajba gyökér nélkül felülről erőltetett növény az. Szerény Tájékoztatóm révén hadd ismerkedjenek meg közelebbről a *zsoltárok* nagyobb számával elsősorban azok, akik a szent

szertartások körül, körmenetek rendezésében, énektanításban illetékesek intézkedni. Szunyogh Xav. Ferenc szerkesztésében megjelent *Officium Divinum* is — bár hangjegyek nélkül, de ezen szellemben hozza a zsoltzsma egyes részeinek zsoltárait.

Jelen Tájékoztató a másik barázdát fordítja melléje abban a biztos tudatban, hogy majd jönnek illetékesebbek, hozzáértőbbek, akiknek munkája, apostolkodása nyomában mindinkább elfoglalja méltó helyét a zsoltárok használata a hívek gyakorlatában is úgy, mint az Egyház belső életében.

Bátorított ezen elgondolásom megvalósítására kiváló szaktekintélyek helyeslő véleménye is. Így Demény Dezső, a budapesti Bazilika karnagya helyeselte a kísérletet. Dr. Koudela Géza, a hírneves egyházi zenész szintén helyeselte a gondolatot s az itt közölt zsoltárok és Canticumok hangjegyzelésének szakértelmet és lelkiismeretességet kívánó munkájára jeles tanítványai közül ő volt szíves ajánlani ifj. Kovách Andort, aki a Zeneművészeti Főiskolán kitűnő képesítéssel nyerte meg az egyházkarnagyi oklevelet s aki felkérésemre ezen nagy gondosságot igénylő munkát el is végezte.

És mások is, tudós, tapasztalt papok, lelkipásztorok egyértelműleg helyeselték a zsoltárok közkinccsé tételét. Különös örömmel fogadta ezt dr. Takáts Ernő, a Szent István Társulat vezérigazgatója, akinek jóindulatából a Társulat igazgatósága engedélyezte a kiadásában legújabbban megjelent Szentírásból a zsoltárok, Canticumok átvételét.

Bárcsak előrevinnék az itt közölt zsoltárok az Isten méltóbb, lelkesebb dicsőítését s egyben a zsoltárok általános használatának, az Egyház fenséges liturgiája megismerésének, valamint magának az egész Szentírás népszerűsítésének nagyon fontos ügyét. A magyar falvak szentegyházaiban bárcsak mennél előbb felhangzanának a gyönyörű zsoltárok

s a hívek ne csupán egyet-kettőt ismernének — A mélységből kiáltok, — Istenem, te megvizsgáltál engem, — és zengenének, hanem mindegyiket; ne csupán temetéseken hallhatnák a *halál Úrát* dicsőítő, „Venite exultemus“-t mélyen megrendítő dallamával, hanem mennél többször énekelnék azt együtt az Egyházzal szívben-lélekben egyesülve az *élet Ura* előtt is:

<i>Venite exultemus Domi-</i>	<i>Jertek, örvendezzünk az</i>
<i>no,</i>	<i>Úrnak,</i>
<i>jubilemus Deo salutari</i>	<i>Ujjongjunk szabadító Is-</i>
<i>nostro;</i>	<i>tenünknek,</i>
<i>Praeoccupemus faciem</i>	<i>Járuljunk eléje magasz-</i>
<i>ejus in confessione,</i>	<i>talással,</i>
<i>et in psalmis jubilémus</i>	<i>Vigadjunk előtte zsoltá-</i>
<i>ei.</i>	<i>rokkal. (94. zs.)</i>

A ZSOLTÁRÉNEKLÉS SZABÁLYAI.

A katolikus Egyház legősibb és legszebb zenéje a „choralis”. Neve a karéneklésből (chorus) származik. Ezt a zenét kapták az első keresztények az ószövetségtől s ezt őrizte meg az Egyház mind a mai napig is töretlen fénnel. Ezt vallja most is a szent helyekhez és cselekményekhez legméltóbb zenének. (X. Pius: Motu Proprio az egyházi zenéről.)

A choralisok között is legősibb eredetűek a zsoltárok. Nyolc ú. n. egyházi hangnemet ismerünk (tonus), mindegyiknek megvan a maga zsoltárdallama. Ez a magyarázata könyvünkben a zsoltárok számát követő római számjegyek.

A ZSOLTÁROK KEZDETE.

a) Két-három hangból álló dallammal az ú. n. *initium*mal (kezdet) kezdődik a zsoltár;

b) ezután hosszabb szöveg következik, melyet egy hangmagasságon éneklünk. Ezt nevezzük *tenor*-nak (tenere — tartani, tartott hang). Csak az első versnél van *initium*, a többi vers *initium* nélkül, *azonnal a tenorral kezdődik*;

c) ezt követi a három-négy hangból álló *mediatio* (középzárlat);

d) csillag után ismét tenor következik, majd

e) a szintén három-négy hangból álló *terminatio* (befejezés).

Az itt leírt zsoltárszerkezettől eltér a *Tonus peregrinus*, melynek

a) minden verse előtt van *initium* dallam, még-

pedig nemcsak az elején, hanem a csillag után is a második tenor előtt, és

b) a két tenor különböző hangmagasságon van.

Az újszövetségi *canticumok* (Zakariás hála-éneke; Magnificat) teljesen szabályos felépítésűek, csupán *minden versnek* van initium dallama. (*Csillag után nincs!*)

HOGYAN KELL ÉNEKELNI A ZSOLTÁROKAT?

A zsoltárok éneklése szorosan összefügg a beszéddel. Itt nincsenek ütemvonalak, csupán a szavak hangsúlya adja a ritmust.

Legfontosabb szabály: *Oly egyszerű legyen énekünk, mint a beszéd!* tehát

- a) a szavakat *határozottan* mondjuk ki;
- b) egyenletes, könnyen szálló szövegmondás
- c) élénk tempó, *vontatni nem szabad!*;
- d) a mediationál és terminationál nincs lassítás;
- e) nem éneklünk erősen, inkább halkán;
- f) a nyolcadok egyenletesek, a negyedek pontosan kétszer olyan hosszúak;
- g) az éneklés sehol sem darabos, mindig kötött.

Szükségesnek tartottam ezeket előre bocsátani, hogy útmutatásaim nyomán kántoraink könnyebben oktathassák a fejlődni, haladni vágyó népet, s templomainkban felcsendülhessen az Egyház legsajátosabb, legvarázslatosabb zenéje.

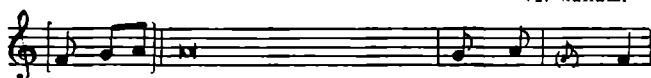
Ifj. Kovách Andor.

ZSOLTÁROK.*

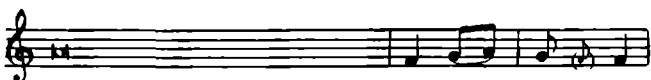
8. ZSOLTÁR.

Istennek a teremtés műveiből kisugárzó nagysága. A zsoltáros csodálkozó hálaadása az ember nagy méltósága miatt. Szüreti ének. Dávid zsoltára.

VI. dallam.

Do - mi - ne, Domi - nus nos - ter, *
U - ram, mi U - runk,*

quam admirabile est nomen
 tuum in uni - ver - sa ter - ra!
mily csodálatos az egész világon a te ne - ved!

Quoniam elevata est Hisz az egeknél **fensége-**
 magnificencia tua * **su-** sebb * a te **dicsőséged.**
 per coelos.

Ex ore infantium et lac- Kisdedek és csecsemők
 tentium perfecisti lau- szájával hirdetteted el-
 dem propter inimicos lenségeiddel szemben
tuos: * ut destruas ini- dicséretedet, * hogy
micum et ultorem.¹ tönkre tedd az ellensé-
 get s a bosszúra ke-
 lőt.¹

Quoniam videbo coelos Hiszen, ha nézem ege-
 tuos, opera digitorum det, ujjaid alkotását, *
tuorum: * lunam et a holdat és a csillago-
 stellas, que tu fundas- kat, melyeket alapítot-
 ti.² tál.²

* *Megjegyzés.* A zsoltárok magyar szövege a jegyzetekkel együtt a Szent István Társulat által 1927. évben kiadott Szentírásból van átvéve a Társulat Igazgatóságának engedélyével. A fordítás a jegyzetekkel együtt dr. Pataky Arnold egyet. ny. r. tanár műve.

Quid est homo, quod
memor es ejus? * aut
filius hominis, quoni-
am visitas eum?³

Minuisti eum paulo mi-
nus ab Angelis, gloria
et honore coronasti
eum: * et constituisti
eum super opera ma-
nuum tuarum.

Omnia subjecisti sub pe-
dibus ejus: * oves et
boves universas, insu-
per et pecora campi.

Volucres coeli et pisces
maris, * qui perambu-
lant semitas maris.

Domine, Dominus noster,
* quam admirabile est
nomen tuum in uni-
versa terra!

Gloria Patri et Filio et
Spiritu Sancto, * sicut
erat in principio et
nunc, et semper et in
saecula saeculorum.
Amen.

Mi az ember, hogy figye-
lemre méltatod, * és
mi az emberfia, hogy
meglátogatod?³

Kevéssé tetted őt kisebb-
bé az angyaloknál, di-
csőséggel és tisztelet-
tel koronáztad meg: *
és kezéd művei fölé
állítottad.

Lába alá vetettél minde-
neket: * minden juhot
és minden barmot, és
hozzá a mezei vadat.

Az égi madarat s a ten-
geri halat, * mely a
tenger ösvényein ha-
lad.

Uram, mi Urunk, * mily
csodálatos az egész
világban a te neved!

Dicsőség az Atyának és
Fiúnak és Szentlélek
Istennek, * miképen
kezdetben vala, most
és mindörökkön örök-
ké. Amen.

A görög és a latin fordítás ezt a zsoltárt szüreti hála-
adó dálnak, vagy a sátoros ünnepre szóló költeménynek tartotta.

¹ Isten fölségét, mely az egész eget eltölti, a természet
szemléléséből a gyermek is könnyen felismerheti és magasztal-
hatja. A kisderek és a csecsemők, általában az ártatlan gyer-
mek, megszegyenítik az Isten ellenségeit. Ezt a zsoltárverset
az Üdvözítő a farizeusokkal folytatott vitáinak egyikében
idézi. (Mt. 21, 16.)

² A zsoltáros az Isten remekművei között a Napról
nem tesz említést, mert az éjszakai eget szemléli, mely
Keleten különösen nagyszerű. Az ég fönségének szemlélete

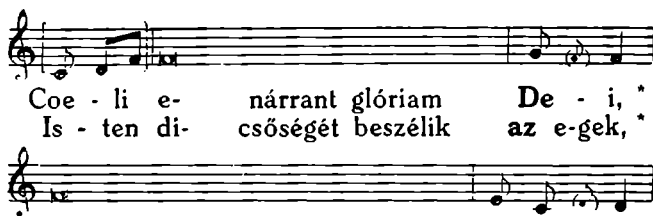
oly mély hatást gyakorol reá, hogy gondolatát be sem fejezi, hanem

³ rögtön arra tér át, hogy a végtelenül hatalmas Isten, a csillagos égbet Alkotója, mily szeretettel gondol a parányi emberre. — Az emberfia = ember.

18. ZSOLTÁR.

Az egész teremtet világ az Isten dicsőségét hirdeti. — Az isteni törvény dicsérete.

II. dallam.

Coe - li e- nárrant glóriam De - i, *
Is - ten di- csőségét beszélík az e-gek, *

et ópera manuum ejus annuntiat fir - ma-mén-tum.¹
és keze művét hirdeti az ég - bolt.¹

Dies diei eructat ver-
bum, * et nox nocti in-
dicat sciéntiam.

Ezt harsogja az egyik nap
a **másik**nak, * erre ta-
nítja az egyik éj a **má-**
sikat.

Non sunt loquélæ, neque
sermões, * quorum
non audiántur voces
eorum.

Nem hanggal, nem **be-**
széddel, * nem hall-
ható igékkel.

In omnem terram exi-
vit sonus eórum * et
in fines orbis terræ
verba eorum.²

De az egész földre el-
hat **szó**zatuk, * a föld-
kerekség határaitra sza-
vuk.²

In sole pósuit taberná-
culum suum, * et ipse
tamquam sponsus pro-
cédens de thálamo suo.

Bennük ütötte fel a nap-
nak **sátrát**, * s az olyan,
mint a vőlegény, ha
kilép **nász**házából.

Exsultávit ut, gigas, ad
currendam **viam**. * A
summo coelo egressio
ejus.

Et occursus ejus usque
ad summum ejus, * nec
est qui se abscondat
a calore ejus.

Lex Domini immacu-
lata, convértens **ánimas**
* testimónium Domini
fidéle, sapiéntiam prae-
stans **párvulis**.³

Justitiae Domini rectae,
laetificántes **corda**, *
praecéptum Domini
lucidum illuminans
óculos.

Timor dómini sanctus,
pérmanens in saeculum
saeculi, * judicia Do-
mini vera, justificáta in
semetipsa.

Desiderabilia super au-
rum et lápidem preti-
ósum **multum**, * et
dulcióra super mel et
favum.

Etenim servus tuus
custodit ea, * in cus-
todiéndis illis retribu-
tíó multa.⁴

Delicta quis intélligit? Ab
occultis meis **munda**

Mint a hős, ujjongva in-
dul neki útjának, * az
ég egyik **szélén** kel föl.

És útja annak másik szé-
léig **jut** el, * és nincs,
ki melege elől elrejt-
hesse magát.

Szeplőtelen az Úr tör-
vénye, felüdíti a lel-
ket, * megbízható az
Úr bizonyága, böl-
cseséget ad a **kisde-**
deknek.³

Egyenesek az Úr végzé-
sei, vidámmá teszik a
szívet, * világos az Úr
parancsa, felvilágosítja
a szemet.

Szentséges az Úr félel-
me, örökkön örökké
megmarad, * igazak
az Úr ítéletei, egytöl-
egyig igazságosak.

Kíváncosabbak az arany-
nál és megannyi drá-
gakönél, * édesebbek
a méznél, meg a lé-
pesméznél.

Szolgád meg is tartja
őket, * megtartásuk ju-
talma **bőséges**.⁴

Ki veszi észre tévedéseit?
Tisztíts meg titkos bü-
neimtől, * és mentsd

me! * Et ab aliénis parce servo tuo.	megagonoszoktól szol- gádat.
Si mei non fuerint do- minati, tunc immacu- latus ero * et emun- dabor a delicto máxi- mo!	Hogy rajtam ne uralkod- janak. Akkor szeplő- telen leszek, * s a nagy vétektől tiszta mara- dok.
Et erunt ut compláceant elóquia oris mei, * et meditatio cordis mei in conspéctu tuo sem- per.	Hadd legyen kedves előt- ted szájam beszéde, * és szívem elmélkedése mindenkor.
Domine, adjutor meus, * et redemptor meus!	Uram, én segítőm, * én üdvözítőm!

Az égboltozat pusztla létezésével is minden
szónál hangosabban hirdeti az Isten dicsőségét.

¹ Az egek és az égbolt itt egyet jelentenek: az égbolto-
zat kékségét, mely látszólag, mint kifeszített sátor borul a föld
fölé.

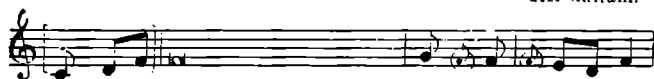
² Az egeknek és az égboltozatnak Isten dicsőségét hirdető
szava végighangzik az egész földkerekségen. Szent Pál ezt a
verset az evangélium hirdetőire alkalmazza.

^{3—4} Az Úr törvényének dicsérete és magasztalása. Az
Úr törvénye, bizonyága, végzései, parancsa, féelme és ítéletei
egyaránt a mózesi törvényt jelentik. Ez a törvény örökre meg-
marad, mert hitbeli és erkölcsi tartalmát az evangéliumi törvény
sem szüntette meg, sőt a mózesi szertartási törvény is neme-
sebb értelemben tovább él az Egyház szertartásaiban.

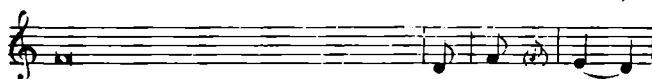
23. ZSOLTÁR.

Isten hatalma a teremtésben. A jámborokra váró isteni áldás. — Az Úr ünnepélyes bevonulása szentélyébe.

III. dallam.

Do-mi - ni est terra, et pleni - tu - do e - jus,*
Az Ű - ré a föld s ami azt be - töl - ti,*

orbis terrarum, et universi, qui hábi-tant in e - o!
a földkerekség és minden la - kó - ja.

Quia ipse super mária fundávit eum,* et super flumina praeparávit eum. Mert a tengerekre ő alapította,* s a folyók fölé ő állította.

Quis ascendet in montem Domini? * aut quis stabit in loco sancto ejus?¹ Ki mehet föl az Úr hegyére? * ki állhat meg az ő szent helyén?¹

Innocens manibus et mundo corde, qui non accépit in vano ánimam suam,* nec jurábit in dolo proximo suo. Az, akinek keze ártatlan, kinek szíve tiszta, ki magát hiúságra nem adja,* s nem tesz hamis esküt társának.

Hic accipiet benedictiónem a Dominó,* et misericórdiam a Deó salutari suo. Az ilyen áldást nyer az Úrtól,* s irgalmat az Istentől, az ő oltalmazójától.

Haec est generatio quae réntium eum,* quae réntium fáciem Dei Jacob.² Ez azok menedéke, kik Őt keresik,* kik Jákob Istenének arcát keresik.²

Attollite portas principes
vestras et elevámini
portae aeternáles, * et
introibit **Rex** glóriae!

Quis est iste Rex glóriae?
Dominus fortis et po-
tens, * Dominus potens
in praelio!

Attollite portas principes
vestras, et elevámini
portae aeternáles, * et
introibit **Rex** glóriae!

Quis est iste **Rex** glóriae?
* Dominus virtutum
ipse est **Rex** glóriae!

Táruljatok fel, hatalmas
kapuk, táruljatok fel,
örök kapuk, * hadd
vonuljon be a dicső-
ség királya!

Ki az a dicsőség királya?
Az erős és hatalmas
Úr, * a harcban ha-
talmos Úr.

Táruljatok fel, hatalmas
kapuk, táruljatok fel,
örök kapuk, * hadd
vonuljon be a dicső-
ség királya!

Ki az a dicsőség kirá-
lya? * A seregek Ura,
ő a dicsőség királya.

Ezt a zsoltárt már a Kr. e. III. vagy II. szá-
zadban a hét első napjának istentisztelete alkalmá-
val énekelték, mert 1. és 2. verse a teremtésben
megnyilvánuló isteni fölséget és hatalmat magasz-
talja.

¹⁻² Az ártatlan ember az Istennek különös oltalmára
számíthat.

32. ZSOLTÁR.

HÁLAADÁS NAGY GYŐZELEMÉRT.

VII. dallam.

E - xul - táte jus-ti in Do-mi-no, *
Ujjong - va zengjeteK, iga- zak, az Úr - nak; *

rectos decet
a jámborokhoz illik

col - lau - dá - ti - o!
a dí - csé ret.

Confitémini Dómino **in** ci-
thara, * in psaltério de-
cem chordárum **psál-**
lite illi.

Áldjátok az Urat *lanttal*,
* zengjeteK dalt neki
tizhúros **kobozzal**.

Cantáte ei **cá**nticum no-
vum, * bene psállite ei
in vociferatióne.

Daloljatok **neki** új éne-
ket, * ujjongó szóval
ügyesen zsoltárt éne-
keljeteK *neki*.

Quia rectum est **ver**bum
Dómini, * et ómnia
ópera ejus in fide;

Mert igaz az Úr ígéje, *
és minden tette hü-
séggel *van tele*.

Diligit misericordiam **et**
judicium, * misericor-
dia Domini plena est
terra!

Irgalmat és igazságot sze-
ret, * az Úr irgalma
betölti a földet.

Verbo Domini coeli fir-
máti sunt, * et spiritu
oris ejus omnis virtus
eorum.¹

Az Úr ígéje alkotta az
egeket, * szájának le-
hellete minden sere-
güket.¹

Congregans sicut in utre
aquas maris, * ponens
in thesáuris abyssos.

A tenger vizeit mintegy
tömlőbe gyűjtötte, * az
örvényeket tárházakba
helyezte.

Timeat Dominum **om**nis
terra, * ab eo autem
commoveántur omnes
inhabitántes orbem;

Félje az Urat az egész
föld, * remegjen előtte
a földkerekség **minden**
lakója.

Quoniam ipse dixit, **et**
facta sunt, * ipse man-
davit et **creáta sunt**.

Mert az ő szavára lettek,
* parancsára létrejöt-
tek.

Dominus dissipat consilia

Felforgatja az Úr a nem-

- géntium, réprobat autem cogitationes **populorum**, * et réprobat **consilia principum**.
 Consilium autem Domini in **aeternum** manet, * cogitationes cordis ejus in generatione et generationem.
- Beata gens, cujus est Dominus **Deus ejus**, * populus, quem, elégit in **haereditatem sibi!**²
 De coelo **respexit Dominus**, * vidit omnes filios **hominum**;
 De praeparato habitaculo suo * **respexit super omnes**, qui **habitant terram**.
 Qui finxit sigillatim **corda eorum**, * qui intelligit omnia **opera, eorum**.³
 Non salvatur rex per **multam** virtutem, * et gigas non salvabitur in multitudine virtutis **suae**;
 Fallax equus **ad salutem**, * in abundantia autem virtutis suae non **salvabitur**.⁴
 Ecce oculi Domini super **metuentes eum**, * et in eis, qui sperant super **miserericordia ejus**.
- zetek **szándékait**, * elveti a népek gondolatait, és elveti a fejedelmek **határozatait**.
 De megmarad az Úr terve **mindörökre**, * szíve szándéka nemzedékről **nemzedékre**.
 Boldog az a nemzet, melynek Istene az Úr, * az a nép, melyet tulajdonául **kiválasztott!**²
 Letekint az Úr az égből, * mind látja az **emberek fiait**.
 Nézi szilárd **lakóhelyéről** * a föld megannyi **lakóját**.
 Egytől-egyig ő **alkotta szívüket** * ismeri **minden tettüket**.³
 Nem szabadítja meg a királyt, a nagy sereg, * s a hőst nagy ereje **nem menti meg**.
 Nem nyújt neki a ló biztos **segítséget**, * hatalmas ereje nem **szabadítja meg**.⁴
 De ím nézi az Úr szeme azokat, **akik** őt félik, * kik **irgalmát remélik**.

Ut éruat a morte áni-
mas eorum, * et alat
eos in fame.

Anima nostra sustinet
Dominum, * quóniam
adjutor et protéctor
noster est;

Quia in eo laetábitur cor
nostrum, * et in nómine
sancto ejus sperávi-
mus!

Fiat misericórdia tua, Dó-
mine, supernos, * quem-
admodum sperávi-
mus in te!

És megmenti a haláltól
lelküket, * s éhínség
idején is táplálja őket.

Mi az Úrba vetjük re-
ményünket, * ő segít
meg s oltalmaz meg
minket.

Valóban benne örvend
szívünk, * és szent ne-
vében reménykedünk.

Legyen Uram, irgalmad
rajtunk, * amint ben-
ned bizakodunk.

¹ Az Úr . . . szájának lehellelte az ő „igéjével” rokon-
jelentésű kifejezés, és szintén az Isten teremő mindenhatósá-
gát jelenti. Bár ez a vers még nem fejezi ki nyíltan a Szent-
háromság tanát, az ószövetségnek ilyen és hasonló helyei elő-
készítették ennek a hittitoknak újszövetségi kinyilatkoztatását.
Az ég seregei az angyalok és a csillagok.

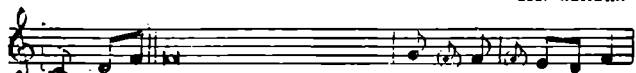
A ²⁻³ vers értelme valószínűleg a következő: Az Isten
letekintett az égből, látta a világ minden nemzetét, figyelem-
mel kísérte cselekedeteiket, és midőn egy nemzetet különös
örökségévé akart tenni, választása a zsidó népre esett.

⁴ A ló az ókornak jellegzetes harci állata volt.

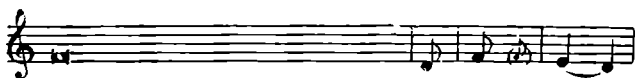
46. ZSOLTÁR.

Isten világuralma; neki hódoljon minden nemzet.
Kóré fiainak zsoltára.

III. dallam.

Om - nes gen - tes, pláud - i - te má - ni - bus, *
Tap - sol - jatok mindnyá - jan nem - ze - tek, *

jubiláte Deo in voce exsul - **ta** - ti - ó - **nis**!
örvendezetek ujjongó szóval az **Is** - ten - **nek**.

Quóniam Dóminus excél-
sus **terribilis**, * Rex
magnus super omnem
terram!

Subjécit pópulos nobis, *
et gentes sub pédibus
nostris!

Elégit nobis haereditátem
suam, * spéciem Jacob,
quam diléxit!

Ascéndit Deus in jubilo,
* et Dominus in voce
tubae.¹

Psállite Deo **nostro**, psál-
lite, * psállite Regi no-
stro, **psállite**!²

Quoniam Rex omnis **ter**-
rae Deus, * psállite
sapiénter!³

Regnábit Deus super
Gentes, * Deus sedet
super sedem **sanctam**
suam!

Principes populórum
congregatisunt cum Deo
Abraham! * quoniam

Mert az Úr felséges, **ret**-
tenetes, * hatalmas ki-
rálya ő az **egész föld**-
nek.

Alánk vetette a népeket,
* lábunk alá a **nem**-
zeteket.

Kiszemelte nekünk örök-
ségét, * Jákob ékes-
ségét, melyben **ked**-
vét leli.

Ujjongás között felvonul
az Isten, * harsona-
zengés **között** az Úr.¹

Zengedeztetek Istenünk-
nek, **zengedeztetek**, *
zengedeztetek kirá-
lyunknak, **zengedezze**-
tek.²

Mert királya az Isten az
egész földnek, * zen-
gedeztetek **bölcsesség**-
gel.³

Uralkodik az Isten a
nemzeteken, * s ül
szent trónusán az **Is**-
ten.

Egybegyűlnek a népek
fejedelmei Ábrahám
Istenéhez, * mert az

dii fortes terrae, vehe-
ménter eleváti sunt!

Istenéi a föld erősei
s Ő igen fenséges.

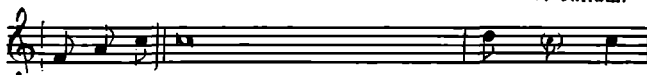
¹ Egyes magyarázók szerint ez a vers arra az ünnepélyes körmenetre céloz, melyben Dávid király a frigyládát nagy pompával a jeruzsálemi szentélybe vitette. Mások szerint a Zsoltáros Jósafát király csodálatos győzelmét ünnepli, vagy pedig a Zorobábel-féle templom felavatását, midőn az Úr a babilóni fogság után ismét elfoglalta szentélyét. Mivel az ószövetség papjai a mózesi törvény szerint újév napját trombitaszóval hirdették ki, ezt a zsoltárt az ószövetség újévi liturgiájába illesztették bele. Az Egyház liturgiája ezt a verset Jézus Krisztus mennybemenetelére alkalmazza.

²⁻³ A szent szerző a világ összes nemzeteihez intézi felszólítását.

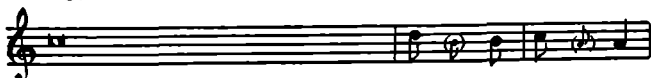
47. ZSOLTÁR.

HÁLAÉNEK JERUZSÁLEM MEGSZABADÍTÁSÁÉRT.

V. dallam.

Mag-nus dó - minus, et laudábilis **ni** - mis *
Nagy az Úr, dicsérni kell őt **fe** - let - te *

in civitate Deï nostri, in monte **sanc** - to e - jus!
Istenünk városában, az **ő**szenthegyén.

Fundátorexsultatione uni-
vérsae terrae **mons**
Sion * látera **Aqui**-
lónis: civitas **regis**
magni!

Az egész világ öröme
ott áll Sion hegye, *
északon a nagy **király**-
nak városa.

Deus in dómibus ejus,
cognoscétur, cum
suscipi et eam!

Ismerik az Istent palotái-
ban, * hisz ő maga
oltalmazza.

Quoniam ecce reges terrae congregati sunt, ;
convenérunt in unum.
Ipsi vidéntes sic admirati
sunt, conturbati sunt,
commoti sunt. * Tremor apprehéndit eos.

Ibi dolóres ut parturiéntis, * In spiritu vehementi conteres **naves Tharsis!**

Sicut audivimus, sic vidimus in civitate Dómini virtutum, in civitate Dei **nostri**: * Deus fundávit eam **in aetérnum!**

Suscévimus, Deus, misericordiam tuam, * in médio **templi tui**.

Secundum nomen tuum, Deus, sic et laus tua **in fines terrae**; * iustitia plena est **déxtera tua!**¹

Laetétur mons Sion, et exsultent filiae **Judae**, * propter **judicia tua, Domine!**

Circumdate Sion et complectimini eam, * narráte in **turribus ejus!**

Pónite corda vestra in virtute ejus * et dis-

Mert ím a föld királyai egybegyűltek, * egyesülten **felvonultak**;

De alighogy meglátták, legott ámulatba estek, megrémültek, **megremegtek**; * rettegés fogta **ott** el őket.

S a vajúdó asszonyéhoz hasonló **győtrelem**. * Hatalmas széllel összetörted a tarsisi hajókat.

Amint hallottuk, magunk is láttuk, hogy a seregek Urának városát, a mi Istenünknek **városát** * örökre alapította az **Isten!**

Megemlékezünk irgalmadról, oh **Isten**, * templomodnak **benséjében**.

Miként híred, oh **Isten**, dicséreted is betölti a föld **határait**; * jobbold **igazsággal van tele**.¹

Örvendezik a Sion hegye, s Juda leányai ujjongva **örülnek**, * **Uram, ítéleteidnek**.

Járjátok körül Sion, nézzétek meg, * számáljátok meg **tornyait**; Tekintsétek meg erődtéseit, * olvassátok

tribuite domos ejus et
enarrétis in progénie
altera:

meg egyenként házait,
hogy elmondhassátok
a jövődő **nemzedék-**
nek:

„Quoniam hic est Deus,
Deus noster, in aetér-
num, et in saeculum
saeculi; * ipse reget
nos in saecula!”

Valóban ő az Isten, a
mi Istenünk örökké,
mindörökkön-örökké,
* ő vezérel minket
mindörökké.

A 47. zsoltár az Isten hatalmát magasztalja, azt a hatalmat, amellyel az Úr Jeruzsálemet valamely ellenséges ostromtól csodálatosan megszabadította. Valószínűleg Szennácherib asszír nagy király 701. évi hadjáratáról van szó, Ezekiásnak, Juda királyának napjaiban.

¹ Ahol az Isten híre ismeretes, ott dicsérete is felhangzik.

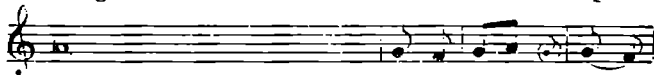
64. ZSOLTÁR.

Isten végtelen hatalmának magasztalása. —
Könyörgés bő termésért. Dávid zsoltára.

I. dallam.

Te de - cet hymnus, De-us in Si - on,*
Té - ged, Is - len a Sionon, **dí - csé - ret il - let ***

et tibi reddetur volum in Je - ru - sa - lem.¹
fogadalmi áldozatot mutas-
sanak be neked Je - ru - zsá - lem - ben.¹

Exáudi oratió*nem meam,*
* ad te omnis caro
véniet.²

Verba iniquórum! Prae-
valuérunt super nos *
et impietátibus no-
stris, tu propitiáberis.

Beátus, quem elegisti et
assumpsisti, in habitá-
bit in átriis tuis!²

Replébimur in bonis do-
mus tuae, * sanctum
est templum tuum!

Mirabile in aequitate,
exáudi nos, Deus salu-
táris noster, * spes
omnium finium terrae,
et in mari longe!

Praeparans montes in
virtute tua, accintus
poténtia * qui conturbas
profundum maris, so-
num fluctuum ejus;

Turbabuntur gentes. Et
timébunt, qui hábitant
términos, a signis tuis,
* éxitus matutini et
véspere delectábis!

Visitásti terram et ineb-
riásti eam, * multipli-
cásti locupletáre eam.
Flumen Dei replétum est

Mert te meghallgatod
imádságomat, * eléd
járulnak mind az em-
berek.²

Gonoszságaink reánk
nehezednek, * de te
megbocsátod vétkei-
ket.

Boldog, akit kiválasztasz
és magadhoz fogadsz,
* ki udvaraiddan lak-
hatik!³

Dúslakodunk házad ja-
vaiban, * szentséges
templomodban.

Igazságodban csodálato-
san meghallgatsz min-
ket, mi szabadító Is-
tenünk * reménysége a
föld minden szélének,
s a messze tengernek.

Ki hatalmaddal meg-
szilárdítottad a hegye-
ket, magadat erővel
övezed, * megzavarod
a tenger mélységét,
hullámainak bömbölé-
sét.

Rettegnek is a nemzetek,
félük is a végek lakói
jeleidet, * keletet és
nyugatot ujjongásra
készíteted.

Meglátogatod a földet, s
elárasztod, * bőséges
javakkal elhalmozod.
Isten folyójának bő vizei-

- aquis! parásti cibum
illórum. * Quoniam ita
est praeparatio ejus:
- Rivos ejus inébria, mul-
tiplica genimina ejus,
* in stillicidiis ejus
laetábitur, *gérminans*.
Benedices Corónae anni
benignitátis tuae, * et
campi tui replebuntur
ubertáte.
- Pinguéscent speciósá de-
serti, * et exsultatione
colles accingentur.
- Induti sunt arietes ovium,
et valles abundabunt
fruménto; * clamábunt,
étenim *hymnum di-*
cent . . .⁴
- vel, készítesz számuk-
ra eledelt. * Mert ez a
rendelésed.
- Barázdáit megítatod, ter-
mését megsokasítod, *
eső hullásának örven-
dezik a vetés.
- Áldásoddal koronázod
jóságod esztendejét, *
mezőid bőséggel meg-
telnek.
- A puszták legelői meg-
kövérednek, * vidám-
ságot öltenek a hal-
mók.
- Ellepik őket a juhok és
a kosok. Gabonában
bővelkednek a völ-
gyek, * örvendeznek
és éneket zengenek.⁴

Tartalma szerint ez a zsoltár könyörgő imád-
ság bőséges termésért. Az Egyház liturgiája a 64.
zsoltár kezdő verseit, melyek azt hirdetik, hogy az
Istennek uralma minden emberre korlátlanul kiter-
jed, találóan használja a gyászmisék Bevezetésében.

¹ A fogadalom teljesítése valószínűleg valamely hálaadó
ünnep volt, melyen ezt a zsoltárt elsőízben énekelték.

² Eléd járulnak mind az emberek, elsősorban valószínű-
leg az 1. versben említett ünnepre összesereglett néptömeg.

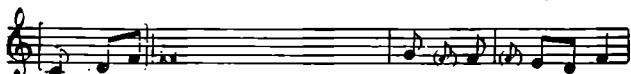
³ Az Úr választott népe boldog, hogy az Isten meg-
bocsátotta vétkeit és ismét kegyeibe fogadta.

⁴ Az általános jólét és vidámság rövid, de találó leírása.

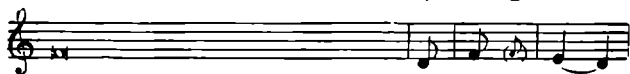
66. ZSOLTÁR.

Az Isten világhatalmát ismerje el minden nemzet. Dávid zsoltáréneke a dicséretetek között.

III. dallam.

De - us misereatur nostri,
et bene - di - cat no - bis, *
Ir - gal - mazzon nekünk az
Isten és áldjon meg min - ket,

illuminet vultum suum
super nos, et misereatur no - stri.
ragyogtassa arcát felettünk
és irgal - maz - zon ne - künk.

Ut cognoscamus in terra
viam tuam, * in omni -
bus gentibus salutare
tuum.¹

Confiteantur tibi pópuli,
Deus; * confiteantur
tibi pópuli omnes!

Laetentur et exsultent gen -
tes, quoniam iudicas
pópulos in aequitate,
* et gentes in terra
dirigis!

Confiteantur tibi pópuli,
Deus, confiteantur tibi
pópuli omnes! * Terra

Hogy ismerjük e földön
utadat, * minden nem -
zet lássa szabadító -
dat.¹

Áldjanak, Isten, téged a
népek, * áldjanak té -
ged a népek valamennyi -
nyien!

Örvendjenek és ujjong -
janak a nemzetek, mert
igazsággal ítéled a né -
peket, * és kormányo -
zod a földön a nemze -
teket.

Áldjanak Isten, téged a
népek, áldjanak téged
a népek valamennyi -

dedit fructum suum. ²	en! * A föld megadja gyümölcsét. ²
Benedicat nos Deus, Deus noster! Benedicat nos Deus, * et métuant eum omnes fines terrae!	Megáldott minket az Isten, a mi Istenünk, áldjon is meg minket az Isten, * a föld min- den határa tőle féljen!

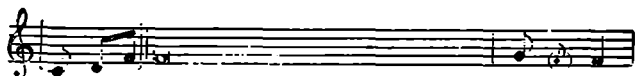
Az Isten világalalmát ismerje el minden nem-
zet. — A 66. zsoltár alapgondolata a Móz. IV. 6,
24—26. versében olvasható papi áldás, melyhez a
szent szerző azt a felszólítást fűzi, hogy minden
nemzet az Istent dicsérje és örvendezzek gondviselő
kormányzásának. Egyetemes jellege ezt a zsoltárt
tágabb értelemben vett messiási zsoltárrá teszi.

^{1—2} Az Isten úlja az ő irgalmas gondviselése, mely abban
állt, hogy népének bőséges aratást adott. (A 2. vers szerint.)

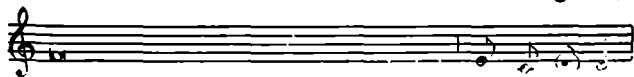
67. ZSOLTÁR.

A választott nép nagy diadaléneke. Dávid
zsoltáréneke.

II. dallam.

„Ex-ur-gat Deus, et dissipentur inimici e - jus, *
Fel-kél az Isten és elszélednek ellen - sé-ge -i, *

et fugiant qui odérunt eum, a - la - ci - e e-jus!“
elfutnak előle, kik őt gyű-lö - lik.

Sicut deficit fumus, defi-	Miként elenyészik a füst,
ciant, * sicut fluit cera	úgy enyésznek el, *
a facie ignis, sic pére-	miként elolvad a tűzön

ant peccatores a facie
Dei.

Et justi epuléntur, et
exsultent in conspéctu
Dei, * et delectentur in
laetitia:

„Cantate Deo, psalmum
dicite nomini ejus, iter
facite ei, qui ascendit
super occásum!” *
„Dóminus nomen illi!

Exsultáte in conspéctu
ejus! * Turbabuntur a
facie ejus.

Patris orphanórum et
judicis viduárum Deus
in loco sancto suo. *
Deus qui inhabitare
facit unius moris in
domo.

Qui educit vinctos in
fortitudine, * similiter
eos, qui exasperant, qui
habitant in sepulcris.”

Deus! cum egrederéris
in conspectu populi
tui, * cum pertransires
in deserto.

Terra mota est, etenim
coeli distillaverunt a
facie Dei **Sínai** * a
facie Dei **Israel**!

Pluviam voluntariam se-
gregabis, Deus, haeredi-

a viasz, az Isten előtt
a bűnösök úgy **vesz-**
nek el!

Az igazak azonban az
Isten előtt vígan lak-
mároznak, * s örö-
mükben **vígadoznak**.

Mondjatok éneket az
Istennek, zengjete-
k zoltárt **nevének**, *
készítsetek utat Annak,
aki a sivatag **felől** jő,
* **Úr** az ő neve.

Ujjongjatok **előtte**. * Hadd
remegjenek tőle:

Ki az árváknak atyja,
özvegyek bírása, Isten
az ő szentséges helyén;
* Isten, ki az elhagyot-
tat lakóházba **juttatja**.

Hatalmával a foglyokat
kiszabadítja, * a láza-
dókat azonban a siva-
tagban hagyja.

Isten, mikor néped élén
kivonultál, * mikor a
sivatagon **áthaladtál**.

Megremegett a föld, cse-
pegtek az egek, a
Sínai Istenének **színe**
előtt, * Izrael Istene
előtt.

Bőséges esőt adtál örök-
ségednek, Isten, * s ha

ta **tu**ae*et **in**firmata est,
tu vero **par**fecisti eam!
Animalia tua hábitabunt
in ea, * **par**asti **in**
dulcedine tua pauperi,
Deus!

Dominus dabit verbum
evangelizántibus * vir-
tute multa:

„Rex virtutum dilécti
dilécti, * et speciéi
domus dividere **sp**ólia.

Si dormiátis inter médi-
os clericos, penna
columbae deargentá-
tae, * et posterióra
dorsi ejus **in** pallóre
auri.

Dum discérnit Coeléstis
reges super eam, *
nive dealbabuntur **in**
Selmon.”

„Mons Dei“ mons pingu-
is, mons coagulátus,
mons **pinguis**! * ut
quid suspicámini mon-
tes coagulátos.

Mons, **in** quo benepláci-
tum est Deo habitáre
in eo, * étenim Dómi-
nus habitábit **in** finem?

Currus Dei decem milli-
bus multiplex, millia
laetántium, * Dóminus
in eis **in** Sina **in** sancto.

ellankadt, te felüdi-
tettetd.

Nyájad megtelepedett
rajta, * jószágodban,
Isten, gondját viselted
a szegénynek.

Hirdetteti az Úr az ö-
röm hírnökei által, *
nagy hatalommal:

A seregek királyai futva-
futnak, * a háznak
szépe zsákmányt osz-
togat.

Ti pedig békén pihentek
az aklok között? Akár-
csak az ezüstszárnyú
galambok, * halavány
aranyszínű hátukkal.

Mikor az ég Lakója szét-
szórta rajta a királyo-
kat, * úgy fehérlett a
Szelmon, mintha hó
borította volna.

Isten hegye kövér hegy,
erős hegy, és **kövér**
hegy. * Mit nézitek
irígyen, ti erős hegyek.

A hegyet, melyen az
Istennek lakni tetszett?
* bizony, ott fog lakni
az Úr örökké!

Tízezernél is több a har-
ci szekere az Istennek,
örvendeznek körülötte
ezrek, * köztük az Úr

Ascendisti in altum, cepisti captivitatem, * accepisti dona in hominibus . . .

Etenim non credentes * inhabitare Dominum Deum!

Benedictus Dominus die quotidie, * prosperum iter faciet nobis, Deus salutarium nostrorum! Deus noster Deus salvos faciendi * et Domini, Domini, exitus mortis!

Verumtamen Deus confringet capita inimicorum suorum, * verticem capilli perambulantium in delictis suis!

Dixit Dominus: „Ex Basan convertam, * convertam in profundum maris.

Ut intingatur pes tuus in sanguine, * lingua canum tuorum ex inimicis ab ipso.”

Viderunt ingressus tuos, Deus, * ingressus Dei mei, regis mei qui est in sancto.

Praevenérunt principes conjuncti psallentibus,

az ő szent helyén, a Sína hegyén.

Felvonultál a magaslatra, foglyokat ejtettél, * s fogadtad az emberektől a hódolati ajándékokat;

Még a pártütők is * felkeresik, Úram Isten, hajlékodat.

Áldott legyen az Úr mindennap! * Szerencsére vezeti utunkat a mi szabadító Istenünk.

A mi Istenünk szabadító Isten, * s az Úr, az Úr a halálból is kivezet minket.

De összezúzza az Isten az ő ellenségei fejét, * a bűneikben járók bozontos koponyáját.

Igy szól az Úr: Básánból hazahozlak, * a tenger fenekéről is visszahozlak,

Hogy lábad vérben gázoljon, * ebeid nyelve az ellen vérét nyalja.

Látták, Isten, amint bevonultál, Istenem, * királyom, a szent helyre vonultál.

Elöl mentek a főemberek, utánuk a kobzo-

* in médio juvenulá-
rum tympanistriárum.
In ecclésiis benedicite
Deo **Domino**, * de
fóntibus Israel!

Ibi Bénjamin adolescén-
tulus, * in mentis ex-
césu;

Principes Juda, duces
eórum, * principes Záb-
ulon, principes Né-
phtali.

Manda, Deus, virtuti tu-
ae, * confirma hoc
Deus, quod operátus
es in nobis.

A templo tuo in Jeru-
salem! * Tibi ófferent
reges **munera**!

Increpa feras arundinis
congregatio taurórum,
in vaccis populórum!
* ut excludant eos, qui
probáti **sunt** argénto!

Dissipa Gentes, quae
bella volunt! Vénient
legáti ex Aegypto, *
Aethióphia praevéniet
manus ejus Deo.

Regna terrae, cantáte
Deo, * psállite Domino,
psállite Deo.

sok, * dobverő leányok
között.

Gyülekezetekben az Úr-
istent **áldjátok**, * kik
Izrael forrásából **szár-
maztok**.

Ott az ifjú **Benjamin** *
nagy lelkesedéssel,

Júdafejedelmei vezéreik-
kel, * Zábulon fejedel-
mei, Neftáli fejedelmei.

Mutasd meg, Isten, hatal-
madat, * erősítsd meg,
Isten, amit köztünk
készítettél.

Jeruzsálemi templom**od**-
ból: * Királyok hozza-
nak neked **ajándékot**.

Fenyítsd meg a nádas
vadját, a népek tehenei
között a bikák csordá-
ját, * kik tiporják azo-
kat, kik ezüstnél érté-
kesebbek;

Szórd szét a háborúra
vágó népeket! Hadd
jöjjenek ide Egyiptom
követei, * emelje az
Istenhez kezét Etiópia
sietve.

Föld országai az Isten-
nek **énekeljete**k, * zeng-
jetek az Úrnak dicsé-
retet, zengjetek az
Istennek.

Qui ascéndit super coelum coeli, * ad Oriéntem, ecce dabit voci suae **vocem** virtutis.

Date glóriam Deo, super Israel * magnificéntia ejus, et virtus ejus in **núbibus**.

Mirábilis Deus in sanctis suis, Deus Israel! Ipse dabit virtútem, et fortitúdinem plebi suae! * **Benedictus Deus!**

Ki kezdettől fogva az egek-egén **trónol**, * s íme onnan hallatja dörögő szavának erejét.

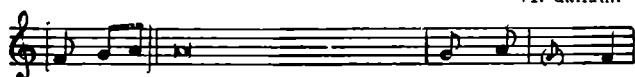
Magasztaltjátok az Isten dicsőségét, az ő felsége honol Izrael felett, * az ő ereje a **fellegek** között.

Csodálatos az Isten az ő szentélyében! Izrael Istene ad erőt és hatalmat **népének**. * Áldott legyen az Isten!

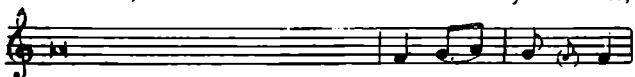
71. ZSOLTÁR.

A MESSIÁS ORSZÁGA A BÉKE BIRODALMA.

VI. dallam.

De - us! judicium tu - **um** re - gi da, *
Is - ten, add át ítéletedet a **ki** - rály - nak, *

et justitiam tuam fi - **li** - o re - gis,¹
igazságodat a **ki** - rály *fi* - á-nak.¹

Judicáre pópulum tuum in **justitia**, * et páuperes tuos in **judicio**!

Suscipiant montes **pacem** pópulo, * et colles **justitiam**!

Judicábit páuperes pópuli, et salvos fáciat

Hogy igazságosan ítélje **népedet**, * és méltányosan **szegényeidet**.

Békét teremjenek a hegyek a népnek, * és igazságot a **halmok**.

Szolgáltasson igazságot a nép szegényeinek,

- filios páuperum, * et humiliábit calumniatórem!²
- Et permanébit cum sole, et ante lunam, * in generatióne et generatióne!³
- Descéndet sicut pluvia in vellus, * et sicut stillidia stillántia super terram!⁴
- Oriétur in diébus ejus justitia, et abundántia pacis, * donec auferátur luna!⁵
- Et dominábitur a Mari usque ad Mare, * et a Flúmine usque ad términos orbis terrárum!
- Coram illo prócident Aethiopes, * et inimici ejus terram *lingent*!
- Reges Tharsis, et insulae múnera ófferent, * reges Arabum, et Saba dona adducent!
- Et adorábunt eum omnes reges terrae, * omnes gentesterraesérvientei!
- Quia liberábit páuperem a potente, * et páuperem, cui non erat *adjutor*.⁶
- Parcet páuperi et inopi,
- nyújtson a szegények fiainak segítséget, * s alázza meg az erőszakoskodót.²
- Éljen, míg a nap ragyog, * nemzedékről-nemzedékre, míg fénylik a hold.³
- Úgy szálljon le, mint az eső a rétre, * s mint az esőcsepp a földre.⁴
- Virágozzék napjaiban az igazság, * és míg a hold el nem múlik, a bőséges boldogság.⁵
- Uralkodjék tengertől, tengerig, * a folyamtól a földkerekség széléig.
- Boruljanak le előtte az etiopsok, * és nyalják ellenségei a port.
- Társis királyai és a szigetek adományokat hordjanak, * Arábia és Szába királyai ajándékokat hozzanak;
- Hódoljon előtte a föld minden királya, * s legyen minden nemzet a szolgálja.
- Mert ő megszabadítja a hatalmastól a szegényt, * s a szűkölködőt, akin senki sem segít.⁶
- Megkönyörül a szegé-

* et ánimas páuperum
salvas fáciét.⁷

Ex usúris et iniquitáte
rédimet ánimas eórum,
* et honorábile nomen
eórum coram illo.

Et vivet! et dábitur ei de
auro Arábiae, et ado-
rábunt de ipso sem-
per, * tota die benedi-
cent ei!

Et erit firmaméntum in
terra in summis món-
tium, superextollétur
super Libanum fructus
ejus, * et florébunt de
civitáte sicut foenum
terrae.

Sit nomen ejus benedic-
tum in saecula, * et
ante solem pérmanet
nomen ejus!

Et benedicéntur in ipso
omnes tribus terrae, *
omnes gentes magnifi-
cábunt eum!

Benedictus Dominus, De-
us Israel, * qui facit
mirabilia solus,

Et benedictum nomen
majestatis ejus in ae-
térnum, et replébitur
majestate ejus omnis
terra! * fiat, fiat!

nyen és az ínségesen,
* és megszabadítja a
szűkölködőket.⁷

Uzsorától és erőszaktól
megmenti őket, * mert
becsesnek tekinti ne-
vüket.

Éljen és legyen része
Arábia aranyában,
imádkoznak is majd
érte mindenkoron, * s
áldják őt minden na-
pon.

Bőség legyen mezőn és
hegytetőn, a Libanon-
nál is nagyobb legyen
termése. * Virágozzék
a város népe, mint a
rét füve.

Áldott legyen neve mind-
örökre, * míg csak ra-
gyog a nap, maradjon
meg neve;

Benne nyerjen áldást a
föld minden nemzetsé-
ge, * minden nemzet
őt dicsérje!

Áldott legyen az Úr, Iz-
rael Istene, * ki egye-
dül művel csodákat.

Áldott legyen az ő felsé-
ges neve örökre, tel-
jék be felségével az
egész világ! * amen!
amen!

¹ A király a Messiás. Isten szegényei az elnyomatást szenvedők.

² A Messiás-király igazságosságát és segítségét első-sorban az eddig megvetett szegények és nyomorultak fogják tapasztalni.

³ A Messiás-király uralma örökké fog tartani, és —

⁴ mint a mindent megtermékenyítő eső, mindenütt áldást fog terjesztani.

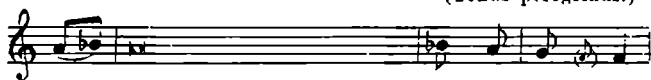
⁵ Míg a hold el nem múlik — a világ végéig.

⁶⁻⁷ A Messiás-király legnagyobb dicsősége az, hogy a mindenkitől elhagyott szegényeket gondjaiba fogadja.

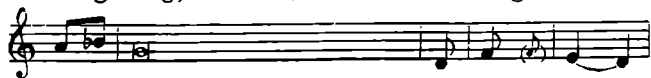
84. ZSOLTÁR.

Hálaadás a babilóni fogságból való szabadulásért.
Kóré fiainak zsoltára.

(Tonus peregrinus.)

Be - ne - dixisti, Dómine, ter - ram tu - am,*
Meg - ke - gyelmeztél, Uram, or - szá - god - nak,*

a - ver - tisti captivita - tem Ja - cob.
vé - get vetettél Jákob fog - szá - ga - nak.

Remisisti iniquitatem ple-
bis tuae, * operuisti
omnia peccata eorum.

Mitigásti omnem iram
tuam, * avertisti ab ira
indignationis tuae.

Convérte nos, Deus salu-
táris noster, * et avér-
te iram tuam a nobis!

Megbocsátottad néped
vétkét, * betakartad
minden bűnét.

Egészen lecsendesítetted
haragodat, * megszü-
nítetted haragos indula-
todat.

Állíts minket helyre, sza-
badító Istenünk, * és
fordítsd el haragodat
rólunk.

*Numquid in aeternum irascéris nobis? * aut exténder iram tuam a generatióne in generatióne?*

*Deus, tu convérsus vivificabis nos? * et plebs tua laetábitur in te?*

*Osténde nobis, Domine, misericórdiam tuam, * et salutáre tuum da nobis!*

*Audiam, quid loquátur in me Dominus Deus! * Quoniam loquétur pacem in plebem suam, Et super sanctos suos, * et in eos, qui convertuntur ad cor.*

*Verúmtamen prope tíméntes eum salutare ipsius, * ut inhábitet glória in terra nostra!*

*Misericordia, et véritas obviavérunt sibi, * justitia, et pax osculatae sunt.*

*Véritas de terra orta est, * et justitia de coelo prospéxit.*

*Etenim Dominus dabit benignitátem, * et terra nostra dabit fructum suum.*

Justitia ante eum ambu-

*Avagy mindörökre haragszol-e reánk, * és nemzedékről-nemzedékre terjeszted-e ki haragodat?*

*Isten, kelts új életre minket, * hogy örvendezzék benned néped;*

*Mutasd meg nekünk, Úram, irgalmasságodat, * s add meg nekünk szabadításodat.*

*Hadd halljam meg, mit szól hozzám az Úr Isten, * hisz ő békét hirdet nemzetének,*

*Az Ő Szentjeinek, * s mindazoknak, kik szívükbe térnek.*

*Bizony, közel van a szabadulás azokhoz, akik őt félik, * hogy dicsőség lakozzék országunkban.*

*Az irgalom s a hűség találkozik, * az igazság s béke csókot vált.*

*Hűség sarjad a földből, * s igazság tekint le az égből.*

*Valóban, az Úr megadja kegyelmét, * a földünk megtermi gyümölcsét.*

*Igazság jár előtte, * s kö-*

lavit, * *et ponet in via* veti az úton lépteit.
gressus suos.

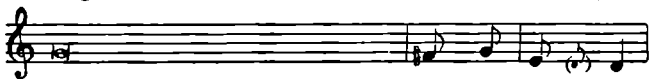
A 84. zsoltár valószínűleg a babilóni fogságot követő kornak terméke, midőn a választott nép már ismét hazájában lakott, de ellenségeinek folytonos sanyargatásai között még egyre érezni vélte az Úr haragját.

88. ZSOLTÁR. (6–19.)

VIII. dallam.

Con-fi-te - buntur coeli mirabilia tua, **Dó-mi - ne,** *
Ma-gasz-tal - ják, Uram, csodáidat az e - gek. *

étenim veritatem tuam in ecclési - **a sanc - tó - rum!**
és hűségedet az **egybegyült szentek.**

Quoniam quis in núbibus
aequábitur **Dómino,** *
similis erit Deo in fili-
is *Dei*?

Deus, qui gloriificátur in
consilio sanctorum, *
magnus et terribilis su-
per omnes, qui in cir-
cúitu ejus sunt.

Dómine, Deus virtútum,
quis similis tibi? * po-
tens es, Dómine, et
véritas tua in circúitu
tuo!

Tu domináris potestáti

Mert ki hasonló az Úr-
hoz a fellegekben? *

Ki olyan az Isten fiai
között, **mint** az Isten?

Az Isten, kit dicsőít a
szentek gyülekezete, *
ki nagyobb és félelme-
tesebb mindazoknál,
kik körülötte vannak.

Uram, seregek Istene, ki
hasonló hozzád? * Ha-
talmatlan vagy Uram, és
hűséged **körülvesz té-**
ged.

Te uralkodol a tenger

maris, * motum autem
fluctuum **ejus** tu *miti-*
gas.

Tu humiliásti, sicut vul-
nerátum, **supérbum**, *
in bráchio virtútis tuae
dispersisti in **inimicos tu-**
os.

Tui sunt coeli, et tua est
terra, orbem terrae et
plenitudinem ejus tu
fundásti. * Aquilónem
et mare **tu** creásti.

Thabor et Hermon in nó-
mine tuo exsultábunt.
* Tuum bráchium **cum**
poténtia,

Firmétur manus tua, et
exaltétur dextera tua.
* Justitia et judicium
praeparátio **sedis tuae**.

Misericordia et véritas
praecedent fáciem **tu-**
am. * Beátus pópulus,
qui scit **jubilatió** nem.

Dómine, in lumine vultus
tui ambulábunt! Et in
nómine tuo exsultábunt
tota **die**. * et in justitia
tua **exaltabuntur!**

Quoniam gloria virtutis
eórum **tu** es, * et in
beneplácito tuo exaltá-
bitur **cornu nostrum**.

Quia Domini est assump-

erején, * és háborgó
hullámaait te **fékez**ed
meg.

Te sebesítetted meg és
győzted le a kevélyt,
* hatalmas karoddal
szétszórtad ellenségei-
det.

Tiéd az ég és tiéd a föld,
te alkottad a föld ke-
rekségét és mindazt,
ami rajta **vagy**on. * Az
északot és a delet te
teremtetted.

Nevedben örvendezik a
Tábor és **Hermon**. *
Karod **hatalmas**,

Kezed erős, jobbod dia-
dalmas. * Igazság és
jog királyi **széked a-**
lapja.

Irgalom és hűség vonul-
nak **elő**tted. * Boldog
az a nép, mely meg-
érti a **harsona** szavát!

Uram, az ilyenek arcod
világosságánál járnak,
nevedben egész nap
ujjonganak, * s igazsá-
gokban felmagasztó-
sulnak.

Mert erejük és dicsősé-
gük te vagy, * jóságod
felemeli szarvunkat.

Mert az Úrnál van a mi

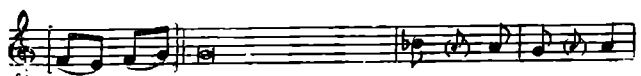
tio nostra, * et Sancti
Israel Regis nostri!

oltalmunk, * s Izrael
Szentjénél a mi kirá-
lyunk.

91. ZSOLTÁR.

ISTEN GONDVISELÉSÉNEK DICSŐITÉSE.

VII. dallam.

Bo - num est confi - té - ri Dó-mi-no,*
Jó do - log az U - rat di-csér-ni,*

et psallere nómini tuo, Al - tis - si - me!
nevednek, ó Föl-séges, é-ne-ke-zen-gé-ni.

Ad annuntiándum mane
misericórdiam tuam, *
et veritatem tuam per
noctem.

In decachórdo, psaltério
* cum cántico, in ci-
thara.

Quia delectásti me, Dó-
mine, in factúra tua, *
et in opéribus mánuum
tuárum exsultábo.

Quam magnificáta sunt
ópera tua Dómine! *
nimis profundae factae
sunt cogitationes tuae!

Vir insipiens non cognós-
cet, * et stultus non
intélliget haec.

Cum exórti fúerint pec-

Hirdetni reggelenkint ke-
gyelmedet, * éjjelente
hűségedet.

Tíz húros lanttal, koboz-
zal, * énekszóval, cite-
rával.

Mert megörvendezettél,
Uram, műveddel, * s
ujjongok kezéd tettei-
nek.

Mily nagyok, Uram, mű-
veid, * felette mélysé-
gesek gondolataid!

De az oktalan ember nem
ismeri, * s az esztelen
nem érti ezt meg.

Azért burjánzanak fel,

- catóres sicut *faenum*,
 * et apparuerint omnes,
 qui operantur *iniquitatem*,
- Ut intéreant in *saeculum saeculi*; * tu autem Altissimus in aeternum, *Dómine!*
- Quoniam ecce inimici tui, Domine, quoniam ecce inimici tui *peribunt*, * et dispergéntur omnes, qui operantur *iniquitatem*.
- Et exaltabitur sicut unicornis *cornu meum*, * et senéctus mea in misericordia *úberi*.
- Et despéxit oculus meus *inimicos meos*, * et in insurgentibus in me malignantibus áudiet *auris mea* . . .
- Justus, ut palma *florébit*, * sicut cedrus Libani *multiplicabitur*.
- Plantati in *domo Domini*, * in átriis domus Dei *nostri florébunt*.
- Adhuc multiplicabuntur in *senécta úberi*, * et bene *patientes erunt*, ut *annuntient*:
- „Quoniam reclus *Dóminus Deus noster*, * et
- mint a *fű* a *bűnösök*,
 * s indulnak virágzásnak mind a *gonosztevők*.
- Hogy elveszenek örökön — örökre! * Te, Uram, felséges *vagy örökre!*
- Mert íme, Uram, a te ellenségeid, a te ellenségeid elvesznek, * és szétszóródnak mind, kik *gonoszat tesznek*.
- De az én szarvam föl-emelkedik, mint a *bőlényé*, * s bőséges irgalomban lesz része *öregségemnek*;
- Szemem lenézi majd ellenségeimet, * és gonosz támadóimról *halani fog fülem*.
- Virul majd az igaz, *mint a pálma*, * gyarapszik, mint a *Libanon cédrusa*;
- El vannak ők ültetve az Úr házában, * virulnak Istenünk házában *udvaraiban*.
- Még késő *öregségükben* is *gyümölcsöt hoznak*, * és jól *érzik magukat*.
- Hirdetve, hogy igazságos az Úr, a mi Istenünk,

non est iniquitas in
eo!"

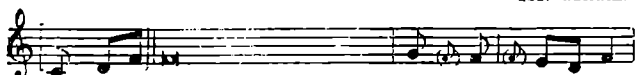
* és nincs igazságtalan-
ság benne.

92. ZSOLTÁR.

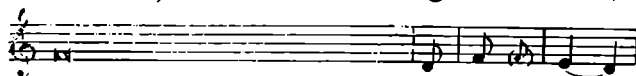
A TEREMTŐ ISTEN FÖLSÉGÉNEK MAGASZTALÁSA.

Dávid dicsérő éneke a szombat előtt való napra.

III. dallam.

Dó - mi - nus regnávít! decóre min - dú - tus est, *
Ki - rál - lyá lett az Úr! Föl - ség - be öl - tő - zött, *

indútus est Dóminus fortitú -

dinem, et prae - cin - xit se.

erőbe öltözött az Úr és fel - ö - vez - te ma - gát;

Etenim firmávit orbem
terrae, * qui non com -
movébitur.

Megerősítette a földke -
rekségét, * hogy ne
ingadozzék.

Paráta sedes tua, ex tunc,
* a saeculo tu es!

Trónod kezdet óta szí -
lárd, * öröktől fogva
vagy te!

Elevavérunt flúmina,
Dómine, * elevavérunt
flúmina vocem suam.

Zúgnak, Uram, a folyó -
vizek, * hangosan zúg -
nak a folyóvizek.

Elevavérunt flumina,
fluctus suos, * a vóci -
bus aquarum multá -
rum.

Hányják habjaikat a fo -
lyóvizek. * De a nagy
vizek zúgásánál,

Mirabiles elatiónes maris,
* mirabilis in altis Dó -
minus!

A tenger csodálatos hul -
lámainál * csodálato -
sabb az Úr a magas -
ságban.

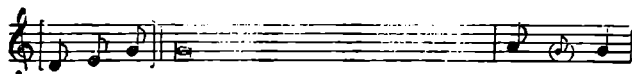
Testimónia tua credibilia
facta sunt nimis * do-
mum tuam decet sanc-
título, Dómine, in lon-
gitúdinem **diérum!**

Bizonyságaid igen **bizo-**
nyosak, * szentség il-
leti házadat, Úram,
örök időkre.

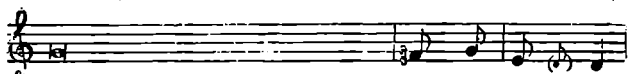
94. ZSOLTÁR.

Felszólítás az Isten magasztalására és az iránta való
engedelmességre.
Dávid dicsőítő éneke.

VIII. dallam.

Ve-ni-te, exsulemus Do-mi-no, *
Jer-tek, ör-vendezzünk az Úr - nak, *

jubilémus Deo salu - ta - ri nost - ro.
ujjongunk szabadító Is - te-nünk-nek.

Praeoccupémus fáciem
ejus in confessióne, *
et in psalmis jubilémus
ei!

Járuljunk eléje magasz-
talással, * vigadjunk
előtte **zsoltárokkal.**

Quoniam Deus magnus
Dominus, * et rex mag-
nus super omnes Deos.¹

Mert nagy Isten az Úr,
* hatalmas király ő
minden istenen.¹

Quia in manu ejus sunt
omnes fines terrae, *
et altitudines montium
ipsius sunt.

Kezében van a föld min-
den határa, * s övéi a
hegyek csúcsai.

Quoniam ipsius est mare,
et ipse fecit illud, * et

Övé a tenger, ő **alkotta**
meg, * s az ő keze

siccam manus ejus
formaverunt.

Venite adoremus et pro-
cidamus, et ploremus
ante Dominum, qui fe-
cit nos! * Quia ipse
est Dominus Deus no-
ster, et nos pópulus
páscuae ejus, et oves
manus ejus.²

Hódie si vocem ejus au-
diéritis: Nólite obdu-
rare corda vestra,
sicut in irritatióne se-
cundum diem tentati-
ónis in deserto, * ubi
tentaverunt me patres
vestri, probaverunt me,
et viderunt opera mea.³

Quadráginta annis offen-
sus fui generatióni illi,
* et dixi: „Semper hi
errant corde.

Et isti non cognovérunt
viás meas, * ut jurávit
in ira mea: Si intro-
ibunt in requiem me-
am!”⁴

formálta a száraz föl-
det.

Jertek, imádjuk leborulva
őt, esedezzünk az Úr,
a mi alkotónk előtt, *
mert ő az Úr, a mi
Istenünk, mi pedig az
ő legelőjének népe s
kezének juhái va-
gyunk.²

Ma, ha szavát meghall-
játok, meg ne kemé-
nyítsétek szíveteket,
mint a Bosszantás he-
lyén s a Kísértés nap-
ján a pusztában, * hol
atyáitok megkísértettek
engem, próbára tettek,
bár látták műveimet.³

Negyven esztendeig bosz-
szankodtam e nemze-
déken, * s azt mon-
dottam: „Tévelyegnek
ezek szívükben szün-
telen.

És nem ismerik az én
utaimat, * úgyhogy
megesküdtem hara-
gomban: Nem mennek
be nyugalmamba!”⁴

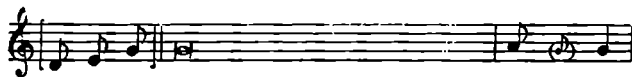
^{1—2} Isten nagyságának magasztalása.

^{3—4} Az Úr figyelmezteti a zsidó népet, hogy őseinek
szomorú példáján okulva, kik bűneik miatt nem mehettek be
az Ígéretföldjére, ne legyen megátalkodott szívű.

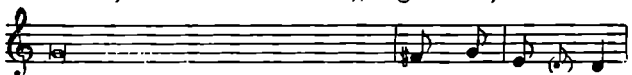
96. ZSOLTÁR.

ISTEN URALMÁT ISMERJE EL AZ EGÉSZ VILÁG.

VIII. dallam.

Dó-mi-nus regnávit! exsultet **ter - ra, ***
Ki-rál-lyá lett az Úr! Ujjong - **jon a föld, ***

laeténtur in - **su - lae mul - tae!**
örvendezték a **te - mér-dek szi-get!**

Nubes, et caligo in circuitu ejus, * justitia et judicium corrèctio sedis ejus.

Felhő és homály van körülötte, * igazságon és jögon emelkedik királyi széke.

Ignis ante ipsum praecedet, * et inflammabit in circuitu inimicos ejus.

Tűz halad **előtte, *** és köröskörül felperzseli ellenségeit.

Illuxérunt fulgura ejus orbi terrae, * vidit, et commóta est terra.

Villámai beragyogják a föld kerekiségét, * látára **megrendül** a föld.

Montes, sicut cera, fluxérunt a fácie Domini, * a fácie Dómini **omnis terra.**

Viaszként olvadoznak a hegyek az **Úr** előtt, * az egész föld **Úra** előtt.

Annuntiavérunt coeli justitiam ejus, * et viderunt omnes pópuli glóriam ejus.

Igazságát hirdetik az egek, * dicsőségét látják mind a nemzetek.

Confundántur omnes, qui adorant sculptilia, * et qui gloriántur in simu-

Szégvénybejussanak mind-azok, kik faragott képeket **imádnak, *** és

lâcris suis.

Adorate eum omnes Angeli ejus! * Audivit, et laetata est Sion,

Et exsultaverunt filiae Judae, * propter judicia tua, Dómine!

Quoniam tu, Dóminus, altissimus super omnem terram, * nimis exaltatus est super omnes deos!

Qui diligitis Dominum, odite malum! Custodit Dóminus ánimas sanctórum: suórum, * de manu peccatóris liberávit eos.

Lux orta est justo, * et rectis corde laetitia!

Laetamini justi in Domino, * et confitémini memoriae sanctificationis ejus!

bálványaikkal kérkednek;

Imádjátok őt, angyalai mind! * Hallja ezt Sion és örvendezik,

S ujjonganak Juda leányai, * ítéleteiden, Úram.

Mert te vagy, Úram, a legfölségesebb az egész földön, * messze magasan állsz minden isten fölött.

Kik szeretitek az Urat, gyűlöljétek a rosszat; megőrzi az Úr az ő szentjeinek lelkét, * a gonoszok kezeiből megszabadítja őket.

Világosság ragyog az igazra, * s öröm az egyenes szívűekre;

Örvendezetek igazak, az Úrban, * és dicsérjétek szent emlékezetét.

A zsoltár az Isten világhuralmát magasztalja, mely valamely nagy világtörténelmi istenítéletben (valószínűleg Babilónia bukásában és a zsidó népnek a fogságból való megszabadításában) nyilvánult meg.

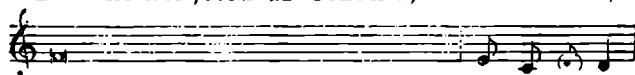
97. ZSOLTÁR.

ISTEN SZABADÍTÓ HATALMÁT MAGASZTALJA AZ EGÉSZ
VILÁG!

II. dallam.

Can - tá - te Domino canticum no - vum, *
É - ne - kel - jetek az Úrnak új é - ne - ket, *

quia mirabi - li - a fe - cit!
mert csodálatos dolgokat cse - le - ke - dett.

Salvavit sibi dextera ejus,
* et brachium sanc -
tum ejus.

Notum fecit Dominus sa -
lutare suum, * in cons -
pectu Gentium revelá -
vit justitiam suam.

Recordatus est misericor -
diae suae, * et veri -
tatissuae dómuí Israel;¹

Viderunt omnes términi
terrae, * salutáre Dei
nostri!

Jubiláte Deo omnis ter -
rae, * cantáte, et exsul -
táte, et psállite!

Psállite Domino in cithara
in cithara et voce psal -
mi, * in tubis ductilibus,
et voce tubae corneae,²

Jubiláte in conspectu re -

Segítségére volt jobbja.
* és szentséges karja,

Megismertette az Úr az
ő szabadítását, * meg -
mutatta a nemzetek
előtt igazságát.

Megemlékezett kegyessé -
géről, * Izrael házához
való hűségéről.¹

A föld határai mind lát -
ják, * Istenünknek sza -
badítását.

Ujjongjatok az Istennek,
országok mind, * éne -
keljete, örvendjete, *
zengjete.

Zengjete az Úrnak lant -
tal, lanttal és zsoltár -
énekekkel, * trombitával
és kürtszóval.²

Ujjongjatok az Úr, a ki -

gis Domini! Moveatur mare, et plenitudo ejus, * orbis terrarum, et qui hábitant in eo!	rály előtt. Zúgjon a tenger s ami azt be- tölti, * a földkerekség és lakói,
Flumina plaudent manu, simul montes exsultá- bunt a conspéctu Dó- mini, * quoniam vénit judicáre terram!	Tapsoljanak a folyóvizek, egyszersmind ujjongja- nak a hegyek az Úr előtt, * mert eljött meg- ítélni a földet.
Judicábit orbem terrarum in justítia, * et pópu- los in aequitáte!	Megítéli igazsággal a föld- kerekséget, * és méltá- nyosan a népeket.

A 97. zsoltár ugyanazon történeli körülménye-
ket tükrözi vissza, mint a megelőző ének.

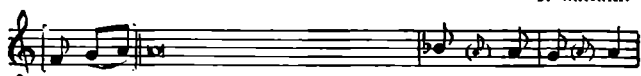
¹ Az 1. vers azt mondja, hogy az Isten, miután népét a
fogság büntetésével sújtotta, megemlékezett hajdani vigasztaló
ígéreteiről és ezeket is teljesítette a fogságból való megszaba-
ditással.

² A szerző a jeruzsálemi templomi zenének néhány hang-
szerét sorolja fel, ami azt mutatja, hogy ez a zsoltár eredeti-
leg is liturgikus dalként készült.

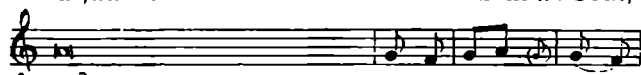
103. ZSOLTÁR.

Isten teremő hatalmának és gondviselésének
magasztalása.

I. dallam.

Be - ne - dic ánima me - a Dómino!*
Ald-jad én lel - kem az Urat,*

Dómine Deus meus
magnificátus es ve-he - mén - ter!
Uram, én Istenem te felette ma-gasz - tos vagy.

Confessionem, et decorem induisti, * amictus lumine sicut vestimentó. Exténdens coelum sicut pellem, * qui tegis aquis superiora ejus.

Qui ponis nubem ascensum tuum, * qui ambulassuper pennas ventórum.

Qui facis angelos tuos, spiritus: * et ministros tuos ignem uréntem.

Qui fundásti terram super stabilitatem suam, * non inclinábitur in saeculum saeculi.

Abyssus, sicut vestimentum, amictus ejus, super montes stabunt aquae.

Ab increpatione tua fugient, * a voce tonitruí tui formidábunt.

Ascéndunt montes, et descéndunt campi * in locum, quem fundásti eis.

Terminum posuisti, quem non transgredientur, * neque converténtur operire terram!

Qui emittis fontes in convallibus, * inter médi-

Öltözeted pompa és ékeség, * ruházatod fényesség.

Kifeszítéd, mint a sátorponyvát az égboltozatot, * tetejét vízzel elborítod.

Szekereddé teszed a fellegeket, * a szelek szárnyain jársz.

Követeiddé teszed a szeleket, * szolgáliddá a perzselő tüzet.

Elhelyezted oszlopain a földet, * hogy meg ne inogjon sohasem.

Örvénylő mélység, mint ruha takarta, * a hegyeket vizek borították.

De a te fenyegetésedre meglutamodtak, * mennydörgésed szavától szerteriadtak.

Hegyek fölemelkedtek, völgyek leereszkedtek, * arra a helyre, hol alapjukat megvetetted.

Határt szabtál a vizeknek, melyet át nem léphetnek, * hogy ne borítsák el ismét a földet.

A forrásokat a völgyekbe eresztéd, * hogy foly-

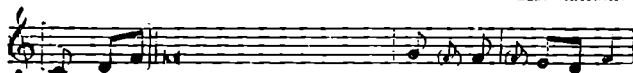
um montium pertran-	janak a hegyek között
sibunt aquae.	a vizek.
Potabunt omnes bestiae	Belőlük iszik a mező min-
agri, * expectabunt o-	den vadja, * s oltják
nagri in siti sua.	szomjukat a vadsza-
	marak.
Super ea volucres coeli	Mellettük tanyáznak az
habitabunt, * de mé-	égi madarak * és hal-
dio petrarum dabunt	latják a sziklák közül
voces.	hangjukat.
Rigans montes de supe-	Megöntöződ a hegyeket
rioribus suis: * de fruc-	magasságaidból, * és
tu operum tuorum sati-	jóllakik a föld műveid
abitur terra.	gyümölcséből.
Producens foenum jumen-	Füvet sarjasztasz a bar-
tis, * et herbam ser-	mok számára, * és nö-
vituti hominum.	vényzetet az ember
	szolgálatára.
Ut educas panem de ter-	Hogy kenyeret termelj a
ra, * et vinum laetifi-	földből, * és bor vidá-
cet cor hominis; ¹	mitsa az ember szívét. ¹
Ut exhilaret faciem in ó-	Hogy ragyogjon arca olaj-
leo, * et panis cor ho-	tól, * és kenyér erő-
minis confirmet. ²	sítse az ember szívét. ²

^{1—2} A gabona, bor és olaj Móz. V. 12. 17. szerint is Palesztínának legfőbb növényi termékei.

110. ZSOLTÁR.

HÁLAADÁS AZ ISTENI JÓTÉTEMEKÉRT.

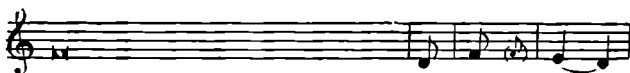
III. dallam.

Con-fi-té-bortibi, Dómine, in toto

cor - de me - o, *

Há-lát adok neked Uram, tel-jes szí - vem-ből, *

in consilio justórum, et conre - ga - tió - ne!
az igazak tanácsában és a gyű-le-ke-zet - ben.

Magna ópera Dómini, *
exquisita in omnes vo-
luntátes ejus!

Confessio et magnificén-
tia opus ejus, * et jus-
titia ejus manet in sae-
culum saeculi.

Memóriam fecit mirabili-
um suórum, miséricors
et miserátor Dóminus *
Escam dedit timéntibus
se.¹

Memor erit in saeculum
testaménti sui. * Virtu-
tem óperum suórum
annuntiábit pópulo suo.

Ut det illis haereditatem
géntium, * opera má-
nuum ejus veritas et
judícium.

Fidélia ómnia mandáta
ejus, confirmáta in sae-
culum saeculi, * facta
in veritáte et aequitáte.

Redemptiónem misit po-
pulo suo, * mandávit
in aetérnum testamén-
tum suum!

Sanctum et terribile no-

Nagyok az Úr cseleke-
detei, * kíváncsok
mindazoknak, kik ben-
nük tetszésüket lelik.

Dicső és fenséges minden
cselekedete, * és igaz-
sága megmarad örök-
kőn-örökre.

Emléket állított csodái-
nak, irgalmas és kegyes
az Úr: * Elevelt adott
azoknak, akik őt félik.²

Szövetségéről mindenko-
ron megemlékezik. *
Megmutatta népének
hatalmas tetteit.

Nekik megadta a nem-
zetek örökségét. * Hí-
vek és igazak kezének
művei.

Mind megbízhatók az ő
rendelkezései; örök-
kőn-örökké szilárdan
állnak, * hűségen és
igazságon alapszanak.

Megváltást küldött népé-
nek, * örökre elrendel-
te szövetségét.

Szent és félelmetes az ő

men ejus! * Initium
sapiéntiae timor Dó-
mini.

Intelléctus bonus ómni-
bus faciéntibus eum. *
Laudátio ejus manet
in saeculum saeculi!

neve, * az Úr félelme
a bölcseség kezdete.

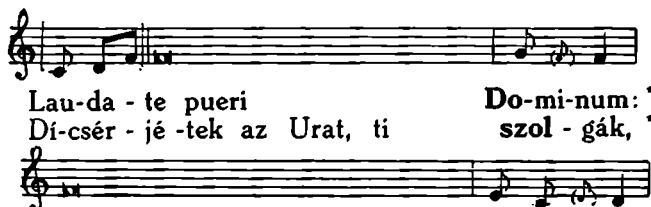
Igen okos mindenki, aki
úgy cselekszik, * dicsé-
rete megmarad mind-
végig.

¹ A Zsoltáros valószínűleg a pusztai vándorlás csodás táplálékaira gondol: a mannára, a fűjékre és talán a vízfakasztásokra.

112. ZSOLTÁR.

Az Úr nevének dicsőítése, ki fölemeli a
megalázottakat.

II. dallam.

Lau-da - te pueri Do-mi-num: *
Dí-csér - je -tek az Urat, ti szol - gák, *

laudate nomen Do - mi - ni.
dicsérjétek az Úr ne-vét.

Sit nomen Domini bene-
dictum, * ex hoc nunc,
et usque in saeculum.

A solis ortu usque ad
occasum * laudabile no-
men Domini.

Excelsus super omnes
gentes Dominus, * et
super coelos gloria
ejus.

Quis sicut Dominus Deus

Áldott legyen az Úr neve!
* most és mindörökre,

Napkelettől napnyugatig
* dicsértessék az Úr
neve.

Magasztos az Úr minden
nemzet felett, * dicső-
sége meghaladja az ege-
ket.

Ki olyan, mint az Úr, a

noster, qui in altis ha-
bitat, * et humilia res-
piciat in coelo et in
terra?¹

Suscitans a terra inopem,
* et de stercore eri-
gens pauperem:

Ut collocet eum cum
principibus, * cum prin-
cipibus populū sui.

Qui habitare facit steri-
lem in domo, * mat-
rem filiorum laetantem.

mi Istenünk, ki a ma-
gasságban lakozik, *
de letekint az alázato-
sakra az égen és a
földön.¹

És felemeli a nyomorul-
tat a porból, * felsegíti
a szegényt a sárból.

Hogy helyet adjon neki
a fejedelmek között, *
népének fejedelmei
között;

Lakást ad a házban a
magtalannak, * mint
fiain örvendő anyának.

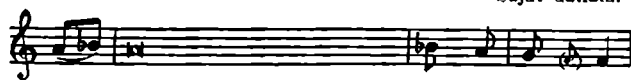
A 112. zsoltár valószínűleg a babilóni fogság
megszűnéséért és a zsidó népnek a Szentföldre való
visszavezetéséért ad hálát az Úrnak.

¹ Az Úr gondviselése nem hagyja figyelmen kívül a leg-
kisebb teremtményeket sem.

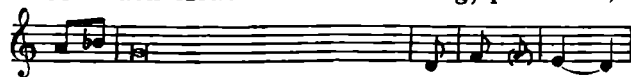
113. ZSOLTÁR.

A honfoglalás csodái. — Isten végtelen fölsége;
a bálványok hiábavalósága.

Saját dallam.

In éx - itu Israel de Ae - gyp - to, *
Mi - dőn Izrael kivonult E - gyp - tom - ból, *

do - mus Jacob de pópu - lo bár - ba - ro.
Já - kob házanépe az idegen nép kö - zül,

*Facta est Judaea sanctificatio ejus, * Israel potestas ejus.*

*Mare vidit, et fugit, * Jordánis convérsus est retrórsus.*

*Montes exsultavérunt ut arietes, * et colles sicut agni óvium.*

*Quid est tibi mare quod fugisti, * et tu Jordánis quia convérsus es retrórsus?*

*Montes exsultástis sicut arietes, * et colles sicut agni óvium?*

*A fácie Dómini mota est terra, * a fácie Dei Jacob!*

*Qui convértit petram in stagna aquárum, * et rupem in fontes aquárum.*

*Non nobis, Domine, non nobis, * sed nómini tuo da glóriam!*

*Super misericórdia tua, et veritáte tua, * nequándo dicant gentes: „Ubi est Deus eórum?“*

*Deus autem noster in coelo, * ómnia quaecúmque vóluit, fecit.*

Simulácula géntium ar-

*Júda lett szent országa, * Izrael a birodalma.*

*Mikor a tenger meglátta, elfutott, * a Jordán visszafelé tartott.*

*Ugrándoztak a hegyek, mint a kosok, * és mint juhok bárányai a halmok.*

*Mi lett téged, tenger, hogy elfutottál, * és téged, Jordán, hogy visszafordultál?*

*Hegyek, miért ugrándoztatok, mint a kosok, * és mint a juhok bárányai, ti halmok?*

*Az Úr színe előtt rendült meg a föld, * Jákob Istenének arca előtt.*

*Ki átváltoztatta a kösziklát vizek tavává, * s a szirtet vizek forrásává.*

*Ne nekünk, Uram, ne nekünk, * hanem a te nevednek adj dicsőséget.*

*Mert irgalmas és bűséges vagy, * hogy azt ne mondják a nemzetek: Hol van az ő Istenük?*

*Hisz a mi Istenünk az égben van, * mindent megtesz, amit akar.*

De ezüstből és aranyból

- géntum et aurum, *
ópera mánuum hómi-
num.
- Os habent et non loquén-
tur, * óculos habent
et non vidébunt.
- Aures habent et non áu-
dient, * nares habent
et non odorábunt.
- Manus habent et non
palpábunt, pedes ha-
bent et non ambulá-
bunt, * non clamábunt
in gútture suo.
- Símiles illis fiant, qui lá-
ciunt ea, * et omnes
qui confidunt in eis!
- Domus Israel sperávit in
Dómino, * adjútor eó-
rum et protéctor eó-
rum est!¹
- Domus Aaron sperávit in
Dómino, * adjútor eó-
rum et protéctor eó-
rum est!
- Qui timent Dóminum,
speravérunt in Dómi-
no, * adjútor eórum
et protéctoreórum est!²
- Dóminus memor fuit no-
stri, * et benedixit no-
bis!
- Benedixit dómui Israel,
* benedixit dómui Aa-
ron!
- Benedixit omnibus, qui
vannak a nemzetek
bálványai, * s emberek
kezének alkotásai.
- Van szájuk, de nem szól-
nak, * van szemük, de
nem látnak.
- Van fülük, de nem hal-
lanak, * van orruk, de
nem szagolnak.
- Van kezük, de nem ta-
pintanak, van lábuk,
de nem járnak. * Tor-
kukkal nem kiáltanak.
- Legyenek hozzájuk ha-
sonlók a készítők, * és
mindazok, kik biznak
bennük!
- Izrael háza az Úrban
bizakodik, * ő a segítő-
jük s az oltalmazójuk.¹
- Aron háza az Úrban bi-
zakodik, * ő a segítő-
jük s az oltalmazójuk.
- Kik félik az Urat, az
Urban bizakodnak, *
ő a segítőjük s az ol-
talmazójuk,²
- Rölünk az Úr megemlé-
kezik, * s áldását adja
reánk.
- Áldását adja Izrael házá-
ra, * áldását adja Aron
házára.
- Áldását adja mindazok-

timent Dominum, *
pusillis cum majoribus!

Adjiciat Dóminus super
vos, * super vos et super
filios vestros!

Benedicti vos a Dómino,
* qui fecit coelum, et
terram.

Coelum coeli Dómino, *
terram autem dedit
filiis hóminum.

Non mórtui laudábunt te,
Dómine, * neque omnes,
qui descéndunt in in-
férnum,³

Sed nos qui vivimus,
benedicimus Dómino, *
ex hoc nunc et usque
in saeculum.

ra, kik az Urat félik, *
kicsinyekre és nagyok-
ra egyaránt.

Sokasítson meg az Úr ti-
teket, * titeket és fiai-
tokat.

Aldjon meg az Úr tite-
ket, * ki alkotta az
 eget és a földet.

A menny az Úr menny-
országa, * de a földet
az emberek fiainak ad-
ta.

Nem a holtak dicsérnek
téged, Uram, * és egy
sem azok közül, akik
az alvilágba szálltak,³

Hanem mi, kik élünk,
dicsérjük az Urat, *
most és mindenkoron.

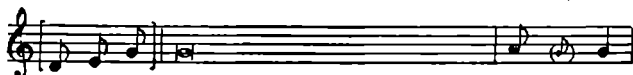
¹⁻² Mig a bálványokba vetett remény híveinek csak
vesztére szolgál, az Úr a benne bízóknak segítője és védelme-
zője.

³ Az ószövetségi felfogás szerint a halottak az alvilág-
ban csak árnyékszerű életet élnek (a megváltás művének be-
fejezéséig) és az Istent nem dicsőíthetik.

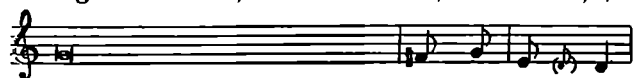
117. ZSOLTÁR.

A választott nép hálaadása valamely nagyszerű isteni jótétéményért.

VIII. dallam.

Con-fi-té - mini Domino, quoniam bo - nus, *
Ma-gasz-tal - játok az U-rat, mert jó, *

quoniam in saeculum miseri-cor-di - a e - jus!
mert irgalma ő - rök-ké-va - ló.

Dicat nunc Israel: quo-
niam bonus, * quoniam
in saeculum misericor-
dia ejus!

Mondja tehát Izrael, hogy
jó, * hogy irgalma ő-
rökkévaló.

Dicat nunc domus Aaron:
* quoniam in saeculum
misericordia ejus!

Mondja tehát Áron háza,
* hogy irgalma örökké-
való.

Dicant nunc qui timent
Dominum: * quoniam
in saeculum misericor-
dia ejus.

Mondják tehát, kik félik
az Urat, * hogy irgalma
örökkévaló.

De tribulatione invocávi
Dominum, * et exaudi-
vit me in latitudine Do-
minus.

Szorongatásomban segít-
ségül hívtam az Urat, *
az Úr meghallgatott
és tágas lére vezetett.

Dominus mihi adjutor, *
non timébó, quid faci-
at mihi homo!

Az Úr az én segítőm, *
nem félek, ember mit
árthatna nekem?

Dominus mihi adjutor, *
et ego despiciam ini-
micos meos.

Az Úr az én segítőm, *
én lenézhetem ellensé-
geimet.

Bonum est confidere in Domino, * quam confidere in homine!

Bonum est sperare in Domino, * quam sperare in principibus!

Omnes gentes circuiérunt me; * et in nomine Domini quia ultus sum in eos!

Circumdantes circumdérunt me, * et in nomine Domini quia ultus sum in eos!

Circumdederunt me sicut apes, et exarsérunt sicut ignis in spinis * et in nomine Domini quia ultus sum in eos!

Impulsus evérsus sum ut caderem: * et Dóminus suscepit me.

Fortitudo mea, et laus mea Dominus, * et factus est mihi in salutem.

Vox exsultationis, et salutis * in tabernaculis iustórum:

„Dextera Domini fecit virtutem, dextera Dómini exaltávit me, * dextera Domini fecit virtutem!”

Non moriar, sed vivam,

Jobb az Úrban bízni, * mint emberekben reménykedni.

Jobb az Úrban bizakodni, * mint fejedelmekben reménykedni.

Mind körülvettek engem a nemzetek, * de én az Úr nevében diadalmaskodtam rajtuk!

Körülvettek, bizony körülvettek engem, * de én az Úr nevében diadalmaskodtam rajtuk!

Körülvettek engem, mint a méhek, de kialudtak, mint a tűz a tövisekben, * mert az Úr nevében diadalmaskodtam rajtuk!

Meglöktek és megtántorodtam, hogy elessem, * de az Úr fellozott engem!

Az Úr az én erőm és dicséretem, * ő lett az én segítségem.

Ujjongás és diadal szava, * hangzik az igazak sátraiban.

Az Úr jobbjá győzelmet szerzett, az Úr jobbjá felmagasztalt engem, * az Úr jobbjá győzelmet szerzett.

Nem halok meg, hanem

- * et narrábo opera Domini!
- Castigans castigávit me Dominus, * et mortí non trádidit me.
- Aperite mihi portas justitiae, ingressus in eas confitébor Domino! * Haec porta Domini, iusti intrábunt in eam!
- Confitébor tibi, quoniam exaudisti me, * et factus es mihi in salutem!
- Lápidem, quem reprobáverunt aedificántes, * hic factus est in caput ánguli!
- A Domino factum est istud, * et est mirabile in óculis nostris.
- Haec est dies, quam fecit Dóminus, * exultémus, et laetémur in ea!
- O Domine, salvum me fac, o Dómine, bene prosperáre! * Benedictus, qui venit in nómine Dómini!
- Benediximus vobis de domo Domini! * Deus Dominus, et illuxit nobis!
- Constituíte diem solémnem in condénsis, * usque ad cornu altáris!
- Deus meus es tu, et con-
élek, * és hirdetem az Úr tetteit.
- Az Úr engem nagyon megfenyített, * de a halálnak ál nem engedett.
- Nyissátok meg előttem az igazság kapuit, hadd lépjek be rajtuk, hogy dicsérjem az Urat. *
- Ez az Úr kapuja, az igazak belépnek rajta.
- Hálát adok neked, hogy meghallgattál engem, * és segítségemmé lettél.
- A kő, melyet az építők elvetettek, * szegletkövé lett.
- Az Úrnak műve ez, * csodálatos a mi szemünkben.
- Ez az a nap, amelyet az Úr megszabott, * üljongjunk és vigadjunk rajta.
- Nyujts, oh Uram, segítséget, adj, oh Uram, jó sikert! * Áldott, ki az Úr nevében jó!
- Áldunk az Úr házából titeket. * Isten az Úr: derítsen fel minket.
- Álljatok sort az ünnepi lombokkal, * egészen az oltárszarvakig.
- Istenem vagy te, hálát

fitébur tibi * Deus me-
us es tu, et exaltábo
te!

Confitébor tibi quoniam
exaudisti me, * et fac-
tus es mihi in salutem!
Confitémini Domino quo-
niam bonus, * quoniam
in saeculum misericor-
dia ejus!

adok néked * Istenem
vagy te, magasztallak
téged.

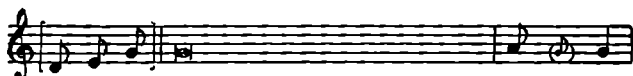
Hálát adok neked, hogy
meghallgattál engem, *
és segítségemmé lettél.
Áldjátok az Urat, mert
jó, * mert irgalma ö-
rökkévaló.

A választott nép hálaadása valamely nagy-
szerű isteni jótéteményért. — Hogy mi adott e
zsoltár megírására alkalmat, vitás kérdés. — Leg-
valószínűbb, hogy ez a zsoltár általában a sátoros
ünnepre készült, — a körmenetben több kar éne-
kelte.

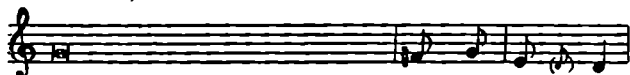
134. ZSOLTÁR.

Az Isten nagyságának és hatalmának magasztalása.
A bálványok hiábavalósága.

VIII. dallam.

Lau-dá-te nomen Do-mi-ni,*
Dí-csér-jé - tek az Úr ne-vét,*

laudáte ser - vi Do minum!
dicsérvétek szol - gá - í az U - rat,

Qui statis in domo Do- Kik az Úr házában áll-
mini, * in átriis domus tok, * Istenünk házá-
Dei nostri! nak udvaraiban.

Laudáte Dominum quia Dicsérvétek az Urat, mert

- bonus Dominus, * psállite nómini ejus, quoniam suáve!
- Quóniam Jacob elégít sibi Dominus, * Israel in possessionem sibi.
- Quia ego cognóvi quod magnus est Dóminus, * et Deus noster prae omnibus dñis.
- Omnia quaecumque voluit, Dominus fecit in coelo, in terra, * in mari, et in omnibus abyssis.¹
- Educens nubes ab extremo terrae, * fulgura in pluviam fecit.²
- Qui producit ventos de thesauris suis. * Qui percussit trimogénita Aegypti ab hómine usque ad pecus.
- Et misit signa, et prodigia in medio tui Aegypte, * in Pharaónem, et in omnes servos ejus.
- Qui percussit gentes multas, * et occidit reges fortes:
- Sehon regem Amorrhaeorum, et Og regem Basan, * et ómnia regna Chánaan.
- Et dedit terram eórum az Úr jó, * zengedeztek nevének, mert kedvességgel van telve.
- Mert kiválasztotta magának az Úr Jákobot, * Izraelt a maga birtokául.
- Mert én tudom, hogy nagy az Úr, * s a mi Istenünk minden istent felülmúl.
- Amit akar az Úr, mindent megtehet, égen, földön, * tengeren és minden mélységben.¹
- Felhőket hoz fel a föld széléről, * villámokat készít az esőhöz.²
- Tárházaikból szeleket hoz elő. * Megölte Egyiptom elsőszülötteit, emberét, baromét egyaránt.
- Jeleket és csodákat küldött benned, Egyiptom, * a fáraóra és valamennyi szolgájára.
- Megvert tömérdek nemzetet, * és megölt hatalmas királyokat:
- Szehont, az ámorreusok királyát, Ógot, Básán királyát, * és Kánaán minden királyságát.
- Sodaadta örökségül földü-

haereditátem, * haereditátem Israel pópulo suo.

Domine, nomen tuum in aeternum, * Dómine, memoriale tuum in generatióne et generatióne!

Quia iudicabit Dóminus pópulum suum, * et in servis suis deprecabitur. Simulácula gentium argéntum, et aurum, * ópera manuum hóminum.

Os habent, et non loquéntur, * óculos habent, et non vidébunt.

Aures habent et non áudient, * neque enim est spiritus in ore ipsórum.

Similes illis fiant qui faciunt ea, * et omnes, qui confidunt in eis!

Domus Israel, benedicite Domino, * domus Áaron, benedicite Domino!

Domus Levi, benedicite Domino, * qui timétis Dominum, benedicite Domino!

ket, * örökségül népének, Izraelnek.

Uram, örökkévaló a te neved, * nemzedékről-nemzedékreszáll, Uram, emléked.

Mert népének az Úr igazságot szerez, * és szolgálai iránt könyörületes. Ezüsből és aranyból vannak a nemzetek bálványai, * emberi kéz alkotásai.

Van szájuk, de nem beszélnek, * van szemük, de nem látanak;

Van fülük, de nem hallanak * és lehellet sincs szájukban.

Legyenek hozzájuk hasonlók, kik alkották őket, * és mindazok, kik beléjük vetik reményüket.

Izrael háza, áldjátok az Urat! * Áron háza, áldjátok az Urat!

Lévi háza, áldjátok az Urat! * Kik félitek az Urat, áldjátok az Urat!

Benedictus Dominus ex Sion, * qui hábitat in Jerusaleml
 Áldott legyen a Sionról az Úr, ki * Jeruzsálem-ben lakik.

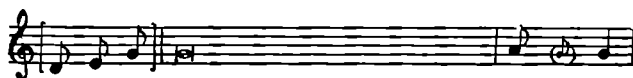
¹ Isten nagyságát a Zsoltáros azzal bizonyítja, hogy rámulat az Úr hatalmára, mellyel a természet erőit (1—2 v.), és Izrael népét kormányozza.

² Szó szerint való idézete Jer. 10, 13; 51, 16-nak. Az első verstagban a Zsoltáros talán az Illés próféta által művelt eső-csodára céloz. A föld széle a látóhatár, vagy a tenger. Villámokat készít az esőhöz: a régiek csodálatos dolgoknak tartották, hogy sem a villám tüze nem melegíti fel az esőt, sem az eső el nem oltja a villámokat.

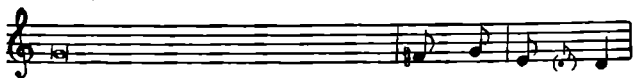
135. ZSOLTÁR.

Az Isten nagyságának és irgalmának magasztalása.

VIII. dallam.

Con-fi-té - mini Domino, quoniam bo - nus, *
 Áld-já-tok az Urat, mert jó, *

quoniam in aetérnum misericór-di - a e - jus!
 mert irgalma ő - rök-ké - va-ló.

Confitémini Deo deórum, Áldjátok az istenek Iste-
 * quoniam in aetérnum nét, * mert irgalma
 misericórdia ejus! örökkévaló.
 Confitémini Domino do- Áldjátok az urak Urát,

- minorum, * quoniam in aeternum misericórdia ejus!
- Qui fecit mirabilia magna solus, * quoniam in aeternum misericórdia ejus!
- Qui fecit coelos in intellectu, * quoniam in aeternum misericórdia ejus!
- Qui firmávit terram super aquas, * quoniam in aeternum misericórdia ejus! — Qui fecit luminária magna, * quoniam in aeternum misericórdia ejus.¹
- Solem in potestatem diéi, * quoniam in aeternum misericórdia ejus!
- Lunam et stellas in potestatem noctis, * quoniam in aeternum misericórdia ejus!
- Qui percussit Aegyptum cum primogénitis eórum, * quoniam in aeternum misericórdia ejus!
- Qui eduxit Israel de médio eórum, * quoniam in aeternum misericórdia ejus!
- In manu poténti, et brachio excélso, * quoniam
- * mert irgalma örökkévaló.
- Őt, ki nagy csodákat művel egymaga, * mert irgalma örökkévaló.
- Ki az eget bölcsen alkotta, * mert irgalma örökkévaló.
- Ki megerősítette a földet a vizeken, * mert irgalma örökkévaló.
- Ki nagy világítókat alkottott, * mert irgalma örökkévaló.¹
- A napot, hogy uralkodják a nappalon, * mert irgalma örökkévaló.
- A holdat és a csillagokat, hogy uralkodjanak az éjszakán, * mert irgalma örökkévaló.
- Ki megverte elsőszülötteiben Egyiptomot, * mert irgalma örökkévaló.
- És kivezette közülük Izraelt, * mert irgalma örökkévaló.
- Hatalmas kézzel és fel-emelt karral, * mert

- in aeternum misericórdia ejus!
- Qui divisit Mare rubrum in divisiónes, * quoniam in aeternum misericórdia ejus!
- Et eduxit Israel per médium ejus. * Quoniam in aeternum misericórdia ejus!
- Et excussit Pharaónem, et virtutem ejus in Mari rubro, * quoniam in aeternum misericórdia ejus!
- Qui traduxit pópulum suum per desértum, * quoniam in aeternum misericórdia ejus!
- Qui percussit reges magnos, * quoniam in aeternum misericórdia ejus!
- Et occidit reges fortes, * quoniam in aeternum misericórdia ejus!
- Sehon regem Amorrhaeorum, * quoniam in aeternum misericórdia ejus!
- Et Og regem Basan, * quoniam in aeternum misericórdia ejus!
- Et dedit terram eorum haereditatem, * quoniam in aeternum misericórdia ejus!
- Haereditatem Israel servo irgalma örökkévaló.
- Ki kettéhasította a Vörös-tengert, * mert irgalma örökkévaló.
- És átvitte Izraelt a közepén, * mert irgalma örökkévaló.
- De a Vörös-tengerbe vetette a fáraót és seregét, * mert irgalma örökkévaló.
- Ki a pusztában vezérelte népét, * mert irgalma örökkévaló.
- Ki megvert nagy királyokat, * mert irgalma örökkévaló.
- És megölt hatalmas királyokat, * mert irgalma örökkévaló.
- Szehont, az ámorreusok királyát, * mert irgalma örökkévaló.
- Ógot, Básán királyát, * mert irgalma örökkévaló.
- És odaadta örökségül földüket, * mert irgalma örökkévaló.
- Örökségül szolgájának,

suo, * quoniam in aeternum misericordia ejus!	Izraelnek, * mert irgalma örökkévaló.
Quia in humilitate nostra memor fuit nostri, * quoniam in aeternum misericordia ejus!	Ki megemlékezett rólunk megaláztatásunkban, * mert irgalma örökkévaló.
Et redemit nos ab inimicis nostris, * quoniam in aeternum misericordia ejus!	És megszabadított minket ellenségeinktől, * mert irgalma örökkévaló.
Qui dat escam omni carni, * quoniam in aeternum misericordia ejus!	Ki eledelt ad minden testnek, * mert irgalma örökkévaló.
Confitemini Deo coeli, * quoniam in aeternum misericordia ejus!	Áldjátok az ég Istenét, * mert irgalma örökkévaló.
Confitemini Domini dominorum, * quoniam in aeternum misericordia ejus!	Áldjátok az urak Urát, * mert irgalma örökkévaló.

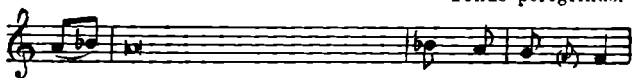
Ez a zsoltár eredetileg is liturgikus ének volt, melynek állandó refraenjét („Mert irgalma örökkévaló”) valószínűleg más kar énekelte, mint a verssek első felét. A zsidó húsvéti szertartásban ez a zsoltár a nagy Hallel néven szerepelt, mert a húsvéti vacsora alkalmával a 112. és 117. zsoltár után imádkozták.

¹ A Zsoltáros költői leírása a régi keleti világképpel egybehangzóan azt mondja, hogy a föld a világtenger közepén (szilárd oszlopokra erősítve) nyugszik.

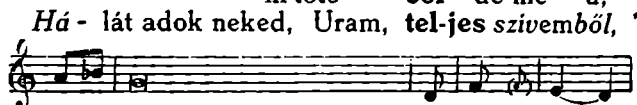
137. ZSOLTÁR.

HÁLAADÁS ÉS ISTENBE VETETT BIZALOM.

Tonus peregrinus.

Con - fi-tébor tibi, Dómine,
in toto cor - de me - a, *

Há - lát adok neked, Uram, tel-jes szívemből, *
quo - niam audisti verba o - ris me - i.
mert meghallgattad szá - jam szá-va-ít.

In conspéctu Angelórum,
psallam tibi. * Adorábo
ad templum sanctum
tuum et confitébor nó-
mini tuo.

Super misericórdia tua, et
veritate tua, * *quóniam*
magnificásti super om-
ne, nomen sanctum
tuum.

In quacúmque die invo-
cávero te, **exáudi me,**
* *multiplicábis in áni-*
ma mea **virtútem.**

Confiteántur tibi, Dómi-
ne, omnes **reges ter-**
rae, * *quia* audiérunt
omnia verba oris tui,
„*Et cantent in viis Dó-*
mini; * *quóniam* mag-
na est glória **Domini!**“

Magasztallak az angya-
lok **színe** előtt, * *le-*
borulok szent temp-
lomod **felé.**

S áldást mondok neved-
nek irgalmadért s igaz-
ságodért, * *mert* min-
denekfölött felmagasz-
taltad szent **nevedet.**

Bármikor hívtalak segít-
ségül, meghallgattál en-
gem, * és gyarapítot-
tad az erőt **lelkem-**
ben.

Hálát ad neked Uram,
a föld minden **királya,**
* *szájad minden szá-*
vának **hallatára.**

És megéneklük az Úr
utait, * *mert* nagy az
Úr **dicsősége.**

Quóniam excelsus Dóminus, et humilia réspicit, * *et* alta a longe cognóscit.

Felséges az Úr és rátekint az alázatosakra, * *de* messziről megismeri a felfuvalkodottakat.

Sit ambulávero in médio tribulatiónis, vivificábis me, * *et* super iram inimicórum meórum extendisti manum tuam, et salvum me fecit dextera tua.

Ha szorongatások között járok is, megőrzöd életemet; * elleneim haragjával szemben kinyujtod kezedet, és jobbold meg szabadít engem.

Dóminus retribuet pro me! * Dómine! Misericordia tua in saeculum: ópera manuum tuarum ne despicias!

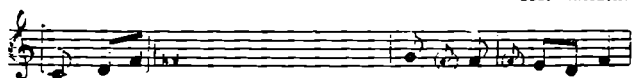
Az Úr értem mindezt véghezviszi, * Uram, irgalmad örökkévaló; ne ved meg kezéd alkotásait!

A 137. zsoltár Izrael egész népének hálaadása Istennek megszabadító irgalmáért — mellyel a babilóni fogságnak véget vetett.

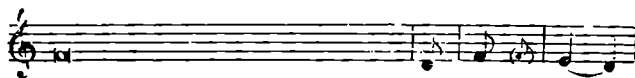
144. ZSOLTÁR.

Isten nagyságának, jóságának, dicsőségének magasztalása. — Az Úr örök világuralma.

III. dallam.

E-xal-tá-bo te, De-us me-us, Rex, *
Ma-gasz-tal-lak téged, Istenem, ki-rá-lyom, *

et benedicam nómini tuo
in saecu - lum, sae-cu - li!
s áldom nevedet örök - kön ő - rök - ké.

Per singulos dies bene-
dicam tibi, * et laudábo
nomen tuum in saecu-
lum, et in saeculum,
saeculi!

Magnus Dóminus et lau-
dábilis nimis, * et mag-
nitúdinis ejus non est
finis.

Generatio et generatio
laudábit ópera tua, *
et poténtiam tuam pro-
nuntiábunt!

Magnificéntiam glóriae
sanctitátis tuae loquén-
tur, * et mirabilia tua
narrábunt!

Et virtutem terribilium
tuorum dicent, * et
magnitudinem tuam
narrábunt!

Memóriam abundántiae
suavitátis tuae eructá-
bunt, * et justitia tua
exsultábunt!

Miserátor et miséricors
Dóminus, * pátiens, et
multum miséricors.

Suávis Dóminus univér-
sis, * et miserationes
ejus super ómnia ópera
ejus.

Confiteántur tibi, Dómine,
omnia opera tua, *
et sancti tui benedi-
cant tibi!

Glóriam regni tui dicent,

Áldlak téged minden na-
pon, * és dicsérem ne-
vedet örökkön-örökké.

Nagy az Úr és felette
méltó a dicséretre, *
nagyságának nincsen
vége.

Nemzedék nemzedéknek
dicséri alkotásaidat, *
és hirdeti hatalmadat.

Elmondják szentséged
fölséges dicsőségét, *
elbeszélnek csodáidat.

Elmondják félelmetes
erődet * és hirdetik
nagyságodat.

Nagy jószágod emléket
áradozva dicsérik, *
igazságodat ujjongva
ünneplik.

Irgalmas az Úr és könyö-
rületes, * hosszantűrő
és felette kegyelmes.

Jó az Úr mindenkéhez,
* és könyörületes min-
den teremtményéhez.

Magasztalnak téged,
Úram, műveid mind, *
és áldanak téged
szentjeid.

Országod dicsőségét hir-

- * et potentiam tuam loquéntur.
- Ut notam fáciant filiis hóminum poténtiam tuam, * et glóriam magnificéntiae regni tui.
- Regnum tuum regnum omnium saeculórum, * et dominátio tua in omni generatióne et generatióne.
- Fidélis Dóminus in ómnibus verbis suis, * et sanctus in ómnibus opéribus suis.
- Allevat Dóminus omnes, **qui córruunt**, * et érigit omnes **elisos**.
- Oculi ómnium in te **sperant**, Dómine, * et tu das escam illórum in tempore **oportúno**.
- Aperis tu **manum tuam**, * et imples omne ánimá benedictióne.
- Justus Dominus in ómnibus **viis suis**, * et sanctus in ómnibus opéribus suis.
- Prope est Dóminus ómnibus invocántibus eum, * ómnibus invocántibus eum in **veritate**.
- Voluntátem timéntium se **detik**, * és hatalmatat **beszélík**.
- Hogy megismertessék az emberek fiaival **hatalmatat**, * és felséges dicsőségét **országodnak**.
- A te országod örökreszóló ország, * és uralmad nemzedékrőlnemzedékre fennáll.
- Hűséges az Úr minden ígéjében, * és szentséges minden **tettében**.
- Feleml az Úr mindenkit, aki elesik, * és minden elnyomottat **felsegít**.
- Mindeneknek szeme bened bizik, **Uram**, * és te idejében megadod **ételüket**.
- Megnyitod kezedet, * és betöltesz minden élő **áldásoddal**.
- Igazságos az Úr **minden útjában**, * és szentséges minden **dolgában**.
- Közel van az Úr mindazokhoz, akik segítségül **hívják**, * mindazokhoz, kik őt őszintén segítségül **hívják**.
- Teljesíti akaratát azok-

fáciét, et deprecaciónem eorum **exáudiet**,
* et salvos faciét eos.

Custódit Dóminus omnes diligéntes se, * et omnes peccatóres **dispérdet**.

Laudatióem Dómini loquétur os meum, * et benedicat omnis caro nómini sancto ejus in saeculum et in saesulum **saeculi**.

nak, akik őt félik, meghallgatja **könyörgésüket**, * és megsegíti **őket**.

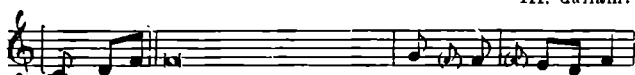
Megőrzi az Úr mindazokat, akik őt szeretik, * de mind elveszíti a **bűnösöket**.

Hirdesse szájam az Úr **dícséretét**, * és minden élő áldja szent nevét, **örökkön-örökké**.

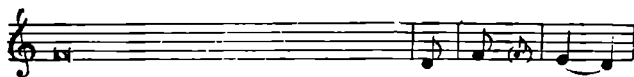
145. ZSOLTÁR.

BIZALOM AZ ÚRBAN, AZ ELNYOMOTTAK
MEGSZABADÍTÓJÁBAN.

III. dallam.

Lau - da ánimamea Dóminum!
laudábo Dóminum in **vi - ta** me - a, *
Dí - csérd, lelkem, az Urat!
Dícsérem az Urat, **a - míg** csak é - lek, *

psallam Deo meo quám diu **fú - e - ro!**
zsoltárt éneklek Istenemnek,
amíg csak le - szek.

Nolite confidere in **principibus**, * in filiis hóminum, in quibus non **est salus!**

Ne bízzatok **fejedelmekben**, * emberfiakban, kik nem **segíthetnek**.

Exibit spiritus ejus, et
revertetur in **terram**
suam, * in illa die peri-
bunt omnes cogitation-
es **eórum**.

Beátus, cujus Deus Jacob
adjutor ejus, spes ejus
in **Dómino Deo ipsius**.
* Qui fecit coelum et
terram, mare et omnia,
quae in eis **sunt**.

Qui custodit veritatem in
saeculum, facit judici-
um injuriam **patiénti-**
bus, * dat escam esu-
riéntibus.

Dóminus solvit **compedi-**
tos, * Dóminus illumi-
nat caecos.

Dóminus érigit **elisos**, *
Dóminus diligit **justos**.

Dóminus custodit ádve-
nas, pupillum, et vi-
duam **suscipiet**, * et
vias peccatórum **dis-**
pérdet.

Regnábit Dóminus in
saecula, Deus **tuus**,
Sion, * in generatió-
ne et generationem!¹

Ha lelkük elszáll, a föld-
be **vi/sszatérnek**, * ter-
veik még aznap mind
megsem**misülnek**.

Boldog, kinek segítője
Jákobnak Istene, kinek
az Úrban, az ő Istené-
ben **van** reménye! Ő
alkotta az eget és a
földet, a tengert és mi
bennünk **van**, **mindent**.

Hűségét megtartja örökre,
igazságot szerez a
méltatlanul **szenvedők-**
nek, * eledelt ad az
éhezőknek.

Az Úr megszabadítja a
foglyokat, * az Úr
látókká teszi a **vako-**
kat,

Az Úr felemeli a **lesuj-**
tottakat, * az Úr sze-
reti az **igazakat**.

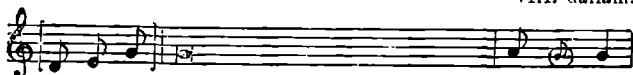
Az Úr megoltalmazza a
jövevényeket, felkarol-
ja az árvát, és az özve-
gyet, * de elpusztítja
a bűnösök **utait**.

Király az Úr mindörökre,
a te **Istened**, Sion, *
nemzedékről, **nemze-**
dékre.¹

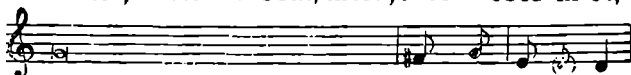
¹ Az Isten örök világmente, melynek középpontja a
Sion-hegyén álló templom. A jövődőlés az Egyház lelki
világmentében ment teljesebbé.

Isten hatalmának, jóságának, gondviselő szeretetének magasztalása.

VIII. dallam.

Lau-dá-te Dominum, quoniam
bonus est psal-mus, *
Dí-csér-jé - tek az Urat, mert jó di - csér-ni őt, *

Deo nostro sit jucunda decorá-que lau-dá-ti-o.
Istenünket dicsérni édes és il - len - dő.

Aedificans Jerusalem Felépíti az Úr Jeruzsá-
Dominus, * dispersió- lemet, * egybegyűjti
nes Israélis congregá- Izrael szétszórjtait.
bit.

Qui sanat contritos corde, Meggyógyítja a megtört
* et álligat contritió- szívűeket, * bekötözi
nes eorum. sebeiket.

Qui numerat multitudi- A csillagoknak sokasá-
nem stellárum, * et gát megszámlálja, * és
omnibus eis nómína mindannyiukat nevén
vocat. szólítja.

Magnus Dominus noster Nagy a mi Urunk, nagy
et magna virtus ejus, az ő hatalma, * bölcse-
* et sapientiae ejus ségének nincsen hatá-
non est numerus! ra.

Suscipiens mansuétus Felkarolja az Úr a sze-
Dominus, * humilians lídeket, * de porig
autem peccatóres us- alázza a bűnösöket.
que ad terram.

Praecimite Dómino in Hálaadásul az Úrnak

confessi6ne, * psállite
Deo nostro in *cithara*!
Qui 6perit coelum *n6bi-*
bus, * et parat *terrae*
pluviam.

Qui producit in monti-
bus *foenum*, * et her-
bam *servit6ti h6minum*,

Qui dat *jum6ntis escam*
ips6rum, * et *pullis*
corv6rum invoc6ntibus
eum.

Non in fortitudine equi
voluntatem *hab6bit* *
nec in tibiis viri bene-
pl6citum erit ei!

Benepl6citum est Domino
super *tim6ntes eum*, *
et in eis, qui *sperant*
super *misericordia ejus*.

6nekeljeteK, * Isten6nk-
nek *lanttal zengjeteK*.
6 borítja el felh6kkel
az eget, * és készít
es6t a *f6ldnek*.

6 sarjaszt f6vet a *hegye-*
ken, * és n6v6nyzetet
az emberek *h6zi6lla-*
tainak;

6 ad enni a *barm6knak*,
* a hozz6 ki6lt6 holl6-
fi6k6knak.

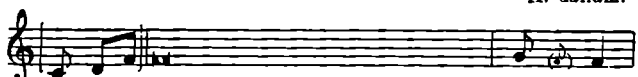
Nem a l6 erej6ben telik
kedve, * sem a f6rfi
l6bsz6r6ban 6r6me;

Azokban leli 6r6m6t az
6r, akik 6t *f6lik*, * és
rem6ny6ket az 6 *ir-*
galm6ba vetik.

147. ZSOLT6R.

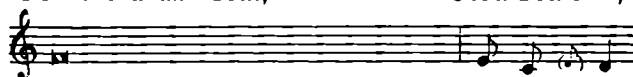
ISTEN GONDVISEL6 SZERETET6NEK 6S HATALM6NAK
MAGASZTAL6SA.

II. dallam.

Lau - da, Jerusalem,
Dí - cs6rd az Urat,

Do-mi-num,*
Jeru-zs6-lem,*

lauda Deum tu
dics6rd Sicn, Is

- um Si - on!
- te - ne - det!

Quoniam confortabit se-
ras portarum tuarum,
* benedixit filiis tuis
in te.

Qui pösuit fines tuos pa-
cem, * et adipe fru-
menti satiat te.

Qui emittit eloquium su-
um **terrae**, * velóeiter
currit sermo ejus.

Qui dat nivem sicut la-
nam, * nébulam sicut
cinerem spargit.

Mittit crystallum suam
sicut buccéllas, * ante
faciem frigoris ejus
quis sustinébit?

Emittet verbum suum, et
liquefaciet ea; * flabit
spiritus ejus, et fluent
aquae.

Qui annuntiat verbum
suum **Jacob**, * justitias,
et judicia sua **Israel**.

Non fécit táliter omni
nationi, * et judicia
sua non manifestávit
eis.

Mert ő erősekké teszi
kapuid **zárait**, * meg-
áldja benned fiaidat.

Békességet ad határaid-
nak, * és kövér búzá-
val **jóllakat**.

Elküldi szavát a **földre**,
* gyorsan fut az ő
beszéde.

Olyan havat ad, mint a
gyapjú, * és szórja a
zuzmarát, mint a har-
mat.

Hullatja, mint a morzsát,
jegét, * ki állhatja ki
hidegét?

De ha elküldi igéjét, fel-
olvasztja őket, * szelé-
nek fuvallatára foly-
ni kezdenek a vizek.

Közli Jákobbal **igéjét**, *
Izraellel törvényeit és
végzéseit.

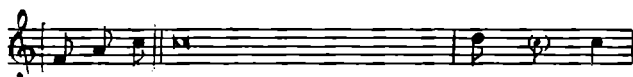
Nem tett így semmi más
nemzettel, * nem is-
mertette meg őket
rendeleteivel.

CANTICUMOK.

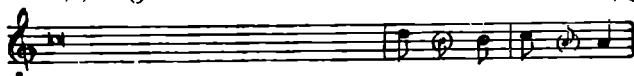
ANNA HÁLAÉNEKE. (Királyok I. könyve 3. 1—10.)

Anna, Elkána felesége, hálát ad Istennek, mert imájára fiúgyermekkel, Sámuellel ajándékozta meg, aki a zsidók utolsó bírája lett.

V. dallam.

Ex-sul-tá - vit cor meum in Do - mi - no,*
Új-jon-gó - vá vált az én szívem az Úr - ban, .

et exaltátum est cornu meum in De - o me - o.
Istenem révén felemelke - dett a szar - vam.

Dilatátum est os meum Tágra nyíltott a szám, el-
super inimicos meos: lenségeimmelszemben,
* quia laetáta sum in * mert örvendezem se-
salutári tuo. gítségeden.

Non est sanctus, ut est Nincs olyan szent, mint
Dominus: neque enim az Úr, bizony nincsen
est álius extra te, * más terajta kívül, *
non est fortis sicut De- nincs oly erős, mint a
us noster. mi Istenünk.

Nolite multiplicare loqui Ne beszéljeteK annyit,
sublimia, * gloriánteK: kérkedve, * oly kevé-
lyen.

Recédant vétera de ore Távozzék a régi beszéd
vestro: quia Deus sci- szátoktól, mert min-

- entiárum, Dominus est,
 * et ipsi praeprantur
 cogitationes.
- Arcus fortium superatus
 est, * et infirmi accincti
 sunt robore.
- Replēti prius, pro pāni-
 bus se locaverunt: *
 et famēlici saturati
 sunt.
- Donec stērilis pēperit plu-
 rimos: * et quae mul-
 tos habebat filios, in-
 firmata est.
- Dominus mortificat et vi-
 vificat, * deducit ad
 inferos et reducit.
- Dominus pāuperem facit
 et ditat, * humiliat et
 sublevat.
- Suscitat de pulvere egē-
 num, * et de stercore
 elevat pāuperem:
- Ut sēdeat cum principi-
 bus, * et solium glō-
 riae tēneat.
- Domini enim sunt cārdi-
 nes terrae, * et pōsuit
 super eos orbem.
- Pedes sanctorum suorum
 servabit, et impii in
 tēnebris conticēscant:
 * quia non in fortitu-
 dine sua roborābitur
 vir.
- dentudó Isten az Úr *
 s eléje kerülnek szán-
 dékaitok.
- Vereséget szenved az erő-
 sek íja, * de erővel
 övezik fel magukat a
 gyengék.
- Elszegődnek a kenyérért,
 kik azelőtt bővelked-
 tek, * de jóllaknak,
 akik éheztek.
- S míg sokat szül, ki med-
 dő volt, * kinek sok
 fia volt, meddőségbe
 esik.
- Az Úr tesz halottá és é-
 lővé, * visz le az al-
 világba s hoz vissza
 onnét.
- Az Úr tesz szegénnyé és
 gazdaggá, * megalázottá
 és felmagasztalttá.
- Porból felemel szűkölkö-
 dőt, * sárból kihoz sze-
 gényt.
- Hogy fejedelmek mellé
 üljön, * és elfoglalja a
 dicsőség székét.
- Mert az Úréi a föld sar-
 kai * s ő helyezte rá-
 juk a föld kerektségét.
- Szenteinek lábát megóv-
 ja s sötétségben némul-
 nak el az istentelenek,
 * mert nem a maga
 ereje teszi erőssé az
 embert.

Dominum formidábunt
adversarii ejus: * et
super ipsos in coelis
tonábit.

Dominus judicabit fines
terrae, et dabit impéri-
um regi suo, * et sub-
limabit cornu Christi
sui.

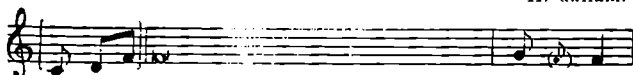
Félni fognak az Úrtól
ellenségei, * mennydö-
rögni fog felettük, az
egekben.

Még fogja ítélni az Úr a
föld határait, s hatal-
mat ad királyának * s
felemeli felkentjének
szarvát.

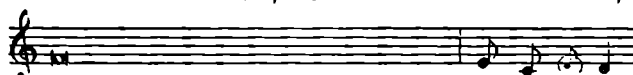
Anna azelőtt megtört szívvel, lehorgasztott fő-
vel járt-kelt és szólni sem mert: most szíve ujjong,
emelt homlokkal jár (miként az erős, nemes állat,
mely fennen hordja szarvát) s nemes büszkeség tölti
el, mert az Úr segített rajta.

DÁVID HÁLAIMÁDSÁGA.
(Kránikák I. könyve 1, 1—10.)

II. dallam.

Be - ne - dic - tus es, Do-
mine, Deus Israel pat - ris no - stri, *
Ál - dott légy Uram, atyánk-
nak, Izraelnek Is - te-ne, *

ab aeterno in ae - ter - num.
mindörökkön ő - rök - ké.

Tua est, Domine, magni-
ficentia et poténtia, * et
glória, atque victoria:
Et tibi laus: * cuncta enim
que in coelo sunt, et
in terra, tua sunt.

Tiéd Uram a fenség, a
hatalom, * a dicsőség
és a győzelem:
Tiéd a dicséret, * mert
minden, ami az égben
és a földön van, a tiéd.

Tuum, Domine, regnum, *
et tu es super omnes
principes.

Tuae divitiae, et tua est
glória: * tu dominaris
ómnium.

In manu tua virtus et
poténtia, * in manu tua
magnitudo, et impéri-
um ómnium.

Nunc igitur, Deus noster,
confitemur tibi, * et
laudamus nomen tuum
inclytum.

Tied Uram a királyság *
s te vagy valamennyi
fejedelem felett.

Tiéd a gazdagság, tiéd a
dicsőség, * te uralkodol
mindenen.

A te kezekben van az
erő s a hatalom, * a
te kezekben van a
nagyság s az uralko-
dás mindenen.

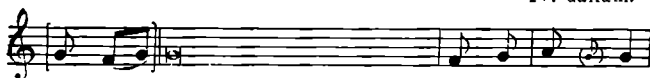
Ezért most hálát adunk
néked, Istenünk * s
dicsérjük hatalmas ne-
vedet.

Ki vagyok én s ki az én népem, hogy neked
ajánlhatnók mindezeket? Tiéd minden s mi csak
azt adtuk neked, amit a te kezedtől kaptunk.
Idegenek s jövevények vagyunk csak előtted, épp-
úgy, mint atyáink voltak valamennyien. Napjaink
olyanok e földön, mint a múltó árnyék. Urunk,
Istenünk, ez az egész vagyon, amelyet készítettünk,
hogy ház épüljön szent nevednek; a te kezedből
való s a tiéd az egész. Tudom, Istenem, hogy vizs-
gálad a szíveket s szereted az egyszerűséget: azért
én is szívem egyszerűségében örvendezve ajánlot-
tam fel mindezeket s láttam, hogy ittlévő néped is
nagy örömmel ajánlotta fel neked ajándékait. Uram,
atyáinknak, Ábrahámnak, Izsáknak és Izraelnek
Istene, tartsd meg mindörökre szívüknek ezt a
készségét s maradjon meg bennük mindig ez az
érzés tiszteleted iránt. Fiamnak, Salamonnak pedig
adj tökéletes szívet, hogy megtartsa parancsolatai-
dat, bizonyosságaidat, szertartásaidat s tegyen meg
mindent s építse fel azt a házat, amelynek költsé-
geit előkészítettem.

EZEKIÁS HÁLAÉNEKE.

(Izaiás 38, 10—20.)

IV. dallam.

E - go dixi: In dimidio dié - **rum** me-o - rum *
Szól-tam én: Éltem derekán **kell** el-men-nem *

vadam ad
az al

por-tas in - fe - ri.¹
vi-lág ka-pu-i-hoz.¹

Quaesivi residuum anno-
rum meorum * Dixi:
Non vidébó Dóminum
Deum in terra vivén-
tium.

Non aspiciam homínem
ultra, * et habitatorem
quiétis.

Generatio mea abláta
est, et convoluta est
a me, * quasi taberna-
culum pastorum.

Praecisa est velut a
texénte, vita mea: dum
adhuc ordírer, susci-
dit me: * de mane
usque ad vésperam
finies me.

Sperábam usque ad ma-
ne, * quasi leo sic
contrivit ómnia ossa
mea:

De mane usque ad vés-

Kerestem éveim hátralé-
vő részét. * Azt gon-
doltam: Nem látom
többé az Urat, az Isten,
az élők földén.

Nem látok többé embert,
* és békében lakót.

Nemzedékem eltűnt és
összegöngyölődött elő-
lem, * mint a pásztó-
rok sátra.

Éltem elszakadt, mintha
elvágtá volna a takács,
alighogy szőni kezdett,
máris elvágott engem;
* reggeltől estig vég-
zesz velem.

Reggelig reménykedtem,
* de mint az oroszlán,
úgy összetörte minden
csontomat.

Reggeltől estig végzesz

peram **finies** me: *
sicut pullus hirundinis
sic clamábo, meditá-
bor, **ut columba**:

Attenuáti sunt óculi mei,
* *suspiciéntes in excél-
sum.*

Dómine, vim pátiór, res-
ponde pro me. * Quid
dicam, aut quid res-
pondévit mihi, *cum*
ipse fécerit?

Recogitábo tibi omnes
annos meos * in ama-
ritudine *ánimae meae.*

Domine, si sic vivitur,
et in tálibus vita spiri-
tus mei, corripies me,
et **vivificabis me.** *
Ecce in pace amáritudó
mea amarissima.²

Tu autem eruisti animam
meam ut **non** periret:
* projecisti post ter-
gum tuum omnia **peccá-
ta mea.**

Quia **non** inférnus confi-
tébitur tibi, neque mors
laudabit te: * **non** ex-
spectábunt qui descén-
dunt in lacum, **verita-
tem tuam.**

Vivens vivens ipse con-
fitébitur tibi, sicut et
ego **hódie:** * pater

vélem. * Mint a fecske-
fiók, úgy csipogók.
Nyögök, mint a galamb.

Szemem bágyadtan * te-
kintett az égbe.

Uram, erőszakot szenved-
dek, **felelj értem.** * Mit
mondjak? Avagy mit
felelj majd nekem, hi-
szen ő maga **cseleked-**
te ezt!

Átgondolom előtted ösz-
szes **éveimet** * **lelkem**
keservében.

Uram, ha így kell élnem,
és ilyen a lelkem éle-
te, fenyíts meg engem,
de adj életet. * Így
javamra válik legke-
serűbb keservem.³

Bizony, te megszabadí-
tottad lelkemet, hogy
el ne vesszen, * hátad
mögé vetetted **minden**
bűnömet.

Mert nem az alvilág ma-
gaszta téged és nem
a halál dicsóít **téged;**
* nem azok várnak
hűségedre, kik a sír-
gödörbe szállnak.

Ki él, aki él, az magasz-
ta téged, **mint én is**
manap; * az atya hir-
deti **fiainak hűségedet.**

filiis notam faciēt *veritatem* tuam.

Domine, salvum me fac,	Uram, ments meg engem,
* <i>et psalmos nostros</i>	* <i>hogy zsoltárainkat</i>
cantābimus cunctis diē-	zenghessük életünk
bus vitae nostrae in	minden napján az <i>Úr</i>
<i>domo Domini.</i> ³	<i>házában.</i> ³

^{1—2} Ezekiás fájdalmas panasza a halálveszélyben.

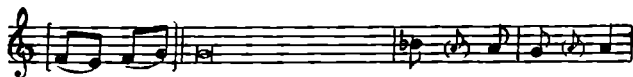
^{2—3} Ezekiás hálaadása meggyógyulásáért.

HABAKUK PRÓFÉTA IMÁDSÁGA.

(Habakuk 3, 1—19.)

Költői leírása az Úr ítéletének, mely megbünteti az ellenséget és megszabadítja a választottakat.

VII. dallam.

Dó - mi - ne, *audivi auditi* - ó - nem *tu* - am, *
U - ram, eljutott hozzám a te *hi* - red, *

és én
el ti - mu i.
meg - ret - ten - tem.

Dómine, <i>opus tuum</i> , * in	Keltds életre <i>művedet</i> , *
médio annorum <i>vivi-</i>	Uram, még az <i>eszten-</i>
lica <i>illud</i> :	dők <i>folyamán</i> .

In médio annorum <i>no-</i>	Tedd ismeretessé még az
tum <i>facies</i> : * cum <i>ír-</i>	eszlendők <i>folyamán</i> . *
tus fueris, <i>misericordi-</i>	Amikor haragod fel-
ae <i>recordaberis</i> .	gerjed, gondolj az <i>ir-</i>
	galomra!

Deus ab <i>Austro véniet</i> , *	Jó az Isten <i>Dél felől</i> , *
et sanctus de <i>monte</i>	és a Szent a <i>Fárán-he-</i>
<i>Pharan</i> ;	gye <i>felől</i> ;

Opéruit coelos glória ejus: * et laudis ejus plena est terra.

Splendor ejus ul lux erit: * cónua in mánibus ejus:

Ibi abscondita est fortitudo ejus: * ante fáciem ejus ibit mors.

Et egrediétur diábolus ante pedes ejus. * Stetit, et mensus est terram.

Aspéxit, et dissólvit Gen-tes: * et contriti sunt montes saéculi.

Incurvati sunt colles mundi, * ab itinéribus aeternitátis ejus.

Pro iniquitáte vidi tentória Aethiopiae, * turbabantur pelles terrae Mádián.

Numquid in fluminibus irátus es, Dómine? * aut in fluminibus furor tuus? velin mari indignátio tua?

Qui ascédes super equos tuos: * et quadrigae tuae salvátio.

Suscitans suscitabis arcum tuum: * juraménta tribubus quae locutus es.

Fluvios scindes terrae: vidérunt te, et dolu-

Dicsósége elborítja az eget, * és dicséretével telve van a föld.

Ragyogása olyan, mint a napfény: * sugarak törnek elő kezéből.

Ott vagyon elrejtve ereje. * Színe előtt halad a halál.

S a dögvész jár lába elött. * Megáll, és megméri a földet.

Tekintetével szétszórja a nemzeteket; * és összetörnek az örök hegyek.

Meghajlanak az ősrégi halmok, * örökkévalóságnak léptei alatt.

Nyomorúságban látom Etiópia sátrait, * reszketnek Mádián földének sátorlapjai.

Vajjon a folyókra haragzol-e, Uram * vagy a folyók ellen irányul-e bosszúd, vagy a tenger ellen haragod?

Hogy felszállsz lovaídra, * és diadalmas szekereidre?

Feszítve megfeszítéd ijádat, * amint megesküdtél a törzseknek;

Folyókat hasítasz a földbe. * Látásodra meg-

- érunt montes: * gurges aquárum tránsiit.
rendülnek a hegyek, * kiáradnak az örvénylő vizek.
- Dedit abyssus vocem suam: * altitudo manus suas levávit.
Hallatja hangját a mélység, * magasra emeli kezét.
- Sol, et luna stetérunt in habitáculo suo, * in luce sagittárum tuárum, i-bunt in splendore fulgurántis hastae tuae.
Nap és hold megállnak hajlékukban, * nyilaid fényességében, villogó lándzsád ragyogásában letűnnek.
- In frémítu conculcábis terram: * et in furóre obstupelácies Gentes.
Bosszúságodban taposod a földet, * haragodban megbénítod a nemzeteket.
- Egréssus es in salutem pópuli tui: * in salutem cum Christo tuo.
Kivonulsz néped megszabadítására, * Felkentednek megszabadítására.
- Percussisti caput de domo impii: * denudásti fundaméntum ejus usque ad collum.
Levered a gonosz házának tetejét, * nyakig fellárod alapját.
- Maledixisti sceptris ejus, cápiti bellalórum ejus, * veniéntibus ut turbo ad dispergéndum me.
Megátkozod kormány-pálcáját, harcosainak fejét, * kik szélvészként törnek elő, hogy szét-szórjanak engem;
- Exsultatio eórum * sicut ejus, qui dévorat páuperem in abscondito.
Kik ujjongnak, * mint aki elnyeli rejtekhelyén a szegényt.
- Viam fecisti in mari equis tuis, * in luto aquárum multárum.
Utat készítesz lovaiddnak a tengerben, * a nagy vizek iszapjában.
- Áudivi, et conturbátus est venter meus: * a
Mikor ezt hallottam, megrendült a belsőm, * e

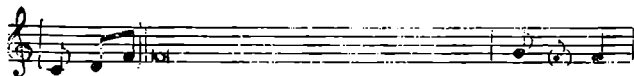
- voce contremuérunt lá-
bia mea.
- Ingrediatur putrédo in
óssibus meis * et sub-
ter me scáteat.
- Utrequiescam in die
tribulatiónis: * ut as-
céndam ad pópulum
accinctum nostrum.
- Ficus enim non florébit: *
et non erit germen in
vineis.
- Mentiétur opus olivae: *
et arva non állerent
cibum.
- Abscindétur de ovili pe-
cus: * et non erit ar-
mentum in praesépi-
bus.
- Ego autem in Domino
gaudébo: * et exultábo
in Deo Jesu meo.
- Deus Dominus fortitudo
mea: * et ponet pedes
meos quasi cervorum.
- Et super excélsa mea de-
ducet me victor * in
psalmis canéntem.
- szóra megremegetek aj-
kaim.
- Korhadás hatolt csontja-
imba, * megremegetek
lépteim.
- Vajha én nyugton lehet-
nék a szorongatás nap-
ján, * mely eljő az őt
sanyargató népre!
- Mert nem virágzik majd
akkor a fügefa, * és nem
fakad rügy a szőlők-
ben;
- Megcsal az olajfa termé-
se, * s a szántóföldek
nem hoznak élelmet;
- Kivész az akolból a juh,
* és nem lesz marha
a jászoloknál:
- Én azonban örvendezem
az Úrban, * és víga-
dozom szabadító Iste-
nemben.
- Az Isten, az Úr az én
erősségem, * és ő olyan-
ná teszi lábamat, mint
a szarvasét;
- És eljuttat engem magas-
lataimra a Győzelmes,
* miközben zsoltárt é-
neklek.

IZAIÁS PRÓFÉTA ÉNEKE.

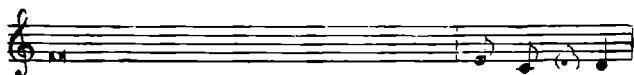
(Izaiás 12, 1—6.)

A próféta Izraelnek a Messiás által megváltott népét hálaadásra szólítja föl.

II. dallam.

Con - fi - té-bor tibi, Domine,
 quoniam irátus es mi - hi: *
 Há - lát adok neked, Uram, mert
 haragudtál ugyan re - ám, *

convérsus est furor tuus, et consola - tus es me.
 de haragod megszűnt és te
 megvigasztal - tál en - gem.

Ecce Deus salvátor me-
 us, * fiducíaliter agam,
 et non tímébo.

Quia fortitudó mea, et
 laus mea Dominus, *
 et factus est mihi in
 salutem.

Hauriétis aquas in gáu-
 dio de fóntibus Salva-
 toris: * et dicetis in
 die illa: Confitémini
 Dóminó, et invoke
 nomen ejus:

Notas fácite in pópulis
 adinventiões ejus: *
 mementóte quoniam
 excélsus est nomen
 ejus.

Íme az Isten, az én
 szabadítóm; * bízom
 én és nem félek.

Mert az Úr az én erőm
 és dicsérő énekem, *
 és szabadítóm lett ne-
 kem.

Örömmel merítetek majd
 vizet a Szabadító for-
 rásaiból, * és mondjá-
 tok azon a napon:
 Adjatok hálát az Úr-
 nak, emlegessétek ne-
 vét.

Hirdessétek a népek kö-
 zött tetteit * emlékez-
 zetek meg arról, hogy
 fölséges az ő neve.

Cantate Dominó, quoniam magnifice fecit: * annuntiate hoc in universa terra.

Exsulta, et lauda, habitatio Sion: * quia magnus in medio tui Sanctus Israel.

Zengjete éneket az Úrnak, mert nagy dolgokat művelt, * hirdessétek ezt az egész földön.

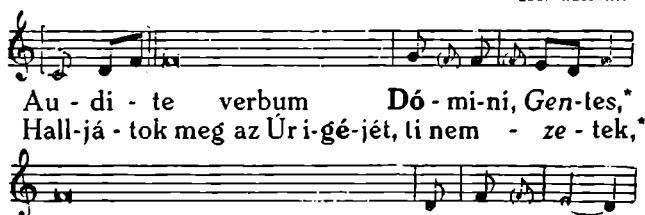
Ujjongj és mondj dicséretet Sion lakossága, * mert nagy közölted Izrael Szentje.

JEREMIÁS HÁLAÉNEKE.

(Jeremiás 31, 10—14.)

Az Úr, ki népét bűneiért megbüntette, a megtért népet szeretettel oltalmazza.

III. dallam.

Au - di - te verbum Dó - mi-ni, Gen - tes, *
Hall - já - tok meg az Úr i - gé - jét, ti nem - ze - tek, *

et annuntiáte in insulis, quae pro-cul sunt.
hirdessétek a távoli szi - ge - te - ken.

Et dicite: Qui dispérsit Israel, congregabiteum: * et custódiét eum sicut pastor gregem suum.

Redemit enim Dominus Jacob, * et liberavit eum de manu potenti-oris.

Et vénient, et laudábunt in monte Sion: * et

És mondjátok: Ki elszélesztette Izraelt, egybe is gyűjti, * és megoltalmazza, mint nyáját, a pásztor.

Mert az Úr megváltotta Jákobot, * és kimentelte egy hatalmasabbnak kezéből.

És eljönnek és dicséretet mondanak a Sion

confluent ad bona Do-
mini.
Super fruméntó, et vino
et óleó, * et fetu pé-
corum et armentorum.

Eritque ánima eórum qa-
asi hortus irriguus, *
et ultra non esurient.
Tunc laetabitur virgo in
choro, * juvenes et se-
nes simul.

Et convértam luctum eo-
rum in gáudium, * et
consolabor eos, et lae-
tificabo a dolóre suo.

Et inebriábo ánimam sa-
cerdotum pinguédine:
* et pópulus meus bo-
nis meis adimplébitur.

hegyén, * és egybe-
gyűlnek az Úr javaira.
A gabonára, a borra, és
az olajra, * a fiatal
bárányokra és borjak-
ra.

Olyanná lesz lelkük, mint
az öntözött kert, * és
nem éheznek többé.

Akkor majd kőrtáncot
lejt örömében a szűz,
* ifjú és öreg egyaránt.

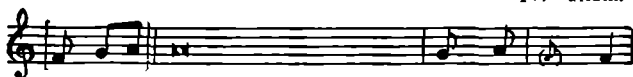
Örömet fakasztok fájdal-
muk nyomán, * meg-
vigasztalom őket, és
megörvendeztetem fáj-
dalmuk után.

Akkor majd kövérséggel
üdítem fel a papokat,
* és népem eltelik ja-
vaimmal.

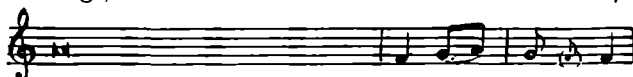
JUDITH HÁLAÉNEKE.

(Judith 16, 15–21.)

IV. dallam.

Hym-num cante - mus Do-mi-no, *
Zeng-jünk hát éneket az Úr - nak, *

hymnum novum canté-mus De - o nos - tro.
új éneket zengjünk Is - te - nünk - nek.

Adonái, Domine magnus
es tu, et praeclárus in
virtute tua, * et quem
superare **nemo** potest.

Tibi sérviat omnis créa-
tura tua: * quia dixisti,
et facta sunt:

Misisti spiritum tuum, et
creáta sunt, * et non
est qui resistat voci
 tuae.

Montesa fundaméntismo-
vebuntur **cum** aquis:
petrae, sicut cera, li-
quéscent ante fáciem
tuam.

Qui autem **timent** te, *
magni erunt apud te
per omnia.

Vae genti insurgénti su-
per génus meum:
Dominus enim omni-
potens vindicabit **in**
eis, * in die iudicii vi-
sitábit illos.

Dabit enim ignem, et
vermes in carnes eo-
rum, * ut urántur, et
séntiant usque in **sém-
piternum**.

Ádonáj! Uram, nagy
vagy te, hatalmas **erőd-**
ben * és **legyőzhetet-**
len.

Néked szolgálnak összes
teremtményeid, * mert
mondottad és **tetted**.

Lelkedet küldted, és lét-
rejöttek * és nincs, ki
szavadnak **ellenszegül-**
jön.

Megmozdul, mint a víz,
a hegyek**nek** lába, *
mint a viasz, megolvad
előtted a szikla.

De, akik téged félnek, *
nagyok előtted **min-**
denkoron.

Jaj a nemzeteknek, mely
népem ellen támad,
mert az Úr, a minden-
ható, bosszút áll rajtuk,
* s az ítélet napján
meglátogatja őket.

Tűzet és férgét ad tes-
tükbe, * hogy égiyenek
és kínlódjanak örökké.

(Lukács 1, 46–55.)

Magnificat * anima mea *Magasztalja* * az én lel-
Dominum: kem az Urat.

Quia respéxit humilitatem ancillae suae: * ecce enim ex hoc beátam me dicent omnes generatiónes.

Quia fecit mihi magna,
qui potens est: * et
sanctum nomen ejus.

Et misericórdia ejus a
progénie in progénies
timéntibus eum.

Fecit poténtiam in brá-
cio suo: * dispérsit su-
pérbos mente cordis sui.

Depósuit poténtes de se-
de, * et exaltávit humi-
les.

Esuriéntes implévit bonis:
* et dívites dimisit iná-
nes.

Suscépit Israel, puerum
suum, * recordátus mi-
sericórdiae suae.

Sicut locutus est ad pat-
res nostros, * Abraham,
et sémini ejus in saé-
cula.

Gloria Patri ect.

Mert nagy dolgokat cse-
lekedett nekem a Ha-
talmas, * kinek szent az
ő neve.

És irgalma nemzedékről
nemzedékre * azokon
van, akik őt félik.

Hatalmas dolgokat mű-
velt karja erejével, *
szétszórta a szívük ter-
veiben kevélykedőket.

Hatalmasokat levetett a
trónról * és kicsinyeket
felemelt.

Éhezőket betöltött jókkal
* és üresen bocsátott
el gazdagokat.

Felkarolta Izraelt, az ő
szolgáját, * megemlé-
kezőn irgalmasságáról.

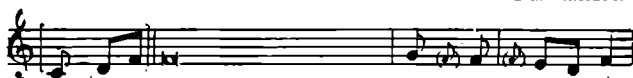
Amint szólott vala atyá-
inknak, * Ábrahámnak
és ivadékanak mind-
örökre.

Dicsőség az Atyának stb.

MÓZES HÁLAÉNEKE.

(Móz. II. 15.)

III. dallam.

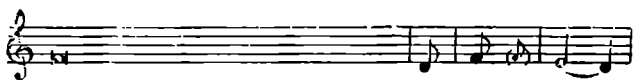

Can-té-mus Dominó: glorióse

enim mag - ní - fi-ca-tus-est *

É - ne-ke-l-jünk az Úrnak,
mert

fensége-set mi-velt, *

equum et ascensorem dejé - **cít** in ma-re.
lovat és rajta ülöt a tenger - **be** ve - **tett**.

Fortitudo mea, et laus **mea** Dominus, * et factus est mihi in **salutem**:

Az Úré az én erőm és **dicsérő énekem**, * mert ő lesz az én **menekvésem**.

Iste Deus meus, et glorificabo eum: * Deus patris mei, et exaltabo eum.

Ő az én Istenem, **hadd** dicsőítem, * Atyámnak Istene, **hadd magasztalom**.

Dominus quasi vir pugnator Omnipotens **nomen** ejus. * Currus Pharaonis et exercitum ejus projéct in mare.

Olyan az Úr, mint a hősi harcos, mindenható **az** ő **neve**. * A fáraó szekerait és seregét a tengerbe vetette.

Elécti principes ejus submersi sunt in **Mari Rubro**: * abyssi operuerunt eos, descendérunt in profundum **quasi lapis**.

Válogatott vezérei elmerültek a **Vörös-tengerben**. * Hullámok borították el őket, mikén a kő, a mélységbe süllyedtek.

Déxtera tua, Dómine, magnificata est in fortitudine: | dextera tua Domine, percussit inimicum. * Et in multitudine glóriæ tuæ deposuisti adversários tuos:

Jobbodat, Uram, felmagasztalta ereje, jobbod, | Uram, az ellenséget megverte, * dicsőség nagyságában megbuktattad **elleneidet**.

Misisti iram tuam, quæ devorávit eos sicut stipulam. * Et in spiritu furoris tui congregatæ sunt aquæ.

Kibocsátottad haragodat s az mint tarlót, megemésztette őket, * haragod lehelletére vizek **feltorlódtak**.

Stetit **unda fluens**, * congregatae sunt abyssi in **médio mari**.

Dixit inimicus: Pérsequar et **comprehéndam**, * dividam spólia, implébitur **ánima mea**:

Evaginábó **gládium meum**, * interficiet eos **manus mea**.

Flavit spiritus tuus, et opéruit eos **mare**: * submérsi sunt quasi plumbum in aquis **vehementibus**.

Quis similis tui in fortibus, **Dómine**? * quis similis tui magnificus in sanctitate, | terribilis atque laudabilis, fáciens **mirabilia**?

Extendisti manum tuam, et devoravit eos **terra**. * Dux fuisti in misericordia tua pópulo quem **redemisti**:

Et portásti eum in fortitudine **tua**, * ad habitaculum **sanctum tuum**.

Ascendérunt pópuli, et irátí sunt: * dolores obtinuérunt habitatores **Philistiim**.

Tunc conturbati sunt principes Edom, robustos Moab cotinuit **tre-**

Hömpölygő habok **megállottak**, * hullámok tenger közepén egybe**sorakoztak**.

Szólt az ellen: Űzőbe veszem és elérem, * zsákmányt osztok és kielégül **a lelkem**.

Kirántom kardomat, * s megöli **őket kezem**.

De lehelt lehelleted ésten-ger borította el **őket**. * Hatalmas vizekben, mint ólom, **elmerültek**.

Ki olyan, mint Te, Uram, az **erősek között**, * ki olyan, mint Te, szentségben dicső, | félelmetes, dicsérendő, **csoodatevő**?

Kinyujtottad kezéd és föld **nyelte el őket**. * E népet, melyet megváltottál, irgalmadban **vezetted**.

Szent **lakóhelyedre** * hatalmaddal vitted.

A népek felszerkentek és **haragra gerjedtek**; * Filisztea lakóit gyötrellem **szállta meg**.

Edom fejedelmei akkor megrökönyödtek, Moáb erőseit akkor reme-

mor: * obriguérunt
omnes habitatores Chá-
naan.

Irruat super eos formi-
do et pavor, * in mag-
nitudine brachii tui.

Fiant immóbiles quasi
lapis, donec pertránse-
at pópulus tuus, Dómi-
ne, * donec pertránseat
pópulus tuus iste, quem
possedisti.

Introduces eos, et plan-
tábis in monte haere-
ditatis tuae, * firmissi-
mo habitáculo tuo
quod operátus es, Do-
mine.

Sanctuárium tuum, Do-
mine, quod firmave-
runt manus tuae. * Do-
minus regnabit in ae-
ternum et ultra.

Ingréssus est enim eques
Phárao cum curribus
et equitibus ejus in
mare: * et reduxit su-
per eos Dominus aqu-
as maris.

Filii autem Israel ambu-
lavérunt per siccum *
in médio ejus.

gés szállta meg, * Ká-
naán minden lakója
megdermedett.

Szakadjon is reájuk fé-
lelem és rettegés, * ka-
rod erejétől.

Kővé meredjenek, míg
átvonul közöttük, U-
ram, a te néped, * míg
átvonul e néped, me-
lyet magadévá tettél.

Vidd be, és ültess őket
örökséged hegyére, *
erős lakóhelyedre, me-
lyet, Uram, készítettél.

Szent helyedre, melyet
kezed erősített össze, *
s uralkodjék az Úr
mindenkor, örökre.

Bement ugyanis a fáraó
lovassága, szekereivel
és lovasaival együtt a
tengerbe, * és az Úr
visszatérítette reájuk a
tenger vizeit.

Izrael fiai pedig száraz-
löldön jártak * a ten-
ger közepén.

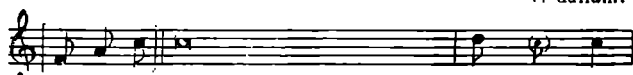
Ekkor kezébe vevé Mária prófétaasszony,
Áron nővére a dobát és kimenének utána az összes
asszonyok dobokkal, táncoló karokban s ő énekel-
gette előttük, mondván: — Énekeljünk az Úrnak,

mert fenségeset művelt, lovat és rajta ülőt a ten-
gerbe vetett.

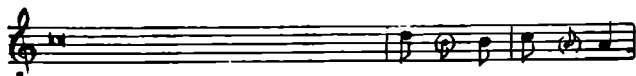
TÓBIÁS DICSŐITŐ ÉNEKE.

(Tóbiás 13, 1—10.)

V. dallam.

Magnus es, Domine, in ae - tér-num, *
Mindenkor nagy vagy te, U-ram, *

et in omnia saecula reg - num tu - um :
és uralmad ő - rök - ké tart.

Quoniam tu flagellas, et
salvas: deducis ad in-
feros, et reducis: * et
non est qui effugiat
manum tuam.

Confitémini Domino, filii
Israel, * et in conspéctu
Géntium laudate eum:

Quoniam ideo dispérsit
vos inter Gentes, quae
ignórant eum, * ut vos
enárretis mirabilia ejus.

Et faciátis scire eos, *
quia non est álius Deus
omnipotens **praeter**
eum.

Ipse castigávit nos prop-
ter iniquitates **nostras:**

Ostorozol és meggyó-
gyítsz, letaszítsz az al-
világba és visszaho-
zasz * és nincsen, ki
kezedet elkerülje.

Izrael fiai, dicsőítsétek az
Urat, * a pogányok
előtt **dícsérjétek** őt!

Azért szórt titeket a po-
gányok közé, kiknek
nincsen tudásuk róla,
* hogy mondjátok el
nékik csodálatos mű-
veit.

És kioktassátok arra is
őket, * hogy kívüle
nincsen más isten, **ki**
mindenható.

Ő fenýtett minket bü-
neinkért, * és ő gyó-

* et ipse salvabit nos
propter misericordiam
suam.

Aspicite ergo quae fecit
nobiscum, et cum ti-
more et tremore con-
fitémini illi: * Regém-
que saeculorum exal-
tate in opéribus vestris.

Ego autem in terra cap-
tivitatis meae confité-
bor illi: * quoniam
osténdit majestátem
suam in gentem pecca-
tricem.

Convertimini itaque pec-
catores et facite justí-
tiam coram Deo, *
credéntes quod fáciat
vobiscum misericor-
diam suam.

Ego autem, et ánima
mea * in eo laetabi-
mur.

Benedicite Dominum,
omnes elécti ejus: *
ágite dies laetitiae, et
confitémini illi.

gyít meg minket irgal-
masságáért.

Nézzétek csak, mit mű-
velt velünk! — Ezért
félve és rettegve dicső-
ítsétek őt, * és tettei-
tekkel magasztaljátok
az örök királyt!

Én még rabságom földén
is hálával vagyok irán-
ta, * mert megmutatta
nagylelkűségét a vét-
kes népen.

Térjetelek meg tehát, ti
bűnösök, tegyétek azt,
ami igaz az Isten előtt,
* bízva, hogy irgalmat
gyakorol veletek!

Én is, meg lelkem is *
örvendünk benne.

Áldjátok az Urat mind-
nyájan ti, az ő válasz-
tottai, * üljetelek öröm-
napot és hálával zeng-
jetelek neki!

Tóbiás arra buzdít, hogy az Isten gondviselő
jóságával szemben hálával kell lennie egyénnek,
nemzetnek egyaránt. A megpróbáltatás sötét órája
ugyanis a lelki megtisztulás ideje mind az egyes
embernél, mind pedig egész nemzeteknél, és csak
arra jó, hogy az Isten a baj eloszlásával annál
fényesebben ragyogtassa megbocsájtó nagy irgalmát.

„GLÓRIA” A SZENTMISÉBEN.

Glória in excelsis Deo.
Et in terra pax hominibus
bonae voluntatis.
Laudámus te. Benedicimus
te. Adorámus te. Glorificámus
te. Grátias ágimus tibi propter
magnam glóriam tuam. Dómine
Deus, Rex coeléstis, Deus Pater
omnipotens. Dómine Fili unigénite,
Jesu Christe. Dómine Deus,
Ágnus Dei, Filius Patris. Qui tollis
peccáta mundi, miserére nobis.
Qui tollis peccáta mundi, suscipe
deprecationem nostram. Qui sédes
ad dexteram Patris, miserére nobis.
Quóniam tu solus Sanctus. Tu solus
Dóminus. Tu solus Altissimus,
Jesu Christe. Cum Sancto Spiritu,
in glória Dei Patris. Amen.

Dicsőség Istennek a magasságban, és békeség a földön a jóakarátú embereknek. Dicsérünk téged. Áldunk téged. Imádunk téged. Dicsőítünk téged. Hálát adunk neked a te nagy dicsőségedért, Úr Isten, mennyei király, mindenható Atyaisten! Úr Jézus Krisztus, egyszülött Fiú. Úr Isten, Istennek Báránya, az Atyának Fia. Ki elveszed a világ bűneit, fogadd el könyörgésünket. Ki az Atya jobbán ülsz, irgalmazz nekünk. Mert egyedül te vagy a Szent, te vagy az Úr, egyedül te vagy a Magasságbeli, Jézus Krisztus. A Szentlélekkel egyetemben, az Atyaisten dicsőségében. Amen.

A HÁLAADÓ KÖRMENETEK IMÁI. A RÓMAI SZERTARTÁSKÖNYV SZERINT.

A körmenet előtt éneklük:

TE DEUM LAUDAMUS.

Te Deum laudamus.	Téged Isten dicsérünk.
Te Dominum confitemur.	Téged Úrnak ismérünk.
Te aeternum Patrem *	Téged örök Atyaisten, *
omnis terra veneratur.	áld az egész földön minden.
Tibi omnes Angeli, * tibi	Neked mindnyájan az an-
coeli et universae po-	gyalok, * egek és ha-
testates:	talmasságok;
Tibi Cherubim et Serap-	Kerub- és szeráfseregek *
him * incessabili voce	szüntelen így énekel-
proclamant:	nek:
Sanctus, Sanctus, * Sanc-	Szent vagy, szent vagy, *
tus Dominus Deus Sa-	seregek szent Istene
baoth.	vagy.
Pleni sunt coeli et terra, *	Teljesek dicsőségednek, *
maiestatis gloriae tua.	főlségével föld és egek.
Te gloriosus * Apostolo-	Téged az apostoloknak, *
rum Chorus:	szent karai magasztal-
	nak.
Te prophetarum * lauda-	Téged a szent próféták-
bilis numerus:	nak, * lelkei dicsérve
	áldnak.
Te Martyrum candidatus	Téged dicsőít imádva, *
* laudat exercitus.	a mártírok sokasága.
Te per orbem terrarum	Téged a föld kerektségén,
* sancta confitetur Ecc-	* szentegyházad vall
lesia:	és dicsér.

Patrem * immensae majestatis:	Téged áld ó véghetetlen, * nagyfölségű Atya Isten.
Venerandum tuum verum * et unicum Filium:	S egyszülött Fiadat áldja, * kinek tisztelet és hála.
Sanctum quoque * Paraclitum Spiritum.	S a vigasztaló Szentlelket, * kitől nyerjük a kegyelmet.
Tu Rex gloriae Christe, * Tu Patris sempiternus es Filius.	Krisztus! dicsőség királya, * s Isten Fia légy imádva.
Tu ad liberandum suscepturus hominem * non horruisti Virginis uterum.	Te, hogy az embert megmentsed, * Szűz méhében vettél testet.
Tu devicto mortis aculeo, * aperuisti credentibus regna coelorum.	Halál fullánkját elvetted, * s megnyitád nekünk a mennyet.
Tu ad dexteram Dei sedes * in gloria Patris.	Isten jobbján ülsz az égben, * az Atya dicsőségében.
Judex * crederis esse venturus.	Hisszük, mint világ bírāja, * jössz ítélni e világra.
Te ergo quaesumus, tuis famulis subveni, * quos pretioso sanguine redemisti.	Téged azért Uram kérünk, * légy oltalmunk, légy vezérünk.
Aeterna fac cum Sanctis tuis, * in gloria numerari.	Kiket szent véred nagy árán, * megváltottál a keresztfán.
Salvum fac populum tuum, Domine, * et benedic haereditati tuae.	Engedj részt a dicsőségben, * szenteidnek se regében.
Et rege eos, * et extolle	Üdvözöljön Uram néped,

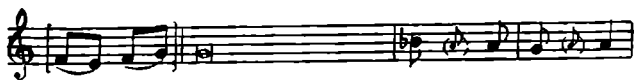
illos usque in aeternum.	* nyerjen áldást örökséged.
Per singulos dies * benedicimus te.	Légy vezére boldogsága, * légy jutalma s koronája.
Et laudamus nomen tuum in saeculum, * et in saeculum saeculi.	Mindennap dicsérünk téged, * szent nevedet áldja néped.
Dignare, Domine, die isto * sine peccato nos custodire.	Őrizz meg ma büntől minket, * és bocsásd meg vétkeinket.
Miserere nostri, Domine, * miserere nostri.	Könyörülj rajtunk Úristen, * könyörülj a te híveiden.
Fiat misericordia tua, Domine, super nos, * quemadmodum speravimus in te.	Legyen irgalmad mirajtunk, * amint benned van bizalmunk.
In te Domine, speravi: * non confundar in aeternum.	Benned van Uram reményünk, * ne hagyj soha szégyent érnünk!

Ezután, amint az idő engedi, éneklik a következő zsoltárokat:

65. ZSOLTÁR.

A választott nép hálaéneke nagy nemzeti szerencsétlenségből való megszabadulásáért.
Zsoltárének a feltámadásról.

VII. dallam.

Ju - bi - láte Deo, omnis
terra, psalmum dicite **nó**-mi-ni e - jus, *
Uj - jongj az Istennek egész
világ, mondjatok **nevének** é-ne-ke-t, *

date glóriam
dicsőségét

lau - di e - jus!
dicsérve zengjé - tek.

Dicite Deo: „Quam terribilia sunt ópera tua, Dómine! * in multitudine virtutis tuae mentiéntur tibi inimíci tui!

Mondjátok az Istennek: Uram, mily félelmetesek műveid, * hatalmad nagysága miatt hízelegnek neked elenségeid.

Omnis terra adóret te et psallat tibi, * psalmum dicat nómini tuo!”

Az egész föld imádjon és dicsérjen téged, * zengjen nevednek dicséretet.

Vénite et vidéte ópera Dei, * terribilis in consiliis super filios hóminum!

Jertek és lássátok az Úr tetteit, * az emberek fiaival művelt félelmes cselekedeteit!

Qui convértit mare in áridam, in flumine pertransibunt pede, * ibi laetábimur in ipso!

Szárazföldre változtatta a tengert, gyalog kelték át a folyóvizen, * örvendeztünk akkor benne;

Qui dominátur in virtute sua in aetérnum, óculi ejus super gentes respiciunt, * qui exásperant non exalténtur in semetipsis!

Uralkodik hatalmával örökre, szemmel tartja a nemzeteket, * hogy fel ne fuvalkodjanak magukban a lázongók.

Benedicite gentes, Deum nostrum, * et auditam fácite vocem laudis ejus.

Áldjátok Istenünket ti nemzetek, * hallassátok dicséretének szavát.

Qui pósuit ánimam meam ad vitam, * et non

Ö lelkemnek életet ad, * és nem hagyja meg-

- dedit in commoti6nem
pedes meos!
Qu6niam prob6sti nos,
Deus, * igne nos exa-
min6sti, sicut examin6-
tur arg6ntum.
- Induxisti nos in l6quem,
posuisti tribulati6nes
in **dorso nostro.** *
Imposuisti h6mines
super **c6pita nostra.**
Transivimus per **ignem**
et **aquam,** * et eduxisti
nos in **refrig6rium.**
Introib6 in domum tuam
in **holoc6ustis:** * red-
dam tibi **vota mea,**
- Quae distinx6runt l6bia
mea, et locutum est
os meum * in tribula-
ti6ne mea:
„Holoc6usta medull6ta
6fferam tibi cum inc6n-
so arietum: * 6fferam
tibi boves cum **hircis!**“
- Venite, audite, et narr6bo,
omnes qui **tim6tis De-**
um, * quanta fecit
6nimae meae!
- Ad ipsum ore meo cla-
mavi, * et exalt6bi
sub **l6ngua mea.**
- inogni l6bamat.**
- Pr6b6ra tett6l ugyan
minket, **Isten,** * meg-
vizsg6lt6l minket t6z-
zel, mint megvizsg6l-
j6k **az ez6st6t.**
- T6rbe is vezett6l, h6tunk-
ra nyomor6s6got tet-
t6l; * engedted, hogy
emberek g6zoljanak 6t
fej6nk6n.
- T6zbe, — **v6zbe ker6l-**
t6nk, * de te enyh6-
l6shez juttatt6l **minket.**
- Bemegyek h6zadba 6g6
6ldozatokkal, * meg-
adom neked, amiket
fogadtam.
- Amit meg6g6ert ajkam,
amit **sz6jam fogadott**
* **nyomor6s6gomban.**
- K6v6r 6g66ldozatokat
mutatok be n6ked,
6ldozati **6llatul koso-**
kat, * bemutatok ne-
ked bik6kat 6s **kecs-**
kebak6kat.
- Ti mind f6litek az Istent,
jertek, hallj6tok, **elbe-**
sz6lem, * mily nagy
dolgokat cselekedett
velem.
- Sz6jammal hozz6 **ki6l-**
toztam, * nyelvemmel
6t **magasztaltam.**

Iniquitatem si aspéxi in
corde meo, * non
exáudiet Dominus!

Proptérea exáudivit De-
us, * et atténdit voci
deprecationis meae.

Benedictus Deus, * qui
non amovit orationem
meam, et misericordiam
suam a me!

Gloria Patri et Filio * et
Spirítui Sancto

Sicut erat in principio et
nunc et semper * et
in saecula saeculorum.
Amen.

Ha gonoszszágot forraltam
volna szívemben, * az
Úr meg nem hallgatott
volna.

Ám az Isten meghallga-
tott engem, * figyelem-
be vette hangos kö-
nyörgésem.

Áldott az Isten, * ki
imámat el nem vetette,
s irgalmasságát tőlem
meg nem vonta.

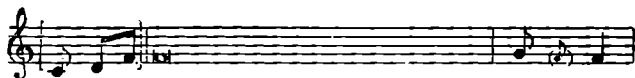
Dicsőség az Atyának és
Fiúnak * és Szentlélek
Istennek,

Miképen kezdetben vala,
most és mindenkoron
* és mindörökkön ö-
rökké. Amen.

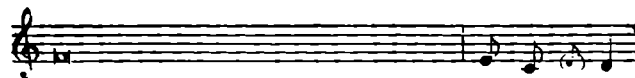
80. ZSOLTÁR.

Felszólítás az ünnepek buzgó megülésére.
Szüreti ének. Ászáf zsoltára.

II. dallam.

Ex - ul - táte Deo, adjutóri nos - tro, *
Ör - vend - jetek az Istennek, a mi segí - tőnk - nek, *

jubiláte De o Ja - kob!
ujjongjatok Jákob Is - te - né - nek.

Sumite psalmum, et date
tympanum, *psaltérium
jucúndum cum **cith**ara.
Buccináte in neoménia
tuba, * in insigni die
solemnitátis vestrae!¹

Quia praecéptum in Is-
rael **est**, * et judicium
Deo Jacob.

Testimonium in Joseph
pósuit illud, cum exi-
ret de terra **Aegypti**, *
„Linguam, quam non
nóverat, **audivit**.”

„Divértit ab onéribus dors
sum ejus, * manus ejus
in cóphino serviérunt!

In tribulatióne invocasti
me, et liberavi te, ex-
audi vi et in abscondito
tempestatis, * proba-
vite apud aquam cont-
radictionis.”

Aúdi pópulus meus, et
contestábor te! Israel
si audieris me! Non
erit in te deus **recens**,
* neque adorabis deum
alienum!

Ego enim sum Dominus,
Deus tuus, qui eduxi
te de terra **Aegypti**: *
diláta ostuum, et im-
plébo illud!

KezddjeteK éneKre és szól-
jon a dob, * a kelle-
mes lant és a koboz.

Bújjátok a harsonát az
újhold **napiján**, * ünne-
petek nagyszerű nap-
ján.¹

Törvénye ez Izraelnek,
* parancsa Jákob Is-
tenének.

Bizonyságul rendelte ezt
Józsefnek, midőn ki-
vonult Egyiptom föld-
jéről, * és hallotta az
ismeretlen **szózatot**.

Megszabadította hátát a
tehertől, * kezét a rab-
szolga-**kosártól**.

Szorongatásodban segít-
ségül hívtál s én meg-
szabadítottalak, a fer-
geteg rejtekéből meg-
hallgattalak, * a pere-
lés vizénél próbára
tettelek.

Halljad, én népem, hadd
intselek! Izrael, bárcsak
meghallgatnál engem!
Ne legyen más isten
közötted, * ne imádj
idegen istent!

Mert én, az Úr vagyok
a te Istened, ki Egyip-
tom földjéről kihozta-
lak **téged**: * nyisd csak
ki szájadat, hadd **tölt-**
sem meg.

Et non audivit pópulus
meus vocem **meam**, *
et Israel non inténdit
mihi.

Et dimisi eos secundum
desideria cordis eorum,
* ibunt in adinventio-
nibus suis!

Si populus meus audis-
set me, * Israel si in
viis meis ambulasset!

Pro nihilo fórsitan inimi-
coseorum humiliassem,
* et super tribu-
lantes eos misissem
manum meam!

Inimici Domini mentiti
sunt ei, * et erit tem-
pus eorum in **saecula**!

Et cibavit eos ex adipe
froménti, * et de petra,
melle saturávit eos.

Gloria Patri et Filio * et
Spiritu Sancto,

Sicut erat in principio et
nunc et **semper** * et in
saecula saeculorum.
Amen.

De népem nem hallgatott
szavamra, * Izrael nem
figyelt reám.

Ezért szívük vágyaira
hagytam őket, * hadd
kövessék saját **tervei**-
ket.

Ha népem reám **hallgat**-
na, * ha Izrael az én
utaimon járna,

Legott megaláznám ellen-
ségeit, * s üldözőire vet-
ném **kezemet**.

Hízelegnek neki az Úr
ellenségei, * s idejök
örökké tartana.

Táplálná őket a búza
zsírjával, * és jóllak-
tatnám mézzel a **kő**-
sziklából.

Dicsőség az Atvának és
Fiúnak * és Szentlélek
Istennek,

Miképen kezdetben vala,
most és minden**koron**
* és mindörökkön ö-
rökké. Amen.

A mózesi törvény ugyancsak a jubileumi év
kezdetére írta elő a nagy harsona megfúvását, de a
zsidó hagyomány szerint minden újév napján is meg-
szólaltatták. (Újév napja ezért „a harsonázás napja“.)
A nagy trombita hangja emlékeztetés volt a Sinai-

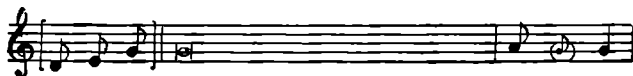
hegyen hallott mennydörgésre a törvény megadása alkalmával.

¹ Itt Tisri hó 1-ről, a polgári újévről, és 15-éről, a sátoros ünnepről van szó, melyet a Zsoltáros különlegesen „a zsidó nép ünnepe”-nek mond.

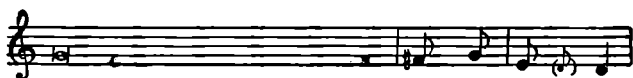
95. ZSOLTÁR.

Az Úr nagyságát hirdesse Izrael népe, a világ minden nemzete, az egész teremtettség világ.

VIII. dallam.

Can-tá-te Dómino cánticum no - vum, *
É-ne-ke-l - jetek az Úrnak új é - ne - ket, *

cantáte Dómino om-nis ter - ra!
énekeljete az Úrnak, or - szá-gok mind!

Cantáte Dómino, et benedicite nómini ejus, *
annuntiáte de die in diem salutáre ejus!

Annuntiáte inter gentes glóriam ejus, * in omnibus pópulis mirabilia ejus!

Quóniam magnus Dóminus, et laudábilis nímis, *
terribilis est super omnes deos.

Quoniam omnes dii gentium daemónia, * Do-

Énekeljete az Úrnak, áldjátok nevét, * hirdessétek napról-napra segítségét!

Hirdessétek dicsőségét a nemzetek között, * csodatetteit minden nép előtt.

Mert nagy az Úr, fölötte dicséretes, * minden istennél félelmetesebb.

Mert a nemzetek istenei mind csak hamis íste-

minus autem coelos
fecit!

Confessio, et pulchritudo
in conspectu ejus, *
sanctimonia, et mag-
nificencia in sanctifica-
tione ejus!

Afférte Domino patriae
géntium, afférte Domi-
no glóriam et honó-
rem * afférte Domino
glóriam **nomini** ejus.

Tóllite hostias et introite
in átria ejus, * adorá-
te Dominum in átrio
sancto ejus.

Commovéatur a fácie e-
jus univérsa **terra**!
* Dicite in géntibus,
quia: Dominus regná-
vit.

Etenim correxit orbem
terrae, qui non commo-
vébitur * judicabit
pópulos in **aequitate**.

Laeténtur coeli, et exsultet
terra, commovéatur ma-
re, et plenitudo ejus!
* Gaudébunt campi, et
omnia, quae **in eis**
sunt.

Tunc exsultabunt omnia
ligna silvarum a fácie
Dómini, quia **venit**.*

nek, * az Úr azonban
egek **alkotott**.

Szine előtt fenség van
és **szépség**, * szentélyé-
ben szentség és di-
csőség.

Adjatok az Úrnak, né-
pek családjai, adjatok
az Úrnak dicsőséget
és **tiszteletet**, * adjatok
meg az Úrnak a nevét
megillető **dicsőséget**.

Hozzatok áldozati aján-
dékokat és jertek ud-
varaiba, * boruljatok
le szent udvarában az
Úr előtt.

Rettegjen előtte az **egész**
föld! * Hirdessétek a
nemzetek közt: Ki-
rállyá lett az Úr!

Megerősítette a föld ke-
rekségét, hogy ne in-
gadozzék, * s igazsá-
gosan ítéli a **népeket**.

Örvendjenek az egek,
ujjongjon a föld, zúg-
jon a tenger és ami
azt betölti; * Vigadjon
a mező s mind, **ami**
rajta **vagy**on,

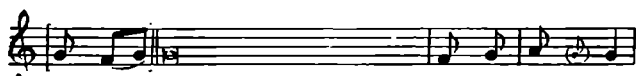
Ujjongjon az erdő min-
den fája is akkoron az
Úr előtt, hogy **eljö**, *

Quoniam venit judi- care terram!	eljö megítélni a földet.
Judicabit orbem terrae in aequitate, * et pó- pulos in veritate sua.	Megítéli a földkereksé- gét igazságosan, * és a népeket hűsége sze- rint.
Gloria Patri et Filio * et Spiritus Sancto	Dicsőség az Atyának és Fiúnak * és Szentlélek Istennek,
Sicut erat in principio et nunc et semper * et in saecula saeculorum. Amen.	Miképen kezdetben vala, most és mindenkoron * és mindörökkön örök- ké. Amen.

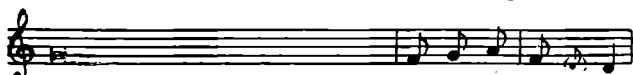
99. ZSOLTÁR.

Magasztalás és hálaadás.

IV. dallam.

Ju - bi - láte Deo,	om-nis ter - ra, *
Uj - jong-jatok Istennek,	or-szá-gok mind, *

servite Domino	in lae-ti - ti - a!
szolgáljátok az U	- rat ör-ven-dez - ve,

Introite in conspéctu e- jus, * in exsultatione!	Járuljátok eléje, * nagy lelkendezve!
Scitote, quoniam Domi- nus ipse est Deus, * ipse fecit nos, et non ipsi nos.	Tudjátok meg, hogy az Úr az Isten, * ő alko- tott minket, és nem mi magunk.
Pópulus ejus, et oves pascuae ejus. * Intro-	Az ő népe s az ő legelő- jének nyája vagyunk!

ite portas ejus in confessione, átria ejus, in hymnis! *confitémini illi.*
 Laudáte nomen ejus! Quoniam suavis est Dominus, in aeternum misericordia ejus, * et usque in generationem et generationem *véritas ejus!*

Gloria Patri et Filio * et Spiritui Sancto,

Sicut erat in principio et **nunc** et *semper* * et in saecula saeculorum. Amen.

* lépjetek be kapuiba hálaadással, udvaraiba *magasztalással.*
 Áldjátok őt, dicsérjétek nevét, mert jó az Úr, örökké **tart** kegyelme, * nemzedékről-nemzedékre **hűsége.**

Dicsőség az Atyának és Fiúnak * és Szentlélek Istennek,

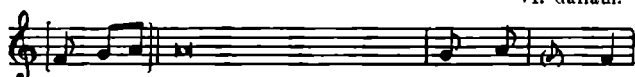
Miképen kezdetben vala, most és **mindenkoron** * és mindörökkön **örökké.** Amen.

A 99. zsoltár vagy általában vett hálaadás, vagy valószínűbben a hálaadó-áldozatok bemutatása alkalmával énekelt liturgikus költemény.

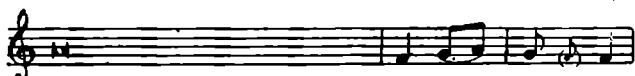
102. ZSOLTÁR.

HÁLAADÁS A BABILÓNI FOGSÁGBÓL VALÓ SZABADULÁSÉRT.

VI. dallam.

Be - ne - dic ánima me - a Do - mi - no, *
 Áld - jad lelkem, az U - rat, *

et omnia, quae intra me
 sunt, nómini **sanc-to** e - jus!
 és egész bensőm az ő szent **ne - vét.**

Benedic ánima mea Dómino, * et noli oblivisci omnes retributiónes ejus!

Qui propitiátur omnibus iniquitatíbus tuis, * qui sanat omnes infirmitátes tuas.

Qui redimit de intéritu vitam tuam, * qui corónat te in misericordia et miseratióibus.

Qui replet in bonis desiderium tuum, * renovabitur ut áquilae juvenátus tua.

Fáciens misericordias Dóminus, * et judicium omnibus injuriam patíentibus.

Notas fecit vias suas Móysi, * filiis Israel voluntate suas.

Miserátor, et miséricors Dominus, * longánimis, et multum miséricors.

Non in perpétuum irascétur, * neque in aetérnum comminábítur.

Non secundum peccáta nostra fecit nobis, * neque secundum iniquitates nostras retribuit nobis.

Quóniam secundum altitudinem coeli a terra, * corroborávit miseri-

Áldjad, lelkem, az Urat, * és ne feledd el semilyen jótéteményét.

Megbocsátja ő minden gonoszságodat, * meggyógyítja minden betegségedet;

Megóvja életedet a pusztulástól, * irgalmommal és kegyelemmel koronáz meg téged.

Kielégíti javaival kívánságodat, * és mint a sasé, visszatér ifjúságod.

Irgalmasságot cselekszik az Úr, * s igazságot minden elnyomottal.

Megismertette Mózessel utait, * Izrael fiaival szándékait.

Irgalmas az Úr és könyörűletes, * hosszantűró s felette kegyelmes.

Nem tartja meg haragját mindenkoron, * és nem fenyeget mindörökké.

Nem bűneink szerint bánt vélünk, * és nem gonoszságaink szerint fizetett meg nekünk.

Mert amily magasra van az ég a földtől, * olyan nagy az ő irgalma azo-

- cordiam suam super
timéntes se.
- Quantum distat Ortus ab
Occidente, * longe fecit
a nobis iniquitátes no-
stras.
- Quómodo miserétur pater
filiórum, misértus est
Dóminus timéntibus se.
* Quóniam ipse cognó-
vit ligméntum no-
strum.¹
- Recordátus est quoniam
pulvis sumus. Homo,
sicut foenum dies ejus,
* tamquam illos agri
sic efflorébit.
- Quoniam spiritus pertran-
sibit in illo, et non sub-
sistet, * et non cognós-
cet ámplius locum su-
um.
- Misericordia autem Do-
mini ab aetérno, * et
usque in aetérnum su-
per timéntes eum.
- Et justitia illius in filios
filiórum, * his qui ser-
vant testaméntum ejus.
- Et mémoires sunt manda-
tórum ipsius, * ad fa-
ciéndum ea.
- Dóminus in coelo pará-
vit sedem suam, * et
- kon, akik őt félik.
- Amily messze van a kelet
a nyugattól, * olyan
messzire távolítja el
tőlünk gonoszságain-
kat.
- Miként az atya könyörül
fiain, úgy könyörül az
Úr azokon, akik őt fé-
lik; * mert ő ismeri
alkotásunkat, és tudja,
hogy porból valók va-
gyunk.¹
- Olyan az ember élete,
mint a füé, * viritása
olyan, mint a mező vi-
rágáé.
- Ha átmegy rajta a szél,
elenyészik, * és többé
helyét sem ismerik.
- De az Úr kegyelme örök-
től fogva örökké kíséri
azokat, * akik őt félik.
- S igazsága azok unokáit,
* kik megtartják szö-
vetségét,
- És gondosan * teljesítik
parancsolatait.
- Az Úr az égben állította
fel trónusát, * és

- regnum ipsum omnibus **diminabitur**.
 Benedicite Domino omnes Angeli ejus, potentes virtute, fáciéntes verbum illius, * ad audiéndam vocem sermonum ejus!
- Benedicite Domino omnes virtutes ejus, * ministri ejus, qui fáctis voluntatem ejus!
- Benedicite Domino omnia opera ejus, in omni loco dominati^onⁱs ejus!
 * Benedic ánima **mea** Domino!
- Gloria Patri et Filio * et Spiritui Sancto,
- Sicut erat in principio et nunc et semper * et in saecula saeculorum. Amen.
- királysága minden^{en} uralkodik.
 Áldjátok az Urat, angyalai mind, ti erős hősök, kik teljesítetek szavát, * mihelyt meghalljátok parancsának hangját.
- Áldjátok az Urat, seregek mind * szolgái, kik akaratát megteszitek.
- Áldjátok az Urat, művei mind, mindenütt, ahol uralkodik. * Áldjad lelkem az Urat!
- Dicsőség az Atyának és Fiúnak * és Szentlélek Istennek,
 Miképen kezdetben vala, most és mindenkoron * és mindörökkön örökké. Amen.

¹Az Isten megbocsátó irgalmát a szerző azzal okolja meg, hogy az Úr, a mi Alkotónk, legjobban ismeri az emberi természet nagy gyarlóságát.

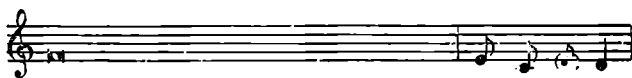
116. ZSOLTÁR.

MINDEN NEMZET MAGASZTALJA AZ URAT!

II. dallam.

Lau - dá - te Dóminum, om - nes Gen - tes: *
 Dí - csér - je - tek az Urat mind, ti nem - ze - tek *

laudáte eum, omnes pó - pu - li:
dicsérjétek őt valameny - nyi-en, népek!

Quóniam confirmáta est Mert bőséges az ő irgal-
super nos misericordia ma írántunk, * s örök-
ejus; * et véritas Dó- re megmarad az Úr hü-
mini manet in aetér- sége.
num.

Gloria Patri et **Fílio** * Dicsőség az Atyának és
et Spiritui Sancto, **Fiúnak** * és Szentlélek
Istennek,

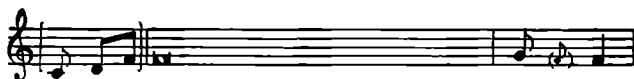
Sicut erat in principio Miképen kezdetben vala,
et nunc et **semper** * most és mindenkoron *
et in saecula saeculo- és mindörökkön örök-
rum. Amen. **ké. Amen.**

A 116. zsoltár az Istennek valamely nagy megszabadító tényét ünnepli, valószínűleg a babilóni fogság megszüntetését. Ezzel a nagy csodájával az Úr híven teljesítette régi ígétét, miért is a Zsoltáros az összes nemzeteket az Isten magasztalására hívja fel. Ez a felszólítás a 116. zsoltárnak tágabb értelemben vett messiási jelleget ad.

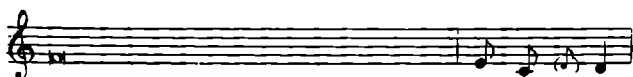
148. ZSOLTÁR.

MINDEN TEREMTMÉNY DICSÉRJE AZ URAT!

II. dallam.

Lau-dá - te Dominum de coe - lis, *
Dí-csér-jé tek az Urat az e-gek-ből, *

laudáte eum
dicsérjétek őt a

in exs-cél-sis!
magasságban.

Laudáte eum omnes An-
geli ejus, * laudáte
eum omnes virtutes
ejus.¹

Dicsérjétek őt, angyalai
mind, * dicsérjétek őt,
seregei mind!¹

Laudáte eum sol et luna,
* laudáte eum omnes
stellae, et lumen!

Dicsérjétek őt nap és
hold, * dicsérjétek őt
mind, ragyogó csilla-
gok!

Laudate eum coeli coe-
lórúm, * et aquae om-
nes, quae super coelos
sunt!

Dicsérjétek őt, az egek-
nek egei, * és minden
vizek az ég felett.

Laudent nomen Dómini,
quia ipse dixit, et facta
sunt, * ipse mandávit,
et creata sunt.

Dicsérjétek az Úr nevét!
* mert ő szólott és
lettek, ő parancsolt és
létrejöttek.

Státuit ea in aetérnum,
et in saeculum saeculi,
* praecéptum pósuit,
et non praeteribit.²

Felállította őket örök-
kőn-örökre, * s el nem
múló törvényt szabott
nekik.²

Laudate Dominum de
terra, * dracones, et
omnes abyssi!³

Dicsérjétek az Urat a
földről, * sárkányok
és mélységes vizek
mind!³

Ignis, grando, nix, glaci-
es, spiritus procella-
rum, * quae faciunt
verbum ejus!

Tűz, jégeső, hó, fagy és
szélvihar, * melyek
parancsát teljesítik!

Montes, et omnes colles,
* ligna fructifera, et

Mindnyájan, ti hegyek
és halmok, * gyümölcs-

omnes cedri!	termő fák és mind a cédrusok.
Bestiae, et universa pécora, * serpentes, et volucres pennatae!	Vadállatok és mind a barmok, * csúszómászó és szárnyas állatok.
Reges terrae, et omnes pópuli, * principes, et omnes iudices terrae!	Föld királyai és mind a népek, * fejedelmek és mind bírái a földnek.
Juvenes et virgines, senes cum junióribus: Laudent nomen Domini! * quia exaltatum est nomen ejus sólius!	Ifjak és szüzek, vének és gyermekek: dicsérjék az Úr nevét, * mert csak az ő neve magasztos.
Confessio ejus, super coelum, et terram! * et exaltávit cornum pópuli sui. ⁴	Fölsége égnél-földnél nagyobb! * felemelte népének szarvát. ⁴
Hymnus, omnibus sanctis ejus, * filiis Israel, pópulo appropinquánti sibi.	Dicsérje őt minden szentje, * Izrael fiai, a hozzá közel álló nép.
Gloria Patri et Filio * et Spiritui Sancto	Dicsőség az Atyának és Fiúnak * és Szentlélek Istennek,
Sicut erat in principio et nunc et semper * et in saecula saeculorum. Amen.	Miképen kezdetben vala, most és mindenkoron * és mindörökkön örökké. Amen.

A 148. zsoltár megírására az okot az Isten hatalmának valamely nagyszerű megnyilvánulása adta, mely a zsidó népet ismét nagygyá tette. A Hetvenes fordítás feliratában megnyilvánuló hagyomány szerint ez a nagy esemény a babilóni fogságból való megszabadítás volt. Igen valószínű, hogy a 148. zsoltár közvetve egyszersmind a

pogányok természetimádása ellen is kikel, amennyiben a világ összes lényeit, mint az egy igaz Isten alattvalóit tünteti fel.

¹⁻² Minden égi lény dicsérje az Urat!

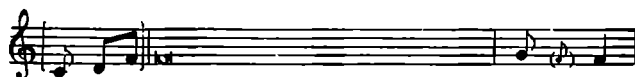
³⁻⁴ Az égi lények után a Zsoltáros a föld lényeit hívja fel az Isten dicséretére. A sárkányok általában a tenger nagy állatait jelentik.

⁴ Felemelte népének szarvát: hatalmat adott népének; — a Zsoltáros valószínűleg a babilóni fogság megszüntetésére gondol. Ezért azt kívánja, hogy minden teremtmény, főleg az Isten szentjei (Izrael népe) dicsérje az Urat.

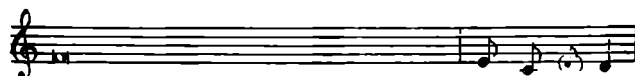
149. ZSOLTÁR.

AZ ISTEN ORSZÁGÁNAK VÉGSŐ DIADALA.

II. dallam.

Cán-tá-te Dómino cán-ti-cum no - vum; *
É-ne-ke-l - jetek az Úrnak új é - ne-ket, *

laus ejus in ecclési - a sanc-tó - rum!
zengjen ajámborok gyülekezetében dí-csé-re-te.

Laetétur Israel in eo, qui
fecit eum, * et filii Sion
exsultent in rege suo!

Örvendezzék Izrael az ő
alkotójának, * ujjong-
janak Sion fiai az ő
királyuknak.

Laudent nomen ejus in
choro, * in tympano,
et psalterio psallant ei!

Dicsőítsék nevét körtánc-
cal, * zengedezzenek
neki dobbal és lanttal.

Quia beneplácitum est
Dómino in pópulo suo,
* et exaltábit mansu-
étos in salútem.

Mert az Úr kedveli né-
pét, * diadalra juttatja
az aláza-tosakat.

Exsultábunt sancti in
glória, * laetabúntur
in cubilibus suis.

Exaltatiónes Dei in gúttu-
re eórum, * et gládii
ancipites in mánibus
eórum.

Ad faciéndam vindictam
in natió nibus, * incre-
pationés in pópulis;

Ad alligándos reges eó-
rum in compédibus, * et
nóbiles eórum in máni-
cis férreis.

Ut fácient in eis iudicium
conscriptum, * glória
haec est ómnibus sanc-
tis ejus!

Gloria Patri et Filio *
et Spiritui Sancto,

Sicut erat in principio et
nunc et semper * et
in saecula saeculorum.
Amen.

Ujjongnak majd a jám-
borok dicsőségben, *
örvendeznek nyugvó-
helyükön.

Szájukban Isten magas-
talása leszen, * kétélű
kard a kezükben.

És bosszút állnak a nem-
zeteken, * és megfenyít-
tik a népeket.

Láncra verik királyaikat,
* vasbilincsbe nagyjai-
kat.

És végrehajtják rajtuk a
megírt ítéletet. * Di-
csősége lesz ez min-
den szentjének.

Dicsőség az Atyának és
Fiúnak * és Szentlélek
Istennek,

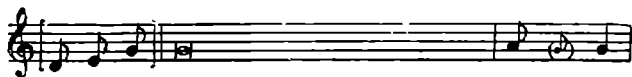
Miképen kezdetben vala,
most és mindenkoron
* és mindörökkön ö-
rökké. Amen.

A 149. zsoltár az Isten szentjeinek, a válasz-
tott népnek hálaadó győzelmi éneke.

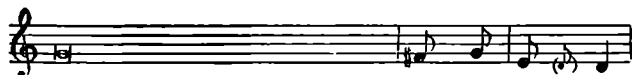
150. ZSOLTÁR.

MINDEN LÉLEK DICSÉRJE AZ URAT!

VIII. dallam.

Lau-dá-te Dominum in sanctis e - jus, *
Dí-csér-jé - tek az Urat szent haj-lé-ká - ban, *

laudáte eum in firmaménto vir-tú - tis e - jus!
dicsérjétek őt az ég erős bol-to - za - tá - ban.

Laudáte eum in virtúti-
bus ejus, * laudáte eum
secúndum multitudi-
nem magnitúdinis ejus!¹

Dicsérjétek őt hatalmas
telleiért, * dicsérjétek
őt nagyságának teljes-
ségéért.¹

Laudáte eum in sono tu-
bae, * laudáte eum in
psaltério, et cithara!²

Dicsérjétek őt harsonaszó-
*val, dicsérjétek őt lant-
tal és kobozzal.²

Laudáte eum in tympano,
et choro, * laudáte eum
in chordis, et organo!³

Dicsérjétek őt dobbal és
körlánccal, * dicsérjétek
őt húrokkal és fuvoló-
val.³

Laudáte eum in cymbalis
benesonántibus,⁴ lau-
dáte eum in cymbalis
jubilationís! * Omnis
spiritus laudet Domi-
num!⁵

Dicsérjétek őt zengő cin-
tányérral,⁴ dicsérjétek
őt csengő cintányérral.
* Minden lélek dicsérje
az Urat!⁵

Gloria Patri et Filio *
et Spiritui Sancto,

Dicsőség az Atyának és
Fiúnak * és Szentlélek
Istennek,

Sicut erat in principio et
nunc et semper * et

Miképen kezdetben vala,
most és mindenkoron *

in saecula saeculorum.
Amen.

és mindörökkön örök-
ké. Amen.

A 150. zsoltár a zsoltárok egész gyűjteményének befejező dicsérete (doxológiája) és mint ilyen, valószínűleg legújabb költeménye a zsoltárok könyvének. Amint az első zsoltár, mint bevezetés röviden összefoglalta az egész zsoltárkönyvnek alapvető tanítását: az embernek igazi boldogsága az isteni törvény megtartásában áll, — úgy ez a befejező zsoltár azt a nagy igazságot vési elménkbe, hogy az ember életének végső célja: az Isten dicsőítése teljes szívünkől, teljes lelkünkől, teljes elménkől és minden erőnkől.

¹ Istennek hatalmas tettei a természet erőinek és a világtörténelem eseményeinek mindenható intézése.

^{2—4} A Zsoltáros a templomi zenének néhány legfontosabb hangszerét sorolja fel.

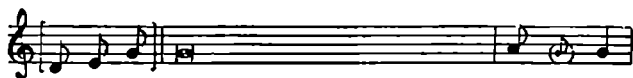
³ A 3. versben említett körtáncot a lányok kézi dobbal szokták kíséni.

⁵ Minden lélek — minden élő lény; szép ellentét az előbb említett élettelen hangszerekkel.

A HÁROM IFJÚ HÁLAÉNEKE.

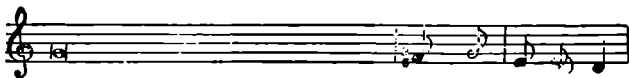
(Dániel 3, 57—58. és 56.)

VIII. dallam.

Be - nedicite omnia opera Domi-ni Do - mi - no:*

Ald - já - tok az Úr minden
alkotmá-nyai az U - rat:*

laudate et superexaltate e-um in sae-cu-la.
dicsérjétek és magasztaljátok őt mind-ő-rök - ké.

Benedicite Angeli Domini Domino: * laudate et superexaltate eum in saecula.

Benedicite coeli Domino: * laudate et superexaltate eum in saecula.

Benedicite aquae omnes, quae super coelos sunt, Domino: * laudate et superexaltate eum in saecula.

Benedicite omnes Virtutes Domini Domino: * laudate et superexaltate eum in saecula.

Benedicite sol et luna Domino: * laudate et superexaltate eum in saecula.

Benedicite stellae coeli Domino: * laudate et superexaltate eum in saecula.

Benedicite omnis imber et ros Domino: * laudate et superexaltate eum in saecula.

Benedicite omnes spiritus Dei Domino: * laudate et superexaltate eum in saecula.

Benedicite ignis et aëstus in Domino: * laudate et superexaltate eum in saecula.

Áldjátok az Úr angyalai az Urat: * dicsérjétek és magasztaljátok őt mindörökké.

Áldjátok egek az Urat: * dicsérjétek és magasztaljátok őt mindörökké.

Áldjátok minden egek fölötti vizek az Urat: * dicsérjétek és magasztaljátok őt mindörökké.

Áldjátok az Úr minden erői az Urat: * dicsérjétek és magasztaljátok őt mindörökké.

Áldjátok nap és hold az Urat: * dicsérjétek és magasztaljátok őt mindörökké.

Áldjátok az ég csillagai az Urat: * dicsérjétek és magasztaljátok őt mindörökké.

Áldjátok minden zápor, eső és harmat az Urat: * dicsérjétek és magasztaljátok őt mindörökké.

Áldjátok Isten minden szelei az Urat: * dicsérjétek és magasztaljátok őt mindörökké.

Áldjátok tűz és hőség az Urat: * dicsérjétek és magasztaljátok őt mindörökké.

Benedicite frigus et aestus in Domino: * laudate et superexaltate eum in saecula.

Benedicite rores et pruina Domino: * laudate et superexaltate eum in saecula.

Benedicite gelu et frigus Domino: * laudate et superexaltate eum in saecula.

Benedicite glacies et nives Domino: * laudate et superexaltate eum in saecula.

Benedicite noctes et dies Domino: * laudate et superexaltate eum in saecula.

Benedicite lux et tenebrae Domino: * laudate et superexaltate eum in saecula.

Benedicite fulgura et nubes Domino: * laudate et superexaltate eum in saecula.

Benedicat terra Dominum * laudet et superexaltet eum in saecula.

Benedicite montes et colles Domino: * laudate et superexaltate eum in saecula.

Benedicite universa germinantia in terra Do-

Áldjátok hideg és hőség az Urat: * dicsérjétek és magasztaljátok őt mindörökké.

Áldjátok harmat és zuzmára az Urat: * dicsérjétek és magasztaljátok őt mindörökké.

Áldjátok fagy és hideg az Urat: * dicsérjétek és magasztaljátok őt mindörökké.

Áldjátok jég és hó az Urat: * dicsérjétek és magasztaljátok őt mindörökké.

Áldjátok éjek és napok az Urat: * dicsérjétek és magasztaljátok őt mindörökké.

Áldjátok világosság és sötétség az Urat: * dicsérjétek és magasztaljátok őt mindörökké.

Áldjátok villámok és felhők az Urat: * dicsérjétek és magasztaljátok őt mindörökké.

Áldja a föld az Urat: * dicsérje és magasztalja őt mindörökké.

Áldjátok hegyek és hal-
mok az Urat: * dicsérjétek és magasztaljátok őt mindörökké.

Áldjátok a föld minden növényei az Urat: *

- mino: * laudate et superexaltate eum in saecula.
- Benedicite fontes Domino: * laudate et superexaltate eum in saecula.
- Benedicite maria et flumina Domino: * laudate et superexaltate eum in saecula.
- Benedicite cete et omnia, que moventur in aquis, Domino: * laudate et superexaltate eum in saecula.
- Benedicite omnes volucres coeli Domino: * laudate et superexaltate eum in saecula.
- Benedicite omnes bestiae et pecora Domino: * laudate et superexaltate eum in saecula.
- Benedicite filii hominum Domino: * laudate et superexaltate eum in saecula.
- Benedicat Israel Dominum: * laudet et superexaltet eum in saecula.
- Benedicite sacerdotes Domini Domino: * laudate et superexaltate eum in saecula.
- Benedicite servi Domini Domino: * laudate et
- dicsérjétek és magasztaljátok őt mindörökké.
- Áldjátok kútforrások az Urat: * dicsérjétek és magasztaljátok őt mindörökké.
- Áldjátok tengerek és folyóvizek az Urat: * dicsérjétek és magasztaljátok őt mindörökké.
- Áldjátok tenger halai és élőlényei az Urat: * dicsérjétek és magasztaljátok őt mindörökké.
- Áldjátok ég madarai az Urat: * dicsérjétek és magasztaljátok őt mindörökké.
- Áldjátok vad- és szelid állatok mind az Urat: * dicsérjétek és magasztaljátok őt mindörökké.
- Áldjátok emberek az Urat: * dicsérjétek és magasztaljátok őt mindörökké.
- Áldja Izrael az Urat: * dicsérjétek és magasztaljátok őt mindörökké.
- Áldjátok Úr papjai az Urat: * dicsérjétek és magasztaljátok őt mindörökké.
- Áldjátok Úr szolgálai az Urat: * dicsérjétek és

superexaltate eum in saecula.	magasztaljátok őt mindörökké.
Benedicite spiritus et animae justorum Domino: * laudate et superexaltate eum in saecula.	Áldjátok igazak szívei és lelkei az Urat: * dicsérjétek és magasztaljátok őt mindörökké.
Benedicite sancti et humiles corde Domino * laudate et superexaltate eum in saecula.	Áldjátok szentek és alázatos szívűek az Urat: * dicsérjétek és magasztaljátok őt mindörökké.
Benedicite Anania, Azaria, Misael Domino: * laudate et superexaltate eum in saecula.	Áldjátok Ananiás, Azariás és Mizael az Urat: * dicsérjétek és magasztaljátok őt mindörökké.
Benedicamus Patrem et Filium cum sancto Spiritu: * laudemus et superexaltemus eum in saecula.	Áldjuk az Atyát és a Fiút a Szentlélekkel együtt: * dicsérjük és magasztaljuk őt mindörökké.
Benedictus es, Domine, in firmamento coeli: * et laudabilis, et gloriosus, et superexaltatus in saecula.	Áldott vagy Uram az ég erősségében: * dicséretes és dicsőséges és magasztos mindörökké.
Gloria Patri et Filio * et Spiritui Sancto,	Dicsőség az Atyának és Fiúnak * és Szentlélek Istennek,
Sicut erat in principio et nunc et semper * et in saecula saeculorum. Amen.	Miképen kezdetben vala, most és mindenkoron * és mindörökkön örökké. Amen.

Dániel három társa — Sidrák, Misák, Abdenágó — nem imádja a Nabukodonozortól felállított aranyszobrot, miért is a király őket a tüzes kemencébe vetteti. Azok, akik őket megkötözték és a

tüzes kemencébe belevetették, megégtek a kemencéből kitörő lángoktól, ők maguk pedig jártak-keltek a láng közepette és dicsérték az Istent és áldották az Urat. Azariás pedig ott állt és a tűz közepette imádságra nyitotta száját, és Istennek minden teremtményét felszólította az Úr magasztalására. A felsorolás az egyes lények teremtésének sorrendjét követi. — Mivel Azariással és társaival leszállt az Úr angyala a kemencébe és kiverte a tűz lángját a kemencéből, mintha harmatos szellő fujdogált volna benne, a tűz egyáltalán nem érintette őket, sem fájdalmat, sem semmiféle bántódást nem okozott nekik. *Jegyzet:* Ezen szöveg a Szent István Társulat kiadásában dr. Szunyogh Xav. Ferenc-féle Magyar Latin Missaléból vétetett át.

ZAKARIÁS HÁLAÉNEKE.

(Lukács 1, 68—79.)

Erzsébetnek pedig eljött az ideje, hogy szüljön; és fiat szüle. És meghallák szomszédai és rokonai, hogy az Úr nagy irgalmasságot cselekedett rajta, és vele együtt örvendezének. Lőn pedig nyolcadnapon, eljővének körülmetélni a gyermeket, és atyja nevről Zakariásnak nevezék. És felelvén anyja, mondá: Semmiesetre sem, hanem Jánosnak fogják hívni. Mondák neki: De hiszen senki sincsen rokonságodban, kit így neveznének. Intének tehát atyjának, hogyan akarja őt hivatni. Ő pedig írótaíblát kérvén, e szavakat írá: János az ő neve. És csodálkozáának mindnyájan. Erre azonnal megnyílék szája és nyelve, és szóla, magasztalván az Istent. És félelem szállá meg összes szomszédaikat, s ezen dolgoknak híre futa Judea egész hegyvidékén. És szívükbe vevék mind, akik ezt hallották vala, mondván: Hát mi lesz ebből a gyermekből? Mert az Úr keze vala

- inimicórum nostrórum
liberati, * serviámus
illi.
- In sanctitáte, et justitia
coram ipso, * omnibus
diébus nostris.*
- Et tu, puer, Prophéta
Altissimi vocáberis: *
praeibis enim ante fá-
ciem Domini paráre
vias ejus:*
- Ad dandam sciéntiam sa-
lutis plebi ejus: * in
remissionem peccató-
rum eórum:*
- Per viscera misericordiae
Dei nostri: * in quibus
visitavit nos, oriens ex
alto:*
- Illumináre his, qui in té-
nebris, et in umbra
mortis sedent: * ad diri-
géndos pedes nostros
in viam pacis.*
- Gloria Patri et **Filio** * et
Spirítui Sancto,
- Sicut erat in principio et
nunc et **semper** * et
in saecula saeculorum.
Amen.
- től megszabadítva, * fé-
lelem nélkül *szolgáljunk*
néki.
- Jámborságban és igazság-
ban ő előtte, * minden
napjainkban.*
- Te meg gyermek! a Ma-
gasságbeli prófétájának
fogsz hivatni, * mert
előre még az Úr színe
előtt elkészíteni az ő
útjait.*
- Hogy az üdvösség tudo-
mányát add az ő né-
pének, * bűneik bocsá-
natára.*
- A mi Istenünknek mély-
séges irgalmából, *
mellyel meglátogatott
minket a magasságból
felkelő;*
- Hogy világítson azoknak,
kik sötétségben és a
halál árnyékában ül-
nek, * hogy lábainkat
a békesség útjára iga-
zítsa.*
- Dicsőség az Atyának és
Fiúnak * és Szentlélek
Istennek,
- Miképen kezdetben vala,
most és mindenkoron
* és mindörökkön ö-
rökké. Amen.

Mindezeket az út hosszúsága szerint egészben vagy részben éneklik.

Majd a templomban az oltár előtt a következőket mondják:

Benedictus es, Domine, Deuspatrumnostrorum. Benedicamus Patrem et Filium, cum Sancto Spiritu.	Áldott vagy, Uram, atyá- ink Istene. Áldjuk az Atyát és a Fiút a Szentlélekkel.
---	--

Laudemus et superexal- temus eum in saeculo. Benedictus es, Domine, in firmamento coeli. Et laudabilis, et gloriosus, et superexaltatus in saecula.	Dicsérjük és magasztaljuk mindörökké. Áldott vagy, Uram, az ég erősségében. És dicséretes és dicsősé- ges és magasztos mind- örökké.
---	--

Benedic anima mea, Do- mino, Et noli oblivisci omnes retributiones eius.	Áldjad lelkem, az Urat, És ne feledd el semi- lyen jótéteményét.
---	--

Domine, exaudi oratio- nem meam.	Uram, hallgasd meg kö- nyörgésemet.
-------------------------------------	--

Et clamor meus ad te veniat.	És az én kiáltásom jus- son elődbe.
---------------------------------	--

Dominus vobiscum. Et cum spiritu tuo.	Az Úr legyen veletek. És a te lelkeddel.
--	---

Oremus.

Deus, cujus misericordiae
non est numerus, et
bonitatis infinitus est
thesaurus: piissimae
Majestati tuae pro col-
latis donis gratias agi-
mus, tuam semper cle-
mentiam exorantes; ut,
qui potentibus postu-

Könyörögjünk!

Úr Isten, kinek irgalmas-
sága megszámlálhatat-
lan és jóságának kin-
cse végtelen: szüntelen
kérve hozzánk való
kegyességedet, hálát
adunk legkegyelme-
sebb Főlségednek ránk
halmozott ajándékaiért

lata concedis, eosdem
non deserens, ad prae-
mia futura disponas.

Deus, qui corda fidelium
Sancti Spiritus illustra-
tione docuisti: da no-
bis in eodem Spiritu
recta sapere; et de
ejus semper consolati-
one gaudere.

Deus, qui neminem in
te sperantem nimium
affligi permittis, sed
pium precibus praestas
auditum: pro postula-
tionibus nostris, votis-
que susceptis gratias
agimus, te piissime
deprecantes; ut a cunc-
tis semper muniamur
adversis. Per Dominum
nostrum Jesum Chris-
tum Filium tuum: Qui
tecum, etc. Amen.

és kérünk, hogy aki
megadod a hozzád
folyamodóknak, amit
tőled kérnek, őket
soha el nem hagyván,
tedd méltókká jövődő
jutalmaidra.

Úr Isten, ki a hívek szí-
veit a Szentlélek vilá-
gosítása által tanítottad,
engedd, kérünk, hogy
ugyanazon Szentleked
által mindenkor igazat
gondoljunk és az ő
vigasztalásában min-
denkor örvendezzünk.

Úr Isten, ki nem engeded
a benned bizót igen
nagy csapással sujtani,
hanem az ájtatos imá-
kat meghallgatod; há-
lát adunk a mi meg-
hallgatott kéréseinkért
és könyörgéseinkért és
a legalázatosabban ké-
rünk, hogy minden
szerencsétlenségtől
megoltalmaztassunk.
A mi Urunk Jézus
Krisztus által, ki veled
stb. Amen.

EGYHÁZI ÉNEKEK.

Eszmekörünkbe illő néhány szent éneket is közlök itt a szíves olvasó könnyebbségére.

Örömmel közöltem volna többet is, de sajnós tárgy, szöveg és dallam tekintetében megfelelőt alig lehet többet találni. Ezen körülmény is mutatja, hogy az Isten dicsőítésével kapcsolatban az énekköltészetben is igen sok még a teendő. Bárcsak mennél több és szebb ének mozdítaná elő a jövőben Isten nagyobb dicsőségét s a hívek Istenhez való közeledését.

Ezen énekek egy részét a Tárkányi—Zsaskovszky Énektárból, másik részét a Szent vagy Uram énekeskönyvből vettem át.

Áldj meg minket, Teremtő nagy Úristen!

Sz. V. U. 273. sz.

Áldj meg minket Te-rem-tő nagy Úr-is-ten, Áldj meg min-ket
Úr-vő-zí-tő Úr-is-ten. Áldj meg Szent-le-lek Úr-isten, Három szemé-ly
I-gaz Is-ten, Áldj meg min-ket Szent-há-rom-ság egy Is-ten.

Áldjon meg minket Szent Atyaúristen.

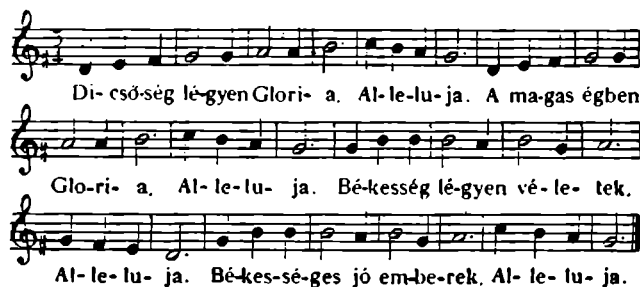
Sz. V. U. 274. sz.

2. Atyaúrsten, aki szent Fiadat — Bűn váltságára miérettünk adtad, — Szentlélek Istent ki elküldted nekünk; — Egy örök Isten, irgalmazz mi- nekünk.

Dicsőség légyen Glória.

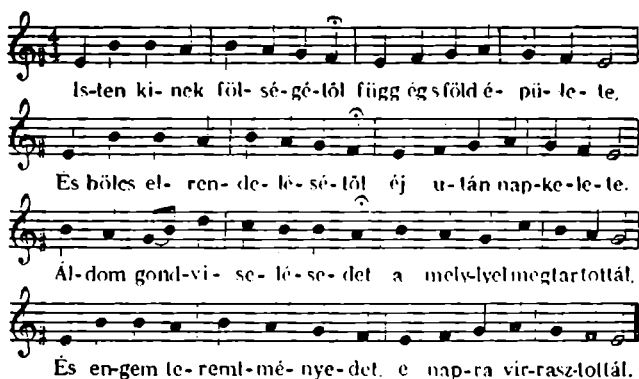
Harmonia Sacra 4. sz.

2. Te, Uram, szent vagy egymagad, Alleluja! — És legfölségesb egymagad, Alleluja! — Atyaúrsten is véled, Alleluja, — Krisztus Urunk és Szent- lélek, Alleluja!

Reggeli ének.

Tárkányi-Zsasekovszky.

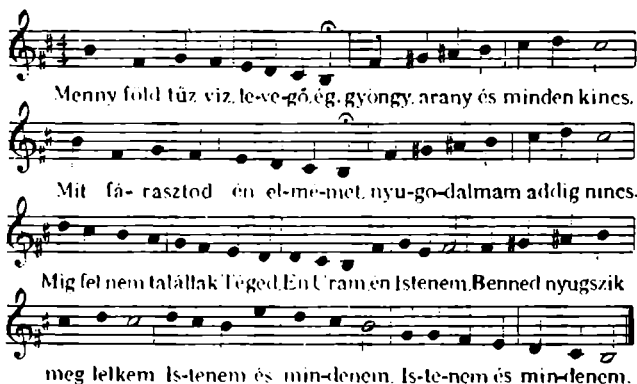

Is-ten ki- nek föl- sé- gé- lől függ ég s föld é- pü- le- te,
Es bö- les el- ren- de- le- sé- től éj u- tán nap- ke- le- te.
Ál- dom gond- vi- se- le- se- det a mely- lyel megtartottál.
Es en- gem le- remt- mé- nye- det, e nap- ra vir- rasz- tottál.

2. Minthogy teáltalad élek, — én csekély por, semmi-
ség, — mindent csak tőled reménylek, — vég-
hetetlen Istenség! — Kérlek, add szent malasz-
todat, — hogy a bűnt kerülhessem — és te szent
akaratomat — mindenben követhessem.
3. Adj erőt kötelességim — hű teljesítésére, — és
szent áldást kezdeményim — jó véghezvivésére.
— Jó szándék tegye becsessé — itt mulandó dol-
gomat, — s az Úr előtt érdemessé — minden
mozdulásomat.
4. Elmém minden gondolatját — Te vezérelj Iste-
nem! — Szívem minden mozdulatját — Teneked
fölszentelem. — Fáradságos életemet, — min
annyit szomorkodom, — s életemmel mindene-
met — fölségednek áldozom.
5. Benned bízom, benned élek, — ó, én édes Iste-
nem! — Egyedül benned reménylek, — csak
nálád van kegyelem. — Tied vagyok élve, halva
— Veled fekszem és kelek, — míg a sírból feltá-
madva, — szebb hajnalra ébredek.

Menny, föld, tűz, víz, levegő, ég . . .

Sz. v. U. 265. sz.

Menny föld tűz víz levegő ég gyöngy arany és minden kincs.

Mit fá- rasztod én el-me-nem nyu-go-dalmam addig nincs.

Mig fel nem talál- lak Téged. En U-ra-men Istenem. Benned nyugszik

meg lelkem Is-tenem és min-denem. Is-te-nem és min-denem.

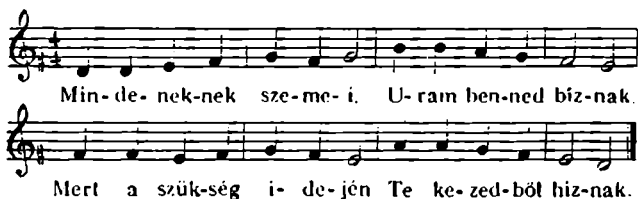
2. Jó hírnév és jó barátság, — Magas rang és tisztesség, — S amit csak a test kívánhat: — Bőség, öröm, egészség; — Szívem meg nem elégíti — Semmi más gyönyörűség; — Benned nyugszik meg lelkem, — Istenem és mindenem, — Istenem és mindenem!
3. Amit hallok, amit tudok — Kívüled, ó Istenség, — A háborgó léleknek az — Csak győtrelem és inség; — Ami jó van e világon, — Nélküled az semmiség; — Benned nyugszik meg lelkem, — Istenem és mindenem, — Istenem és mindenem!
4. Elmém bármint hányjam, vessem, — Bár akár-mit gondoljak, — Akárkihez folyamodjam, — Vagy mint madár, úgy szálljak; — Nincs mód, hogy szívemnek másban — Nyugodalmat talál-jak; — Benned nyugszik meg lelkem, — Istenem és mindenem, — Istenem és mindenem!
5. Azért távol legyen tőlem — A világ dicsősége, — Istenem, te vagy egyedül, — Lelkem gyönyörű-

sége; — Nálad nélkül ez az élet — A szív keserősége: — Benned nyugszik meg lelkem, — Istenem és mindenem, — Istenem és mindenem!

6. Jer, én édes vigasztalóm, — Jézus szent kereszt-fája! — Jer, egyetlen reménységem, — Üdvőségem nagy ára! — Te vagy, hol a háborgó szív — Nyugodalmát találja: — Benned nyugszik meg lelkem, — Istenem és mindenem, — Istenem és mindenem!

Mindeneknek szemei.

Sz. v. U. 121. sz.

Min-de nek-nek sze-me-i. U-ram ben-ned bíz-nak.

Mert a szük-ség i-de-jén Te ke-zed-ből hiz-nak.

2. Kezeidet kinyitod, — Benne minden jószág, — És áldással töltöd el — Föld minden lakóját.
3. Levegőég madara — És az erdő vadja, — Amely nem szánt, nem is vet, — Étkét tőled kapja.
4. Liliomok a mezőn, — Nem szőnek és fonnak, — Mégis szebb a köntösük, — Semmint Salamonnak.
5. Hát még, kiket tenmagad — Képére formáltál, — Minket Uram, jószágod, — Hogyan ruház, táplál!
6. Amit nekünk juttattál, — Nemcsak testi étel; — Táplálsz minket magaddal: — Szent testtel és vérrel.

7. Azért, akik annyi sok — Kegyességét látjuk, —
Méltó, hogy a nagy Istent — Dicsérjük és áldjuk.
8. Szent, szent, szent vagy, kegyes Úr — És vég
nélkül áldott, — Akitől ily bő áldás — Az em-
berre szállott.

Örvendezzünk, jertek.

Sz. v. U. 257. sz.

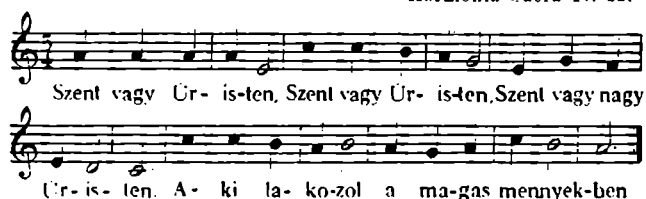

Ör- ven-dez-zünk jer-tek, á- hí- ta- tos lel-kek.
Is- te-nünk ol- tá- rá- nál. Nyis-suk ki a telkünk.
vi- dám dal- ra keljünk mi U-runk mi re-ánk vár.

2. Fölséges az Isten, por előtte minden, — Por a
föld, por az ég is! — Mik a földön élnek: mint
a szegény féreg, — Szeret ő, szeret mégis.
3. Fiát adta értünk, őbenne remélünk, — Főpapunk
ő lett nekünk, — Aldozatunk ő lett s érte Uram
tőled — Reméljük üdvösségünk.

Szent vagy Úristen . . .

Harmonia Sacra 17. sz.

Szent vagy Úr- is-ten, Szent vagy Úr- is-ten, Szent vagy nagy
Úr- is- ten. A- ki ta- ko-zol a ma-gas mennyek-ben

2. Mennyei karok, földi országok, — mindenek betelnek, dicsőségével — az örök Istennek.

Tehozzád kiáltok.

Sz. v. U. 268. sz.

2. Adj erőt s épséget, Uram, azoknak, — Akik szent nevedben híven dolgoznak: — Hogy vídám kedvvel munkálkodhassunk — S munkánkkal téged áldhassunk.
3. Engedd, hogy sorsunkkal megelégedjünk, — Melyet bölcs végzésed rendelt minékünk: — A nagyravágás el ne ragadja, — Ne legyen lelkünk gőg rabja.
4. Nálad úr s szegény közt nincsen különbség, — Elzárva senkitől nincs az üdvösség; — A gazdagságot te nem tekinted, — Csak tiszta, jámbor lelkünket.
5. Add Uram kegyelmed, minden munkámhoz, — S amidőn rossz szándék kísértetbe hoz, — Ments meg engemet, el ne tévedjek, — Kárt, csalást tenni ne merjek.
6. Legyen szent áldásod igaz munkámon, — Mert habár az ember végig izzadjon; — Ha szent ál-

dásod nem segít rajta — Semmi munkának nincs haszna.

7. Uram, én nem félek a szegénységtől, — Csak mentsd meg lelkemet a bűnvesztéstől; — Édes Istenem, csak te légy végre — Földi munkámnak szent bére.

Uram, hiszlek.

Sz. v. U. 263. sz.

Uram hiszlek és re-mél-lek tisz-ta szív-ből sze-ret-lek.

Val-lom ma-gam keresztlénvnek hitelt a-dok mindeneknek

A-mi Krisztus hi-lén vallnak, mert mindenek tő-lel vannak.

E szent hitben, reménységben, sze-re-tet-ben e-rő-sít.

2. Uram, hiszlek és reméllek, — Tiszta szív-ből szeretlek. — Hiszem, hogy csak egy Isten van, — Ámbár három személye van, — Ki a jókat jutalmazza, — Gonoszokat ostorozza. — E szent hitben, reménységben, — Szeretetben erősíts.
3. Uram, hiszlek és reméllek, — Tiszta szív-ből szeretlek. — Hiszem Krisztust, Isten Fiát, — E világnak megváltóját, — Ki a mennyből alászállott, — Emberré lett és megváltott. — E szent hitben, reménységben, — Szeretetben erősíts.
4. Uram, hiszlek és reméllek, — Tiszta szív-ből sze-

retlek. — Hiszem, vallom a Szentlelket, — Vigasztaló örömröket. — Ki szívöket megszentelte, — Kegyelellekkel betöltötte. — E szent hitben, reménységben, — Szeretetlenben erősíts.

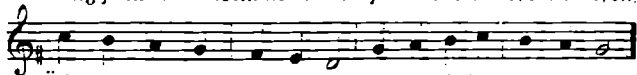
5. Uram, hiszlek és reméllek, — Tiszta szívből szeretlek. — Benned Uram reménységem, — Hogy elnyerem üdvösségem; — Mert bűneim megbocsátod, — Megtérésem hogyha látod. — E szent hitben, reménységben, — Szeretetlenben erősíts.
6. Uram, hiszlek és reméllek, — Tiszta szívből szeretlek. — Szeretlek nagy jószágodért, — Emberekhez irgalmadért. — Mászt kívüled nem óhajtók, — Sem nagyobbnek nem állítók, — E szent hitben, reménységben, — Szeretetlenben erősíts.
7. Uram, hiszlek és reméllek, — Tiszta szívből szeretlek. — Bánom minden bűneimet, — Nézd törődött, bús szívemet. — Inkább mindjárt halni megyek, — Mint a bűnnek rabja legyek. — E szent hitben, reménységben, — Szeretetlenben erősíts.
8. Uram, hiszlek és reméllek, — Tiszta szívből szeretlek. — Engedd meg, hogy végórámban — Legyenek e szavak számban, — És szívemben följegyezve, — S koporsómra fölsegezve: — Uram, hiszlek és reméllek, — Tiszta szívből szeretlek.

Zengjünk Jézus szent nevének . . .

Sz. v. U. 151. sz.

Zeng-jünk Jé-zus szent nevének Uj é-ne-ke-t keresz-te-nyek.

Üd-vöz-lég-y fény ten-ge-re. Jé-zus é-des szép ne-ve.

2. Nincsen név több ilyen édes, — Ily malasztos, ily fölséges; — Bajvívóknak fegyvere: — Jézus édes, szép neve.
3. Az ég és föld meghajolnak, — E szent névnek úgy hódolnak; — Lelkünk drága üdvszere: — Jézus édes, szép neve.
4. Meleget ez ad a napnak, — Csillagok fényt ettől kapnak. — Örömnünknek kútfeje: — Jézus édes, szép neve.
5. Szövétnekünk a sötétben, — Árnyékunk légy a hévségben. — Lelkünk nyugvó menhelye: — Jézus édes, szép neve.
6. Sátora a békességnek, — Szívünk s lelkünk, kérünk, véd meg, — Ha a bűn tör ellene: — Jézus édes, szép neve.
7. Nagy név, kérünk, tőlünk elvedd — A káromló, undok nyelvet. — Gyarló szívünk ereje: — Jézus édes, szép neve.
8. Zengedezze az ég és föld, — Mely e titkos névvel bétölt, — Lelkünk édes mindene: — Jézus édes, szép neve.

Ó Isten, hála néked!

Tárkányi—Zsaskovszky énektárból.

„Uram Jézus légy velünk“ dallamára.

1. Oh Isten! Hála Neked, dicsérjük szent nevedet, — hogy megáldád jóvoltoddal itt könyörgő népedet; * legyen áldott szent neved, oh Isten! hála neked.
2. Szívünkben a szeretet buzgó hálát ad neked, — hogy ránk bőven árasztottad nagy jótéteményedet, * áldja kegyes kezedet szívünkben a szeretet.
3. Kegyelemnek tengere, minden áldás kútfeje, —

nálad nélkül sikertelen az embernek ereje. * Úgy bír, ha te vagy vele, minden erő kútfeje.

4. Hála, hogy velünk valál és célunkhoz juttattál, — csak az várhat boldog véget, ki mellett oltalmaz áll. * Te minket oltalmazál, hála, hogy velünk valál.
5. Hála, hogy védelmezél és elmúlt a nagy veszély, — életünk sok örvénye közt, te vagy a biztos vezér. * Ó, Atyánk nincs ott veszély, ahol te vagy a vezér.
6. Ó, légy mindvégig velünk, hogy így állandók legyünk, — ha te védsz, nincs ki ártson, nincs ki győzzön ellenünk. * Végre, engedj Istenünk! mennyben hálát zengenünk.

ALKALMI KÖLTEMÉNYEK.

Katolikus költőink szép költeményeinek kis gyűjteményét nyujtom még a szíves olvasónak abban a tudatban, hogy a szent zsoltárokon és énekeken kívül a magyar költészetnek e gyönyörű virágai is alkalmasan mozdítják elő a magasztos eszmékben való gyönyörködést, azok szolgálatát és terjedését. Különösen ünnepségeken tehetnek ezek jó szolgálatot. Legnagyobb részben a „Rózsáskert” című kiváló költeménygyűjteményből vettem át azokat, a t. szerzők, a mű szerkesztője, dr. Tordai Ányos és a kiadó Szent István Társulat engedélyével. Velem együtt bizonyára azok is hálásak lesznek nekik, akik eddig nem ismerték a jeles költeményeket s most maguk is lelki gyönyörűséggel olvassák azokat, vagy éppen másokkal is megismertetik.

Bizonyára több helyen inkább megfelelő ének, zene, szavaltból álló műsoros-estet rendeznek a hálaadás napjának befejezésére, mint táncmulatságot. Ennek a mulatságnak gyakran nincs jó vége és könnyen lerontja azt, amit az ájtatosság épített. Különösen ott, ahol eddig sem hálaadás, sem más mulatsággal járó aratóünnep nem volt, célszerűbb táncmulatság helyett a műsoros estet bevezetni.

Finta Sándor: Glória.

„Szívünk miséje”-ból. Szerző engedélyével.

Dicsőség Istennek a magasságban!

Lendülj, lélek, a földről az ég magasába!

Hagyd a barázdát, fűtlyeli műhelyedet,

Gyáraid szívtelen gépdohogását,
Ingatag asztalod számadatát
mostoha, üzleti mérlegedet!

Hagyd el a földet! A birtok, a bútor,
A villa, a kéjlak, a bérpaloták,
A képek, a szobrok, a könyveid ezre,
Szőnyegeid puha kellemei,
A kerted, a pénzmagod, ételeid sokasága,
A bor, meg a pezsgő mámoros kortya,
Rádiód távoli, nagy muzsikái,
Gyors autóiram vad robogása
S új repülőutak izgatag álma,
Mind csak a boldogság keresése hiába . . .

Egy a boldogság, a dicsőség s Egy a valóság:
Isten, a föld Ura! Mennyei Atyja
Porlatag életed éveinek.
Csacska családod Gondviselője,

S gondjaid, gyászaid, rút nyavalyáid
Orvosa, gyámola, enyhülete!

Zengd tele, lélek, az égür erőit,
A csillagok végtelen, ős birodalmát,
A menny lesugárzó, szent Karait,
S áldd az Atyában a kezdetet, a véget,
Életed alfáját s omegáját;
Áldd az Atyában a Megváltó Fiú-Isten
Golgota-útját, szent sebeit;
S áldjad a Szentlélek segedelmén
Rádhulló, kegyelemteli élet
Jóra sugalló ösztöneit!

Áldd Urad zengve, s hozd le a földre
Isteni hited szent erejének mennyei kincsét,
Hozd le reményeid nagy bizodalmát,
Hozd szeretetre gyúló szívedet!

Hintsd a kincsed, hintsd bizodalmad!
Árassza szíved a béketűrő szót,
Mert béke vezérli a jóakarattal
Istenért küzdő embereket!

Finta Sándor: Prefáció.

„Szívünk miséje”-ből. Szerző engedélyével.

Magasztalja békességünk az Urat!

Emelje fel szívünk szavát ünnepi, szent hangulat,
Föl a földről! Keressük meg szívárványos trónusát
S úgy mulassuk magvetését, mint urának szorgos
szolga

Jól megmunkált, szép mezőn a frissen sarjadó búzát!

Kitáruló karom: sasszárny. Ott lebeg a nap alatt.
Kövessetek dalosan, mint égbevágyó madarak!
Szép az égbolt selyem rétje. Láthatatlan csillagai
csodafák!

Csodafákon lángvirágok! Lángvirágon angyalok!

S térdre hulló rendjeik közt, fent az Úrnak

Nagyfelségű fényessége felragyog.

Láttatok-e földi képet, mely ily lélekrengető?

Törj le, lélek, alázottan, mint szellőn a zsenge tő!

Nézd az útját! Mint kíséri Nap, Hold, csillagmiriád!

Érzed-e, hogy mily csodáknak mennyi titka,

S mily sugárzó boldogság nyíl reád?

Érzed-e az imádságot, mely a földről égretör?

Dörömböl a menny kapuján, csillagokig érve föl!

Túlszárnyal az angyalokon, kerubok szent seregén,

Dicsőültek régióin, minden szentek fénykörén

S ott csapong a tündöklésben, ring a szférák ének-
árján,

Szárnyain már ott ragyog a csillagszikrás láng-
szívárvány!

Egyre feljebb leng fel, lendül.
Harangzúgás cseng fel, csendül.
Csillog-villog, fölragyog a kék azúr,
S mondhatatlan, szent szépségű
Mosolyával, jóságával reád tekint
Végzetetlen magasból az Úr!

Van térded?
A földet érjed!
Van szárnyad?
A mennyet járad!
Van melled?
Csak verjed, verjed!
Úgy dicsérd a Végtelent!
Míg a szíved föleseng,
S gyermeklelked, mint minisztráns
Csengetyűje belecseng:
— Szent az Isten, végzetetlen szent, szent, szent!

Harsányi Lajos: Ki az Úr?

A „Rózsáskert”-ből. Szerző engedélyével.

Kezdetben volt az Isten.
Az Isten volt az Úr.
Azután jött a Tűz, Víz,
Az Ég, a kék Azúr.
Majd jöttek a Királyok
S azok lettek urak.
Aztán elűzték őket,
Kiirtva magjukat.
Majd jött a felséges Nép
És a nép lett az úr.
Majd jött a szent Szabadság
S akkor az lett az úr.
Azután jött a Terror.
S a terror lett az úr
Azután jött az Inség

S az ínség lett az Úr . . .
 Azután jött a Bőség.
 (Nem lett belőle úr.)
 Botorkált a Megértés.
 (Nem lett belőle úr.)
 Azután jött a Bankár
 S a bankár lett az úr.
 Azután jött a Mammon
 S a Mammon lett az úr.
 Azután jött a Sátán
 S most a Sátán az úr . . .
 De elbukik a Sátán
 És nem lesz mindig úr.
 És összedől a Mammon
 És nem lesz mindig úr.
 Öngyilkos lesz a Bankár
 És nem lesz mindig úr.
 És elmúlik az Ínség
 És nem lesz mindig úr.
 És fölenged a Terror
 És nem lesz mindig úr.
 És meghal a Szabadság
 És nem lesz mindig úr.
 És megszelídül a Nép
 És nem lesz mindig úr.
 Király nem akad senki
 És nem lesz többet úr.
 És ránk szakad a kék Ég
 És nem lesz többet úr.
 És füstté lesz a Tűz, Viz
 És nem lesz többet úr.
 Kezdetben volt az Isten
 Az Isten volt az Úr.

Örökkön és örökkön
 Az Isten lesz az Úr . . .

Kemenes Ferenc: Magasztaló ének.

A „Rózsáskert”-ből. Szerző engedélyével.

Örök hatalmú, végtelen való!
Ki a magasság felhőin lakol,
S királyi széked lángoló napok
Tartják mérhetetlen mélységek fölött;
Ki megkerülted egyes-egyedül
Az égkerektség roppant távolát;
Jártál a forrva harsogó elem
Csillagfonó nagy mélységein;
Általhatottál az éj tengerén,
S teremő szódra minden cseppből egy
Világ tetszett fel a habok közül,
És e világban száz, meg százezer
Erő és élet nyüzsg, forr szüntelen;
Ki megvilágítsz földet és eget,
S forró tüzekké tészed angyalid,
Hogy megjelentsék a te jöttödöt,
Midőn a szélvész zúgó szárnyain,
Dübörgő felhők mennydörgése közt
Általvonulsz a nagy világ fölött;
Kinek lehető, mint a lágy viasz,
Elolvadoznak a gránithegyek,
Megindul a föld, a nap sarka ing,
És összegördül a nagy ég íve:
Rólad beszél a tűz, víz és a lég,
Dicsőségedről szól az éj s a nap,
Reád mond áldást a hajnal s az est,
Téged magasztal az ég és a föld,
Téged dicsóít a menny, kárhozat,
Tőled remél az élő és halott,
Hozzád sóhajt a haldokló beteg,
Tebenned hisz az emberek szíve,
Neked hódol meg a bölcs lángesze,
Elédbe omlik a tűnő világ,
És én, e földnek dalló vándora.

Kocsis László: Credo.

„Szent Ferenc miséje”-ból. Szerző engedélyével.

Örök törvény vagy, egy és mozdulatlan,
Mégis életforrás s nem tétlenül álló,
Lángoló, felséges, fényt szikrázó katlan.
Menny alatt, föld felett elterülő háló.
S örök halász, ki hálójába fogja
Mint napkirály a csillagmiriádot.
Vetsz csírá, az is s a kristályvilágok
Roppant mélysége törvényt dalolja.
Örök fegyver vagy, szeretet a pengéd,
Harag vagy s ha kell, harangszó s gyengéd
Símogatásod arany forrás: jószág.
Téged dicsér hegy-bátyánk, csöpp hűgünk, a rét,
Ég-testvér kezedtől újul s újra kék,
S a tó is dicsér, mint fellegek hajósát.
Tengerek tükrén tűszemed tükrözik,
Hold-nénénk virraszt árnyékok mögött,
Nap-anyánk játékok, őt is befödöd
Egy szemrebbenéssel, mert Te vagy örök itt.
Te vagy a magvető, fű is érted zsendül,
Csalogató kedved virágra tűzöd,
S ha nincs már ember, ki dalolna, tücsök
Zenéjével szólász s ha akarod, csend ül
Opálos lombok lilázó avarján . . .
S ha nem dicsér zenélve emberek szíve,
Zeng a madár-testvér s két kis gilice
Rak fészket vadonban, ha ember elvadul
S fészekhagyó lesz s fészke romba hull.
S ha e fagyott világ itt fönn nem dicsér,
Dicsér a mélyben bujkáló kis ér,
A szén, az arany s a kagyló mennydörög:
Hiszünk tebenned, Te vagy Istenünk,
Örök Teremtő, mi mind elveszünk,
Időtlen, egyetlen, Te maradsz örök!

Kövér Erzsébet: Kis versek Istenhez.

A „Rózsáskert”-ből. Szerző engedélyével.

Csipkebokor.

Ne úgy, mint Mózes Egyiptomnak földjén!
Ne lángbokorban!
Gyöngé volnék ilyen találkozásra.
Uram, én téged másra kérlek, másra.
Szemet adj nékem, tiszta két szemet,
Hogy lássalak és felismerjelek.
És sarut oldjak előtted a porban,
És áldjalak és átöleljelek
Virágzó csipkebokorban.

Atyám.

Tudom, hogy messzi vagy
S mégis mindig közel.
Tudom, te megsegítség,
Hogy hozzád jussak el.
Tudom, hogy porszemek
Előtted a nagyok,
És mégis, senki — én,
A gyermeked vagyok.
Te nagy, Te szent, Nevezhetetlen Egy,
Akit Atyámnak mondhatok.

Labdajáték.

En kisgyerek vagyok. Véled is játszom.
Piros játékos labda-szívemet
Hajítgatom neked.
De sokszor félek, sokszor búsulok:
Olyan magasra dobni nem tudok,
Lásd, hogy elérjelek.
Ám jó vagy te: csak biztatsz és nevetsz,
Hogy újra-újra dobjam, integetsz.
S ha mégse száll elég magasra labdám,

Lenyujtod jóságos karod
És megkapod.

Cz. Lovich Ilonka: A kézről.

A „Rózsáskert”-ből. Szerző engedélyével.

Valahogyan kinyílt a szemünk.

S megláttuk őket, akik fáradoznak,
A keresztúton háromszor lerogynak.
Kiknek csak munkát, munkát ad az élet,
S az örömben oly nagyon szegények.
Férfiak, ifjak, nők, gyöngye leányok,
Hősök, akiknek neve nincs fölírva,
S akkor tanultunk egy szép imádságot:

A kéz, amelyben elkészül a játék,
Mellyel a gyermek önfeledve játszott,
Az a kéz legyen áldott.

Mely megőrizte napi kenyerünket,
S könnyűvé tette fejünknek az álmot,
Az a kéz legyen áldott.
Mely puha posztót szőtt a köntösünkhöz,
S ólombetűkben méri a világot,
Az a kéz legyen áldott.
Az a kéz, amelyet oly sok tövis vérez,
Az a kéz, amely oly ritkán tör virágot,
A drága munkáskéz legyen áldott!

Valahogyan kitárult a karunk.

Szerettük volna a lelkünket adni,
Csak minden sebet, jajszót betakarni.
A lelkünket, a mindenünket értük!
S akkor tanultunk egy új imádságot:

A kéz, mely fárad szelíd nyugalomban,
 A kéz, amelyik a lélekre hallgat,
 A kéz, amelyik görcsösen remegve
 Nem átkozott földi, sem égi hatalmat,
 A kéz, mely daccal sohasem pihen meg,
 Mely örömében tapsol, mint a gyermek
 S a fájdalomban összekulcsolódik
 Krisztus keresztjét hallgatólag viselve,
 A kéz, amelyik nem szorul ökölbe,
 Ám erejének biztos tudatában
 S testvérkezekbe kapcsolódva, bátran
 Küzd ki magának fáradozva egyre
 Egy születendő, boldogabb világot,
 Az a munkáskéz százezerszer áldott!

Mentes Mihály: Búza.

„A lélek orgonál”-ból. Szerző engedélyével.

Acélbúza, piros szemű:
 Morzsolgatom, morzsolgatom.
 A kalászból kikandikál,
 Mint rózsaaarc az ablakon.

Pirosan, frissen mosolyog:
 Csupa élet, csupa öröm.
 Simogatja ujjam, szemem
 S az életet megköszönöm.

Békés, vidám vasárnapok
 Kalácsa lesz majd valahol.
 A béke, élet és a csend
 Benne muzsikál, zeng, dalol.

Fehér kenyérszíne alá
 Leszáll a Krisztus egy napon . . .
 Élet, áldás, kenyér, búza . . .
 Morzsolgatom, morzsolgatom.

Mentes Mihály: Kalászgyűjtők.

„A lélek orgonál”-ból. Szerző engedélyével.

Vége immár az aratásnak:
Haza is hordták a kepeket.
Két csöpp gyerek az árva tarlón
Mit keresgélhet?!

Ma nincs kenyér, tegnap sem volt, bizony.
Oly éhesek. Jaj, lesz-e holnap?!
Egy-egy elhagyott sovány kalászáért
Lehajolnak.

Egy-két kalász, tíz-husz szemecske:
gyűjti a két pár csöpp tenyér.
Szentséges Úr, mire lesz ebből
Kenyér?!

Ki táplálsz a Benned bízót,
Ki az ötezret jóllakattad,
Ő tedd, hogy e pár szál kalászból
Legyen asztag.

Szőllő.

Kemény, apró kis zöld szemek;
Isszák a forró sugarat.
Elfogy lassan a nyár tüze;
De a szőlőben megmarad.

A régi nemes töke fogy
S olyan kényes a fiatal . . .
Mennyi vesződség, mennyi gond,
Mire pohárban az ital.

A verejték, a gond, a könny
A nyár tüzével összeforr.
Víg szüreten így születik
S tüzessé így érik a bor.

Ne bánd, hogy gond, könny, munka és
Verejték az ember sorsa!
Így érik szenvedés tűzén
A szent öröm tiszta bora . . .

A szenvedés, a gond, a könny,
A szeretet csordultakor
Egy áldott, könnyes lakomán
Krisztus vérévé lesz a bor.

Mécs László: Emberek vagyunk.

A „Rózsáskert“-ből. Szerző engedélyével.

A gyűlölet halálzagú mocsárja
tengerré nőtt és vízőzönt csinált,
emberfülekbe zúgja, orgonálja
vadító, bűnös szörny-szimfóniáit
s szívekbe plántál förtelmes hinárt.

Ó, én is, én is embernek születtem,
de ezt az egy érzést nem ismerem!
Hinárja, habja nem tekerget felettem.
Szívem piros, szabad szírom-sajkáján
angyalszány hajt a poklos tengeren . . .

Vitorlám hajt és mindenütt megállok,
hol szíveket rothaszt a bús iszap
s szeráfi hangon búsan prédikálok:
Testvéreim, tartsuk meg a parancsot,
mit Jézus a hinár ellen kiszab!

Minden emberfiában önmagunkat
szeressük, mert egy-test-egy-vér vagyunk.
Bejártam a jelent s a messzi multat,
néztem haldokló meglőő szemébe
s egy volt porból vett szívünk és agyunk.

Éva királyi ágyékában lestem:
az első bűnbe hogy harap anyánk
s midőn a rontás átfutott a testen,
a bűn, nyomor rajtam is átkerített,
s az Isten-átok együtt hullt reánk.

Én voltam Ábel, Isten választotta
s a szőrös Káin, szintén én!
Én örjögtem, míg görcsös bunkósbotja
Ábel aranyfejét véresre zúzta
s én bujdokoltam erdők rejtekén.

Én voltam a zsoltáros, híres Dávid,
s én leskelődtem, míg kis udvarán
szép Uriásné teste szent csodáit
fürdette és a vágyam megkívánta . . .
— S bűnbánóan sirtam zsoltárok dalán.

Én voltam Júdás és a drága Mester
vérdíjából volt bor, meg ronda tor,
aztán vén fűzfán függtem elnyúlt testtel . . .
Kakas szavára Péterrel zokogtam
s én voltam a bal és a jobb lator!

Testvér, láttál tengert hajnal hasadtán?
Minden habocska más-más színt mutat:
piros, zöld, kék színt, ében is akad tán
és mégis mind, mind ugyanaz a tenger,
melyen hajók szelnek jövő's utat.

Testvér, az Ember-óceán vizében
is minden vízcsepp más-más színt mutat:
Ábel kék, Dávid bíbor, Júdás ében,
és mégis mindig ugyanaz a Tenger
s hátán nagy eszmék szelnek szent utat.

Ha gyűlölünk: egymásban önmagunkat
gyűlöljük, mert egy-test-egy-vér vagyunk!
Bejártam a jelent és a messzi multat,

néztem haldoklók megtörő szemébe,
s egy volt porból vett szívünk és agyunk.

Láttam, ki mindig ember-szívbe vágott,
láttam fiától átdőfött anyát,
akasztófán sötét embervirágot,
őrült nőt, fojtogatva csecsemőjét
és bosszúból felgyújtott kis tanyát.

Láttam apácát rothadó, ragályos
betegeket mosdatni Krisztusért,
s míg kint zenélt a karneválos város,
ő mosolyogva halt meg liliomként
a túlvilágon várva égi bért.

Keresztény filmen láttam vad zsidókat,
amint verték Jézust vérlázítón;
— zsidók filmjén az inkvizíciónak
máglyáin égtek a zsidók s a nézők
közt düh tombolt keresztényen, zsidón.

Testvér: én mindent láttam s megbocsátok!
Szánjuk, kit árnyékként a bűn követ,
mert testvérünk ő s átka közös átok!
Magyar testvérek, germánok, szlovákok,
csak ki nem ember: vethet ránk követ!

Minden emberben önmagad szeressed:
közös, nagy Tenger csöppjei vagyunk.
Ha arcod eddig vad dühtől veres lett,
csontos ököllel verd bűnbánó melled,
hiába, Testvér, emberek vagyunk!

Móra Ferenc: Kenyérért való imádság.

A „Rózsákert”-ből. Szerző engedélyével.

Isten, ki végzetünk felett
Úr vagy örömbé, búba,
Ó, légy atyánk s tekints le ránk,
A tékozló fiúkra.
Bűnök tüskéin térdelünk:
Irgalmasságot tégy velünk
S add meg nekünk
A mindennapi kenyerünk!

Imára kulcsolt két kezünk
Csörget csúfos bilincset,
Rab nemzetet, tudjuk mi jól,
Fehér kalács nem illet.
Ha szükös lesz, ha íze vesz,
Ha csürein ocsuja lesz:
Add meg nekünk
A mindennapi kenyerünk!

Méltók vagyunk-e, vagy se rá,
Ítéleted ne nézze:
Erdőnek, mely elvénhedett,
Kivágatás a része.
Mi sorsunk: fejsze és fűrész,
De gyöngé sarjainkra nézz,
S add meg nekünk
A mindennapi kenyerünk!

Ó, hány éhenhaló gyerek
Sír fel hozzád az égre!
Ó, hány szülőnek elpereg
Cseppenként szíve vére!
Teneked is volt egy fiad:
Az inges kis Jézus miatt
Add meg nekünk
A mindennapi kenyerünk!

Ősz Iván: Rábamenti tájon.

„Őszi este”-ből. Szerző engedélyével.

Aratgatnak a komor magyarok.
A porló hantok lelke felsajog:
— Kalászuk szép és mégsem lesz kenyér!

Siránkozik a megrakott szekér:
— Áldott terhem hiába hordozom,
Sosem leszünk mi túl a gondokon!

Roskadt fejjel tűnődik a magyar:
— Mit ér, amit az ember betakar!
A termés jó, de ára oly kevés,
Kezdődik újra minden szenvedés.
Lámpánkba télen olaj nem kerül,
Sötét vackokban tengünk tétlenül.
Az ablakok mind végig feketék.
A vén estéken mécses sehol sem ég.
A falu hallgat, mint a ravatal.
Sehol vidám szó, sem muzsika, dal.
A szerelem is árván sirdogál.
A lány-ablak, legény-kalap kopár.
A bekecsünk, a subánk csupa folt.
Régen volt, hogy a csizmánk csizma volt.
A pap templomba is hiába vár.
Otthon maraszt rossz gúnya, hó s a sár.
Kéményünkön füst ritkán lengedez.
A tűzhelyen nem föl, csak bableves.
Rongyok között az ágyon hempereg
Az iskolába vágyó kisgyerek.
Kakukk-óránk is megáll a falon,
Szívébe kést döfött a fájdalom.
Ha kinézünk is, csak a dombtető
Néz vissza ránk és rajt a temető.
Annak a legjobb, aki künn pihen,
Azt már nem gyötri semmi, semmi sem.

De életünket fölveti a gaz,
S talán sosem lesz, sohasem tavasz.

Roskadt fejjel így töpreng a magyar:
— Mit ér, amit az ember betakar?
S míg így poroszkál úttalan poron,
Megszólal messze, messze, egy torony.
A tarlón fáradt nyáj ballag haza,
Giling-galangoz a kolomp szava.
Harang s kolomp együtt zeng szerteszét.
Leemeli a zsellér fővegét.
Így lépeget . . . És felnéz hirtelen:
— Mi ez? Mit mond a harang és kolomp?
Igen. Igen. Most már megismerem:
Türelem, ember. Ember, türelem!

Pakocs Károly: A búza himnusza.

„Istent kiált a tenger”-ből. Szerző engedélyével.

Áldott a föld, amelybe eltemetnek,
ó búzaszem, az őszi magvetők.
Áldott a vas, mely lágyra veti ágyad.
Áldott az ég, mely szoptató anyádnak
szent emlékébe küld tejül esőt.

Áldott a Nap, mely balzsamos kezével
kioldja pólyád és kalászbba bont.
Áldott a szél, mely dajkamód simítja
meg homlokod és vígan elmeséli,
hogyan fut előled messzire a gond.

Áldott a fürj, mely benned pitypalattyal;
a kis pacsirta, mely dalolva száll
föléd: hogy hálád égre énekelje.
Áldott a kar, mely hajlott soraidban
rendeget kaszál.

Áldott a munka, mellyel megszereznek,
Áldott az asszonykéz, mely kidagaszt.
Áldott a tűz, amely kisüt kenyérnek;
s a morzsa, mely a dolgozó karokra
izmokat ragaszt.

Áldott a szív, mely reggelen elosztja,
ami a tegnap estről megmaradt.
Áldott az Úr, ki gyarló szavaimra
leszáll beléd, hogy nekünk szárnyat adjon
s lehessünk angyalok a nap alatt.

Dicsőség Annak, aki megteremtett;
és az Egyszülöttnek, ki levette rólad
a keserű íznek ős halálos átkát;
és a Léleknek, ki az önző embert
pünkösdi tüzzel meghevíti jónak,
ínséges évben kenyeret adónak, — amen.

Pavel Ágoston: Kenyér.

„Vak völgy ölén így zsoltosmázok”-ból. Szerző engedélyével.

Kenyér!
Mindennapi kenyér!
Hajszolt, körülzsoltosmázott kenyér!
Puha, fehér, vajas kenyér!
Könnyel dagasztott fekete kenyér!
Ó, égből harmatozó drága manna!
Életté, vérré váló kegyes ajándékok
miért nem ér
el minden éhes, tátott szájhoz?
s ha áldás vagy:
hát miért átkoz
annyi kínlódó földi pária?

Ó szörnyű törvény: enni kell!
Aprónak-nagynak: enni kell!

Mindennap: enni kell!
S e rettentő kényszerűséget
meg nem válthatod semmivel.
Olcsó kenyércsatákon kopnak körmeink,
és legmunkásabb izmainkat,
legpirosabb vércseppjeinket,
legteltebb vágyainkat
fülledt kenyérbányákban tékozoljuk.
Minden áldást felhabzsol a falánk gyomor,
a szívnek alig jut belőle,
a szív csak mostoha hamupipőke.

Egy óriási nyüzsgő fészek ez a föld.
S a fészek szélén milliónyi
kiszikkadt-tikkadt tátott száj,
s kétannyi mohó, dülledt szem.
S mennyi szikrázó, éles, csattogó agyar
a szájak sötét, gonosz üregében!
Fegyelmetlen, rekedt zajongással lesik
a fészekrakó Gondnak-Szeretetnek
feléjük lóbált vékony gilisztáit,
s minden hulló morzsáért
ádáz előzködésben marakodnak.

Pedig valahol — mondják — állanak
nagy, érintetlen, mesés kenyérasztagok,
hogy jószimatú, fürge csordapásztorok
arrafelé terelgessék
a kopár úgáron,
sovány gizen-gazon
sinylődő embernyáját.
De jaj, valami irgalmatlan,
babonás átok ül
az odavivő utakon!
S a pásztorok s a botorkáló embernyáj
a váró, kövér asztagokhoz nem találnek.

Uram! A Te utad a szeretet!

A gyűlölet iszapos, kátyus,
 kenyértelen útjairól
 tereld le népedet!
 És mutasd meg nekünk bujkáló,
 süllyedező ösvényedet.
 Mutasd meg újra ragyogó orcádat
 s utad végén a kenyeret,
 mert roskadozunk a törvény alatt,
 és minden gyermekedhez
 nem jut még ma sem el a betevő falat!
 A kornak méhe újra viselős!
 Ideje eljött új világcsodáknak
 Szükség van új kánai menyegzőre
 és új, lakasztóbb, áldottabb kenyérre!

Prohászka Ottokár: A mindenség érzelmeivel.

Sík Sándor tagolása. A „Rózsáskert”-ből. Szerző engedélyével.

Mennyi szeretet ömlik el a tavaszon,
 mikor a tél merevsége lazul,
 ébrednek a természet titokzatos erői,
 s mindenütt új élet fakad.
 Mikor a dombok bársonyos szépségbe öltöznek,
 s az ifjú gyepek, az erdők májusi zöldje,
 mint fejedelmi palást borul a hegyek vállaira.
 Vagy mikor az Úr a földeken esőt hullatva, áldva jár.
 Mikor csíráztatja a vetést,
 ezt az évente visszatérő csodálatos kenyér meg-
 [újulást.

Mennyi szeretetről beszél az este,
 az alkonyi harmat,
 melyben éjtszaka fürdik a rét s az erdő.
 És az újranyíló reggel,
 a fák, a bokrok csillámló harmata,
 az ezernyi finom pókhálószőttes,
 mely ezüstözve veri széjjel a nap sugarát.

És a hanyatló fénykorong a csendes órán,
 mikor hatalmas színekamrájából
 az ég alján hosszú sávokból kirakja a nap
 a bíboros, violás, tüzes, aranyos fátyolszöveteket,
 s a hullámzó színtengeren
 a felhőpárkányok mögé hanyatlik
 a nappalnak forró ábrázata.
 Mennyi törtetés
 a füvek, a vetések növéseben,
 a rügyek duzzadásában.
 Micsoda félelmes erővel húzza fel a nap
 a bokros sűrűből
 az erdőnek törzsökös óriásait,
 hogy kinőjenek onnan
 és beleágazzanak az égnek kék teljességébe.
 Mennyi mozgás,
 a szelek és viharok, a fellegek és esők járásában
 e zivatarszárnyakon nyílsebesen utazó vitorlások
 [vonulásában,
 a villámok vonaglálásában,
 az ég méltóságos morájában,
 a záporok susogásában,
 a kavargó hópelyhek karácsonyi táncában.

Mennyi lendület
 a futó patakokban
 s az Alpok zuhatagaiban,
 a Niagara süketítő zúgásában, félelmes áromladékai-
 [ban,
 a Nílus árjának széles ritmusú lüktetésében.
 Mennyi a tengerek örök nyughatatlanságában,
 viharverte vízcsúcsaiban,
 dübörgő mélységeiben!
 És a földnek, a csillagoknak szédítő forgolódásában,
 egymás közé hajított, végnélküli kavargásában,
 a mindenség határtalan párkányáig.

Hogy vonul a madársereg
földeken, tengereken át
feltarthatatlanul.

A vágy hajszolja őket messze-messze.
Hogy lüktet az élet az elevenek sejtjeiben,
a szívek millióiban.

Mennyi megindulás,
mennyi félelmes szenvedély
a világtörténelem eseményforgatagában,
a népek élet- és szellemáramlásaiban,
a háború szörnyű indulataiban.
És ez érzések,
szent szenvedélyek
minő túláradása
a boldogok csarnokában,
az egek magasságában,
hol „a folyók rohamra felvidítja az Isten városát“.

A teremtésnek mindezt a lendülését,
reszketését
magunkba kell ölelnünk,
magunkba kell szívunk,
magunkba olvasztanunk,
megélnünk,
és szeretetünket, imádásunkat
a világegyetem minden teremtményének érzelmeivel
vinni az Úr elé!

Pusztai Sándor:

A Búzaszemnek is van mit megköszönni . . .

A „Búzaszentelés“-ből. A szerző engedélyével.

Minden búzaszemnek van min örülni,
Mert egyszer Kenyér lesz belőle, Kenyér,
Világmindenséget formáló agyokban
Izgalom lesz, láz, gondolat és vér . . .

A szőlőszemből egyszer talán bor lesz
Szegény kufárok s gazdagok asztalán,
A vízcsöpp is hálából hosszannát zenghet:
Bíbor borra izzott a kánai csodán.

Ezüstből, mi tövén nő érchegyeknek,
Markolat lesz hideg tör nyelén,
Egy törszúrással történelem fordul
Szent Bertalannak véres éjjelén.

Apró homokból, mit rohanó árból
Izzadva mos ki az aranymosó,
Monstranciát ötvöznek művészek
S lesz a Legnagyobbat ölben-hordozó!

A mérhetetlen khaotikus zürben
Csillagkohorszok apró sínen futnak,
A legrejtettebb sejtmozdulatoddal
Végtelenjét teszed örök útnak.

Minden mögött s mindenben ott az Isten,
Szentelt kegyelme lelkünk előzőni,
Csak gondolkozz és nézz magadba, testvér,
A búzaszemnek is van mit megköszönni . . .

Pusztai Sándor: Búzaszentelés.

A „Búzaszentelés”-ből. Szerző engedélyével.

Már leng a vetés, ring a búzatábla,
Ezer csírából kicsillan a mag,
Magyar szántások álma száll a szélben
S szivárvány feszül rá, mosolygó szalag.

Körmenet jön . . . Bízó, vert magyarok!
Proletárok, rongyosak és drágák.
Ez a búzatábla teljesen az övék
S most a kegyelmes beszentelést várják.

Bronzarcukon verejt van, meg átok,
Jóságos áldás, nagyhitű Miatyánk,
Szívük televény, Kelet és ugar,
Mit ezer táltos csillaggal teleszánt.

Máriás lobogók . . . Zsoltár cseng a táblán:
„Uram irgalmaz! . . . megölnek a gyáarak,
Megöl a kartell . . . senyved a vetés . . .
Miért kérsz bűneinkért ily óriás árat?!

Nézd: lányainknak nincs már örömük,
Fiainkat tépi robotos, vad ütem.
Elsorvad bennük a szentelt, ősi vér,
Mi lesz, ha újra napkelet üzen . . .?

Kyrie eleison . . . asszonyaink búsak,
Miért versz bennünket Uram, oh miért?
A szerszámot kitépték kezünkből,
A gyermek éhes, sír és enni kér . . .“

Krisztus kegyelmezz! Kyrie . . . Kyrie . . .
S csak néznek, néznek meredten az égre,
Arcuk beesett, szemük furcsa-fényes:
Ember kottából írt élő mizerére . . .!

Igy szentelnek a magyarok vetést . . .
Uram kegyelmezz! — tán égben is hallják
Szenteltvíz hull s a búzafejek érzik
A Mindenszentek új litániáját . . .

Pusztai Sándor: Mosolyog az Isten.

„A búzaszentelés”-ből. Szerző engedélyével.

Tavaszi volt.
A fecskék, mint vidám hangjegyek
Ültek a sürgönydrótokon
S én éppen a Tedeumot olvastam le róluk . . .

A hegyoldal csupa, csupa kezdés,
Mintha színes lepellel takarta volna le a Bűvész.

S ha lehúzza róla a virágtakarót,
Gyümölcsöt ringat minden ágvég.
Napsugár-ostor pattogott s talán már
Virágpólyába gügyögött a nyár, a nyár, a nyár.

Emberek mentek. Arcuk szíves volt,
Öröm-gólyák kelepeltek felettük.
Kenyérért indult ember-láva folyam,
Mely előnti a bányákat, kohókat,
Réteket, mezőt, csírázó tarlókat,
Hivatalt, gyárat, szántóföldeket,
Irodát, hálót, piactereket . . .
S ma mind vidáman ment, mind fütyörészett,
Kalapjukon viselték virágos szívüket,
Mint csodatavaszból tépett csókos tulipánt.

Az egész világ szent mámorban vonaglott,
Az egész világ ébren álmodott
S felhősziklalépcsőn
Zuhorászott a boldogság-patak!
Csacsogva csörgött, csöppent csurogva,
Új litániákat mormolt dohogva
Mint Tavasz-templom kicsi prófétája
S a szegények papja:
Álmodni mindenkinek szabad!
Dalolni mindenkinek szabad!
Jónak lenni mindenkinek szabad!
Boldognak lenni mindenkinek szabad!

Levett kalappal hallgattam a zsoltárt,
A szívem titokban új titokra fájt:
Istenem, hát akkor miért vannak szegények?
A kis próféta tovább dohogott:
Akik itt szenvednek, fönt lesznek boldogok,
Akik itt sírnak, ott kacagni fognak,

Édes gyermek lesznek, kik itt árvák voltak,
Örök álmuk lesz, kik itt sose álmodhattak!

Szívembe néztem
S mint titkos teleszkópban
Láttam, hogy ma minden szegény mosolyog,
Isten lenézett rájuk s Ő is mosolyog!

Tavasza volt.
A fecskék, mint vidám hangjegyek
Ültek a színes sürgönydrótokon.
Közibük dobtam piros szívemet,
Egyszerre száz fecskecsőr csivogva elkapta
S vitték új kottajegynek
Isten albumába . . .

Reviczky Gyula: Isten.

A „Rózsáskert”-ből. Szerző engedélyével.

Kinek porszem, mi nekünk egy világ,
S egy rebbenés határa az időnek;
Ki, ami ember-agyban miriád:
Nem olvasod, mert semmiség előtted;
Ki buborék gyanánt elfújhatod,
Mit összehordtak népek, századok:
Minden fűszálban érezlek, de elmém
Nem bír felfogni, megnevezni nyelvén.

Kit megtagad a léha kétkedő,
Te adtál, ismeretlen ismerős, Te,
Te földi szóval nem nevezhető,
Szívünkbe álmot, eszmét agyvelőnkbe.
Magát tagadja meg, ki megtagad,
Mint a napot, a fényt, a szint a vak.
A por fiához más nem illik itten,
Minthogy Tebenned megnyugodva higgyen.

Ki oda tüzted a közös napot

Sugárzó lényed egy parányaképen;
Ki hangodat majd zúgva hallatod,
Majd édes összhang bájos zengzetében;
Ki, hogy megszűnjünk élni, rendeled,
De, hogy meghaljunk, mégsem engeded;
Ki ezt a bölcs világrendet behoztad:
Megértni vágyó elmém összeroskad.

A tudomány, az ember-bölcsesség
Hadd fejtegesse millió csodáid . . .
Nyugodtan nézed újabb Bábelét,
Amelyen át egedbe nézni áhit.
Engem, tűnődöt, volt-e kezdeted,
Időnek vége, hogy mikor lehet:
Érzése elfog a parányiságnak,
És leborulva, térdemen imádlak.

Rónay György: Mi az örök a világon?

A „Rözsáskert”-ből. Szerző engedélyével.

Jártam messzi városokban, halk faluk közt tántorogtam,
bút temettem átkozottan izzó esti mámorokban,
dús dalok közt elmerengtem, csókot adtam csöndes esten,
ám a lelkem fölkiáltott: minden vágyad vészes átok,
rádzuhan majd lázas esték multán kínos, bús üresség,
minden vágyad balga vágy, bársony-bíbor balgaság.

Én kiszúrtam rosszra látó két szememet. Rosszra vágyó
füleimbe ólmot öntött, bársony vállat, bíbor köntöst
fulladt vágyas esetben símogató két kezem.
Mint a szent, kit látomások láza égi fénnel áldott,
minden kincsem szélbe szórva fölöltöztem bús darócba,
s minden más fényt odahagyva, eljöttem a sivatagba,

Most ülök a sivatagban. Alkonyatban, pirkadatban
meztelen szél szárnyán szállva megkísért a régi
lárma,

Ám hiába. Én kitárom két karomat s prédikálom:
halál volt a régi élet, hullafény a régi fények,
balga hívság, átkos álom! Három örök a világon:
szépség, jóság, igazság!

Itt ülök a mindenségben szívet őrlő csöndességben.
Arcok kelnek. Arcok tűnnek. Bolygók jönnek.
Bolygók tűnnek.

Mind mulandó, ami él ma, holnap sirok martaléka,
porból lett és porba hull. Ám örökre él az Úr,
s túlél minden torz halálon lelke nyoma a világon:
szépség, jóság, igazság!

Sik Sándor: Imádság a hegyen.

A „Rózsáskert”-ből. Szerző engedélyével.

Itt a hegyen, ahol minden levők:
Menny-kupola, hétágú-gyertya fák,
Kakukfű-tömjén, hangyakörmenet,
Szóló madárdal és szellő-karének
Egy zsolozsmába olvad fel Tehozzád,
Hozzád, kit megnevezni nem tudok,
De a te neved minden szó a számon;
Akit keresni hiábavaló,
Mert nem vagy ember-érthető helyen,
De kereslek, mert megtaláltalak,
És aki keres, az is csak Te vagy;
Akinek halló füle nincs szavamra,
De minden szómat visszahangozod,
Gondolatomat, a vérem verését,
És minden szómat Te vagy, aki mondod:
Hadd tárom Hozzád és mindenestül
Veled csordultig — édes lelkemet.

Első szavam a néma bámulat,
Az alázatos mámor: a csodán,
Hogy az útszéli csöpp üvegszilánknak
Engedetett tükrözni a napot.
Hogy aki nem is tudom biztosan még,
Vagyok-hát, és mi az, hogy vagyok:
Tudom és érzem, élhetem a van-t,
A tudhatatlant, az érezhetetlent.
Hogy életem — e gyújtóvillanás,
Megpillantanom alig elegendő
Mind a sok mozgó, fényes furcsaságot,
Ami hozzám ér kívül és belül —
Ez a sikolynyi pillanat, elég
Meglátnom az egyetlen Látomást:
Láthatatlan, időtlen arcodat.
Hogy tapogató, vaksi ujjaim,
Amelyek még magamig el sem érnek,
Fogják, szorítják a megfoghatatlant,
És ölelik és érzik ölelését.
Hogy bennem, ki magamnak szűk vagyok,
Elfér a fértelen, a tértelen,
A végtelen, az egyetlen, a minden.
Hogy imádkozhatom; hogy én, a semmi,
Tegezhetem a Mindent és Atyának
Szólongathatom és szerethetem
És kéréseket gügyöghetek Hozzád.

Add meg a mindennapi kenyeret,
És add meg a mindennapi kegyelmet,
Hogy jó lehessen, hogy ember lehessen
És el ne rontsam a harmóniát.
A mindennapi szépséget is add meg,
Hogy legyen mindig lehelnem belőled
És szétlehelnem a testvér-világnak,
És add meg, add meg ugyanezeket
Minden embernek és minden nap. Amen.

Amen, amen. Ládd, nem tudok én kérni!
 Ó, pedig mennyi volna kérni még!
 Mindennapi bűnök-bocsánatát,
 Bűnbánatot és különb holnapot,
 Hogy jobb legyek mindennap, tiedebb,
 És szeressem az embereket jobban:
 És az emberek jobbak legyenek.
 És okosabbak. Oly nagy dolgokért,
 Oly sokért kellene könyörögnöm,
 De nem tudok: Én téged láttalak,
 S oly kicsi minden ott, ahol te vagy!
 Olyan nem-fontos, ami nem Te vagy!
 Elvesztegetett minden szó nekem,
 Mely nem egyedül tégedet dicsér!
 Ó engedd, engedd csak ezt mondanom,
 Amivel lelkem színültig tele:
 A Tedeum örökegy ujjongását,
 A Glóriát, a Sanctust, a Hozsánát
 És ezer egyéb boldog dadogását
 Az egyetlenegy kimondhatatlannak:
 Hogy vagy, vagy, vagy — ó, milyen nagyszerű!
 Hogy Te vagy, az vagy, így vagy — ó, be jó!
 Hogy énnekem vagy! — milyen édes, édes!
 De mindenek fölött és szüntelen,
 Hogy nagy vagy, szép vagy, jó vagy, szent vagy,
 [egy vagy!
 Vagy, vagy, vagy, vagy! és vagyok és imádlak,
 Boldog vagyok és boldog vagy! Imádlak!
 A szégyen és a fájdalom veséig
 Hasít belém, hogy másra is fecsérletem
 Szép életem felséges perceit
 És el nem óvtam fukar-boldogan
 Tenéked és nagyságod énekének.

Ó engedd legalább már ezután
 Összefognom egyetlen markolással
 Parányi létem minden pillanatját,

Az áhítat, az ihlet illanatját:
Eggyé szorítani széthulló magam,
Oly földetlenné, olyan súlytalanná,
Hogy visszasóhajts, föllehelj magadba,
Belesóhajts, elhaló dallamot,
Az örök Zengés egységébe. Amen.

Szalóczy Pelbárt: Nem mondok le semmiről.

A „Rózsáskert”-ből. Szerző engedélyével.

Nem mondok le a földről,
mely Isten kezében tartott tengelyen kering;
nem mondok le a vízről,
mely ezüst szalagként csillog s fut a tengerig;
nem mondok le a tengerről,
mely tajtékzik, zúgva pusztít s halállal fenyeget,
de csöndben is tud pihenni; s tükrözi az eget;
nem mondok le a hegyről,
mely bátran tör át a felhőn és az égbe néz;
nem mondok le a fáról,
melyre harmatként csurran az édes égi méz;
nem mondok le a dombról,
melyen hullámossá símul a hegyes tető,
hogy könnyebben lendüljön az égbe törtető.

Nem mondok le az illatról,
én a Lélek illatának nyomát követem;
nem mondok le a szépségről,
a Szépség húz s mindazt, mi rút, érte megvetem;
nem mondok le a házakról,
amelyekben egymás mellett él: bűn és erény,
s dúl köztük a harc, mely szent és vértvevőn
kemény!

nem mondok le az emberről,
ki tömegbe sodortatva szenved, vagy vigad;
nem mondok le az éjéről,

melyek titkon megszülik majd szép álmaikat;
nem mondok le a kínokról,
melyek éles barázdákat tépnek a lelken,
hol öröms gyümölcs érik élettől telten.

nem mondok le: akaratról,
ne csaljanak engem oda, hol Isten nincsen;
nem mondok le: gazdagságról,
mert az Úrnak gyűjtöm minden értékem s kincsem!
nem mondok le a testről sem,
mely a belső, isteni szent templomnak öre
s a lélekkel eggyéforrva küzd s tör előre.
Nem mondok le semmiről,
hadd legyen az enyém minden, amit a föld hord;
hiszen mindent Isten csókja teremt,
s amit nekünk teremtett, az nem bűnös, nem zord;
enyém hát minden: a díszes föld —
s ezt ujjongva lábam alá gördítem,
hogyan elérjem róla szívvel az Istent.

Városi István: Bányászok.

A „Rózsáskert”-ből. Szerző engedélyével.

Istenkísértő mélybe ostromoznak
Békétlen bányász kenyérgondjaid . . .
Pedig ott lenn csak egy kincs van, amit
Érdemes volna észrevenni fönt is:
A verítékkal párázott szíved.

Tüdőd sípol, a mellkasod liheg.
Kaparászod az olcsó meleget,
Hiúságot és gyűlöleteret
És jóllakást és háborút és csókot.
Bőrzékre húst és könnyet és vasat.

Istenpótlékul izzó aranyat
Egynéhányaknak. Ez az életed.

Ütőerőd majd egyszer megreped
S egyetlen szent kincsed is földbe csusszan,
Mi benned égett észrevétlenül . . .

Lásd, testvér, bennem más élet feszül.
Akármilyen sorsot citál a föld:
Én mindent megfordítok. És ha tölt
A sors egy-két semilyenízű kortyot,
Azt mondom: édes. S hipp-hopp így lesz.

És mert bányásznak küld az ős Legyen
(Hisz minden ember bányász valahogy
Tollal, körömmel, késsel, már ahogy
A falatját kell ásnia naponta
A földből, vízből, barázdák közül.)

Azt mondom: jó. És zengő hirnökül
Az ős Legyenhez küldöm a szívem:
Kivésett terved meg nem semmizem,
Csak megfordítom. Hadd legyek hát bányász,
De bányász fönt, fönt, fönt, fönt. Az ég

Kegyes azúrján. Fátyolán. A kék
Magasságokban. Fölfelé megyek.
Holddarabkát és csillagport szedek.
Istenmosolyt bányászok. Titokgyöngyöt.
Lélekkalárist. Türkiz és smaragd . . .

Ez az én bányám. Hitvány rög alatt
Mit is keresnék? Arra fönt pedig
Iszám gyorsan csordultig telik . . .
És lám az Isten nem haragszik érte.
Fülembe súg: bányásznak küldtelek,

Mint másokat. De nem kergettelek
Erőszakkal a föld alá. Tehát
Megfordíthattad sorsodat. Terád

Bízom a bányát. Hogyha kell a föld,
Neked adom. S ha jókor észrevetted,
Hogy más a Fönt, hogy százszor szebb a Fönt:
Azt bízom rád. A Jobbat és a Szebbet.

Veőrös Jolán Michaela: Kenyér — hivatás.

A „Rózsáskert”-ből. Szerző engedélyével.

Hullámozó vetésnek, százezer kalásza
A hold alatt, a júliusi nyárban
Összeség,
És susog rejtelmesen.
Ott állnak a jövő hajnal kapujában,
Acélos szemmel, színarany ruhában,
És sorsuk kaszája már csillan feléjük
Szerelmesen.

Tudják, holnap lesz a végzet ölelése,
Belőlük kereszt lesz, összerakott kéve.
De aztán!?
Vágyuk már túlragyog a tájon,
Túl gyökéren, száron és kalászon,
Túl a cséplés csurranó csudáján,
Túl a gépek megtaposó jármán,
Túl a lisztte lágyult hófehér szerelmen.

Vitáznak a Holddal: kiből mi lesz en?
Felaranylik sok fej magatetsző büszkén:
„Enbelőlem urak asztalára
Szépfarmájú lány kalács legyen.”
Rá a másik: „Engem már eladták!
Világáros bámul acélos csudán,
Híressé lett magyar bánsági búzán!”
„Nekem kirakat kell, szólnak többen,
Hol ropogós kis rózsaszín cipómra
Ehesen mosolyog bémész kisgyerek.

Tejbemártott dagadó kebel
Húsocskája, csontja én legyek!"

„Kenyer is lennék, minél fehérebb
— mondja a róna néhány asztaga, —
Csak az az asztal, hol majd fehérlek,
Legyen a terített jólét asztala."

Ekkép álmodoznak holdvilágos éjben
Táblás aranyba érett szép magok.
Közben ott félre, közel az útszélhez
Halkbeszédű lágyan szól egy kis sarok:

„Gazdag kalászba édesült szemek!
Álmainkat mi laposra mértük,
Mint kéregető koldus-tenyerek:
Mi leszünk az útszél, az árok,
Nyomortanyákon éhes elhagyottak,
Síró anyák és mélyre elbukottak
Kopogó szemének édes kenyere.
Kenyer . . . barna . . . sírók étele."

S e halk beszédű, áldott kis sarok,
Mely éket üt az önző, nagy világban,
Hivatása szentelt, boldog tudatában,
Mint a gyémánt, mint a könny — ragyog!

Walter Gyula: Himnusz.

A „Rózsáskert"-ből. Szerző engedélyével.

Most bűg az orgona.
Az ezüstsípok szent kórusa zeng,
és zeng és bűg a hangok kardala.
Ezer nyelven és ezer hangszeren
ostromolja az örök végtelent
a Muzsika maga.

Szent angyalnyelvek lélek-ihlete
riad a sípokon,
és árad, száll, csodás istenzene,
a lelkekkel rokon.
Mint ők, ó, én is: muzsika vagyok,
síp, zengés, dal, titok.
Istent dicsérek, ember lázítok.
Pásztordal édes, halk-bűvölete
aztán szavam, szívem,
és lesz titáni, lázadó zene
a földtől fel az azúrig.
A lelkem cselló mély bűgása,
viharszelek pokolzúgása,
hegedűhúron kelő ária,
ördögkacaj és Áve Mária.
Ember vagyok, sár, vér, hús és mocsok,
de el én mégse, mégse kárhozok,
mert lelket leheltem énbe az Úr
és most már hív és vár a mennyazúr.
Szívemen millió érzés fut át,
korálok, himnuszok, ávék, fűgák,
sátánsikoly hörgése tép,
s én mégis, mégis mindenem túl
vallom csak az örök ígét:
Az ember szenny és sár felett
szent orgonának született,
s hiába riog néha a gonosz,
a lélek még se rossz.
A bűne: máz csak,
magja: ősi, tiszta,
és esdekel az Úr ölébe vissza.
Szava a százszor disszharmónia,
ó mégis, mégis csak harmónia,
s marad örökre a jóság fia.
És a dallam, ami mélyében él
nem lesz itt soha: cél.
Nem lesz soha.

Mert nincs magáért lélek, orgona.
Nincs lélek önmagáért,
se orgona az orgonáért,
csak önmagán is túli,
áldó, szent dicsőségre,
csak, hogy a hangja zengőn
szárnyaljon fel az égbe.
Csak hogy dicsérje,
ki mindent teremtett,
a muzsikát, a csendet,
aki teremtett mindent —
dicsérni, dicsérni örökön:
Az Istent, az Istent, az Istent.

ZÁRÓSZÓ.

A szíves olvasókat bizalommal kérem, hogy amennyiben az itt olvasottakkal kapcsolatban az aratási, termésbetakarítási hálaadó-ájtatosságra, annak eszméire, megrendezésére vonatkozó észrevételeik, annak terjesztésére vonatkozó gondolatuk van, azokat velem közölni szíveskedjenek.

Különösen köszönettel veszem az ájtatosság (ünnepség) bevezetése kapcsán szerzett tapasztalatok, az elért eredmények közlését.

Nagy hálával fogadom az ország különböző vidékein már a multban is megtartott aratási ünnepségek, ájtatosságok, népszokások leírását. Az ezekkel kapcsolatosan használt vallásos énekek, dalok szövegét, hangjegyt, költeményeket, esetleg színdarabokat vagy népi játékok leírását is kérem. Ezeknek összegyűjtése, az arra érdemeseknek közkinccsá tétele, a feledéstől, „divatját múlás”-tól való megmentése vallási és nemzeti érdek.

Arra vonatkozólag is kérek alázattal adatokat, hogy hol, mikor, milyen alakban, milyen érdeklődéssel és eredménnyel gyakorolják pl. az aratás, más nagyobb munka, ünnepélyes egyházi szertartás keretében való megkezdését, szerszámok, állatok megáldását. Külföldről is köszönettel fogadok adatokat.

A zsoltárok éneklésére vonatkozó észrevételek, azok bevezetésével kapcsolatban szerzett tapasztalatok szíves közlését is kérem és hálával fogadom.

Mindent Isten nagyobb dicsőségére!

A HASZNÁLT KÖNYVEK JEGYZÉKE.

- Dr. Balanyi György: Assisi Szent Ferenc élete. Budapest, 1925.
 P. Charles—Gálffy: Isten közelében. Budapest, 1925.
 Costa—Rossetti: Philosophia Moralis. Oeniponte, 1886.
 Dr. Czaich—Fráter: X. Pius pápa élete. Budapest, 1907.
 Démurger Lepold: Életcélunk. Budapest, 1923.
 Dirckinck Dezső: A tökéletesség hármasság útja. Zsámbék, 1923.
 Dr. Horváth Konstantin: A Zsoltároskönyv. Zirc, 1935.
 Jablonkai Gábor: Loyolai Szent Ignác élete. Budapest, 1921.
 J. Kr.—Velösy Elek: Az orosz titok. Budapest, 1935.
 Kálmán Károly: Dávid király zsoltárkönyve. Budapest, 1909.
 Dr. Kárpáti Pál: A szeretet apostola. Budapest, 1933.
 Dr. Mihályfi Ákos: A nyilvános istentisztelet. Budapest.
 Molnár Frigyes: A szociális egyház az emberért. Budapest, 1935.
 Noldin: De principiis. Oeniponte, 1908.
 Dr. Rusznyák Gyula: Faluvédelem. Budapest, 1935.
 Dr. Schütz Antal: Dogmatika. Budapest, 1923.
 Dr. Schütz Antal: Eszmék és eszmények. Budapest, 1933.
 Sík Sándor: Zsoltároskönyv. Budapest, 1936.
 Dr. Szántó Antal: A katolikus akció. Sopron, 1930.
 Dr. Székely István: A szentírás apológiája. Nagyvárad, 1891.
 Dr. Szunyogh Xav. Ferenc: Gazdák imádságai. Budapest, 1927.
 Dr. Szunyogh Xav. Ferenc: Magyar Misszálé. Budapest, 1933.
 Dr. Tordai Ányos: Rózsáskert. Budapest, 1935.
 P. Unghváry Antal: A római egyház liturgiája. Budapest, 1934.
 Dr. Walter János: Egyház és kultúra. Budapest, 1924.
 Szentírás. Budapest, Szent István Társulat.
 Liber usualis missae et officii cum cantu gregorian. Desclée et Socii 1935.
 Dr. Katschthaler—Dr. Kiss: Katholikus Ágazatos Hittan. Budapest, 1896.

T A R T A L O M.

Előszó	7
Bevezetés	11
Hálaadás	15
A hálaadási ájtatosság időszerű gyümölcsei	17
Isten országa	25
Betegségünk, orvosságunk	29
Elmenvén, tanítsatok minden nemzeteket	36
Az anyagi világ megszentelése	41
Ünnepnapokká avatott hétköznapiak	46
„Hiszek egy Istenben, mindenható Atyában, menny- nek és földnek Teremtőjében“!	52
„Te Deum laudamus!“	59
Gloria Dei	66
Isten dicsérete Assisi szent Ferenc életében	74
Isten dicsőítése a könyörülő szeretettel	86
A felebaráti szeretet litániája	98
„Mindent Isten nagyobb dicsőségére!“	102
Ímák: A jószándék megújítása. Engesztelő imádság	117
Aldott legyen	119
A „divatját múló“ népszokás Egyházunk örök szen- télyének fényében	120
Hogyan kezdtük Horton a természetakarítási hálaadó- ájtatosság megtartását?	130
Körmenet-tervezet hálaadási ünnepre	144
„Énekeljete az Úrnak új éneket!“	153
A zsoltáréneklés szabályai	167
Zsoltárok: latin és magyar szöveggel, hangjegyekkel	169
8. Zsoltár	169
18. Zsoltár	171
23. Zsoltár	174
32. Zsoltár	175
46. Zsoltár	178
47. Zsoltár	180
64. Zsoltár	182
66. Zsoltár	185
67. Zsoltár	186

71. Zsoltár	191
84. Zsoltár	194
88. Zsoltár (6—19.)	196
91. Zsoltár	198
92. Zsoltár	200
94. Zsoltár	201
96. Zsoltár	203
97. Zsoltár	205
103. Zsoltár	206
110. Zsoltár	208
112. Zsoltár	210
113. Zsoltár	211
117. Zsoltár	215
134. Zsoltár	218
135. Zsoltár	221
137. Zsoltár	225
144. Zsoltár	226
145. Zsoltár	229
146. Zsoltár	231
147. Zsoltár	232
Canticumok latin, magyar szöveggel	234
Anna hálaéneke	234
Dávid hálaimádsága	236
Ezekiás hálaéneke	238
Habakuk próféta imádsága	240
Izaiás próféta éneke	244
Jeremiás hálaéneke	245
Judith hálaéneke	246
A boldogságos Szűz Mária magasztaló éneke, a Magnificat	248
Mózes hálaéneke	249
Tóbiás dicsőítő éneke	253
„Glória“ a szentmisében	255
A hálaadó körmenetek imái a római rituale szerint	256
Te Deum laudamus	256
65. Zsoltár	258
80. Zsoltár	261
95. Zsoltár	264
99. Zsoltár	266
102. Zsoltár	267
116. Zsoltár	270

148. Zsoltár	271
149. Zsoltár	274
150. Zsoltár	276
A három ifjú hálaéneke	277
Zakariás hálaéneke	282
Egyházi énekek hangjegyekkel	287
Áldj meg minket, teremő nagy Úristen!	287
Áldjon meg minket szent Atyaúrsten	288
Dicsőség légyen Glória	288
Reggeli ének	289
Menny, föld, tűz, víz, levegő, ég	290
Mindeneknek szemei	291
Örvendezzünk, jertek	292
Szent vagy Úristen	292
Tehozzád kiáltok	293
Uram, hiszlek	294
Zengjünk Jézus szent nevének	295
Ó Isten, hála néked!	296
Alkalmi költemények	298
Finta Sándor: Glória	298
Finta Sándor: Prefáció	300
Harsányi Lajos: Ki az Úr?	301
Kemenes Ferenc: Magasztaló ének	303
Kocsis László: Credo	304
Kövér Erzsébet: Kis versek Istenhez	305
Cz. Lovich Ilonka: A kézről	306
Mentes Mihály: Búza	307
Mentes Mihály: Kalászgöjtők	308
Mentes Mihály: Szőlő	308
Mécsh László: Emberek vagyunk	309
Móra Ferenc: Kenyérért való imádság	312
Ősz Iván: Rábamenti tájon	313
Pakocs Károly: A búza himnusza	314
Pavel Ágoston: Kenyér	315
Prohászka Ottokár: A mindenség érzelmeivel	317
Pusztá Sándor: A búzaszemnek is van mit megköszönni	319
Pusztá Sándor: Búzaszentelés	320
Pusztá Sándor: Mosolyog az Isten	321
Reviczky Gyula: Isten	323
Rónay György: Mi az örök a világon?	324

Sik Sándor: Imádság a hegyen	325
Szalóczy Pelbárt: Nem mondok le semmiről .	328
Városi István: Bányászok	329
Veörös Jolán Michaela: Kenyér — hivatás .	331
Walter Gyula: Himnusz	332
Zárószó	335

